3 Ἀπὸ ἔτους.

Εἰς τὸν ἀγιασθέντα βίον τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου τοῦ Νεαπολίτου.

Ἐπειδὴ ἀρετῶν ἐνόπτρου βίους ἀθλήσεων παρὰ τοῦ μακαρίτου ὁ νικόσοφος, σοφίᾳ τῇ ἀπλανεῖ αὐτοῦ ἀσυλήπτῳ, γυμνωθεὶς[1] τῆς ἄνω. Πρὸ τούτου ὁ θεοφόρος ἀναγνώστης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπέσχετο τοῦ ἀρχιμανδρίτου ὀφφικίων, τῆς ἱερουργίας τῆς ἁγίας καὶ ἀχράντου θυσίας διὰ καθηγιασμένης εὐσεβοῦς εὐλαβείας, ὑπερεκχύσεως τῆς θράκης τῆς Μακεδονίας τῆς ἀνατολῆς ἐπιβὰς ἐκ' ἄμβωνος τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ τῆς ἐκ παιδείας. εἶτα ἐξῆλθε τοῦ ἁγίου ὄρους ἡγούμενος τῆς μεγίστης λαύρας[2], τῆς ἔτι μᾶλλον τὴν βαυτηρίαν διὰ ἀρετῆς ἀληθείας τῶν καλῶν τοῦ ἱεροῦ κοινοβίου ἐπαγγελίαν ἐδέξθη τὴν προστασίαν τῆς μονῆς ἀναγορεύοντος τῆς τὴν οὐσίαν αὐτῆς, ὅπου σχεδὸν ἦλθον ἔρημος τῆς κατοικουμένης διὰ τὴν παραμυθίαν αὐτοῦ τῷ ὁσίῳ ἄρτον λιποταξαμένου ἄρχεσε τὴν σπηλαιώδη τοῦ τινὸς ἐρείπιον ὄπος, τῆς μετοχίαν τῆς τοῦ Βλαχέα, τὸ φιλοπόνως ἀγόμενον, ἀφιέρωσε διὰ συνδρομῆς τοῦ ἱεροῦ μητροκομείου Βενιαμίν.

Ἀλλ' ἐπειδὴ τῷ ὁ Σατανᾶς δὲν ἔμελε νὰ διαμένῃ ταραχὰς τῆς σπάνδαλα τῆς πολέμου τῶν τοῦ ἁγίου τοῦ θεοῦ, οὔτε τοῦτον ἄφιεσαν ἡσυχῆ ἐν τῷ καταυτῷ. ἀλλὰ τί ἐνεργήσαντες ἀπωσθεὶς· καθ' ἑαυτὸν τὸν καιρὸν οἱ Ἀβραΐται μετ' ἄλλων ἐπιφύσησαν ἐκβοριάνῳ [τ]ρικυμίαν <τὴν> ἐν τοῦ αἱρετικῆς τῆς μανίας. οἱ δὲ λαυριῶται καλόγηροι δὲν ἀπήνεσαν εἰς αὐτά, διὰ τὸ ὁσίου τῆς ἔφυγα πάθησαν εἰ τοῦ πύργου τῶν καρῶν. οἱ δὲ κελλιῶται λαβόντες βύλας ἤρξαν ἐναγάλθησαν τῆς ἀνοίξαντες τὴν θύραν τοῦ σύρρου ἐβόησαν αὐτοῖς ἐν τοῦ φωναῖς. τότε οἱ τοῦ ἀναπαύμενους μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Ὀθωμανοῦ ἔγραψαν τῷ Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι οἱ κελλιῶται τῆς ἡ λάυρα εἶχον ἀποστάλας τοῦ βασιλέως τῆς ἐκβολῆσαι τὴν αὐχὴν τοῦ Ἀθανασίου τῆς ἄλλας συκοφαντίας. ἀκούσαντες δὲ τῆς κελλιώτας μοναχοὶ μετὰ τῶν λαυριωτῶν[5] τῆς βασιλεύουσαν, ἵνα μεθέσει τοῦ ὁσίου ἐμποδίσωσιν ὁ ἡγούμενος τοῦ Ὀρους τοῦ Πόσταρι ἦλθε, τῆς ἐμεσιτεύθη καὶ φουρνιστῶν τῷ ἀποστάλαι παρὰ τὰ ἀναφερόμενα ἔγγραφα ἐπὶ βασιλείων. Τότε ὁ ὁσίφριος θεοφόρος ἐπιστολὰς λαύρᾳ καὶ ἔγραψαν συμφώνως τοῦ ἐπισκόπου, ὅτι συκοφαντεῖαι ἐκ τοῦ ψεύδους ἐστὶ καὶ καλόγηρα ἐπὶ τὰ τῶν κελλ

1. Ὀλόκληρον ἐβδομηκοστὴν συκοφαντίαν ἔγραψεν ὁ θεοφόρος περὶ τοῦ βίου τὰ ἀρχὰ τοῦ ἡγουμενεύειν ἀναπεμένου ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι φ. 259α-269α "ἀναπέμψις τοῦ βίου τοῦ ἀγίου καὶ ἐνδόξου καὶ ἀποστολικοῦ πάππου" σπουδαῖος τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπὸ τοῦ ὁσίου τοῦ Σωκήρου ἀναφέρεται. 2 περιφέρεται. 3 ἡγουμενεία ἐπιστροφῆς, ἄμβωνα ἀφιέσεως τῆς μεγίστης τέμενος. οἱ τοιοῦτοι ἡγούμενοι κρατοῦσι πάντα ἄκοντας χάρτας τροπαιούμενοι ἐκκλησιαστικὰ ἐκπαιδεύεται. 5 λαυριωτῶν

ωτῶν, ἡ διὰ μοναξιὰς τοῦ καθηγήτου αὐτομόλησαν τοῦ δανάλου οἱ μοναχοί. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐρήμη
οὐδὲ παραμυθία τοῦ ὁσιοδρήλου καλλιτρίχη αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀνατόνου Ὑβρίτας, ἐν ἔφαρχος ἦλθ
Νικηφόρος τις, ὃς αὐτομόλησε τὰ εἰσίκεια τῆς καινίας τοῦ ἁγιοτοκείου ἀμείνως ἄλλοτον τοῦ ἴδιου
ἐπὶ βοῆς του· ὅθεν ἠναγκάσθη ὁ ὁσιοδρήλος αὐτομόλῳ ὑπὸ χυνοσαννυούσης καὶ ἀποχωρῆσαι.
ἀλλ' ὕδατον οἱ λαυριῶται συμφωνήσαντες μετὰ τῶν Ὑβραίων, ἐκτήνεσαν τε
ἐρρίφθησαν τὰ σοσίσματα τῆς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κεφαλλωνίας, ἃ τε καθαιρώσουσιν ἄχρι τοῦ
νῦν οἱ αὐτόθεν ἐκεῖνοι τε μοναχοὶ[1] ὅσοι ἔτρεφον πάθος κατὰ τοῦ ὁσιοδρήλου διὰ
μετριότητα τε τῆς καινοδοξίας των ἐφάνη καιρὸν ἐρρωδίου ἔναγχον. ἄλλοτε ἠρεύρεντο
εἰς τὸν ἐσφιγμένου καθαρτήριον αὐτῷ τὰ δεινὰ ὅσοι. ἐπουρίσθησαν αὐτοῦ τοῦ ὁσιοδρήλου
τε ἐπερέπτοντο οἱ ἀλυκοὶ ἐσφιγμένοι. ἐβουλήθησαν δὲ νὰ σημάνωσι τε τὸν ἐξαιτεῖσθαι τὸ
ἐκκλησιαστήριον τε [τὸν] βεβήμα τε, ὡς ὅτε γράφε τοῦ Μιχαὴλ αὐτόχρωτον, ἵνα δανάλωσι
αὐτοῦ, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς εὐπλοΐας διὰ πάθος μητέρων ἄλλοι μοναχοί· τὸν ὁσιορρᾳδιουργίαν
ἔγραψαν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ ἐσφιγμένου ὑπὸ ὁσιοδρήλῳ καθ' ὑποφεσσαλονίκου· ὅτε ἠναγκά-
σθη νὰ καλαφύγῃ εἰς Βλαχίαν καταλιπὼν τὴν ἡγουμενίαν τοῦ ἐσφιγμένου. τότε αὐλίαν
εἶχεν τε κυναιρίαν ζαβόλης ἐπὶ σουφούτου οἱ καθοσιωταὶ τῆς κοσμοκρείσσης τοῦ πατρὸς
τοῦ καινοδοξίας ἐκύρωσαν[2] τὸ δόγμα, ἔβαλον εἰς καθαίρεσιν νὰ νὸ αὐτοῦ μεμελημένα. ὅτε
ὁ χριστοφόρος μοναχὸς ἐκ τῶν σκιῶν τῶν Ὑβρίων ἀκῶν τε ἱερόδουλος τε ἐρρωσάκος ὁρισθέντ
τοῦ Ὑβριτίδος εἰς τοῦτο. ἤδη ὁ πρωτοπάπιος καθηγήτης καθαίρεσις τὸ ὄρος καὶ ἀρχὰς αὐτὰ
ἀπὸ βίβλον τοῦ ὁρθοδόξου φρονήματος τε σωτῆρος[3] τὰ περὶ σκιτικοῦ μεγαλείμου τοῦ Νικηφ-
όρου βιβλία εἴρατ[6] νὰ καταπαυθῶσι πλησίον εἰς καρυαῖς. ἀλλὰ καθοσιώσαντες αὐτοὶ μέ
δῶρα σκιτικὰ ἔμειναν τὸ ἔργον ἀκόρεστα. τε ἐπίστευσαν τὴν φιλαργυρία τῶν καθηγουμένων,
ὅθεν τε τοὺς καταπατοῦσιν μὴ εὐρισκόμενός τινας ἅγιος βεβαίως τοῦ διεκρίναι τὸν σοφὸν
ἐκεῖνον βῆχα, ὅτε ὁ χύριγγος ἐπλεύνησαν, ὁ ὁσιοδρήλος ἀνεχώρησαν, οἱ καθοσιωταὶ τῶν
ἀμετρησιανίων καθοσιώσαν. Μετὰ δ' χρόνους ἤδη τε ὁ τριτόρως καθηγήτης τὸ ὄρος, τε
τὸ ἓν μέρος σκιτροφοῦσα, τε τὸ ἕτερον καταπατοῦσι τε σοβαρεία διαθέσεως ἐρῆμο, ἀλλὰ
μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον τ' ἀρχαῖα καθοσιώσαν. ὡχρὰ εἰς τὸ φανερὸν αὐθ' μοναστήριον ἐδόκαλο
μετέρχεσθαι τῶν σκιτικῶν μεγάλων ἄχρι χρόνων τῆς ἐκατοντετίας. ἀλλ' ἡ σκιτίδα τοῦ
ὄρους, καθὼς ὁ Ἁγάπιος γράφε τὸ βιβλίον του Ἀμαρτωλῶν σωτηρία, ἐκπρεπῶς· ἦλθε γρά-

[1] μάκρατα. [2] ὄρους. [3] ἐκαθώσαν. [4] πρίδεμ. [5] πατρίδος. [6] εὑρίσκη.

* Τὸ γεγονὸς τοῦτο εἰς ἀξιοσημείωτον ἀνεγράφη εἰς τὸν κώδικα 218 τῆς μονῆς τ
βοίου 27, μὲν ἐφάνησαν ἡμέρας ἐκκλησία εἰς ὁ ἔξαρχος εἰς τὸ ἀρχιτάριμε εἰς οἱ
εἰς τὸ ἀρχοντάριμε εἰς ἐδέχθησαν τὸν ὁρισμὸν ἀμέρει τε εἰς μεγάλα. εἰς ἡ αὐλία
ὄρους. ἐκαθὼς εἴρηκαν τοῦ χρίος τῆς μεγάλης μέσης εἰς τὴν αὐλὴν εἰς μέας ἔρρηξ
σκηνῆς διακόσια πουγκία ἄσπρα."

2. Θεοδώρητος προηγούμενος Λαυριώτης, ὁ χωδικογράφος καὶ ἡ ἀνασύστασις τῆς Ρουμανικῆς σκήτης τοῦ ἁγίου Προδρόμου ἐπὶ τῆς ῥιζὶς τῆς Λαύρας.

Περὶ τοῦ ἐπιφανοῦς τούτου λογίου ἀφιορεῖται, ἐξ Ἰωαννίνων ἔλκοντας τὸ γένος, ἐγράφησαν σποραδικῶς οὐκ ὀλίγα, ἀσαφῆ ὅμως καὶ συγκεχυμένα. Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς πρῶτοι εὕρομεν τὴν ἀνέκδοτον βιογραφίαν καὶ τὴν αὐτηλιογραφίαν αὐτοῦ, ἐμελετήσαμεν δὲ ἐπισταμένως καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθέντα σπουδαῖον κῶδικα Β τοῦ Λαυριωτικοῦ ἀρχείου, ἠδυνήθημεν νὰ διασαφηνίσωμεν πολλὰ σημεῖα, ἅπερ ἡ ἄγνοια καὶ ἀκριβεία τινῶν εἶχε συσκοτίσει ὑφ' ὧν παρασυρθέντες καὶ ἄλλοι ἐπλανήθησαν καὶ ἠφανίσθησαν τὰς ἀποδείξεις ἡμῶν. Ἀξιωματικῶς ἐν τῇ ἐπετ. τῆς Ἑταιρ. Βυζ. σπουδῶν ἀπεφαινόμεθα "ὅτι ὁ κῶδιξ οὗτος ἀπηρτίσθη ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου προηγουμένου Λαύρας (καὶ ἁγιορείτου) Θεοδωρήτου, μαρτυροῦσιν αἱ πολλαπλαῖ ἰδιόχειροι αὐτοῦ σημειώσεις ἐπὶ τῶν ἐγγράφων. (Σ', 1930, σ. 185). Περὶ τοῦ ἀοιδίμου προηγουμένου

Πλὴν ἄλλος δὲ τοιοῦτος λόγιος, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν, δὲν ὑπῆρχε λάτε ἡγούμενος πολλοὺς χρόνους ἐν Λαύρᾳ.[1] Ἤδη ἱεροσυλήσω ἐγὼ ἄλλων ἀποδείξεων, τὰς ἰδιοχείρους ἐπιστολάς, ἃς ἔχω εἰς τὸ ἀρχεῖόν μου. εἶναι τοῦ ἰδίας ἐγὼ ὁ κῶδιξ γραφῆς. ἦτο δὲ φυσικὸν ὁ ἀκολούθημενος περὶ τῶν ἀδωνίτικων ἱστορίαν τόσον ἐπιλυχνῶν, ὡς τοῦ τῶν σημερινῶν ἱερατικῶν, καὶ ἐμύησε μ' εἰς τὰ ἀρχεῖα μ' νὰ ποιήσω τοιαύτας ἀσυνδέτους παραληρήσεις. Σπουδάσας ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου ἐξήλθε μ' τὸν γαλλικόν, ἐγκύριζε δὲ μ' τὸν ρουμανικὸν μ' τοιαύτην παρηκολούθει πάλιν τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐπιστημῶν, ὥστε νὰ δύνουσιν αἱ κρίσεις του περὶ βυζαντίου τοῦ Βασιλείου. Εἶναι δὲ αὐτὸς, ὅλως ἀσυνδέτως λέγω τὰ "Πνευματικὰ γυμνάσματα" τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Νικοδήμου εἶναι ἀληθινὰ (κρίνω ὅλα ἠλεημοσύνης μαθής), ἐπὶ πανσοφωτάτου καὶ πολυγλώττου καὶ τῆς μορφωτε-

[1] Ἡ λαύρα εἶχε μ' ἄλλους τότε λογίους, ἀλλὰ δὲν ἠσχολοῦντο περὶ διὰ τοιαῦτα μ' ἀναφέρω ὅσους γνωρίζω μ' δὴ τοὺς σωζομένους. 1) Τὸν Ναζιανζοῦ ἐπίσκοπον Ἰγνάτιον, ὅστις ἔγινε ἤδη ἐν Κ/πόλει μὲ τὸν 1755 ἐκάθητο μοναχὸς νέος τοῦ πρώτου Ζωγράφου Ἰωσήφ, ἔπειτα ἐγένετο πρωτοπαπᾶς (Β. Γεδεών, Ἀρχεῖα ἐκκλ. ἱστορίας, Κ/πολις 1911, σ. 247-261 μ' Λαμπρυνιάδην Ἐκκλ. Ἁρμ. Θ, σ. 213 μ').
2) Τὸν Ἅγιον Νικηφόρον τὸν ἡγούμενον, μ' διδάσκαλον (Κῶδ. ἀρχείου Λαύρας φ. 155β ἔτ. 1805).
3) Τὸν Ἰωσήφ: "ἐγράφη ἐν τῇ 12 ἰουλ. 1801 ὑπὸ ἀρχιμανδρίτου κυρ Ἰγνατίου ἱερομ. 300 διὰ τὸν καλλίτερον καὶ λογιώτατον κυρ Ἰωσὴφ ἡγούμενον..." (αὐτ. φ. 145α). Ἕως 1811 ὀνομάζεται προηγούμενος ἐσταυρῶν ἐν Κυδωνιαῖς, ὅπου ἔκαμεν 8 ἔτη ἡγούμενος. Ἐφαίνετο μάλιστα ἕως 1803 ἐκεῖ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παραμείνῃ τὸν κῶδικα. 4) Ἕως 1803 μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ κωδικογράφου "ἐλλόγιμος μοναχὸς" ὁ Δαμασκηνὸς Βυζάντιος, γραφεὺς τοῦ κοινοῦ κτλ. (Β. "Ἑλληνικὰ" Β', 342), ἀλλ' αὐτὸς ἀνοικείως. γραφεὺς [illegible] ἐπέλεξεν: "ἐγὼ τὸ ἀριστουργεῖον τοῦτο χεῖρον ἰδιοχείρως μετεγράφη ἐν μοναχοῖς ἐλλόγιμον Δαμασκηνὸν τὸν Βυζάντιον, ὅστις ἐχρεώστησε χρεὸς ἱερὸ ὀλίγα ἐν τῇ μεγίστῃ λαύρᾳ τὰ δὲ τέλη τοῦ ἰουλίου τοῦ ἔτους φωγ'..." τὸ γράμμα τοῦ ἀντέγραψε καὶ ἄλλων τοῦ [illegible] γράφου. Ἐκτενέστερον περὶ αὐτῶν βλ. εἰς μονογραφίαν μου περὶ τοῦ ἑτέρου κωδικογράφου Λαυριώτου: Κυρ. Λος προηγ. Λαυριώτης χρονογράφος ὁ Κυρονᾶτος κ.τ.λ. Ἀθῆναι 1935 σ. 188, 88

ως καὶ τῆς ἐν Εὐρώπῃ διατριβῆς δείγματα ἔχομεν ἐν τῇ "Ἀθωνιάδι" τοῦ Ἰακώβου Νεασκητιώτου. Περὶ τούτου εἰσημειώσαμέν τινας ἐν τῷ Α' τόμῳ τῶν κωδίκων τῆς ἱ. Σκήτης τῶν Καυσοκαλυβίων, μεθ' ὧν ἀνεκαλύψαμεν δύο ἕτερους κώδικας τῆς "Ἀθωνιάδος" ἐν τῇ Σκήτῃ τῆς Ἁγίας Ἄννης. Ὁ πρῶτος κώδιξ ὑπὸ τὸν τίτλον "Τόμος Ἀπαλλαγῆς" ἀνήκει εἰς τὸ Κυριακὸν τῆς Σκήτης καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ὀγκώδεις τόμους (σελ. 740, 777), ἐγράφη δὲ τὸ ἔτος 1844 (οἱ δύο ταυτόσημοι κώδικες τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, 281, 282, οὓς λεπτομερῶς περιέγραψεν ὁ Λάμπρος ἐν τῷ Β' τόμῳ τῶν Ἁγιορειτικῶν κωδίκων σελ. 348-353, εἶναι ἱστορία τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Τὸν ἴδιον γενικὸν τίτλον "Ἀθωνιάς" φέρει καὶ ὁ ἐν λόγῳ κώδιξ, ὅπως καὶ ὁ δεύτερος ὑφ' ἡμῶν ἀνακαλυφθεὶς ἐν τῇ αὐτῇ Σκήτῃ (Καλύβη τοῦ Τιμίου Σταυροῦ) πρωτότυπον τοῦ εἰρημένου Ἰακώβου, ἀλλ' εἶναι περιεχομένου θεολογικοῦ ἀναφερομένου εἰς τὰς τοῦ προηγουμένου αἰῶνος ἀναπτυχθείσας ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἔριδας. Ὁ κώδιξ οὗτος ἐπωλήθη ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου ἐν τῇ εἰρημένῃ καλύβῃ ἀντὶ ἑπτακοσίων γροσίων τουρκικῶν. Σώζεται ἐκεῖ καὶ περιγραφὴ ἐν ἐκτάσει.[1]

Ὁ Γαλησιώτης τὴν μεθόδιον διαδοχὴν, ἀνεψιὸς δὲ, ὡς ἄδελφος, τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου Θεοδωρήτου, ἠκολούθησεν ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τὰ σχεδόν, ἢ πολλὰ ἔγραψε περὶ ἱεροψαλτικῶν αὐτοῦ ἐπανόρθωσιν τοῦ Πετρουπόλεως, ἀδιαν. παρὰ τοῦ Θεοφύλου καὶ Καισαρείου. Ἡ ὁ κώδιξ οὗτος περιέχει τὴν διαίρεσιν τῶν ἤχων, ὃν περιέχει πολλὰ ἔργα τοῦ Θεοδωρήτου ἢ ὑπὸ αὐτοῦ προσαρμοσθέντα. Ἐν ἀρχῇ προσετέθησαν ἑπτὰ (φ. α'-ιϛ') τὰ περὶ τῶν ὀκτὼ ἤχων σημεῖα, ὁ Γαλησιώτης παρουσιάζει ~~τὴν~~, ἢ μᾶλλον ἀναλύει. Δύναται δὲ νὰ περὶ τοῦ ἰδιοῦ παραλόγου αὐτοῦ νὰ εἴπῃ ἢ ἐν τῶν ἓξ σημείων, εἴτουν προσλάβωσις (φ. ιδ') ἐν τῇ Ἀθωνιάδι αὐτοῦ. Ἰδοὺ κεφάλαια τινα ἐκ τῶν τοῦ Θεοδωρήτου (~~ἐκ τῆς μεθόδου~~).

[1] Βλ. Κατάλογ. Λάμπρου τόμ. Β' σ. 348-353. Ἐν [illegible] ὑπῆρχον σημεῖα πολλὰ ἢ χειρόγραφα ἀλλὰ παρὰ [illegible] 1821 οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἐξηφανίσθησαν ἐκ τοῦ περιγραφῶν εἴτε σημειώσεις τῆς ἐκδόσεως. Ἔμεινε δὲ τότε μόνον ἐκ τῆς Καλύβης ὁ Γέρο-Δάββας.

φ. 4ο "Περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς τοῦ μετοχίου τῆς ἁγίου Στεφάνου ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει ταῦτα τὰ ἑξῆς γεγραμμένα εἰσὶν ἀνιόντων τῆς ἀριστερᾶς μικρᾶς πόρτας τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου εἰς τὸ ἕτερον μέρος, εἰς μάρμαρον λευκὸν ἐγκεχαραγμένα:

Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων (ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν τουρκαϊκὴν τελείως ἐκάλασεν) ὁ θεῖος καὶ πανσεβάσμιος οὗτος ναὸς τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου καὶ τετελείωται διὰ συνδρομῆς πόσου τε καὶ ἐξόδου τοῦ πανοσιωτάτου ἁγίου προηγουμένου κυρίου Γρηγορίου τοῦ ἐκ νήσου Πάρου καλὰ λοιπὸν ἔτος κατὰ μῆνα μάϊον. Ἱστορίθη δὲ αὖθις διὰ δαπάνης καὶ πόσου τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, μετόχιον καὶ σταυροπήγιον ὑπάρχον ἀνιόντων καὶ ἐξ ἀρχῆς τῆς ὁσιαρχίας καὶ βασιλικῆς μονῆς τῆς ἁγίας μεγάλης Λαύρας."[1]

φ. 6ο "Τῷ αψμζ' ἔτει.

ἡγουμενεύοντος τοῦ πανοσιωτάτου ἁγίου πρώην προηγουμένου κυρίου Ἀνδρέου ἐν τῇ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἡμετέρῳ μετοχίῳ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου γέγονε μεγίστη πυρκαϊά, ὥστε τὸ ἓν τρίτον τῆς αὐτῆς πόλεως σχεδὸν κατεφλέχθη, ὁμοῦ καὶ ἓν μέρος τοῦ αὐτοῦ μετοχίου ἡμῶν, ὥσπερ τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ ῥηθεὶς προηγούμενος κὺρ Ἀνδρέας διὰ ἰδίων ἀναλω-

μάτων ἐπεσκεύασε τοὺς προϋπάρχοντας τοῦ μὴ φανῆναι ἡμᾶς ἀπροστάτευτον. Καὶ φρίξῃ βίος τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, ὅστις ἐπροστάτευσε τοὺς προγόνους ἡμῶν καὶ ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῶν βεστιαρίων καὶ ἐν τῇ τῶν Ἀγαρηνῶν δουλείᾳ καὶ ἐν τῇ τῶν Ἑλλήνων ἀσεβείᾳ καὶ ἐν τῇ τῶν Λατίνων, οὐχὶ μόνον ἀπὸ τοὺς αἱμίβρους πατέρας καὶ τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν βεστιαρίων Χριστὸν ὄντως ἔχοντας καὶ ἐν τοῖς ἔργοις φανερὰν ἀφορμὴν καὶ αἰτίαν παντὸς καλοῦ τοὺς ἐφεξῆς ἐπιβιβάσαι, ἵνα ἐν τῇ τῶν ἀπογόνων ἡμῶν ἀπωλείᾳ ἐκ βάθρων ἀνεγερθῇ ὁ θεῖος οὗτος ναὸς τοῦ Πρωτομάρτυρος Χριστοῦ (1714) καὶ ἐκ τῶν ἐδαφῶν ἀνεγερθῇ καὶ ἀνακαινισθῇ, ὅτι ἐκ τῶν ἐδαφῶν ἀνεγερθῇ καὶ ἀνακαινισθῇ, ὅτι ἐκ τῶν ἐδαφῶν ἀνεγερθῇ καὶ ἀνακαινισθῇ, ὅτι ἐκ τῶν ἐδαφῶν ἀνεγερθῇ καὶ ἀνακαινισθῇ, ὅτι

~~μοναδική~~ εἶχε αὐτοσύστατον βιβλιοθήκην· ἐκ πολλοῦ τόπου τῆς λαυριωτικῆς βιβλιοθήκης ἔχει σημειώσει, ὅτι τοὺς μετέφερεν ἐκ Λαύρας τοῦ Ἐφιγμένου, ἀλλ' ἀνεκύρηκεν ἐκεῖθεν π.χ. εἰς τὰ ἄδανα τοῦ Θεοδωρήτου: "ἠγοράσθησαν ἐκ τοῦ Μάρκου χρεμέζη παρ' ἐμοῦ Θεοδωρήτου μετὰ ἑτέρων πολλῶν ἀφιέρωσα καὶ ταῦτα τῇ τῶν ἐν ἁγίῳ ὄρει μονῶν Ἐφιγμένου" ἢ μᾶλλον, "ἄλλοτε μετετέθησαν ἢ ἀφιερώθησαν τῇ ἱερᾷ μεγίστῃ Λαύρᾳ παρὰ τοῦ ἰδίου". Τὰ αὐτὰ σημειοῦται ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ (ἔτους 1715) μ. ἀ. Καταρᾶται τὸν βιβλιοθήκην τοῦ Ἐφιγμένου καὶ ἠράσθησε τοὺς κώδικας. Ἀκολούθως παρατίθεται ἡ ἄλλη ἱστορία τοῦ περὶ τοῦ ἄδανος εὑρέσεως ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἐφιγμένου καὶ ὃ Γεδεών εἶδεν αὐτὴν ἢ τοιαύτην τὴν τῆς μονῆς λαύρας, ἔχουσαν 30 σελίδας ἐν φύλλοις (ὁ ἄδων σ. 221, 307-314) ἐμὲ ἀναζητήσας ἐπὶ ἐλάχιστον οὐδὲν εὗρον, ἢ ὀλιγίστων σημειώσεων. (Ἀνωνύμου Ἀναστασίου Χριστ. ἀναγν. Ἀνατέρα Περίοδος, 1880, σ. 469-472, 503-511.) Ὁ αὐτὸς ἀναφέρει ἐν τῇ " " Α', 1877, σ. 199, ὅτι ἐν τῇ μονῇ τοῦ Γρηγορίου εὑρίσκετο τὸ χειρόγραφον, ἀλλὰ κἀνταῦθα οὐδὲν εὗρον. Ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ εἰρήνευσε καὶ ἄλλα τεμάχια τοῦ χειρογράφου (σ. 201, 204 κ.ἑ.) Ἐν τῷ ἐν Κ/πόλει ἐκδιδομένῳ "ἀναγν. ἀστέρι" ἐξεδόθη τὸ "ἱστόρημα περὶ τῆς μονῆς Χειμάρρου" (ἤτοι τοῦ Ξηροποτάμου)[1], τόμ. Κ', 1881, σ. 309-311. Ἐν τῷ ἄδανι τοῦ Γεδεών ὑπῆρχε καὶ ἀποσπασματίδιον "παλαιᾶν ἱστορικῶν μεμβράνων" ἱστορούσης ἄλλα ἐν σ. 89-94, 318-320, ἢ δὲ περὶ τοῦ πλανοδίου τοῦ γνωστοῦ χρυσοβούλλου τοῦ Ῥωμανοῦ (σ. 333-337), ἥτις μετὰ μικρὰ μετενεχθεῖσα ἀπωλέσθη. Ἀνώτερος προλήψεων ἢ δεισιδαιμονίας ἠδέχθη τὰ ἐναντία δι' ὀρθολογιστικῶν παρατηρήσεων τὸ Πηδάλιον τοῦ Νικοδήμου ἀλλὰ μετριάσεως ἐδέετο. Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ ἀκρίβεια τῆς ἐκκλησίας ἐθεώρει ὑπὸ αὐτὸν ὡς λογίου ἢ ἐναρέτου ἀνδρὸς ἀμείωτος, ἢν διαδηλοῖ τὸ ὑπὸ αὐτοῦ γράμμα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ ς' (Ἐκκλ. ἀλήθ. ΛΕ', 1915, σ. 125). Περιεσώμεν δὲ ὕμνον πλέκει αὐτὸν διὰ στίχων πολιτικῶν· ἐν ἀρχῇ ὁ βιογράφος δύσεις τὸν βίον τοῦ Θεοδωρήτου ἀφιερώσει εἰς τὸν Ἐφιγμενίτην πατριάρχην Ἀνθιμον. Τοιοῦτος διὰ βραχέων ὢν ὁ Θεοδώρητος ἦλθ ὁ ἐνδεδεγμένος νὰ καταρτίσῃ τὸν Β' κώδικα καὶ νὰ μείνῃ ὁ ὑμνῳδὸς τοῦ ἄδω ἀρκετοδίφης καὶ διπλωματικὸς ἐπιστήμων, ἀπὸ τοιαύτης ὁρμώμενος ἐρεύνης ἐπὶ τῆς ἱστορίας, αἵτινες πάσαι εἶναι πεπλανημέναι, διότι αἱ γράφασαι ἐν αὐτῷ τὰς ἐπιστήμους πράξεις, τὰς ἀναφερομένας εἰς τὸν βίον καὶ ἐν τοῖς τοῦτο εἰσὶ καὶ ἐν ἀντίρασιν ὑπὸ ἑαυτοὺς περιῆλθον Βίπορ ὃν μόνον ἐξ ὕψους ἐγνώρισα. Γράφει αὐτὸς ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ περὶ

1 Ὄρη τοῦ Χειμάρρου εἶναι ἡ τοῦ Ξηροποτάμου μαρτυρεῖ ὁ Θεοδώρητος (παρὰ Γεδεών, σ. 334

Ἡ ἐλεγκτικὴ αὕτη ἐργασία μου σκοπὸν ἔχει οὐχὶ νὰ κατηγορήσῃ τοὺς ἐν Κυρίῳ ἀναπαυσαμένους γράψαντας ὡς δύναταί τις ν' ἀντιληφθῇ, ἀλλὰ νὰ ἀπαλύνῃ τὸ βαρὺ χῶμα τοῦ τάφου αὐτῶν, καὶ ν' ἀποδείξῃ πόσον ἀπεπλανήθησαν θεωρήσαντες ὡς αὐθεντικὰ τὰ ἀντίγραφα τῶν κωδίκων καὶ εἰσήγαγον ἐν τῇ ἀθωνικῇ, πατριαρχικῇ καὶ ἐπισκοπικῇ ἱστορίᾳ μονὰς καὶ ἡγουμένους καὶ ἐπισκόπους ἀνυπάρκτους ἀπὸ τὴν κακὴν ἀντιγραφήν. Τούτου ἕνεκα ἠναγκάσθην ἐσχάτως νὰ κάμῃ ἀκριβῆ ἀντιβολὴν τῶν δημοσιευθέντων ἀντιγράφων πρὸς τὸ κείμενον τοῦ κώδικος, ἣν εἶμαι πρόθυμος νὰ πέμψω, ἐὰν ἡ ἀξιότιμος διεύθυνσις τῆς Byzant Zeitschrift εὐαρεστηθῇ νὰ μὲ φιλοξενήσῃ πρὸς διαφωτισμὸν τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένων. Τοῦθ' ὅπερ ἔπραξα καὶ διὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Καμπανάου δημοσιευθέντα Κατάλογον τῶν κωδίκων τῆς Λαύρας (Paris 1924), περὶ οὗ ἔχω ἐκτενεστάτην κριτικὴν καὶ ἀπείρους διορθώσεις χάριν τῶν χρωμένων. ὁ μακ. Kirshopp δὲν ἔξησε νὰ κάμῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ καταλόγου τοῦ χρυσοστόμου, ὃν κατεσπάραξεν ὁ Καμπανάος διὰ νὰ παρουσιάσῃ ἔργον δι' ὃ οἱ ἀγιορεῖται διανοούμενοι καλύπτουσιν ἐξ αἰσχύνης τὸ πρόσωπον. Ἴσως οἱ ἐπισκεψάμενοι τὴν βιβλιοθήκην τῆς Λαύρας καὶ πρῶτος ὑμεῖς ἔχετε σαφῆ τοῦ πραξικοπήματος ἀντίληψιν, ἀλλὰ πόσοι καὶ πόσοι ἀγνοοῦσι καὶ ἐκλαμβάνουσι τὰ κίβδηλα ὡς γνήσια, πρὸ πάντων οἱ ἐν τῇ ἀνατολῇ ὅσοι δὲν ἔχουσιν οὔτε τὴν εὐκαιρίαν οὔτε τὴν ἱκανότητα νὰ παρακολουθῶσι τὰς γερμ. ἐργασίας. Καὶ πρῶτος ὁ γράφων ταῦτα· διότι ποτὲ δὲν ἐπίστευον ὅτι καὶ κώδικας τῶν τελευταίων δύο αἰώνων δὲν ἠδύνατο ν' ἀναγνώσῃ ἐν τῇ Ἐπετ. τῆς Ἑταιρ. Βυζ. σπουδῶν τομ. ΙΑ'. 1935, σ. 312, ἐσταχυολόγησα τοπωνυμίας τινὰς ἐκ τοῦ δημοσιεύματος του, θεωρήσας περιττὸν νὰ λάβω αὐτὰς ἐκ τοῦ κώδικος. Τὸ αὐτὸ ἔπαθε καὶ ὁ Binon διὰ τὴν χρονολογίαν τοῦ Β κώδικος Θεοδ[illegible] τὸν κώδικα εἶδε, οὔτε ἐξετίμησε δεόντως τὰ γρ[illegible] ἀλλὰ συνεβουλεύθη τὴν ἁμαρτωλὴν περιγραφὴν [illegible] καὶ τὴν τοῦ Καμπανάου (βλ. Ἑλλην. Β' 1929, σ. 365. Byzant. Neugr.

Jahrbücher VII, 1930, σ. 388) ὡς ὁμοίως παρέλειψε τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς ἤτοι τὸ "ἐτελειώθη δὲ τῷ 1803" ἤτοι τὴν ἐνδιαφέρουσαν ἡμᾶς χρονολογίαν, ὁ δὲ δεύτερος ἐν συνηθείᾳ πλαστογράφος, ἐγράφει σὺν καιρέως ὅτι ὁ κώδιξ "κατηρτίσθη τῷ 1804", τὸν ὁποῖον καὶ θεωρεῖ ὡς ἤτοι ἀρχαιότερον τοῦ κώδικος τοῦ Κυρίλλου, ὃν σημειοῦται ὡς 2, ἤτοι κάμνει τελείαν σύγχυσιν καὶ ἀνατροπὴν τῶν τάξεων, ἐνῶ ἡ ἐπιγραφὴ μαρτυρεῖ κάτι ἄλλο, ὃ ἐγὼ εἶχε τοῦ κώδικος τοῦ Θεοδωρήτου ἀντίγραφα ἔχουσαν οὕτως: (βλ. Κασταλ. σύστ. 184-5):
«Καταγραφὴ γενικὴ πάντων τῶν ἐν τῇ μεγίστῃ λαύρᾳ σωζομένων χρυσοβούλλων εἴτε προσκυνητηρίων ἐν τῷ χαρτίνῳ κώδικι παρὰ τοῦ ἐλλογίμου ἐν ἱερομονάχοις κυρίου Κυρίλλου Λαυριώτου, τοῦ ἐκ Πελοποννήσου, καὶ ἐπισταμένως ἀναγνωσθέντων καὶ ἀναγραφέντων παρ' ἐμοῦ καὶ τῶν μὴ ἀναγραφέντων μέχρι τοῦδε, οὔτε παρ' ἐμοῦ οὔτε παρὰ τοῦ προδιαληφθέντος· ἐτελειώθη δὲ τῷ 1803 τ.χ. (φύλλῳ 84α). οὕτως ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Βίνον, ἥτις μετασπιθαμιαίτερος διαπούτσαι καὶ ἐν τῇ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῇ καὶ ὑπὸ τῶν ἀξιολόγου φίλου κ. Δölger, "ὅτι δυσκόλως δύναται εἰς νὰ παραδεχθῇ. ὅτι ὁ Θεοδώρητος εἶχε τὸν κώδικα Β τῆς λαύρας ἐν ἔτει 1803, ἀφοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1802 ἦτο εἰς χεῖρας τοῦ ἐφιμηνεύσαντος", οὐδόλως ἐστάθη, ὡς ἀρμόζει διὰ πλειόνων θέλομεν ἐπιμήκως προσδιορίζοντες καὶ ἐξακριβοῦντες τὰ σταθέντα τοῦ βίου αὐτοῦ ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀγιορειτικὴν δρᾶσιν καὶ τὴν ἐν λαύρᾳ καὶ ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς διαμονὴν αὐτοῦ. Τοῦτο ἐθεωρήσαμεν ἐπάναγκες, διότι πρέπει νὰ χωρίζωμεν κατ' ἀρχὰς τὸν πατέρα τοῦ Κώδικος Β, ὅστις περιέχει σὺν ὀλίγα ἀντίγραφα, ὧν καὶ πρωτότυπα ἀπωλέσθησαν. εἶναι ὁ κώδιξ οὗτος ὁ πληρέστερος τοῦ ἀρχείου τῆς λαύρας καὶ ἀξιοπρόσεκτος διὰ τὰς χριστιανικὰς καὶ ἱστορικὰς ἐπὶ τῶν ἐγγράφων σημειώσεις εἶναι εὐτύχημα, διότι ὁ ἀντιγράψας τὸν κ. Δölger ἐφωτογράφησεν αὐτόν, ἢ δὲ ἡμετέρα ἐργασία θὰ διευκολύνῃ αὐτόν, ὡς ὑποθέτω, εἰς τὰς μελλοντικὰς του ἐπιχειρήσεις τῆς φωτογραφίας.
ὁ ἐν λόγῳ Βίνον, λίαν ἐνεργὴς ἄλλως περὶ τὴν ἀγιορειτικὴν [illegible] καὶ διπλωματικὴν ἐν τῇ περὶ τῶν μονῶν Ζηροποτάμου καὶ Παύλου περισπούδαστον πραγματείαν, ἠθέλησε νὰ [illegible] σφαλέντας, διότι ὠνομάσαμεν ὡς πατέρα καὶ συμπλήρωτὴν

τοῦ κώδικος B τοῦ Θεοδώρητον. Λαμβάνων ἀφορμήν ἔκ τινος ἄρθρου δημοσιευθέντος εἰς τό περιοδικόν Byzantion[1] ὑποσημειοῦται λίαν ἐπιπολαίως τά ἀντιλεγόμενα ταῦτα σ. 16: «14 Il ne semble pas qu'il faille lui attribuer avec Mgr E. Kourilas le codex B de Lavra, daté de 1803 (τά ἁγιορειτικά ἀρχεῖα καί ὁ κατάλογος τοῦ Πορφυρίου Οὐσπένσκη, dans Ἐπετηρίς ἑταιρ. βυζαντ. σπουδῶν, t. VII, 1930, p. 184-85; τά κειμηλαρχεῖα καί ἡ βιβλιοθήκη τῆς.... Λαύρας ἐν κινδύνῳ, ibid., t. XI 1935, p. 311); car, à cette date, il avait quitté Lavra pour Esphigmenou, dont il assumait la direction des 1802 (voir une histoire d'Esphigmenou, rédigée peu apres cette année, dans M. Gédéon, ὁ Ἄθως, p. 317; cf. p. 221-22). Du moins marqua-t-il certainement son passage à Esphigmenou par l'élaboration d'un recueil des actes du monastère (cf. E. Kourilas, Ἐπετηρίς, t. VII, p. 286, (γραφ. 186) note 2; 77. Ἡ ἄποψις αὕτη τοῦ Binon εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἐσφαλμένη καί θά ἀποδείξωμεν, ὅτι μοναδικός ἀρχειοδίφης τοῦ ιθ' αἰῶνος ἀρχομένου ἐν Ἄθω ἦτο ὁ Θεοδώρητος. Τά δέ γραφόμενα ὑπό τοῦ Γεδεών, εἰς ὃν ὁ Binon παραπέμπει ἐν σ. 317, 221-2, καί 307 τοῦ Ἄθωνος, δέονται καθάρσεως. Πλανᾶται δέ καί ἐν ἄλλοις ὁ Binon διότι περί τοῦ Θεοδωρήτου, ἔγραφησαν σποραδικῶς οὐκ ὀλίγα, ἀσαφῆ ὅμως καί συγκεχυμένα. Ἐπειδή δέ ἡμεῖς πρῶτοι εὕρομεν τήν ἀνέκδοτον βιογραφίαν καί τήν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ, ἐμελετήσαμεν δέ ἐπισταμένως καί τόν ὑπ' αὐτοῦ καταρτισθέντα σπουδαῖον κώδικα B τοῦ Λαυριωτικοῦ ἀρχείου, ἠδυνήθημεν νά διασαφηνίσωμεν πολλά σημεῖα. Ἀλλ' ἐκτός τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ Ρωμανοῦ, ἀποδίδει ὁ Binon εἰς αὐτόν καί τό ὑπόμνημα τοῦ Νικοδήμου διά τό χρυσόβουλλον Ἀνδρονίκου II ὑπέρ τῆς τοῦ Ζηροποτάμου (σ. 333 ἑ.) ὅπερ ἐδημοσίευσε ἠκρατηριασμένως ὁ Binon ἀκολουθῶν τοῦ Γεδεών χωρίς νά ἔχῃ ἀποδείξιν ἄλλην ἀπροίξ ἐπεκύρωσε τοῦτο (σ. 129 ἑ.). Ἀλλ' ἀναιρεῖ αὐτόν ὁ Lemerle σ. 288 actes de Kutlumus (Paris 1945) δημοσιεύων τό ὑπόμνημα ὁλόκληρον μετά τοῦ πλαστοῦ χρυσοβούλλου (σ. 240-245) καί ἕτερον μαρτυρικόν πολλῶν πατέρων τοῦ ὄρους ἔγγραφον (σ. 246-252) ἔνθα δέ ἀναφέρεται τό ὄνομα τοῦ Νικοδήμου ἁγιορείτου ὡς συντάκτου τοῦ ὑπομνήματος (σ. 248, 90 καί 250, 189).

1. Τομ. IX, 1936, σ. 181-211 Bruxelles γραφέντος ὑπό Mme La vie de S. Paul de Xéropotamou et le chrysobu Lécapène.

Καὶ ἐσηρίχθη μὲν ὁ βίνον εἰς τὴν μαρτυρίαν Προκοπίου μοναχοῦ τοῦ Ρωσικοῦ (ἴσως τοῦ Δενδρινοῦ) ὅστις γράφει (σ. 173 σημ. 28) εἰς πατριάρχην Ἱερεμίαν τῷ 1810. ἀλλ' αὐτὴ εἶναι λίαν ὑποπτος, διότι ὀνομάζει καὶ Θεοδώρητον Κονελουριουσιανόν. ἀλλ' ὁ σπουδαιότερος λόγος, ὅστις κωλύει ἡμᾶς νὰ θεωρήσωμεν πατέρας καὶ υἱὸν μητροπολίτας καὶ Θεοδώρητον, εἶναι ὅτι οὗτος ἀπὸ τοῦ 1805 διέμενεν ἐν Ρουμανίᾳ. Διατί ἠρνήθη εἰς πρόσωπον τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γεδεών καὶ δὲν ἤνοιξε νὰ ἴδῃ καὶ ἕνας ἀφορεῖται ἱστορικόν, καὶ κομψὸν βλάχον, ὅστις ἔγραψεν ἀκριβεστέραν πάντων τῶν ἄλλων καὶ τὸ 1804, ὅτε καὶ αὐτοῦ γνῶσιν προνοίᾳ τῆς ἐκκλησίας ἀποκατέστησεν εἰς τὴν ἡγουμενείαν ὁ ἀρχιμανδρίτης Θεοδώρητος Λαυριώτης ὁ ἐξ Ἰωαννίνων (σ. 307). Ὁ δὲ τελευταῖος περιώνυμος γράψας ὁμωνύμως τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ Χριστοφόρος Κρεναῖος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἁγίου Ὄρους λέγει τὰ ἑξῆς ἐπαινετικὰ περὶ τοῦ Θεοδωρήτου ὁρίζων ἀκριβῶς τὴν χρονολογίαν τῆς ἐγκαθιδρύσεως αὐτοῦ εἰς ἡγούμενον εἰς τὴν τοῦ Ἐσφιγμένου: «λόγος καὶ ἐπάρεσεν οὗτος πληρικὸς ἀναλαβὼν καὶ καθήκοντα τοῦ ἡγουμένου μετὰ νόμιμον ὑπόκρισιν, ἀδελφότητος ἐκλογήν, ἐργάσατο μεγάλως καὶ μετὰ ἀφοσιώσεως οὐ μόνον πρὸς τὴν διασπασθεῖσαν τῆς ἀδελφότητος καὶ πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν τῆς μονῆς καὶ πρὸς τὴν παγίων καὶ πραγματίων καὶ πολιτευμάτος, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνακαίνισιν παλαιῶν μερῶν αὐτῆς καὶ τῶν μετοχίων, ὅπερ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς γέγραπται, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ καθολικοῦ ναοῦ τῆς μονῆς, ὃν ἐκτίσθη ἀνήδρυσε τῷ 1806, καὶ τῷ 1811 ἐγένετο τὰ ἐμαίνα αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ μαρτυρήσαντος μετὰ ταῦτα ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς ἀνασωτώσεως τῆς πατρίδος πατριάρχου Γρηγορίου Ε', ἐφησυχάζοντος τότε ἐν ἁγίῳ Ὄρει.

Τῷ 1806 μετὰβὰς εἰς τὴν Μολδαυΐαν ὁ ἡγούμενος Θεοδώρητος ἐπήρησε διὰ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Βενιαμὶν καὶ ἀφιερώθη εἰς μονὴν τὸ ἐν τῇ περιφερείᾳ Βασλουΐου μοναστήριον φλωρέσι, ὅπερ μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν [illegible] τῶν οἰκονομικῶν τῆς μονῆς.[1]

1. «Ἅπαντας τὰ ἐν ἁγίῳ Ὄρει ἱερὰ καθιδρύματα εἰς 726 ἐν ὅλῳ συνέρχονται καὶ αἱ πρὸς τὸ δοῦλον ἔθνος ὑπηρεσίαι αὐτῶν». Ἐν Ἀθήναις 1935, 8°, σ. 906.
Τὸ χαρτὶν εἶναι ἐν σ. 586.

εἶχον γράψει τὸν χρόνον μου περὶ τοῦ κώδικος 63, ὁπότε ἐπὶ τῇ βάσει τῆς βιογραφίας ἐποιησάμην ἔρευναν εἰς τὰς μέρη, ἔνθα ὁ Θεοδώρητος διέμεινε ἀναχωρῶν ἐκλεκτάς, καὶ ἐν μέν τοῖς ὁρίοις τῆς μονῆς φιλοθέου ἀνεκάλυψα τὴν ἀλληλογραφίαν, ἣν γεγραμμένην διὰ τῆς ἰδίας καὶ ὁ κώδ. 63 γραφῆς, διαπιστοῦνει τὴν ταυτότητα τοῦ συγγραφέως. Τώρα ἐξηγᾶται πῶς εὑρέθη ἐν αὐτῇ τὸ "φιλοθείτικον χειρόγραφον", ὅπερ ἀποδίδεται εἰς τὸν Θεοδώρητον καὶ εἰς τὸν ἁγιορείτικον, καὶ οὕτω πράττει καὶ ὁ ἐλέγχων ἡμᾶς Βίνιον (σ. 17 σημ. 17) δίδει ἀκολουθήσαμεν τὸν Γεδεών (ἄθως σ. 89) ὅστις ἐδημοσίευσε μέρος ἐκ τοῦ χειρογράφου ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγιορειτικοῦ, ὅπως καὶ ὁ συνοπτικὸς κατάλογος. Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοδωρήτου παρέλαβεν ὁ Βίνιον ἀπὸ τῆς ἐφημερίδος ἀνακοινώσεως πηγῆς τοῦ Καλλίγρα φας, ὅστις ἐδημοσίευσε πληρέστερον τὸ "περὶ τῆς μονῆς χειμάρρου" τοῦ Θεοδωρήτου ὑπόμνημα ἐν τῷ Ἀνατολ. Ἀσσερὶ κ', 1881 σ. 309-311. ἀλλ' ἐπιλαθόμενος ὁ Βίνιον ἐν σ. 63-68, καὶ 73 ἀποδίδει αὐτὸ εἰς τὸν ἁγιορειτικὸν. ἀλλ' οὕτως, πάντων ἄρνησος, φαίνεται νὰ εἶναι ἀντίγραφον ἢ νοσφίσεις τοῦ ἔργου τοῦ Θεοδωρήτου. Περαιτέρω δὲ ἐπεσκεμμένα καὶ τὴν μονὴν ἐσφιγμένου καὶ ἠτυχήσαμεν νὰ ἀνακαλύψωμεν, ὅπερ ἐνεφανίσαμεν, τὸν ἀκριβῆ χρόνον τῆς ἡγουμενείας, καὶ ἀποδείξωμεν, πῶς ἠγόησεν τὴν σπουδαιοτέραν πηγὴν ὅλων ἐρευνητικῆς Βίνιον, τὸν Γεράσιμον Σμυρναίων, συμφοιτητὴν τοῦ Θεοδωρήτου, ἀναγράφοντα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς μονῆς τὴν ἀληθῆ χρονολογίαν: "Τῷ 1804, Αὐγούστου 15, ἑπταημέρου τῆς ἐπικλήσεως τῆς αἰτήσει τοῦ ἀνωτέρω ἱερομ. Εὐθυμίου (διατελέσαντος ἡγουμένου μέχρι τῆς 14 αὐγ.) τῆς τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν, ἀφίκετο ὡς ἡγούμενος ἐκ τῆς Μεγίστης Λαύρας ὁ ἱερομνήμων Θεοδώρητος..." (Τὸ Ἅγιον Ὄρος σ. 648). Δὲν παρετήρησε πρὸς τούτοις ὁ Βίνιον, ὅτι ἡ ὁ Γεδεὼν αὐτὸς ἀναγνούς, ὡς φαίνεται, τὸν Σμυρναίων ἐπανώρθωσε τὸ σφάλμα ἡ γράφει ἐν ταῖς "Πατριαρχικαῖς Ἐφημερίσι" ἔτ. 1936, σ. 368: "1804, Αὐγ. 15 πατριαρχικὴ ἡ συνοδικὴ ἱεροσταγὴ προκληθεῖσα τῇ αἰτήσει Εὐθυμίου, ἡγουμένου τῆς μονῆς Ἐσφιγμένου, ἀφαιρεθεὶς ὁ ἐν μελλίῳ γήρει τῆς ἐν Ἄθῳ Λαύρας πρωτεύων ἀρχιμανδρίτης Θεοδώρητος."[1] ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἔχομεν ἡ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Θεοδωρήτου τὴν ὁμολογίαν. Ἐν κώδικι τοῦ Ἀρχείου τῆς τοῦ Ἐσφιγμένου ἀναγινώσκομεν ἐν φ. 20 μεταξὺ ἄλλων ἡ ταῦτα:

"Εἰς τοὺς ἁγίους, Αὐγούστου ιε' διὰ προσταγῆς πατριαρχικῆς ἡ συνοδικῆς γενομένης ἐξ αἰτήσεως τοῦ ἀνωτέρου σημειωθέντος μακαριωτάτου ἡ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν ἦλθον ἐκ τῆς μεγίστης Λαύρας[2] ἐγὼ ὁ ἀνάξιος Θεοδώρητος ἡ ἔλαβον τὴν προσταγὴν τῆς μονῆς ταύτης, τοῦ ἱεροῦ καυσαβίου Ἐσφιγμένου τὴν ἡμέραν τῆς Παναγίας ἦγον τῆς ἐνδόξου Κοιμήσεως ἧς ἡ ἀκατάσχετος πρεσβεία πρὸς τὸν σωτῆρα Χριστὸν ἀξιώσοι με κατὰ τὸ θέλημα τοῦ μονογενοῦς αὐτῆς υἱοῦ ἡ αὐτὴς ἐπισκέπτεσθαι ἡ τηρῆσαι τὸ ἱερὸν κοινόβιον καθαρὸν ἡ ἄθλιον τὸν"

~~[illegible]~~

1 Ὁ Βίνιον ἔγραψε τὸ βιβλίον μετὰ τὴν Γεδεὼν ἡ ἐδημοσίευσεν αὐτὸ ἐν Λουβαίνῃ τῷ 1942 ὅπερ εἶδον ἐκ τῆς βιβλιογραφίας τοῦ κ. Δάλγαν: "Aus den Schatzkammern des Heil. Berges κτλ." 1948 ἐπιγραφόμενον: "Les origines légendaires et l'histoire de Xéropotamou et de St. Paul de l'Athos. Étude diplomatique et critique." Ἔχω τὸν λόγον ἐκ τῶν κάτω.

2 Δὲν γνωρίζω ποῦ σκοπεύομενος ὁ Γεδεὼν ὀνομάζει τὸν Θεοδώρητον "ἁγιανίτην" (σ. 135), ἤτοι ἐκ τῆς συνήθους τῆς ἐξ Ἄνης μεταγραφῆς ἐκ τῆς ἡ προσαλοχίτου τοῦ βεβαίως ἦλθε, ἀλλ' ὄχι αὐτὸς — ὁ βιογράφος τοῦ νίνων ἦλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐκ ἱερεὺς ἡ ἐνεγράφη εἰς τὸν πρεσβυτέρων ἀδελφ τελῆ τοῦ ΙΗ' ἐδιδάσκων ὁ Κύριλλος, ἐκδ. Σεργίου τοῦ Μακραίου πελλίῳ τῆς Θεσσάλου (τῶν τοῦ Κουκουζέλη) τῶν Καρεῶν, λαυριώτικον εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἐγένετο ἀρχιμανδρίτης ἡ ἡγούμενος ἐξ Μακεδονίαν ἡ Θετταλίαν κηρύττων ἐσῶ ἄμβωνος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ... εἶδα ἐχθὲς εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος ἔρχεται ἡγούμενος τῆς μεγίστης λαύρας ἡ ἔλεγε πρὸ ὀλίγων τῶν βακτηρίων ἐκ τῆς τῶν Ἐσφιγμένου. Ἴδε ἡ ὑποσημείωσιν "προηγούμενος λαυριώτης" πάντοτε μετὰ ὑπεραίσθησιν.

ὁ Θεοδώρητος συνεδέετο στενῶς πρὸς τὸν διάσημον μητροπολίτην* Μολδοβλαχίας Βενιαμίν, ὅστις ἠθέλησε νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτὸν διὰ τὴν ἀπόκτησιν μονῆς ῥουμανικῆς ἐν Ἄθῳ - προαιώνιος πόθος τῶν ῥουμάνων ἀνεκτέλεστος ἔτι - οὕτως ἐξηγοῦνται αἱ μεγάλαι περιποιήσεις καὶ αἱ ἄφθονοι ἐπιδαψιλεύσεις εἰς νασοὺς καὶ μετόχια καὶ ἄλλας δωρεὰς πρός τε τὸν Θεοδώρητον καὶ τὴν μονὴν τοῦ Ἐσφιγμένου. Ἐν αὐτῇ ἐμόναζον τότε ἀρκετοὶ Ρουμάνοι καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἠδύνατο νὰ αὐξηθῇ τῷ χρόνῳ ἀνεπαισθήτως. ἀλλ' οἱ Ἐσφιγμενῖται κατενόησα ἤδη τοὺς ἀπωτέρους σκοποὺς τῶν ἐν Ρουμανίᾳ πατριωτῶν καὶ ἤρχισαν νὰ θεωρῶσιν « ἄδωρα τὰ δῶρα » καὶ συγχρόνως ἐγεννήθησαν καὶ αἱ πρῶται διὰ τὸν Θεοδώρητον ὑπόνοιαι, αἵτινες ἔμελλον νὰ φθάσωσιν εἰς τελείαν ῥῆξιν.* Τούτων οὕτως ἐχόντων μετὰ πολλοὺς διαπληκτισμοὺς ἠναγκάσθη ὁ προηγούμενος Θεοδώρητος ἐν Βλαχίᾳ ἔτι εὑρισκόμενος νὰ ὀνειροπολήσῃ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Λαύραν, ἵνα διανύσῃ ἐκεῖ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς καὶ ἅμα συνεχίσῃ τὰς προσπαθείας πρὸς ἀνασύστασιν τῆς μέχρι σήμερον ἀκμαζούσης μεγαλοπρεποῦς σκήτης τοῦ Τιμίου Προδρόμου. Ἡ σελὶς αὕτη, ἣν διανοίγομεν ἐνταῦθα, εἶναι τελείως ἄγνωστος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς σκήτης ταύτης, περὶ ἧς τοσαῦτα ἔχουσι γραφῆ. 1. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἱδρύσεως τῆς σκήτης ἀνάγεται μετὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἀλλ' εἶχεν ἐρειπωθῆ καὶ περιέλθει εἰς κελλίον « Γιαννακόπουλον » εἰς τὴν κατοχὴν Χίων μοναχῶν ἀπὸ τοῦ 1754. Εἰς τὸν Μεγ. κώδικα τῆς Λαύρας ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἀναγραφή: « 1805 ἦλθε ὁ γέρο Πατάπιος τοῦ πνευματικοῦ Ἰουστίνου[2] ἀπὸ τὸν Πρόδρομον καὶ ἔφερε προσκυνηταὶ καὶ ἐπαρέδοσαν γρόσια 639, ἔμειναν μπακῆ γρόσια 150 διὰ νὰ τὰ λάβῃ ἐκεῖ. Τὰ ἔλαβε ὁ γέρο Πατάπιος καὶ τὰ ἐκράτησε διὰ ἔξοδά του ». Ἐκ τούτου συνάγεται, ὅτι ἡ ἀνασύστασις τῆς σκήτης εἶχεν ἀρχίσει[3]

1. Βλέπε τὸ ὡραῖον βιβλίον τοῦ ῥουμάνου Θεολόγου Τσιόραν. Σχέσεις τῶν ῥουμανικῶν χωρῶν μετὰ τοῦ Ἄθω καὶ δὴ τῶν μονῶν Κουτλουμουσίου, Λαύρας, Δοχειαρίου καὶ ἁγίου Παντελεήμονος ἢ τῶν Ρώσων. Ἀθῆναι 1939. (Ἐναίσιμος διατριβὴ εἰς τὴν Θεολ. Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν) σ. 144.

2. Ὁ Ἰουστῖνος, Ρουμάνος μοναχός, εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς « σκήτης τοῦ Λάκκου » λεγομένης ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παύλου, ἄνωθεν τοῦ πύργου τῆς Ἀμαλφηνοῦς.

3. Εἰς τὸν χρύσανθον γράφει (28 Ὀκτωβρίου 1906) ἀπὸ Ἰασίου τὰ ἑξῆς: « ἔγραφον ἐν ἐκείνοις καὶ τὴν εἰς ἐμὲ γεγονυῖαν ἀφιέρωσιν τοῦ Φλωρεστίου, δι' ἐμοῦ δὲ εἰς τοῦ Ἐσφιγμένου. ἤγουν ὑποπτευόμενος τὰς τῶν νῦν ἀνθρώπων δυστροπίας ἔκαμα τὴν ἀφιέρωσιν εἰς τὸ πρόσωπόν μου ἐφόρου ζωῆς μου, καὶ μετὰ θάνατόν μου ὅποιον ἐγὼ ἀφήσω ». Ἠπῆρχεν ὀπισθοβουλία τις, ὡς φαίνεται εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο· διὸ καὶ ὅταν δὲν ἐνωδόθησαν οἱ σκοποὶ τοῦ μ[illegible] Βενιαμίν περὶ εἰσαγωγῆς καὶ ἄλλων Ρουμάνων εἰς τὴν τοῦ Ἐ[illegible] ψυχρανθεὶς τῶν δὲ τῶν σχέσεων τοῦ Θεοδωρήτου πρὸς τὴν μον[illegible] θη νὰ προσαρτήσῃ τὸ Φλωρέστιον εἰς τὴν σκήτην τοῦ Προδρ[illegible] πλέον ἀργά. Ἐκ τῶν ἐγράφων 26, 29 καὶ 30 τῆς μονῆς Κουτλου[illegible] Lemerle ἐνθ' ἀνωτ. σ. 102, 110 καὶ 116) ἀποδεικνύεται, ὅτι ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἄρχονται αἱ προσπάθειαι τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας πρὸς κατάληψιν μονῆς ἐν ἁγίῳ Ὄρει, ὅπερ δὲν ἐπέτυχον μέχρι σήμερον.

Μετά τήν ἄρσιν τῆς ἀμφισβητήσεως δέν κρίνω ἄσκοπον, νά παρενείρω καί τινα [illegible]

11

καί ἦτο εὐκαιρία νά τήν συνεχίσῃ ὁ Θεοδώρητος. Πρός τοῦτο εἶχε προηγηθῆ καί γράμμα πρός τήν Λαύραν τοῦ μητροπολίτου Βενιαμίν. Τό 1817 εὑρίσκομεν τόν Θεοδώρητον ἠσυχάζοντα εἰς τήν σκήτην, ὅθεν τήν 16ην Ἰουλίου γράφει πρός τόν ὑποτακτικόν τοῦ Παταπίου Γρηγόριον εἰς Ἰάσιον παρακαλῶν αὐτόν νά εἰσπράξῃ τά ἐνοίκια τῶν κτημάτων του καί ἄλλα χρέη ἀνερχόμενα εἰς τό σεβαστόν ποσόν τῶν ii.848. Περί τῆς καταστάσεως τῆς σκήτης καί τοῦ προσωπικοῦ γράφει ταῦτα, ἅπερ ἀποδεικνύουσιν, ὅτι εἶχεν ἀναλάβει τήν ἐπιστασίαν καί διοίκησιν τοῦ εὐαγοῦς ἱδρύματος μέ ὅλην τήν ζέσιν καί δραστηριότητά του. «Βλέπων καί τούς ἐδώ ἀδελφούς καταθλιβομένους, καί ὑπό ὁμοίαν ἐμοί ἔνδειαν καταπιεζομένους, πολλαπλάσιον λύπην δοκιμάζω, διότι οὔτε τά μουλάρια ζητοῦνται νά πωλήσωμεν κανένα, οὔτε τά λεπτόκαρα[1] ἀκόμη ἔγιναν. ἄλλως ὑγιαίνουσιν ὅλοι, ὄντες οἱ πάντες οὗτοι: Ἱερομόναχοι Ἀθανάσιος, Ἱλαρίων, καί ζηνόβιος ψάλτης, μεθόδιος, Μωϋσῆς, Κύριλλος στάντζος, καί ἐγώ, καί Ἱέρων ὁ διάκονος. ἦστε καί αὐτοῦ πέντε ἢ ἕξ. καί τό ὀσπήτιον ἔχει τρύπαις ὅλαις ἔνδεκα, ἂν τόν χειμῶνα γένῃ ὅλων σύναξις καί ἔλθωσι καί ἕτεροι ἀπό τήν Βλαχίαν(;) εἰς τό μπορδαῖϊ (sic) θέλομεν κατοικήσῃ. λοιπόν στείλατε ταχέως χρήματα νά κάμωμεν μερικαῖς τρύπαις νά ξεχειμάσωμεν, διά νά μή ἀπεράσωμεν (τρεῖς λέξεις εἰς γλῶσσαν ῥουμανικήν). τρία συμφωνητικά, ὁποῦ ἔχω εἰς τόν κύρ μακάριον τῶν ἐσφιγμενιτῶν, νά τά λάβῃς νά μοί τά φέρῃς, ὁμοίως καί ὅσα εἶναι εἰς τόν ἀρχιδιάκονον καί ἔτι ἓν βιβλίον παλαιά καί νέα πεντάγλωσον εἶναι εἰς τόν Λουκᾶν, εἰς φλωρέστιον νά τό λάβητε. καί ὅλα τά βιβλία μου. καί νά ταχύνητε τόν ἐρχομόν σας. διότι ἐδώ εἶναι ὅλα ἀδέσποτα, καί τό ὀσπήτιον ἐρημοῦται. ἀγαπητέ μοι ἀδελφέ κύρ γρηγόριε, ἵνα ἐκ Θεοῦ κληρονομήσῃς εὐλογίαν ἀγωνίσθητι νά κατορθώσῃς ὅσα ὡμιλήσαμεν. γινώσκεις, ὅτι οὐ μόνον ἐν τῷ ὄμι, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ τόπον τοιοῦτον [illegible] κατά πάντα καλόν δέν εὑρίσκομεν. Ἰδόν κατ[illegible] λαυριῶται τόν ἔδωκαν εἰς τό γένος. ἡ ἀσφάλεια [illegible]

1 Γίνεται λόγος περί καλλιεργίας λεπτοκαρύων (ποντικά κάρυα), ὅπερ μαρτυρεῖ τήν ἐντεταμένην γεωπονίαν εἰς ἐκεῖνα τά μέρη Λαύρας, εἰς ἧς τά ὅρια σήμερον μόνον εἰς τήν Προβάτειν καλλιεργοῦνται.

εἶναι, ὡς ὡμιλήσαμεν, τὸ φλωρέσιον ἀφιερωθῆ ἐν τούτῳ, καὶ ἐλπίζω, ὡ ἐπιμεληθῆς, κατορθοῦται. διότι καὶ δίκαιον καὶ νόμιμον νὰ ἔχωσιν οἱ πτωχοὶ Μολδοβλάχοι πατέρες παρηγορίαν τινὰ βεβαίαν. ἔτι τὰ βιβλία μου, καὶ ὅσας γράμματα ἄφησα εἰς τὸν μοναστήριον καὶ ἀρχιδιάκονον νὰ τὰ φέρῃς. μὲ ἐπαρεκάλεσαν οἱ νοσοκόμοι τῆς λαύρας διὰ τρεῖς σπάδες βαβέϊκι καλόν, καὶ παρακαλῶ νὰ φροντίσῃς νὰ τὰ ἀγοράσῃς, καὶ τὸ πληρώνουσι, καὶ ἐν παντὶ χρείας εἶχομεν βοηθοῦς, ἕως 400· πλάκες διαφόρων μέτρων ὑάλια νὰ φέρῃς, διότι ἐδῶ εἶναι ἀκριβὰ τὰ γυαλία, καὶ τῆς ἐκκλησίας τὰ παράθυρα καὶ ὅλων τῶν σπάδων εἶναι ἐξοκτωμένα, ὁμοίως ὅσα ἄλλα σοχασθῆς χρειαζούμενα ἀγόρασον. ἐγὼ ἐδῶ ἐμβῆκα εἰς χρέος ἕως τώρα ὑπὲρ τὰ χίλια γρόσια· αἱ ἐλαῖαι ἔχουσι μέτριον καρπόν, τὰ ἀμπέλια σπάσα ἔξω καὶ πρέποντος κοπριασμένα εἰς τοὺς ψιμοὺς δὲν ἐκάρπισαν, μὲ ὅλον ὅπου τὸν γεωπόνον τὰ ἀμπέλια ἔχουσι πλῆθος καρπόν, λεπτόκαρπος ἦτον πάρα πολλὰ πλῆθος. ὁμοίως εὐτυχία ἔξω σίτου πολλή. φειδοῦ, μακαρόνια, ὡς σοὶ προέγραφον, νὰ φροντίσῃς ὁμοίως καὶ ὄσπρια, καὶ σίδηρον ἕως 200· σπάδες τσουλάχισον, καὶ καρπάνας, ὡς ἔγραφον τῷ σεβασμίῳ ὑμῶν δεσπότῃ· καὶ δύο μυλόπετρες καλαὶς τσοσάρων σπιθαμῶν, ὡς λέγουσι, νὰ χρειάζωνται ἀνώφρυες, καὶ ὄχι κομμία τσοσαῖς. ταῦτα περιττεύω. ἐπὶ πλείστοις σοὶ ὁ σὸς ἐν Κυρίῳ

1817: Ἰουλίου ιϛ

Θεοδώρητος ἐν τοῦ προδρόμου . . .
ἰδιοχείρως. ττ

Μετὰ τέσσαρας μῆνας γράφει καὶ πρὸς τὸν φιλτατόν του Χρύσανθον εἰσιάσιον προτρέπων αὐτὸν νὰ βοηθήσῃ τὸν γηρῶντα εἰς τὰς ἐνεργείας του καὶ τὰ ἑξῆς: «οἱ ἐσφιγγιεῖται μὲ κανένα τρόπον δὲν ἐδέχθησαν νὰ ἐκπράσωσιν ἐπ' ὀνομφωνίαν, ἔγραψα καὶ μίτσε ἀποκρίσεώς των δὲν μὲ ἠξίωσαν ττ.

Ἡ σκήτη διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἐριάδος Θεοδωρήτου Πασσαπίου καὶ γηρορίου ἀνεγωρίσθη τελικῶς τὸν Ἰούνιον τοῦ 1820 ὑπὸ τῆς λαύρας καὶ ἐξεδόθη ὁ ἐν 13 ἄρθρων ἰσχύων κανονισμός (παρὰ τοῦ Ἀραν σ. 145-146). Ἐπαναστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἡ σκήτη πάλιν ἠρημώθη. οἱ ἱδρυταὶ λαβόντες μόνον τὰ ἐπόπτια ἐγγραφα ἀνεχώρησαν καὶ ἀπέθανον εἰς Ῥουμανίαν, ὑπελείφθη μόνος ὁ Θεοδώρητος. 1 τὴν δὲ χρυσῆν τῆς σκήτης μανδρεωρόσον τὰ εἰκοσιεφτὰ κεφάλια [illegible]

1. Ἡ σκήτη ἀνασυνεστήθη ἐπὶ ἡδραίων βάσεων μόλις τὸ 18[illegible] μοναχῶν Νίφωνος καὶ Νεκταρίου πρωτοσταστῶντος τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου καλλίων καὶ πάλιν τοῦ Πατερίου ἡγουμένου μοναχοῦ.

ἄμφια, ὧν τὸ πλῆθος καὶ ἡ ἀξία ἐπέσυραν τὴν προσοχὴν τῶν ἀνδρῶν τῆς ἐπαναστάσεως, οἵτινες δὲν ἐξῄρεσαν οὔτε τοὺς ἀλλογενεῖς Ρουμάνους καὶ κατέσχον τὸ πλεῖστον τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν σκευῶν τοῦ Ναοῦ. Εἰς ἀπόδειξιν τῆς πράξεως ταύτης ἔχομεν τὸ ἑξῆς σημείωμα τοῦ Θεοδωρήτου:

«Διὰ τῆς ἰδιοχείρου μου ταύτης καὶ ἐνυπογράφου ἀποδείξεως γίνεται δῆλον, ὅτι ἐπειδὴ σήμερον κατὰ τὴν ἑνδεκάτην μαρτίου τοῦ τρέχοντος ἔτους 1823 ἠνοίγη τὸ ἐσφραγισμένον κιβώτιον τῆς ἱερᾶς σκήτης τοῦ τιμίου Προδρόμου τῶν βλάχων, καὶ ἐλήφθησαν διὰ τὴν κατεπείγουσαν ἐθνικὴν βίαν τὰ ἀργυρᾶ σκεύη τῆς ἐκκλησίας ταύτης παρὰ τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς Λαύρας, ὡς τὸ πρὸς με. δοθὲν ἐσφράγιστον (sic) καὶ ἐνυπόγραφον γράμμα τοῦ μοναστηρίου διεξοδικῶς φαντρώνει τὰ αἴτια, ἐκράτησα πρὸς φύλαξιν. δύο ποτήρια ἡγιασμένα ἀργυρᾶ, κεχρυσωμένον τὸ μέγα ἱερὸν ποτήριον, καὶ τὸ μικρὸν ἁπλῶς ἀργυροῦν, καὶ τὰ δύο μετὰ τακιμιάτων καὶ δύο σταυροὺς ἀργυροῦς, ὁ εἷς σύρμα κεχρυσωμένος εὐθήκη, καὶ ἕτερος ἁπλῶς ἀργυροῦς, διὰ τὸ δυσοικονόμητον τοῦ κιβωτίου τὰ ἐκράτησα ἔξω τοῦ κιβωτίου. Τὸ δὲ κιβώτιον σφραγισθὲν αὖθις παρὰ τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου ἔμεινεν, ἐν ᾧ ἔμενεν τόπῳ· ὅθεν ἐγένετο ἡ ἀπόδειξίς μου αὕτη, καὶ ἐδόθη τῷ ἱερῷ ἡμῶν μοναστηρίῳ πρὸς δήλωσιν.

1823: μαρτίου ii

Θεοδώρητος ἐπιστάτης τῆς σκήτης ταύτης βεβαιῶ ἰδιοχείρως»

Εὐτυχῶς ἔχομεν δύο καταλόγους, τὸν πλήρη καὶ τὸν κεκολοβωμένον κατὰ δύο τρίτα. Ἐπὶ τῆς πρώτης ὄψεως:

«Καταγραφή. Περὶ τῶν εὑρισκομένων τῆς ἱερᾶς ἡμῶν σκήτεως τοῦ τιμίου Προδρόμου τὰ ὅσα ἀσιμηκὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἱερὰ ἄμφια»[1].

Ἐπὶ τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ὄψεως τὰ ὑπολειφθέντα:

«Τὰ ὅσα ἔχει ἡ ἐκκλησία τοῦ Τιμίου Προδρόμου τῆς αὐτῆς σκήτεως καὶ ἄλλα». Τὰ ἄλλα εἶναι λειτουργικὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰκόνες, ὅλα σχεδὸν βλάχικα. Ἐν τέλει ὑπογράφονται:

«Ἐγὼ ὁ παπὰ Παρθένιος ἐκκλησιάρχης καὶ βηματάρης τῆς Λαύρας βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

Θεοδώριτος εὑρεθεὶς παρὸν μαρτυρῶ». Τὸ Θεοδώρητος ἐνίοτε καὶ μέ ι.

Εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον, εἰς μεμονωμένον φύλλον, ὑπάρχει προσθήκη γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ οἰκιακῶν σκευῶν, ἐξ οὗ μανθάνομεν καὶ τὴν χρονολογίαν τοῦ καταλόγου. «Προσθήκη τοῦ πρώτου καταστείχου τῆς σκήτεως τοῦ τιμίου Προδρόμου τῶν ἐναπολειφθέντων σκευῶν. ἐργαλείων καὶ ἄλλων διαφόρων πραγμάτων. 1823 Μαρτίου 27», ἥτις ἐπισφραγίζεται ὡς ἑξῆς:

«ἐγὼ ὁ παπὰ Παρθένιος βηματάρης καὶ ἐκκλησιάρχης τῆς Λαύρας βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν ἴσα ἀπαράλακτα δύο ὅμοια ἐγένοντο κατάστειχα τῶν πραγμάτων τῆς σκήτης τοῦ προδρόμου, διὰ μιᾶς χειρὸς γραφέντα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἓν ἔλαβεν τὸ ἱερὸν ἡμῶν μοναστήριον, τὸ δὲ ἕτερον ἔμεινεν ἐν τῇ σκήτῃ ταύτῃ, εἰς τοὺς νῦν ἐπισταντοῦντας ἱεροδιδάσκαλους κὺρ Θεοδώριτος κὺρ ἱέρωνος, πρὸς ἀσφάλειαν ἑκατέρων τῶν [illegible] ρῶν οἵτινες ὑπογράφονται ἰδιοχείρως. Θεοδώριτος β[illegible] ρόν, καὶ ὡς ὢν καὶ τῆς σκήτης, ἐπιστάτης ἰδιοχείρως [illegible] κων τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου μαρτυρῶ».

1. Ἡ ἱεροσυλία αὕτη ἐγένετο ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἁγῶνος ἅμα καὶ τῶν ἀγωνιστῶν, ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται, ὅτι πολλὰ πράγματα ὅπου ἔλαβον οἰκιακῆς χρήσεως σινδόνια, παροψῖδας, μανδήλια, τόπια πανιά, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Ἐπειδή τινές ἀμφισβητοῦσι τὸν Θεοδώρητον ὡς Λαυριώτην καὶ θεωροῦσιν αὐτὸν οἱ μὲν ἐσφιγμενίτην οἱ δὲ ἁγιαννανίτην, διακηρύττομεν καὶ πιστοποιοῦμεν, ὅτι ἐλθὼν εἰς ἅγιον ὄρος ὡς ἱερομόναχος καὶ πατριαρχικὸς ἱεροκήρυξ ἐκοινοβίασεν εἰς Λαύραν, ἀφοῦ παρέμεινεν ἐπί τινα χρόνον ἐν Καρεαῖς παρὰ τῷ διδασκάλῳ τῆς Ἀθωνιάδος Κυρίλλῳ Λαυριώτῃ. Οὗτος ἐκάθητο εἰς τὸ Λαυριωτικὸν κελλίον τὴν Παναγίαν τοῦ Κουκουζέλη ἐπιλεγομένην. Ἐν τῷ κώδικι Β' ὁ Θεοδώρητος ἀναγράφει σχολιάζων ἐπίσημον ἔγγραφον μίαν λεπτομέρειαν περὶ τοῦ κελλίου τούτου ἐν φ. 43ᵇ: «εἰς τὸ κελλίον τοῦτο ὑπάρχει μία καρεὰ μεγίστη οὖσα χρόνων 500» (Ἑλλην. Β'. 349) ὁ κώδιξ ἔχει ὡς ἑξῆς: «Σημείωσον, ὅτι ἡ αὐτὴ καρεὰ σώζεται μέχρι σήμερον, μεγίστη, κάτωθεν τοῦ κελλίου τούτου, πλησίον τῆς ὁδοῦ, οὖσα κατὰ τὴν ἄνωθεν μαρτυρίαν ἤδη χρόνων 408 πρόσθες καὶ τοὺς πρότερον καὶ εὑρήσεις αὐτὴν τοὐλάχιστον ἤδη 500 χρόνων». Τὴν παρατήρησιν ταύτην μόνον ὡς κοινοβιάτης ἐν τῷ κελλίῳ ἠδύνατο νὰ γράψῃ ὁ Θεοδώρητος. Ἄλλαι δὲ εἰδήσεις περὶ τῶν καρεωτικῶν κελλίων, ἃς μόνον οἱ ἐκεῖ κελλιῶται γνωρίζουσιν, πείθουσιν ἡμᾶς περὶ τῆς ἐκεῖ διατριβῆς τοῦ Θεοδωρήτου (βλ. Ἑλλην. Β'. 349-350). Αἱ σημειώσεις του ὁμοιάζουσιν πρὸς τὰ δημοσιευθέντα ἀποσπάσματα τῆς ἱστορίας τοῦ Ἄθω, ἅπερ μαρτυροῦσι πλήρη γνῶσιν τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων (πρβλ. τὸ περὶ τῆς πλαστότητος τοῦ χρυσοβούλλου τῆς μονῆς Ζηροποτάμου παρὰ Γεδεὼν «Ἄθως» σ. 333-335). Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Θεοδώρητος ἀνεχώρησεν ἐξ ἁγίου Ὄρους καὶ μετέβη εἰς Λειψίαν πρὸς ἐκτύπωσιν βιβλίων καὶ ἔπειτα ἐπανῆλθεν εἰς βλαχίαν, ὅθεν γράφει πρὸς τὸν «παμφίλτατον» ἱερομόναχον χρύσανθον τῷ 1802 Σεπτ. 1. ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς ῥωμάνου καὶ ἐκφράζει τὸν πόθον του πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὸν Ἄθω: «ἡ ψυχή μου διψᾷ σχεδὸν ὑπὲρ τὴν ἔλαφον τὰς πηγὰς τὴν ἡσυχίαν καὶ ἔρη[illegible] ἐνθυμηθῶ κατατήκομαι καὶ ἄχθομαι μεγά[illegible] τὴν στέρησίν της, ἧς ἀξιωθείην τῷ ἀπείρῳ ἐ[illegible] ἐν τάχει, ἵνα ἁμοθημαδὸν (sic) ἐν ἑνὶ στόματι εὐλογή-

μόναχον αὐτόν κτλ.[1]

Συνενοηθείς μετ' αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὸ Ἡποδοσάνι, τῆς Μπογδανίας τὸ αὐτὸ ἔτος, καὶ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἑπομένου ἔτους εἰς Λαύραν. Ἐν τῷ Μεγάλῳ κώδικι τοῦ ἀρχείου τῆς μονῆς φ. 152β ἔγραψεν ἰδιοχείρως τὰ ἑξῆς:[2]

«Ἐν ἔτει ᾳϡϙ' σεπτεμβρίου α'. ἦλθον ἐγὼ ὁ Θεοδώρητος ἀρχιμανδρίτης ὁ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ ἐκοινοβίασα εἰς τὴν Λαύραν, βάσαντας σύνθως τὴν μετάνοιάν μου. καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ καλοκάγαθίαν τῶν ἀρχόντων μοι γερόντων καὶ συναδελφῶν ἠγαπήθην τόσον, μὲ ἠξίωσαν καὶ ἡγούμενον καὶ εἰς τάξιν προεστῶτος, καὶ τὰ μὲν σύνθη τῆς ἡγουμενείας ἔξοδα κατέλαβεν ὁ ἀρχιμανδρίτης κὺρ Ἰάκωβος, τὰ δὲ παρ' ἐμοῦ ἀφιερωθέντα εἰσὶ ταῦτα: 200 ἔρμπουλια τῆς ἀποκαλύψεως, 3 ἀλγεβραὶ καὶ 650 γρόσια ἔξοδα εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ. ἔτι σημειῶ ἰδιοχείρως ὁ ἴδιος, ὅτι αὖθις ἐπανελθὼν εἰς τὴν ἄνω μεγίστην Λαύραν τῷ 1816 τοῦ Νοεμβρίου ἐξ' ἰδίας μου βουλήσεως ἔδωκα λόγῳ παραδόσεως γρόσια 5000 ἤγουν πέντε χιλιάδες εἰς μερτικά. καὶ ὡσαύτως ἔτι 5000 ἤτοι πέντε χιλιάδες γρόσια διὰ τὸ καθίσμα τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, ὡς ἰδίως ἦπερ τούτου ὁμολογίας διαλαμβάνει, εἰς τὸ νὰ κατοικήσωσι τρεῖς κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἄλλων καθισμάτων, ἐντὸς τῶν μελλόντων γενέσθαι ἐξόδων εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ καθίσματος, καὶ ὅποιας, ἀφοῦ ἐξοδευθῶσι, μέλλουσι σημειωθῆναι». (Γραφὴ Θεοδωρήτου).

Ὁ Θεοδώρητος γράφει ἀπὸ ἐσφιγμένου τῷ διδασκάλῳ χρυσάνθῳ εἰς Μολδαβίαν 1804 Νοεμβρ. 15: "τὸν προφήτην Ἠλίαν ἔλαβεν ὁ πατριάρχης κὺρ Νεόφυτος καὶ ἀπῆλθεν εἰς Αἶνον καὶ τὴν αὔριον ἔρχεται ἐκεῖ πρὸς ἡσυχίαν του." Ἐν τῇ ἀνωτέρω γραφῇ ἀναστρέπεται ἄρδην ἡ γνώμη τῶν ὑποστηριξάντων ὅτι ὁ κώδιξ Β ἀπετελέσθη τῷ 1804. ὅτε ὁ Θεοδώρητος δὲν ἦτο πλέον εἰς τὴν Λαύραν. Βεβαίως παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπί τινα χρόνον μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐκ τῆς Μολδαβίας, ἀλλ' ὁ χρόνος οὗτος αὐξάνεται κατὰ ἓν τοὐλάχιστον ἔτος, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχομεν διαπράσαι.

1. Ἀνεκλήθη ὁ Θεοδώρητος ἐφ' ᾧ ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ ἐγκαταβιώσῃ εἰς τὸ Ὄρος. Πρὶν ἔτι ἐπισκεφθῇ 1799 Μαΐου 12 γράφει εἰς Ἰάσιον πρὸς τὸν περιποιούμενον καὶ ἰσόβιον φίλον τοῦ χρυσάνθου ἀπὸ Λειψίας: «ἐγὼ τί λέγω ὅτι ἀνέκαθεν ἠγάπησα νὰ πηγαίνω ἡλιόθεν εἰς τὴν μεγίστην ἐνέργειαν τὸ εἶχον νὰ ὑπάγω καὶ ἐγὼ εἰς τὸ Ὄρος καὶ νὰ νὰ ἑτοιμάσω καὶ τόπον ἁρμόδιον καὶ αὖ τὸ κρίνῃ εὔλογον, ἂς μοὶ γράψῃ, εἰδὲ δύο. διατί εἰς ἀσχημοσύνην ν[illegible] ρὸν μας;».

2. Διὰ τὴν ἀκρίβειαν ὁ κώδιξ οὗτος φυλάσσεται [illegible] μονῆς καὶ περίσχει πράξεις καὶ ἀποφάσεις ἐπομένως, ὅσας ἐπράξαμεν αὐτόν.

Μεχρὶς τὴν ἄρσιν τῆς ἀμφισβητήσεως δὲν κρίνω ἄσκοπον, νὰ παρενείρω καὶ τινας
ὑπομνήματα ἐκ τῆς ἀνεκδότου αὐτοῦ ἀλληλογραφίας ἡ ἐξ ὧν ἐξάγεται, ὅτι ἡ αὐθις
ἐφανήλθεν ἡ ἀπενθώσιν ἐν Καρπαθῳ, ἀφοῦ διέμεινεν ἐν τοῖς ὄρεσι τῆς Λώρας ἐπὶ δεκαε-
τίαν ἀπὸ Κηπάλεως μετέβη εἰς Ἰάσιον ὅπου εἰκοσιπενταετηρίδων τὸν πλούσιον ἐξάδελ-
φόν του Θεόδωρον Μουσάτζαν ἡ ὡ 1798-1799 γράφει ἐκεῖθεν πρὸς φίλους,
μεθ' ὧν ἀφίκετο εἰς Λευψίαν πρὸς ἐκδόσιν τῆς "Ἑρμηνείας τῆς Ἀσπασμώψε-
ως" ἡ τοῦ Πινδαρίου". Ἐκεῖ ἐπιστέλλει αὐτὸς ἐξ Ἰασίου ὡ 1800, Ἰαν. 9 ὁ Λάμ-
προς φωτιάδης μακρὸν καταλογον συνδρομητῶν τῆς "Ἑρμηνείας" (σεπτ. 1800).
1800, Ἰουλ. 18 γράφει ὡρὸς τὸν Θεόδωρον περὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ ἐκεῖ
Ἑλλήνων: τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ ἐξηγοῦνται διατί ἦτο μαρρος εἰς τοὺς ὁρθη-
μοὺς τῶν συγχρόνων ἡ παρεδιώκετο: "ἐγὼ ὅσον δύναμαι, ὅσοῦ ἂν ἦτο δυ-
νατὸν εἰς τὴν ὁδὸν νὰ τοὺς συναντήσω... Ἦτον ὠφελιμώτατον, ὅταν τελειώσῃ
τὸ Νομικὸν (=Πηδάλιον) νὰ ὑπαγαίνωμεν εἰς κανένα μέρος, ὅπου τοιοῦτοι Βρω-
μαῖοι (οὕτως ὀνομάζει τοὺς Ρωμαίους) δὲν εἶναι· διότι ἡ λύσσα αὐτὴ ἡ σκλη-
βη ἀπὸ αὐτοὺς ὑπηρύτεται ἀδιάκοπα. πλὴν εἰς ὅλας τὰς ἀκαδημίας".
1802, Ἰουν. 5 ὡρίσκετο εἰς Μακοδοβίνι τῆς Μακεδονίας, ὅπου ἐπιστέλλει αὐ-
τῷ ὁ "διδάσκαλος τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν ἡ τῆς φιλοσοφίας" Δ. Γοβδέλας.
Ἐκ τῶν συνουδαιοτέρων φίλων ἡ ὁμοτρόπων του ἐν Βλαχίᾳ ἡ ἀμφὶ ὄρει ἦν
ὁ διδάσκαλος Χρύσανθος (ἴσως ὁ Ἠσαϊρώλης). ἀπὸ τοῦ ἐσφιγμένου γράφει
1804, Νοεμβρ. 15 ὡρὸς αὐτὸν εἰς Μολδαβίαν ἡ ὑποσημειώνεται: "Θεοδώρη-
τος ὁ κοινοβιάρχης ἐσφιγμένου". Πρὸς τὸν ἴδιον αὐθις ὡ Λαυρεώλης·
1805, φεβρ. 13 ἡ Δεκεμβρ. 2: "Θεοδώρητος Λαυρεώλης, ὁ καθηγούμενος
τοῦ κανοβίου Ἐσφιγμένου". Ἀλλ' ἤδη ἦρχοτο τὰ ἀναπαυσιόμενα τῆς ἐρημο-
δείσης μονῆς ἡ δὴ τοῦ ναοῦ, ὅθεν μετέβη εἰς Μολδαβίαν, ἵνα συλλέξῃ χρήματα
ἡ ἐκεῖθεν ἀποστείλῃ τὰ οἰκοσύμια τὸν ἀρχιερατικὸν τοῦ Χρύσανθον εἰς τὴν μονήν.
1806 Ἰουν. 28 ὡρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ διεξαγαγὼν ἐκεῖ ἡ φθάσας εἰς ἀποίγνωσιν εἰσὶ τε-
λοῦς συνδεδεῖς δ' ἀρρήτου φιλίας πρὸς τὸν μετροπολίτην Βενιαμὶν· Ἡ τοῦ
Ἐσφιγμένου εἶχε μίαν ἀριθμὸν Ρουμάνων μοναχῶν ἡ δὴ τότε ὡρὶ ἐνὸς 50 (τοὺς
ἡμίσεις δμ.) μέχρι δὲ τοῦ 1870 ἐσώζοπο παρὰ τὸν ὄρειον φανατισμὸν τῶν Πελοπον-
νησίων παρὰ τοὺς 25 ὧν χάριν ἡ ρουμαν. πυβέρνησις ἐχορήγησεν αὐτῇ 10000 φράγ-
κους (Σμυρν. 654)· διὸ ἡ ἐδημιουργήθη τότε ζήλημα ἐθνολογικὸν παλαιόθεν
ὂν ἐκ τοῦ γράμματος γινόμενον γνωστὸν "ἔγραψα τρία ὡς ἀγίῳ δεσπότῃ γράμ-
ματα, ἂν ἀγαπᾷ νὰ κάμωμεν μολδαβικὴν μονὴν τοῦ (τρ. τὸ) Ἐσφιγμένου, οὐ-
δεμίαν ἀπόκρισιν ἀφ' οὗ ἔλαβον". Πᾶν μέσον ἐκίνησεν ὁ δυνατὸς διὰ νὰ λάβῃ
τὸ ἀφιέρωμα φλωρίου ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπὸ τῆς διατροφῆς τῶν μοναχῶν ἡ ἀνέγρ-
σεν ἐκ μονῆς· ἀλλ' οὐδὲν οὐδὲν εἰσέτυχεν· διόπερ ἔγραφεν: "ὅθεν παρακαλῶ ὑμᾶς
ἡ πρὸς τούτοις φροντίσατε νὰ μὴ μείνῃ ἀφροσιάτευτον τὸ μοναστήριον, ἀλλὰ δεῖ
δέντες τοῦ θεοῦ νὰ μὲ ἐκλογὴν προσώπου ἡ ὁδηγοῦ, διὸ [illegible]
ἐδῶ ἡ λεγόμενος ἡγούμενος οὐδὲν ὠφελῶ ὑμᾶς". Ἡ σοδεύ[illegible]
Ἐκ τῶν ἐπομένων καταλείπεται, ὅτι δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὸς [illegible]
ἀφαλῶς ὁ Σμυρναῖος θεωρῶν ταύτην ὀρεινὴν [illegible] ἀπὸ τοῦ 1805 ἡ ὡρὸς
περὶ ἀνοικοδομήσεως τοῦ ναοῦ ὑφ' αὐτοῦ γράφοντος, τῇ 4 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπὸ
τῆς Ἀγκύρας σ. 638 ἀλλ' αὐτὸς ὁ θεοδώρητος
τῷ 1805 γράφει ἐκ Ἰασίου πρὸς τὸν Χρύσανθον: "ὡρίσομαι ἀπὸ ἰᾶς 15 αὐγ. εἰς τοῦ Ἐσφιγμένου ἢ τοῦ
μενίου", ἡ μέχρι τῆς 2. Δεκ. ἦδη ἡγούμενος. εἰς διαφόρους ἐπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὰς·

+ οἰκονόμον Λαυρεώλην εἰς Σκύρον, τὸν μετὰ ταῦτα μοναχὸν Σμυρναῖον Λίβιον ἡ ἄλλα τινὰ, ἅτινα ἐκ τῆς ἀπρονοήτου ἐκδόσεως ἀπωλέσθησαν ἡ ἐλάφρα διὰ τὴν ὑγρασίαν ἡ τὴν σαπρίδα ἡ σαπρίδες... ὅμως αἰνιγ-
ματώδη τινὰ ἐκ τῆς ἀναπολήτου ἀλληλογραφίας ἐπιβεβαιοῦσι τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν ἱστορίαν.

Ἰασίῳ τῷ 1806, Ἰουν. 4 πρὸς Χρύσανθον εἰς Ἐσφιγμενοδμονίν: "να μὴ λυπηθῆτε ἔξοδα ἡμᾶς τε ἀχρείαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ νὰ μείνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν καλὴ ἐσωτερικὴ διὰ εἶναι ὁ-σαύριον νὰ ξανακτισθῇ."[1] Χάρις τῇ τοιαύτῃ ἰδιοτροπίᾳ ταύτῃ ἐσώθη τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ φλωρεσίου εἰς τὴν τοῦ Ἐσφιγμένου, ὅστις ἐκληρονόμει ὄντως φλωρίων θησαυρὸς ἡ ἐσώθη ἡ μονὴ ἡ εὐρίσκεται μέχρις σήμερον. Ἡ ὁρμὴ ἡ εὐεργετικὴ αὐτὴ τοῦ Θεοδωρήτου ταχέως ἐληστονήθη καὶ οἱ Ἐσφιγμενῖται ἐσύρισαν αὐτὸν δικαστήρια πολλὰ, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπιστολῶν. Ἐγράφει λοιπὸν τὰ καλοσυμφώνως ἀπὸ τοῦ πρώτου ἤρχισαν ν' ἀναφαίνωνται, βραδέως μέν, ἀλλὰ λαμπρά: "ἐνοχλήσας πολλάκις τὸν δεσπότην τοῦ ἑδωναχθὲς μίαν ἀναφορὰν μου.. τὴν ἀνέγνωσε καὶ στυγνάσας ὡς ἔθος ἡ διανοηθεὶς ἔναμεν ἀποφασιν νὰ μὰς πάρῃ τὴν συνεφωνίαν τῆς ἀφιερώσεως τοῦ φλωρεσίου εἰς τὸ Ἐσφιγμένου ἡ ἔτι μᾶλλον, σπεύδει* ἐκεῖ πλησίον, ἤλθε εἰς τὴν παναγίαν του, εἰς τόσον ὥστε τὰ ἴδια ταῦτα ἐνοῦμενα ὑπὸ μίαν ἡγουμενείαν ἀποτελοῦσιν ἐνῳνασήραια, ἤγουν φλορέσιν, Μαυροσούτζι ἡ τὸ ἄλλο (ἡσυχίη) ἡ δίδουσι τοὐλάχιστον ἤδη πέντε χιλιάδες γρόσια εἰσόδημα[2] ἡ ὅταν ἔμβουν εἰς παράδοσιν τὰ δίπλα ἡ ἔτι... μὲ ἀποφασιν δὲ, ὅτι ἐγὼ νὰ μείνω ἐδῶ ἡγούμενος, ὅθεν ἡ ἀποσχέθη ἄκων... Παρακαλῶ, φανερώσατε μοι περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ..." Καὶ δὶ τὴν 29 Δεκεμβρίου γράφει ἡ πάλιν πρὸς τὸν Χρύσανθον: "ἔγραφον ἐν ἐκείνοις (τοῖς γράμμασι) ἡ τὴν εἰς ἐμὲ χειροτονίαν ἀφιέρωσιν τοῦ φλορεσίου, δι' ἐμοῦ δὲ εἰς τοῦ Ἐσφιγμένου. ἤγουν ὑποσταλευόμενος τὰς τῶν νῦν ἀνθρώπων δυστροπίας ἔκαμα τὴν ἀφιέρωσιν εἰς τὸ πρόσωπόν μου ἐφόρου (sic) ζωῆς ἡ μετὰ θάνατόν μου, ὅποιον ἐμὲ ἀφήσω. εἰ δὲ ἡ θέλησε πρότερον νὰ τὸ ἀφήσω εἰς τὴν μοναστήριν, τότε νὰ ἀποφασίζῃ τὸ μοναστήριον Ἐσφιγμένου τὸν ἡγούμενον. ἀφιερώθη ὅμως ἀσφαλῶς μὲ δεσμοὺς καλούς." Δὲν γνωρίζομεν τὰ ἐν μέσῳ. ἀλλ' ἐπιστολὴ ὡρὸς τὸν Χρύσανθον ἐξ Ἰασίου μετὰ ἐβδομάδιαν ἄλλην 1813, Δεκ. 24 ἐπιβεβαιώθη εἰς ἅπαντα προβλέψεις του: "ἐγὼ ἤδη ζῶ ἐν μετρο φόβῳ ἀσυλλογιστείας ἡ τῆς ἡγουμενείας ἡ συγκοινωνιβιάσεως (sic), Ἐσφιγμενιτῶν, οἵτινες ἡ πρὸ ὀκτὼ ἤδη χρόνους ἐξηπάτουν (sic) με διαγραμμάτων αὐτῶν, ὡς τὰ ἤδη εἰχεῖ ῥάσμου ἐλθόντα γράμματα τῶν μαρωνιτῶν." Τὸ αἴτιον τῆς διακοπῆς τῆς ἀλληλογραφίας προῆλθεν ἐκ τῆς ὑπερόξεως τότε τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου.** Ἤδη δὲ εὑρίσκετο εἰς Ἰάσιον περιπλανώμενος εἰς ἱερολογίαν πρὸς τοὺς συμφορεῖνους εἰς φλωρέσιον ὑπὸ τὴν μονὴν ἡγούμενος ἡ ἰωαννίνης νὰ κερδίσῃ ἡ νὰ αἰθοζημιωθῇ ἡ διαδηλοῖ τὰς ἀποφάσεις: "ἐγὼ πλέον εἰς τοῦ Ἐσφιγμένου δὲν ὑπάγω ὀρᾶν τὴν ἀσεβεστάτην ἀκαρασίαν αὐτῶν, νὰ κινδυνεύσω ἡ ψυχικὰ ἡ σωματικὰ τόσους χρόνους δὲ ὠφέλειαν αὐτῶν ἡ νὰ μὲ ἐξαφανίσουν μὲ πλαστογραφήματά των. ἀλλ' ἂν αὐτοῦ θέλω μοναστήριον ἔχομαι, ἄλλον θέλω ἡ τὸ μοναστήριόν μου μὲ δέχεται ἡ μὲ ἀγαπᾷ. εἶναι γνωστὸν ὅτι ἦλθον ἐκ τῆς λαύρας ὡς προηγούμενος αὐτῆς εἰς τὴν ἡγουμενείαν Ἐσφιγμένου." 1814, Ἰαν. 15 πρὸς Λαυρώτας γράφει ὡς "Θεοδώρητος ἀρχιμανδρίτης, ὁ λαυριώτης," τότε-ἐξῆς ὑστερόγραφον: "ἐγὼ πλέον ἀσφάλισα δι' αὐτοῦ ἡ σαράκαλε δότε τὸ κάθισμα τοῦ Χρυσοστόμου[3] τῷτε Χρυσόνθῳ ἡ διὰ τοῦ Μακαρίου (ἡγουμένης Λαύρας ἐν Μολδαβίᾳ). τραβήσατε μίαν πόλετζαν πέντε χιλιάδων γροσίων νὰ τὴν πληρώσω εἰς δέκα Μαΐου ἐδῶ ἡ σανο σι ὁπού του... ἂς ἦτο καὶ κατὰ τὸ παρὸν ὁ Χρύσανθος μὲ νὰ νίναν ὑποχρέωσιν του νὰ δουλεύῃ τὸ κάθισμα... ἐσυχάθην πλέον τὰς ψευδολογίας τῶν

* ἡγούμενος ἐξῆς τῆς Χρυσοβάλ. ** ἐν τῷ τελευταίῳ γράμματι τοῦ 1806 γράφει: "ἀναμένω τὰ τοῦ πολέμου τὰ ποῖα ἔτυχε νὰ γένουν ὑμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος."

[1] ὁ Ζωναράς γράφει ὅτι ὁ ὑπερίφημος οὗτος ἐπραλώθη τῷ 1808, Μαΐου 11 [illegible] (κεφ. ιε' τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ 1811 (σ. 641). ἀλλὰ ἱστορικὸς λέγει [illegible] σανδρείας Ἰγνάτιος ἡ ἔτα Γεροσόλυμος κτίσας τὸ νέον παλάτιον" (ἔνθ' ἀνωτ. σ. 641) κτίσθη ἐκεῖθεν, μένει μέχρι τοῦδε τὸ δαυράσιον τοῦ Θεοδωρήτου κτίσμα (βλ. περιγραφὴν δοτὸς εὐσεβοῦς μοναστηρίου. [2] τὸ χρέος κατὰ τοὺς τότε καιροὺς εἶχε σχεδὸν διπλασιασθῆ χρυσᾶ (βλ. Ἐπιστολὴ κυρίλλα λαυριώτου, Ἱστορ. ἀνεκδότων Α', 1929, σ. 158. [3] Σώζεται ἡ νῦν ὑπὸ τὴν μονήν.

'Κορμμενίλιω, τό δ' δίκαιόν μου δέν θέλω σαραιτήσω ἀπό τοῦ νά ζητήσω ἄχρις ὀβολοῦ." 1
Διά τούς ἀνωτέρω λόγους μετ' ὀλίγον παρητήθη τῆς ἡγουμενείας, ἀλλά μετ' οὐ πολύ ἀπετάθη πρός τόν πατριάρχην Κύριλλον ἐξαιτούμενος νέαν ἀποκατάστασιν, ὅθεν οὗτος γράφει αὐτῷ περί τοῦ ἀδυνάτου καί συμβουλεύει ταῦτα ἀπό 28 Δεκεμβρίου 1814: «Παρετηρήσαμεν ἐν τῇ ἰδιοχείρῳ σου ἀναφορᾷ, ὅτι τῶν περιγραφομένων ἀντιδότων σοι καί ἀποθυμίων τό αἴτιον εἶναι ἡ ἰδία σου ἐκλογή, καί ἐκτός μόνης τῆς δικαίας εὐχαριστίας τοῦ διαδόχου σου κῦρ Λαυκᾶ, δέν ἠδυνήθημεν νά ἀποδώσωμεν καμμίαν αἰτίαν ἐρημίας, μήτε τοῖς συμμοναστηριακοῖς σου, μήτε ἄλλῳ τινί, ὑπορήσαμεν μᾶλλον βλέποντες σε μικροψυχοῦσα καί κακαπίπτοντα καί ἐρόπους τινάς μετασμελοῦμενον εἰς τάς διά σοῦ γενομένας εἰς ἱερόν μοναστήριον εὐσεβεῖς ὠφελείας, καί σπεύδοντα οἱονεί διά τῶν ὑστέρων νά ἀφανίσῃς τό κλέος τῶν ἔμπροσθεν καί ἀστρώτων κόπων σου, οὓς ἐν διαφόροις ὑπέσεσι καιροῖς μᾶλλον διά τό συμφέρον τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου ἤ διά τό ἴδιον. Ἡ μόνη κακαπιστική αἰτία τῆς ἐνδόσεως τοῦ γνωστοῦ σοι ἐνκλησιαστικοῦ σιγιλλίου ἡμῶν ὑπῆρξεν ἡ οἰκειοθελής σου παραίτησις..... Καινήν ἔχεις τήν παραμυθίαν ἐφ' ὅρου ζωῆς ἐκ τοῦ συμφωνηθέντος ἐτησίου τῶν χιλίων ὀκτακοσίων γροσίων, τήν ὁποίαν συμφωνίαν ἀποδεξάμεθα καί ἡμεῖς, ἀναγράντες τό ἴσον τοῦ γενομένου ἐπιτάφιος γράμματος. Λοιπόν, υἱέ ἡμῶν ἀγαπητέ ἐν Κυρίῳ, ἀπαντῶντες εἰς τά γεγραμμένα κατά φιλοσοφρόνιαν μας πατρικήν, κρίνομεν καί τήν ὑπόληψιν σου ἀνάλογον καί τῇ ἡλικία σου συμφέρον τό νά ἀπομακρυνθῇς τῆς ἀνακτήσεως [τῆς] προτέρας ἐκείνης ἐπισκοπῆς, τήν ὁποίαν αὐτοβελήτως ἐνεπιστεύθης τῷ διαδόχῳ σου, καί νά μένῃς ἀπηλλαγμένος τύρβης καί πραγματείας, πολλήν ἐχόντων δυσχέρειαν, συνοικῶν τῇ ἀπραγμοσύνῃ διαγωγῇ καί ἡσυχίᾳ, ἣν ἐπόθησας ἐξ ἀρχῆς, καί φιλοσοφῶν εἰς τά θεῖα ..... ῥᾳδίως ἀμφιβάλλω πρός τήν ἰδιαιτέραν συστοιχοῦσαν πατρικήν ἀγάπην καί εὐμένειαν πρός τήν ὁλοψύχως σοι κλίσιν μας. Ταῦτα ἐπ' ἐσοῦ σου κτλ.»

Ἡ πατριαρχική αὕτη πρός τόν Θεοδώρητον εὐμένεια ἦτο μία ἐξιλέωσις αὐτόν, ἀνθ' ὧν διαλαμβάνει κατ' αὐτοῦ τό πατριαρχικόν γράμμα τῆς Νεοφύτου (1802, αὐγ.) διά τάς προσθήκας, ἃς οὗτος ἐκ τοῦ ἑτέρου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Πηδαλίου, ἐπισκευασθείσῃ ἐν Λειψίᾳ, αὐτῶν ἐνέγραψεν τόμῳ, πολύ αὐστηρῶς, καίτοι ἐκ πολλάς συμφώνως καί αὐτός ὁ Νικόδημος, ὅπερ ἐν κεφ. ἐπ. 2

1. φαίνεται ὅτι ἐπῆρεν τήν αἴτησιν, διότι κατ' ἐπιστολήν τοῦ αὐτοῦ πρός τόν ἑτέρωθεν προεστῶτα τινα Λαυριώτην ἐκ 1817, Ἰουλ. ιη ἦτο λαμβάνει ἀπό τε τόν ἐν Ἰασίῳ ἡγούμενον Λουκᾶν ἐκ μετώπου ἡ ἀπό ἄλλου τινός. 11.848 κατά τάς ὁμολογίας, ἃς εἶχεν ἐμβιοτισθῆ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς μητροπόλεως ἡ βροτῶν ἀναφέρεται τό ἔτησιον τῆς σκήλης χέρσοβαι. Ὁ δ' ἐφημέριος ἐπιστοῦται δ' αὐτό μέχρι σήμερον τόν Θεοδώρητον, διότι ἐκεῖνος τῶν αὐτοῦ ἔργων τό παραμυθητικόν τοῦ ἁγίου τρισχορίου Παλαμᾶ, ὅστις ἔτεκεν αὐτός, ὅτι ἀναγράφει ὁ ζηλωτής τάγμα. "Ἐγώ ἐτελείωσα, γράφει πρός τόν χρυσοῦν (1804, Νοεμβρ. 1 ἐν ὡραιότατον παρεκκλήσιον 14 στασιδίων εἰς ὄνομα τοῦ ἁγ. Γρηγορ ἢ ἄλλα τινά ἀγιστικά κτίσιν ἢ κατάκτησιν". (πρβλ. Γεδεών "Ὁ Ἄθως" σ. 317 μίαν τά αὐτοῦ ἔργα· ἀλλ' ἀναλαμβάνει τόν ἐναλλαγέντα χρόνον ἐν ἀναζήτ

2. Ἰδίαν. Γεδεών «Θεοδωρήτου ἀρχιεπίσκοπου κολληρίαι ἐν ἐν ΛΕ', 1915 ἔξης ὅπου καί τό γράμμα τοῦ Κυρίλλου. Καί οὗτος καταμέμφεται τούς κριτάς ἡμῶν σύγχρονον μαρτυρίαν τοῦ Θεοδωρήτου: "Ἐν ἀνδρωπος εἶναι σοφώτατος ἐν παιδεύσει καί ἐν βίῳ καί ἐν ἀσκήσει καλός καί ἐπιστημονικώτατος καί ἔντιμος ἐν ἱεράρχαις" (αὐτ. σ. 112)

Καὶ τώρα περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Θεοδωρήτου.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐγγράφων ἐγνώσθη, ὅτι μετὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως διαλυθείσης τῆς Ρουμανικῆς σκήτεως ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, διότι οἱ Λαυριῶται ἐζήτησαν τὰ πράγματα ὅλα τῆς σκήτης νὰ τὰ παραδώσῃ, αὐτὸς ὅμως ἠναντιώθη λέγων, ὅτι ὁ Μολδαβὸς Γρηγόριος τῷ ὤφειλε μέγα ποσὸν χρημάτων, ὅπερ δίκαιον ἐπὶ τέλους ἀνεγνώρισαν οἱ Λαυριῶται, ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἑξῆς ἐνσφράγιστον ἔγγραφον τῆς ἱερᾶς Κοινότητος:

«Διὰ τοῦ πάροντος ἐνυπογράφου μου γράμματος μαρτυρῶ, ὅτι ἀναχωρῶντας μολδοβλάχος προδρομίτης γρηγόριος, μὲ ὅλοντες τὸ σύστημα τὸ ἐκεῖ εὑρισκόμενον εἰς τὴν σκήτην τῶν βλάχων, εἴτι πράγματα καὶ εἶχεν εἰς τὴν σκήτην τὰ ἔκαμε καταγραφὴν εἰς δύο κατάστιχα, καὶ τὸ μὲν ἕνα ἔλαβεν ὁ ἴδιος Γρηγόριος, τὸ δὲ ἕτερον ἄφησεν εἰς τὸ ἱερὸν μοναστήριον τῆς Λαύρας, νὰ εὑρίσκωνται πρὸς ἀπόδειξιν τῶν πραγμάτων, καὶ μὴ ἔχων ποῖον ἀφήσει πρὸς φύλαξιν αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ ἐκάθητο ἐκεῖ ὁ διδάσκαλος Κῦρ Θεοδώριτος, καὶ ὁ Γρηγόριος ἔλαβε ταῖς ὁμολογίαις τοῦ κῦρ Θεοδωρίτου ποσότητος δεκασκτὼ χιλιάδων καὶ διακοσίων γροσίων, κεφάλαιον, ἐκτὸς τοῦ διαφόρου, ἐδιάλεξε καὶ ἄφησε τὰ πράγματα τῆς σκήτης εἰς τὸν ἴδιον Θεοδώριτον. Κάμνωντας δὲ χρείαν διὰ τὴν κατεπείγουσαν ἀνάγκην εἰς τὴν ἁγίαν Λαύραν, ἐδεήθησαν οἱ τότε προεστῶτες τοῦ Θεοδωρίτου, καὶ ἔλαβον τὰ ἀσημικὰ ὅλα τῆς σκήτης, ὅσα ῥητῶς κατ' ὄνομα διαλαβάνοντες εἰς τὸ ἐσφράγιστον γράμμα, ὅπου ἔδωκε τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας Λαύρας εἰς χεῖρας τοῦ κῦρ Θεοδωρίτου, καὶ χαλκώματα ὀκάδες ἑβδομήκοντα ἔλαβον ἀπὸ τὸν Θεοδώρητον, καὶ πάλιν ἔλαβον καὶ ἓν καζάνι μὲ τὸ ντακίμιτον, καὶ ἓν μέγα κιλῆμι, αὐτὰ ἔλαβε τὸ μοναστήριον τῆς Λαύρας ἀπὸ τὴν σκήτην τοῦ προδρόμου τῶν Βλάχων, διὰ χειρὸς τοῦ Θεοδωρίτου, ὡς καταλεπτῶς διαλαμβάνει τὸ ἐσφράγιστον γράμμα, ὁποῦ ἐδόθη εἰς χεῖρας τοῦ κῦρ Θεοδωρίτου εἰς ἔνδειξιν. δὲν γράφεται ὅμως τὸ καζάνι, καὶ τὸ κιλῆμι, διατί δὲν ἐδόθησαν τότε, καὶ ἐπάρθησαν μετὰ ταῦτα. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν καὶ ἄλλα πράγματα ἀφημέ[illegible] κῦρ Θεοδώρητον, καὶ αὐτὸς μὴν ἔχοντας τρόπ[illegible] λησε νὰ μεταβῇ εἰς καραῖς, οἱ λαυριῶτες ἐζ[illegible] καὶ τὰ ἄλλα πράγματα, ὁποῦ ἦσαν εἰς τὸν Θεοδώρητον. ὁ Θεο

δώριτος ἔχων τόσην ποσότητα ἄσπρα εἰς τὸν γρηγόριον ἐναντιώθη, καὶ ἐζήτησε τὰ πράγματα διὰ μέσου τῶν ἐπιστατῶν καὶ τοῦ ζαπίτη, καὶ ἐδόθησαν εἰς χεῖρας τοῦ κῦρ Θεοδωρίτου νὰ τὰ λάβῃ, καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὴν Λαύραν καὶ τὸ μέρος της ἔγγραφον μαρτυρίαν, ὅτι ἡ ἁγία Λαύρα ἄλλο δὲν ἔλαβεν ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ προδρόμου, πλὴν τῶν εἰρημένων. Τὰ δὲ λειπά, ὅσα ἔχει σημειωμένα ὁ γρηγόριος, τὰ ἔχει ὁ Θεοδώριτος, καὶ καιροῦ καλοῦντος ὁ Θεοδώριτος, καὶ ὁ γρηγόριος ἔχουν νὰ ἀπολογηθῶσι, τὸ δὲ μέρος τῆς ἁγίας Λαύρας περιτούτου νὰ μένῃ ἀκαταζήτητον, ὅσα δηλαδὴ πράγματα ἔμειναν εἰς χεῖρας τοῦ Θεοδωρήτου. Ὅθεν ἔγινε τὸ παρὸν μαρτυρικὸν τῆς Κοινότητος γράμμα πρὸς ἔνδειξιν, καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἑκατέρων μερῶν: 1824 Ἀπριλίου 28:

Θεοδώριτος ἀρχιμανδρίτης βεβαιοῖ ἰδιοχείρως.

Οἱ ἐν τῇ Κοινῇ Συνάξει εὑρισκόμενοι προεστῶτες μάρτυρες: ἰδιοχείρως[1]

Πρὸς καιρὸν διέμεινεν ἐν τῷ Φιλοθεϊτικῷ κελλίῳ ἅγιος Κωνσταντῖνος τὸ λεγόμενον νῦν τοῦ Κρητικοῦ, ὅπου κατὰ τὸν βιογράφον «μικρὸν ἡσυχάσας, διάφορα ποιήματα καὶ ἀκολουθίας ἁγίων συγγραψάμενος, καθὼς τὴν ἀκολουθίαν καὶ ἐγκωμιαστικὸν ὁμοῦ καὶ διηγηματικὸν λόγον τῶν εἴκοσιν ὁμοῦ ἁγίων ἀναργύρων σωζομένην ἐν τῇ Νέᾳ σκήτῃ, καὶ ἀπάρτησιν τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος, σωζομένην ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κωνσταμονίτου μὲ ἑσπέρια, λιτὴν καὶ ἕτερον κανόνα, ἀκολουθίαν τῆς ἁγίας Πουλχερίας [τῆς] βασιλίσσης καὶ Ἀθανασίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, σωζομένας ἐν τῇ τοῦ Ἐσφιγμένου, καὶ ἄλλα διάφορα πονήματα τῶν ἐν [τῷ] ὄρει πατέρων καὶ ἔξωθεν χριστιανῶν αἰτουμένων». Ἐν τῇ μονῇ τοῦ Φιλοθέου ἀντικάλυψεν ὁ Οὐσπένσκης τὸ «Φιλοθεϊτικὸν χειρόγραφον» ἤτοι ἱστορίαν τοῦ ἁγίου ὄρους, Θεοδωρίτου, ἣν καὶ ἐνοσφίσατο! Μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πρώτην μετάνοιαν του εἰς Καρεάς, καὶ διέμεινεν εἰς τὸ Κονάκιον τῆς μονῆς ἁγίου Παντελεήμονος τοῦ Ρωσικοῦ, ἥτις τότε κατείχετο ὑπὸ Ἑλλήνων μοναχῶν, ἐν οὗ διέπρεπεν ὅτε Βενέδικτος καὶ ὁ Προκόπιος Δενδρινός, ἄνδρες λογιώτατοι καὶ χρήσιμοι εἰς τὸ γένος. Ἐνταῦθα καὶ ἐνεταφιάσθη πάντως μετὰ τὸ 1826.

1. Ἐν ἀρχῇ ἡ σφραγὶς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος μεθ' ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς (σπάνιον φαινόμενον) βλέπ. «ἀρχαιότης καὶ σημασία τῶν λέξεων χρυσόβουλλον, ἀργυρόβουλλον, κηρόβουλλον κτ.λ.» ὑπὸ Εὐλογίου Κουρίλα ἐν Γρηγορίῳ Παλαμᾷ, τόμ. δ', σ. 443-48, 478-480, ἔτος 1922.

Κατά τό έτος τούτο ύπογράφεται έπιτροπή τού άγίου Όρους έν Θεσ/νίκη εις έγγραφον αθωωτικόν έν σχέσει μέ τάς χριστολογίας τής λαύρας πρός τόν Καρπανίσιν Νεόφυτον διά τό έν Θεσ/νίκη μετόχιον περιωτίσσης. ~~σταθεί αμφίβολα καί ίνα διορθώσασαν~~ Περί τής τελευτής τού διδασκάλου ό βιογράφος σημειούται τά έξής: «έφθασε καί ό καιρός τής τραγικής έπαναστάσεως, καθ' ήν οί δυνάμενοι καί πλούσιοι έφυγον έκ τού Όρους. ό δέ σοφός Θεοδώρητος συνιείς τό πρεφτικόν λόγον τό λέγον: α πού πορευθώ άπό τού πνεύματός σου, καί άπό τού προσώπου σου πού φύγω; έμεινεν είς τάς αύλάς τού Κυρίου έως έσχάτης αύτού άναπνοής, πάσχων άπό τάς τού γήρατος νόσους καί αποκαμών έν καιρώ τής ναυαδρομής τού Όρους, εύρισκομένων έν βαρβάροις έντός τού Όρους καί ναυαγοσωσιών καί ναυαπιεζόντων τούς έν αύτώ έναπομεινάσας πατέρας, ένοικήθη έν Κυρίω, καί άπήλθεν είς τάς αιωνίους μονάς, ένεταφιασθείς είς τό Ρωσσικόν μονάστι έν Καρυαίς. Έκεί δέ παραστάθείσες είς τό άδέκαστον κριτήριον τού φοβερού κριτού έλαβεν αύτάξιε καί οί μετ' αύτού άντιφερόμενοι έν πρέπουσαν ψήφον καί άμοιβήν έν έργων των .... ».

Εις άλλοτε Θεού διδόντας θέλομεν δημοσιεύσει τόν ένδιαφέροντα βίον, ένθα έκτίθεται ή πολυμερής δράσις τού λογιωτάτου άνδρός καί άναμιξις είς όλα τά σύγχρονα τού άγίου Όρους ζητήματα καί έκτός αύτού, έν ταίς άλλαις χώραις, άς περιήλθε, καί δή έν Ρουμανία. Κατά τόν Ρωσσοτουρκικόν πόλεμον (1806-1812) είχε ταχθή ύπέρ τού καθεστώτος, δι. τοιόραν γράφει ... «ό ήγούμενος τής μονής Νεαμτσίνα Θεοφάνης άπεμαυρύνθη τής θέσεως αύτού έπ' επεμβάσει τού μητροπολίτου Βενιαμίν Κωστάκη τής Μολδαυίας καί τού αρχιμανδρίτου Θεοδωρήτου, ώς προπαγανδίζων ύπέρ τών Ρώσων» (ένθ' άνω. σ. 273). Έρμηνευσάντων τών Ρώσων έν Βλαχία ό μέν μητροπολίτης Βενιαμίν άνεκλήθη διά τού μητροπολίτου Κιέβου Γαβριήλ Μπανουλέσκου, ό δέ Θεοδώρητος έσώθη, διότι ό νέος μητροπολίτης ήτο αγιορείτης έκ τής μονής τού Ρωσικού καί έξεύρεμα αύτών.

Ψυχικόν τή 11η Ιουνίου 1951

ό Κορυτσάς μητροπολίτης Εύλόγιος Κουρίλας

4.1

A 1

φύλλων, ὅπου εἶναι ἡ περιγραφὴ τῶν νομισμάτων ἑκάστης νέας χρυσοβούλλου κ.τ.λ. Περὶ τῆς περιγραφῆς τοῦ ἑκατοντάρικου δὲν ἐνδιαφέρεται.

Ἡ δεύτερη διαφορὰ εἶναι ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Δούκας, ἐνῶ ἀναφέρει τὸν ἀριθμὸ τῶν ἑκατοντάρικων ποὺ ἔστειλε στὴν Ἀλεξάνδρεια, δὲν ἀναφέρει τὸν ἀριθμὸ τῶν ἑκατοντάρικων ποὺ ἔμειναν στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ὁ Νικηφόρος Βρυέννιος ἀναφέρει καὶ τοὺς δύο ἀριθμούς. Ἐπίσης ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Δούκας δὲν ἀναφέρει τὸν ἀριθμὸ τῶν ἑκατοντάρικων ποὺ ἔμειναν στὴν Ἀλεξάνδρεια, ἐνῶ

σελ. 255 – 258. «Περὶ ἐπιθέτων ἐπιθετικῶν ὀνομάτων ἐπιθετικῶν».

σελ. 259 – 264. «Περὶ ἐπιθετικῶν ὀνομάτων ἐπιθετικῶν. Καὶ ἐπιθέτων ἐν τοῖς ἐπιθέτοις, ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων ἀρχῆς καὶ ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων».

σελ. 264 6ον. «Περὶ ἐπιθετικῶν ὀνομάτων ἐπιθετικῶν ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων».

σελ. 270. «Περὶ ἐπιθετικῶν ὀνομάτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων».

σελ. 271 – 272. «Περὶ ἐπιθετικῶν ὀνομάτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων».

Περὶ ἐπιθετικῶν ὀνομάτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέτων ἐπιθετικῶν ἐπιθέ

4.1

Ἐν Σπηρᾷ ἐγ Ἄνγ. ἐν 15-1-56.

Τῷ Σεβαστιωκάτῳ ἀγίῳ
Σπηρωνοσίου Γεωρωκεῖς Κυρίῳ
Κ. Εὐγογίῳ καὶ ἐτῷ Σέρουκ.

Σεβαστιώκατε Σέρουκε,
Ἐπιπαγοῦτιαι κάτι ἀγιῶν καὶ
Πατερικαὶ εὐχαὶ Σας πατεπαρα-
γόμενος κὴν ἀεὶ κὴν ὑπεῖν δεξιάν.
Ἀνεγράφαμεν κὴν „ἐνεπιφαγεμέ-
ων ...." ἐν καὶ πάλιμος καὶ Τιτιάν
Σκαμπαῦ ἐπαρακέγγω κατόκην. Ἡ ἐν-
εγραφὴ ἐγένετο πεπὶ ὅγε πιστοῦ
καὶ πατὰ κὴν ὀρθογραφίαν καὶ
πατὰ κὰ ἀγτιεῖα κὴν ἀκίβεως ὡς ἐ-
πρεπεῖ ἔχει αὐτὴν ὁ γράφας Γάμωνος.
Ὅσον ἐπαρᾷ κὴν „Ἀνκίρρηαν εἰς
κὴν εἰδώσαν ἀθανασίαν καὶ Πατρί-
αν" καὶ, „Πιρὶ καὶ φρονήματος
κὴν συνεχοῦς μετεκαιγίζεως", δοκεχοῦς κὰ
φίγγει καὶ πάλιμος κὰ ἔχουκα κὰ
ἐνάκερι, ἔχουν χεδὸν πατεπεραφῆ καὶ
πατεπρεύσει, καὶ συνεπῶς εἶναι ἐ-
δύνατος πεῖσα ἐνεγραφὴ ἡ δὶ πα-
κείρεσας κούκον ὀφείλεται κὴν
πατὴν πατόκηκα καὶ χάρ
γεί καὶ ἐκ κὴν δρασκιμήν

300 Προσθήκη πόθεν προῆλθεν ἡ συνήθεια τῆς μεταθέσεως τῶν μνημοσύνων ἐν Σαββ. στ. 11 (ἡ. Ἔκδ. Β', σ. 257)

383 σχόλιον μηδεὶ τὸ ἀπάδον ἔχον ἐς τὸ λεχθὲν (Ἔκδ. Β', σ. 332) εἰς τὸν ἑρμήν, τοῦ Η' καν. τοῦ Νεοκ. Γρηγορίου: "Μέχρις ἂν κοινῇ περὶ αὐτῶν τι δόξῃ συνελθοῦσι τοῖς ἁγίοις..." ὁ Θεοδ. ἐσημείωσε

(4)

399 προσθήκη "ὅτι ὁ Θεφ. ἐν τῷ ιδ' κεφ. ἀποσκ. δὲν λέγει παρθένους τοὺς ἀγαμοῦς ἐμύσαντας χωρὶς ἀλλὰ τοὺς ὀρθοδόξους καὶ θεαρέστους εἰς ἐκ τῶν λόγων τοῦ ἀποσι. ὅτι ἀπὸ φιλομαθὴς νὰ γνωρίσῃ" (ἐπιχειρήματα Α'-Ε' ἀποδείξεις ἐπιχειρήματα, ἀλλὰ τὸ Δ' οἱ μέλα τὴν γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν" ἀναβεῖται τὰ ἄλλα.

Σ" ΘΗΝΑΙ

449 Περὶ τῆς ἀναστάσεως σχεδὸν συμπληρ. τῶν λεχθέντων ἐν σ. 203 (ἡ. Ἔκδ. Β', σ. 388)

σ. 502 Εἰς τὸν Κβ' κανὸν τῆς ς' οἰκίδου *

Κατὰ τοὺς ἱεροὺς λόγους τῶν ἱερῶν πατέρων, τούτων καὶ τὰς ἐκ τῆς Θεοπνεύστου Γραφῆς ἀποδείξεις, οἱ λαμβάνοντες, καὶ δίδοντες χρήματα ἐν ταῖς χειροτονίαις εἶναι αἱρετικοί. Οἱ αἱρετικοὶ εἶναι ἀλλότριοι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς ἀσεβεῖς, καθὼς ἀποδείχνεται ἐκ πολλῶν λόγων τῆς γραφῆς, καὶ τῶν πατέρων. Τὰς ὁποίας μαρτυρίας ἀναφέρει ὁ ἅγιος Κυπριανός, ὡς εἴδομεν, ἐν τῷ περὶ βαπτίσματος τῶν αἱρετικῶν κανόνι. Καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης ἐν τῇ ἀποκαλύψει, εἰδωλόθυτα καὶ πορνείαν καλεῖ τὰς προσευχὰς καὶ λειτουργίας τῶν Νικολαϊτῶν αἱρετικῶν. Καὶ ἡ ἐν Καρχηδόνῃ σύνοδος βέβηλον (ἤτοι ἐναγὲς καὶ ἀκάθαρτον) λέγει τὸ σύστημα τῶν αἱρετικῶν Δονατιστῶν, τῶν ὁποίων ἐδέχθη ἔπειτα τὸ βάπτισμα καὶ τὴν χειροτονίαν. Καθὼς καὶ ἡ ἑβδόμη ὁ μουμενικὴ ἔπειτα τῶν εἰκονομάχων, τοὺς ὁποίους καὶ αἱρετικοὺς καὶ δυσσεβεῖς καὶ ἀναθεματισμένους ὀνομάζει καὶ ἀποφαίνεται. Ὅταν, λέγω, ἡ Σιμωνία εἶναι αἵρεσις, οἱ τὸ ἔργον τοῦτο τὸ δυσσεβὲς καὶ παρανομὸν μετερχόμενοι, καὶ μὴ μετανοοῦντες καὶ διαβούμενοι, αὐτοί, κατὰ τὰς περιλήψεις τῶν θείων λογίων ἀναμφιβόλως τελευτῶσιν εἰς τὴν αἵρεσιν τῆς Σιμωνίας, καὶ λαμβάνουσι τὴν ἀποστολικὴν καταδίκην, τὴν ὁποίαν ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Σιμὼν ἔλαβε. Δηλαδὴ μέρες μυτὰ Θεοῦ δὲν ἔχουσι καὶ εἶναι [illegible] καταδίκην, καὶ αἵρεσιν, καὶ ἀσεβεῖ[illegible] γοι ἀκανίως. Ὅρα καὶ τὸν κ' κανόνα τοῦ α[illegible] ου, ὡς ἀσεβεῖς γράφοντα τοὺς αἱρετικούς.

* Ἐκ τῆς κανον. ἐπιστολῆς Ταρασίου Κπόλεως

(σ)

σ. 383. σημ. Οὐ μόνον σκοτινή εἶναι αὕτη, ἡ λέγουσα δηλαδή, ὅτι ὁ θεῖος Γρηγόριος προφητικῶς προλέγει περὶ τῆς μετὰ νβ' ἔτη συγκροτηθείσης ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου, ὅτι αὐτὴ νὰ βάλῃ εἰς τάξιν καὶ διόρθωσιν τοὺς τότε ἁμαρτήσαντας, ἀλλὰ καὶ πάντῃ ἀπίθανος. Διότι ἔπρεπε νὰ προσμένουν οὗτοι ἔξω τῆς ἐκκλησίας νβ' χρόνους, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἔφθανεν ἡ ζωήτους. Πῶς δὲ ἐνόησαν οἱ ἐξηγηταὶ τοιουτοτρόπως τὸν λόγον, ὁποῦ ὁ θεῖος πατὴρ λέγει νὰ γένῃ τότε ἡ συνέλευσις τῶν ἁγίων καὶ νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῶν ἐν τῷ διωγμῷ ἐκείνῳ ἁμαρτησάντων; ἄξιον ἀπορίας εἶναι. Διότι καὶ εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου σημειοῦσι τοῦτο, φέροντες τὸν Δοσίθεον μάρτυρα. Ὁ θεῖος Γρηγόριος ὅμως ἀπέχει τόσον μακρὰν ἀπὸ τὴν γνώμην αὐτήν, ὅσον εἶναι τὸ διάστημα τῶν χρόνων ὁποῦ ἔγραφε πρὸ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου τὸν κανόνα αὐτόν (εἰς τὰ Ἡ τοῦ Νεοκαισαρείας Γρηγορίου)

φ. [illegible] τοῦ Θεοδωρήτου τῆς περὶ τοῦ ξηνηρίου κατασκευῆς [illegible], διαλογία χρονικὴ
περὶ τοῦ αὐτοῦ Καλογραφίας ἀθέου μάχου [illegible] περὶ ζωῆς ἐμψύχων καὶ ἀψύχων
κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπαφρόδιτον.

ἀρχ. Ὦ τί μέλλομεν διαγράφειν τὰ πάντων ἡ ἀσυνετοῦσα αὐδάδεια [illegible] τὸν τῶν τοιούτων γράμμα
διαγράφειν τὰ γράφωμεν διαλογίαν ὑπὲρ [illegible] ἁγίας καὶ θρησκευτικῆς [illegible]
τέλος. Ὅθεν ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς ἐν τῷ τοιούτῳ αἰῶνι τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὸν μέλλοντα
αἰῶνα, οὐ διὰ τὴν ἀθλιότητα τοῦ τοιούτου αἰῶνος).

φ. 84β-85β Διαλογὴ περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ κόσμου καὶ τῶν καλογραφικῶν καὶ τῶν καλῶν τῆς γραφικῆς
τοῦ ἁγίου Βασιλείου τοῦ [illegible].

ἀρχ. Πολλὴν ἔσχεν ἀμφισβήτησιν, ἔτη ὅλων τῶν ἐπιστημῶν [illegible] τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων
τέλος. τῆς ἀληθείας ἕνεκα, ἐὰν ἐπὶ τοσοῦτον ἐπιμείνωμεν εἰς τὸν λόγον τοῦτον. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ
ἐπιμένωμεν ὅτι τὸ ἀνωτέρω ἀρχαιότερον ἐφεύρεμα τῶν Ἑλλήνων ἀναγέγραπται ἐν ἔτει [illegible]
[illegible] καλὰ τὸ 1800. Ταῦτα δὲ εἴπερ ἐκτὸς ἐμοῦ ἀφήγησαι.

φ. 85β Περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν ὄρων ἅπερ ἀεὶ ἤρξατο ποιεῖσθαι ἀπορεύεσθαι τοὺς ἀνθρώπους
καὶ ἀπέρρησε τὴν ἔσωσιν αὐτῶν ἐν ἀρχῇ οὐδὲ ἐγὼ ἔφθασα τὴν ἀφήγησιν. (Ἀνώνυμον)

ἀρχ. Περὶ ἀρχαιότητος τῶν ὄρων ἅπερ γράψαι [illegible] τὴν διαφορὰν ἐπάφορα ἀσαφῶς τὴν
ἐμφανίζεσθαι τέλος. (Εἰπὸν πρῶτον ἀπορεύεσθαι, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι περὶ ἀκριβείας ἐφάρμοσαν ἀπὸ
τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν βαρβάρων τὴν ἱστορίαν: "ἐσχάτη δὲ ὁ ἀρχαῖος ἐκ τῶν αὐτοῦ ἀπορεύεσθαι μεμνημένος
περὶ πέτρου τοῦ ἀθηναίου, ὅτι μόνος ἐκ τῶν ἀδώ ἤκουσε . . . . ὁ αὐτὸς . . χάρτης τὴν περὶ [illegible]
ἔστιν ὅτε ὁ μὲν κύριος πρώτης αὐτὸς πλὴν τοῦτο, ἐκ δὲ ὄρους ὁδοῦ, ὁ δὲ ἀπορεύεσθαι ἐκ τῶν
ἀρχαίων καὶ [illegible] βιβλίου ὅτι τὴν ἀναγεγραμμένην τῶν ἀπορεύεσθαι τὴν ἀφήγησιν ὅτι μόνον ἐκ τῶν
ἀπορεύεσθαι. ἐκεῖνοι δὲ περὶ τοῦ ὄρους . . . . . φ. 85α ἀλλὰ τὴν ὁ κύριος χαρίσασθαι
ἀναγεγραμμένον ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐκείνου ἀπορεύεσθαι τὴν ἀφήγησιν καὶ τὸ ἐκ τῶν
ἐκ τοῦ ὄρους ἐκείνου ἀπορεύεσθαι τὴν ἀφήγησιν καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐκείνου ἀπορεύεσθαι

ΛΑΥΡ. 3

43 Χάριν ὀφείλομεν εἰς τὸν διδάσκαλον Θεοδώρητον διότι μετά τινα ἄλλα, ἀξιόλογα βεβαίως καὶ αὐτά, ἀναφέρει ὡς ἐν ἐπιλόγῳ καὶ τὰ ἑξῆς περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἔριδος ταύτης (σ. 100-101):

Ὅτι ἀνεμποδίστως δύναται τινὰς νὰ ἐπιτελῇ ἐν Κυριακῇ μνημόσυνα, εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὰ ἄνωθεν λόγια τῶν πατέρων, ὁποῦ λέγουσιν, ὅτι ἡ πεντηκοστὴ εἶναι ὡσὰν Κυριακή, καὶ ἔχει τὸν ἴδιον τόπον αὐτῆς. Λοιπὸν καθὼς τὰς ἡμέρας τῆς πεντηκοστῆς νηστεύομεν, καὶ μήτε ἰχθύας δὲν συγχωροῦσι τὰ ἀκριβέστερα τυπικὰ νὰ καταλύωμεν τὰς τετράδας καὶ παρασκευάς, καὶ καθὼς ψάλλομεν κατανυκτικὰ καὶ μαρτυρικὰ τροπάρια αὐτὰς τὰς ἡμέρας, ὁποῦ ἰσοδυναμοῦσι τῇ κυριακῇ. Οὕτως ἀποκριματίστως καὶ μνημόσυνα ἐκτελοῦνται· ὥστε ἀκολουθεῖ ἐκεῖνο, ὁποῦ προεῖπον, εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν νὰ ἔχωμεν ἡνωμένα χαρὰν καὶ πένθος. Τοῦτο δύναται εὐκόλως καθ' ἕνας νὰ βεβαιωθῇ ἀπὸ τὰς ἀκολουθίας τοῦ Πεντηκοσταρίου. Αὐτὰ ἐσημείωσα διὰ τὸ ἀκόλουθον τέλος· ὁ κοινὸς τῶν χριστιανῶν πολέμιος δὲν παύει νὰ διαγείρῃ σκάνδαλα καὶ διχονοίας εἰς τοὺς χριστιανούς, καὶ νὰ πολεμῇ καὶ σχίζῃ αὐτοὺς πολλάκις μὲ κάποιαις μόρφωσαις καὶ σχήματα, ὁποῦ φαίνονται τάχα πρὸς εὐσέβειαν καὶ ὠφέλειαν. Καὶ τὰς παρομοίας ἀπάτας σπουδάζει νὰ τὰς μεταμορφώσῃ πιθανὰς ἀπὸ ἱερὰ λόγια, καθὼς περὶ τὸ αψο ἔτος ἀπὸ τὰ ἄνωθεν τοῦ ἱερέως Βλασταρείου ἀπερίεργα ζητήματα ἐκινήθησαν τινὲς νὰ στοχασθῶσιν ὅτι ὅσοι ψάλλουσι μνημόσυνα ἐν Κυριακῇ ἀνατρέπουσι τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν καὶ ἀνεροῦσι δόγμα πίστεως. Αὐτὴν τὴν ἀνάπτυξιν ἔκαμεν ὁ ἐλλογιμώτατος κὺρ Νεόφυτος ὁ γραμματικὸς ὢν ἐν τῷ Καυσοκαλύβι τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἡσυχαστής. Εἶτα ἐδέχθησαν αὐτὸν τὸν παράκαιρον ψευδοσυλλογισμὸν καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ηὔξησαν ἡ διχόνοιαις καὶ φιλονεικίαις μεταξὺ τῶν μοναχῶν καὶ ἑτέρων, ὥστε ἀπὸ τὰ σκάνδαλα ἐκεῖνα κακηνκάκιος πολλοὶ ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς ἡσυχίας καὶ θεαρέστου αὐτῶν πολιτείας καὶ ἔγιναν παίγνιον τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Τοῦτο τὸ ζημιῶδες ζήτημα, καὶ τὰ σκάνδαλα ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερὰ σύνοδος περὶ τὸ αψοστ' ἔτος ἐπὶ συνελεύσει δύο Πατριαρχῶν, τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Σωφρονίου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Ἀβραμίου, καὶ 20 Ἀρχιερέων ἠρεύνησε καὶ ἔκρινεν ἄκυρον. Καὶ μὲ ἐπιτίμιον ἀναθέματος ἐξέδωκε πρόσταγμα καὶ ὅρον, ἵνα ἐπίσης ἀνεξετάστως γίνωνται τὰ μνημόσυνα τῶν κεκοιμημένων εὐσεβῶν καὶ ἐν Σαββάτῳ καὶ ἐν Κυριακῇ. Οἱ τῶν ἱερῶν τούτων κανόνων μεταφρασταὶ καὶ ἐξηγηταί, εἶναι ὁμολογουμένως εὐσεβέστατοι καὶ ὀρθοδοξότατοι, καὶ ἀνέφεραν ὄχι ἐδικάτους λόγια, ἀλλὰ τοῦ ἱεροῦ Βλασταρείου, τὰ ὁποῖα φαίνεται ἀπερίεργος ἐσημείωσαν, καθὼς καὶ ὁ ἱερὸς Βλάσταρις.

Ἐγὼ ὅμως, διὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ ἰδῇ ποτέ τινας αὐτὰ κα[illegible]

τὸ πιθανὸν καὶ ὀρθὸν, ἔκαμα αὐτὸν τὸν ὀλίγον κόπον καὶ [illegible]

ρώτερα, εἰς τὸ νὰ μὴν ἀπατηθῇ κανένας ἁπλοῦς καὶ ἐρεύνων αὐτὰ συγχ[illegible]

σῃ ἀνωφελῶς τὸν ἑαυτόν του καὶ σκανδαλίσῃ καὶ ἄλλους.-

μνήμην ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν, ὅταν εὔχῃ. Τοιοῦτος δὲ καὶ τῶν νεκρωσίμων ποιῶν ἐστὶν καὶ ἐκείνη ἀπαρεμποδίστως μνημόσυνα.[1] Διότι ἅγιοι ἦσαν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἠξιώθησαν τῆς υἱοθεσίας καὶ χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἕνα σῶμα τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ εἶναι πάντες, καὶ μίαν μητέρα καὶ πόλιν ἔχοντες ἐπίσης ἅπαντες οἱ εὐσεβεῖς. Ὥστε δὲν λέγει ὁ ἱερὸς Βλάσταρις καλῶς, φρονῶν κἀμὲ μὴ γίνεται ἐν Κυριακῇ μνημόσυνα, καὶ λέγων τὸ Σάββατον τύπον νεκρώσεως καὶ πτώσεως μόνον. Διότι ἁπλῶς τὸ Σάββατον ἔχει μόνον αὐτὴν τὴν σημασίαν, ὡσὰν ἕνα ὅλον χωρίσματα ταφῆς καὶ νεκρώσεως καὶ πτώσεως, καὶ ἡ Κυριακὴ ἔχει μόνον τὸν τύπον τῆς μελλούσης ζωῆς, δὲν πρέπει μήτε τὸ Σάββατον νὰ ἔχῃ κανένα ἀπὸ τὰ χωρίσματα τῆς Κυριακῆς, μήτε ἡ Κυριακὴ κανένα ἀπὸ τὰ χωρίσματα τοῦ Σαββάτου, ἀφοῦ νὰ νεκρώσεως ἅγιοι τὰ ἔχουν διὰ ἔχωσιν αὐτὰς καὶ εἰκόνας ἀφιερᾶς. Οἱ σεβάσμιοι ἐξηγηταὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν καὶ ὑποστήριξιν τοῦ ν' Ἀποστολικοῦ κανόνος διὰ πολλῶν μαρτυριῶν ἀπέδειξαν, ὅτι αἱ εἰς τὸ ἅγιον βαπτίσματι ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις γίνεται εἰς τύπον καὶ ὁμοίωσιν τῆς ταφῆς καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, καθὼς καὶ ἄλλα μυστήρια (ὡς εἶπεν ἑρμήνευσαν) διὰ τὰ ὁποῖα καὶ πραγματικῶς ὁ βαπτιζόμενος, ὅτι συνθάπτεται διὰ τοῦ βαπτίσματος τῷ Χριστῷ, αὐτὸς ἀναστάμενος ἐκ τῆς χολυμβήθρας κατὰ ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἔδειξεν ἐν αὐτῇ τὴν ἀνάστασιν. Καὶ πάλιν, ὅτι τὴν Κυριακὴν βαπτισθῇ, ἔδειξεν ἐν αὐτῇ τὴν πτῶσιν καὶ τὸν θάνατον, τὰ ὁποῖα εἶναι τοῦ Σαββάτου χωρίσματα. Ἡ ἀναίμακτος θυσία ἔχει ἀνάμνησιν τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀπολήψεως αὐτὰ δὲ παρὰ ὅπου γίνεται· καὶ ἐν αὐτῇ μνημονεύονται πάντες οἱ εὐσεβεῖς ζῶντες καὶ τεθνηκότες. Ὥστε ἀδιαφόρως ἔχει ἡ ἐκκλησία τὸν παρόν μεμιγμένον, καὶ τοὺς τύπους τῆς μελλούσης ζωῆς χωρίσαμεν καὶ τῆς παρούσης. Καὶ εἰς πολλὰ μέρη λέγουσι νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου τῆς Κυριακῆς τὴν νύκτα".[2]

Τὸ δὲ ὀρθόδοξον τοῦτο σῶμα διαφωτεῖ, ὡς φαίνεται, ὁ Νικόδημος γράφων: "Ἄλλο εἶναι αἱ μνῆμαι τῶν ἁγίων καὶ ἄλλαι αἱ πανδημοσύναι· ἐν ἐκείναις γὰρ ταῖς τῶν ἁγίων ἡμέραις, εἰ καὶ ὁ θάνατος ἀναφέρεται, ἀλλὰ νικημένος ἀναφέρεται, καθότι οἱ ἅγιοι ἠκμάκεισαν ὄντες τῷ Θεῷ, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀληθὴς ζωή". Ἀλλ' ἡ ἕνωσις αὕτη οὕτω ἐξέκειτο κατὰ Παῦλον.* Ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ Ἄθω τὰ κατὰ ἑορταζόμενον ἅγιον γίνονται κάθυδα "εἰς τιμὴν αὐτοῦ" ἡ ἐδαύμασεν ὁ Meyer (παρ' οὗ λαμβάνω ἡ τὸ κυρίου ἐκ τῆς "Ὁμολογίας" σ. 17) εὑρόντες εἰς τὸ Βατοπεδινὸν τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος ἡ ἀνεμύρισαν τὸ ὀράγμα (σ. 56 f.** ἐν τῷ ὑπομνήματι τούτῳ, ὅπερ δὲν παρουσιάζεται ἐπιτετηρημένον ἀντίτυπον χωρὶς ὁ Καβάσιλας ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς θείας λειτουργίας. ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὸν Μ. Βασίλειον διαγορεύοντα "ἕνα εἴρωνα ἔλεον ἡ χάριν μεταδιάτων τῶν ἁγίων" ἡ δὴ τὸν θεῖον Χρυσόστομον ἀναγραφόμενον ὧδε καὶ τὸν ἄριστον τῶν ἑρμηνευτῶν Θεόδωρον ἐπίσκοπον Ἀνδίδων, ὅτι "ἡ ὑπὲρ αὐτῶν δίκαιοι προσφέρεσθαι τὴν θυσίαν· ἡ εἰκότως· οὐ γὰρ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν μόνον τὸ αἷμα ἐχύθη ὁ σωτὴρ ὁ ἡμῶν· ἀλλ' ἦδη ἡ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν δικαίων· οὐ γὰρ ἦσαν, οὐδ' ἦσαν, ὃς ζήσεται ἡ οὐκ ἁμαρτήσει, οὐδ' ἂν ἡ ἡμέρα μία ἡ ζωὴ αὐτοῦ· ἐπεὶ δὲ ὑπῆρξεν πάντες, ὑπὲρ πάντων ἀπέδανεν..." (Migne Patr. graec. 140, σ. 453 B) τὰ αὐτὰ περισσοτέρως λέγει ὁ Κύριλλος Γερμανὸς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ (σ. 16, 17, 7). ἐν δὲ ἡ ὁ Ἀριστοτέλης ἐκεῖνα παρεχώρησεν ἡ Μήμονον ἡμεῖς τῶν ὁσίων μνημονεύομεν, ἀλλὰ τῆς τοῦ θεοῦ μνημοσύνης τούτους ἀνατίθεμεν." (Ἐκκλ. ἱεραρχ. Migne, 3. εὐφ. Γ', 9, σ. 464 C) Ὁ παῦλος χρώμενος

"ἡ οὖν πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι" (Ἑβρ. ια', 39). Καὶ οἱ ἅγιοι ἐκομίσαντο. ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἀντιγράφοις προσέθηκα καὶ τοῦ χειρογράφου (τοῦ ἐφ' ἑαυτοῦ) τοῦ Θεολογικοῦ τοῦ Βατοπεδίου (τοῦτο ἐξετυπώθη ἐν σειρᾷ ἐσφαλμένων) "ἡ ὁ Χρυσόστομος διερμηνεύων τὸ "ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα" οὐδέπω, φησί, τὸν ἐπηγγελμένον Παῦλος εἴληφεν, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλος οὐδείς τῶν ἐξ ἀρχῆς εὐηρεστησάντων, ἀλλ' οὐδ' ἀπολήψονται, ἕως ἂν ἔλθωσιν οἱ μικρὸν τέλους στέφανα πλέξοντες ἁρμόζοντα" (Cosm. Σημειωτέον δ' ὅτι τὰ γραφόμενα ἐν τῇ "Ν. Κλίμακι", σ. 320 ε. ἐκδ. 1956, δὲν ἀναφέρονται εἰς τὸ προκείμενον ἔθιμον. Βλ. τὴν χαριτωμένην περὶ βούλου μονογραφίαν τοῦ μακ. Κων. Δυοβουνιώτου, "Ἡ μέση ναὶ ὁσίοις καὶ ψυχαῖς". Ἀθῆναι, 1904, 12ον, σ. 121.

---

[1] "Πλάτωνος ... διαβαίνω τῶν ὀνομάσαι ἐντίμως τοὺς βίῳ φερομένους ἐμπεπλεγμένους ... ἐφεξῆς ἀν." Λειψία 1900, σ. 79-100.

[2] "Beiträge zur Kenntnis der neueren Geschichte und des gegenwärtigen Zustandes der Athosklöster" ἐν "Zeitschrift für Kirchgeschichte", τόμ. III. 1890, σ. 395-435, 539-576.

αὐτά, ἀναφέρει ὡς ἐν ἐπιλόγῳ τὰ τῆς ἑξῆς περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐρεσσ[illegible]

"Ἡ ἐκκλησία τύπον τῆς κοινῆς ἀναστάσεως ἔχει καὶ τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως Λαζάρου, καὶ ἀνασιάσιμα τροπάρια εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἔχει, μὲ ὅλον ὁποῦ εἶναι Σάββατον. Αὐτὴ πρὸ τῆς 50ῆς ἔσω τοῦ ἀριθμοῦ τούτου τοῦ μυστικωτάτου, ὅστις εἶναι τύπος τῆς μελλούσης ζωῆς, καὶ εἰκὼν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς κτίσεως, ψάλλει μνημόσυνα πάντων τῶν εὐσεβῶς κοιμηθέντων. Αὐτὴ ἀδιαφόρως ἐν Κυριακῇ τελεῖ τὰ μνημόσυνα τῶν ἁγίων πάντων, ὁμοίως καὶ ἐν τῷ Σαββάτῳ τῆς τυροφάγου. Αἱ διαταγαὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων προστάζουσι νὰ γίνωνται μνημόσυνα τῶν κεκοιμημένων πιστῶν εἰς διωρισμένους καιρούς καὶ καμμίαν ἐξαίρεσιν δὲν κάμνουσιν, ἂν τύχωσι τὰς κυριακὰς νὰ μετατίθεται ἡ τελετὴ τοῦ μνημοσύνου. Τὰ τυπικὰ προστάζουσιν, ὅτι τὰ τρίτα καὶ ἔννατα τῶν κοιμηθέντων πιστῶν νὰ ψάλλωνται τὰ Σάββατα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τὰ δὲ Τεσσαρακοστὰ ἀπεριέργως γράφουσι νὰ γίνωνται, ὅταν ὁ καιρὸς τῶν ἡμερῶν πληρωθῇ, καὶ δὲν ἐξαίρεσαν τὴν ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα. Ὁμοίως μὲ τὸ Χριστὸς ἀνέστη, καὶ ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, καὶ μὲ ἄλλα ἀνασιάσιμα τροπάρια, συμψάλλει καὶ κατανυκτικὰ, καὶ μαρτυρικὰ, καὶ νεκρώσιμα. Εἰς τὴν ἰδίαν Κυριακὴν, ὁποῦ κάμνει τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἀναστάσεως, κάμνει ὁμοίως καὶ τῆς σταυρώσεως, καθὼς τὰ σταυρώσιμα τροπάρια, καὶ ὁ σταυροανασιάσιμος κανόνας μαρτυρεῖ, μάλιστα εἶναι ἑνὸς ποιητοῦ πόνημα. καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο. Εἰς τὸν καιρὸν τῶν διωγμῶν πρὸ τοῦ μεγάλου Κωνιντίνου, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰουστῖνον, ἐγίνοντο αἱ συνάξεις πάντοτε ἐν Κυριακῇ, καὶ ἀκολούθως τότε ἐτέλουν καὶ τὰ μνημόσυνα τῶν τελευτησάντων. Οἱ εἰς τὰς σκήτας μονάζοντες μόνας τὰς Κυριακὰς ἐσυνάζοντο. Ὅθεν ἂν καὶ αὐτοὶ ἐτέλουν μνημόσυνα, ἀκολουθεῖ τότε ὁποῦ ἐσυνάζοντο ὅλοι νὰ τὰ ἔκαμναν. Ὅστις ἐρευνήσει καλῶς, μέλλει νὰ εὕρῃ τὴν ἐκκλησίαν εἰς ὅλας τὰς ἑορτὰς καὶ ἱερὰς τελετὰς νὰ προσφέρῃ ἡνωμένα τὰ τρία ταῦτα: Δοξολογίαν πρὸς θεὸν, δέησιν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν πιστῶν καὶ εὐχὴν. Ἤγουν ὑπόσχεσιν νὰ ζήσωσιν εἰς τὸ ἑξῆς εὐσεβῶς καὶ ἄλλα παρόμοια. Αὐτὰ εἰς πᾶσαν τελετὴν καὶ ἑορτὴν ἔχει. Ὥστε χαρὰν καὶ πένθος τὰ ἔχει μεμιγμένα. διότι ἂν δὲν εἶχε αὐτὰ μὲ παρόμοιον τρόπον, δὲν ἤθελεν ἔχῃ εἰς τὰς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς νηστείαν καὶ ξηροφαγίαν, καθὼς εἰς τὴν ἀκόλουθον σημείωσιν αὐτῶν λέγουσιν οἱ σεβάσμιοι ἐξηγηταί. Ὁμοίως ἔπρεπεν ἡ Κυριακαῖς τῆς Τεσσαρακοστῆς νὰ ἐξαιρούνται, καὶ νὰ ἔχωσι κάποιον σημεῖον εὐφροσύνης τοῦ Σαββάτου περισσότερον. Ἀδιάφορα ὅμως ἡ ἐκκλησία ἐστοχάσθη τὰ παρόμοια. Τὸ δὲ Σάββατον δὲν ἔχει μόνον ἀφιερωμένον εἰς τοὺς κεκοιμημένους, ἀλλ' εἰς [illegible] θὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ τροπάρια, ὁποῦ ἀναγινώσκει εἰς τὴν [illegible] θὼς δὲ τοὺς ἁγίους ὅλους ἔχει ἐν τῷ Σαββάτῳ, καὶ ἐκτελεῖ [illegible]

Δ.Γ.Β.Α. ΙΑ 11.3 Εκ του Πανδέκτου 1800, σ. 98 σημ. ιγ' χείρ. μέχρι 100 μεσ.

44 Ὁ ἑπτακαιδεκάτος ἐν τῇ γνωμογραφίᾳ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς βίβλου ἐσοχάσθη νὰ προσθήσῃ αὐτὸν τὸν ἐν ὀχήματι ἀναπαύσεως ἔρωταν εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν, καὶ νὰ συμπεριλάβῃ ἐν ταύτῃ τινὰ καὶ ἀπὸ τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ ξθ'. Ἀποστολικοῦ κανόνος, διότι νομίζει πῶς δὲν ἔχουσι τὸ πιθανὸν μερικαὶ ὑποθέσεις, τὰς ὁποίας ὁ ἱερὸς Βλάσταρις ἀναφέρει καὶ τρόπον τινὰ ὡσὰν ἀξιώματα δογματικὰ τὰς παραστατίνει. Πρῶτον τίθεται μία ἔρωτα εἰς τὴν Πεντηκοστήν, ἡ ὁποία ὁμολογουμένως εἶναι πολυθρύλλητος ἐν τῇ Θείᾳ γραφῇ. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν πεντήκοντα ἡμερῶν ἀναπαύλαι ἑβδομάδες ὀκτώ (ὀκτώ). Ἡ τελευταία Κυριακὴ θεωρουμένη ἀπὸ τῆς λαμπροφόρου Κυριακῆς τοῦ Πάσχα συμπληροῖ τὸν ἄνωθεν ἀριθμόν, καὶ ὁρᾶται ἐρώτη. Εἰς αὐτὰς τὰς 50 ἡμέρας εὑρίσκονται ὧραι 1200. Αἱ χίλιαι διακόσιαι ὧραι ἔχουν ἑκατοντάδας 12 καὶ 24 πεντηκονταδας. Ὁ 24 ἀριθμὸς εὑρίσκεται εἰς διαφόρους θεωρίας τῆς ἱερᾶς γραφῆς, μάλιστα ἐν τῇ ἱερᾷ ἀποκαλύψει τοῦ Θεολόγου εὑρίσκεται σημαντικὸς καὶ εἰς βίου καὶ τῆς οἰκουμένης. Διότι ὡς τὸν τοῦ βίου καὶ τῆς οἰκουμένης ἔχει ἡ Θεία γραφὴ τὸ ἡμερονύκτιον, ὡς εἰς τοῦ κ'. κεφ καὶ κε' τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἱεροῦ Εὐαγγελίου συνάγεται, εἰς τὰς παραβολὰς τῶν ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος καὶ τῶν δέκα παρθένων. Διότι οἱ εἰς τὸν πνευματικὸν ἀμπελῶνα ἐρχόμενοι ἐργάται, ἔρχονται ἀπὸ ὅλον τὸ διάστημα τοῦ βίου καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν οἰκουμένην. Ὁ χρόνος, καὶ τὸ ἡμερονύκτιον ἔχουσι καὶ ἴδιον ἀριθμόν. Ἐπειδὴ 24 ὧραι ἔχει τὸ ἡμερονύκτιον, 24 μῖναι ἔχει καὶ ὁ χρόνος εἰς πρόσωπον ἡμερονυκτίων. Ὁμοίως καὶ ὧραι εἰς μέρους τῶν ἡμερονυκτίων. αἱ 50 λοιπὸν ἡμέραι ἔχουσιν αὐτὰς ὅλας τὰς θεωρίας τῶν καιρῶν καὶ φέρουσι συμπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ εἰς μέρους τῶν ἡμερῶν καὶ ὡρῶν ὁμοίων. Ἔτι ἡ ἐν νόμῳ παλαιᾷ ἐκκλησία ἐδιαιροῦσεν εἰς ὀκτὼ τὰς 24 ὥρας. Καὶ εἰς μέρους τῆς νυκτὸς εἶχε τέσσαρα τινὰ χωρίσματα, τὰ ὁποῖα ἐκάλει φυλακάς, καὶ ἐπέτρεπεν ἑκάστην φυλακὴν ὥρας τρεῖς. Καὶ ὁμοίως εἰς μέρους τῆς ἡμέρας ἔλεγεν ὥρας τέσσαρας καὶ ἑκάστην ὥραν ἐπέτρεπεν ὥρας τρεῖς. Ἡ διαίρεσις αὕτη εὑρίσκεται κατ' ὁμοίωσιν τῆς φυσικῆς διαιρέσεως τοῦ ἔτους. Διότι ὁ χρόνος μοιράζεται εἰς τέσσαρας καιρούς, ἢ εἰς ὀκτὼ εἰς προσώπου ἡμερονυκτίων καὶ ἕκαστος τούτων ἔχει μῆνας τρεῖς. Ἤδη χρησιμεύει καὶ ἰδοὺ μέν τὸν λόγον, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Θεία γραφὴ συνθεωρεῖ καὶ τὸν βίον καὶ τὴν οἰκουμένην διὰ τῶν αὐτῶν ἀριθμῶν καὶ τύπων καὶ τόσε νὰ ἐλπίσωμεν περὶ τῆς Πεντηκοστῆς. Τὴν διαίρεσιν τῆς οἰκουμένης καὶ τὰ δύο ἡμισφαίρια αὐτῆς δεικνύουσιν οἱ πόλοι ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τὸ ἡμερονύκτιον. Διὰ τοῦτο οἱ προφῆται καλοῦσι πολλάκις τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης εἰς τῶν φωστήρων. Ὁμοίως καὶ τὰ εἰς πρόσωπον τῶν μερῶν τούτων φανέντα καλά, ἢ ἐναντία, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν φωστήρων λέγουσιν. Ὡς ὁ Δαβὶδ καλεῖ τὴν Δύσιν σελήνην καὶ νύκτα καὶ τὴν ἀνατολὴν ἥλιον καὶ ἡμέραν. Καὶ ὁμοίως ἐξουσίας τινὰς μεγάλας φανείσας εἰς αὐτὰ τὰ μέρη, εἰς οἷς λέγει· "Ἕως οὗ ἀνατραπεῖ ἡ σελήνη καὶ πρὸ τῆς σελήνης νύκτα. Δῆλον δέ, ὅτι ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη εἰσὶ σῶμα καιρῶν καὶ δὲν ἦσαν πρὸ τῆς σελήνης γενεαὶ γενεῶν, μήτε ὁ ἥλιος ὑπῆρχε πρότερον, διὰ καὶ ἔχη ὁ νιὸς τοῦ Βασιλέως, ὅπου ὁ Δαβὶδ αἰνίττεται, "τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον ἡλίου." Τὰ ὁποῖα ἱερὰ λόγια διδάσκουσι φανερῶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τὸν ὄντα ἐν τῇ ἀνατολῇ πολλὰς γενεάς, πρὶν ἔλθῃ εἰς τὴν Δύσιν, τὴν ὁποίαν ἡ σελήνη δεικνύει καὶ εὑρίσκει ἐκεῖ ταμείας, ὅσους θέλει, ἐν τῇ ἤδη γενομένῃ ἐρημώσει καὶ ἀφέσει. Καὶ μὲ αὐτὰς μανθάνει καὶ ἄλλα πολλὰ ἄξια ἐρεύνης. Κ[illegible]

† γενεὰς γενεῶν. Καὶ ἔθεσε τὸ σκήνωμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἡλίῳ. Καὶ ἡμέρας ὁ ἥλιος οὐ συγκαύσει σε, οὐδὲ ἡ σελήνη

λόγον, ὅπου ἡ ἱερὰ γραφὴ συνθεωρεῖ καὶ βίον καὶ τὴν οἰκουμένην. Ἐντεῦθεν ἀνάγκη ἡ ἑρμηνεία αὐτὴ εἰς τὴν διάλεκτον τῶν Γραικῶν). Ὁ βίος ἄρχεται καλλιτεχνικῶς καὶ πάντως πᾶσα ἀπὸ τοῦ καιροῦ ἐκείνου τῆς παραβάσεως τῶν προπατόρων. Καὶ πάλιν ὁμοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἔρχονται ὅλα εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν ἀποκατάστασιν, ὡς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ὁ μέγας Παῦλος λέγει ἐν τῇ ἐπιστολῇ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῇ. λοιπὸν ὅλα ἀναλαμβάνονται ὁμοῦ εἰς τοὺς ἰδίους ὅρους. Καὶ καθὼς αἱ ἡμέραι καὶ νύκτες καὶ οἱ καιροὶ συμπεριφέρονται, οὕτως οἱ ἄνθρωποι ἔρχονται ἀλληλοδιαδόχως. Οὕτως οἱ καιροὶ καὶ τὰ φυτά. Εἰς τὴν αὐτὴν δὲ οἰκουμένην, ὅπου εἶναι οἱ ἄνθρωποι, ἀποτελεῖ καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη τοὺς κύκλους αὐτῶν, καὶ γίνονται οἱ καιροὶ καὶ ἡμέραι καὶ ὧραι καὶ αὐτὰ δεικνύουσι καὶ ἐπιθέτουν τῆς οἰκουμένης καὶ καθ' ἡμέραν αὐτῆς καὶ τοὺς εἰς αὐτὰ οἰκοῦντας ἀνθρώπους. Αὐτὸ τὸ αἴτιον σιωπᾷ ζητοῦμαι, ὅπου ἡ θεία γραφὴ συνθεωρεῖ καὶ τὸν βίον καὶ τὴν οἰκουμένην καὶ τοὺς εἰς αὐτὰ ἀνθρώπους διὰ τῶν ἰδίων τύπων. Πρὸς τούτοις ἡ θεία γραφὴ μᾶς δίδει παράδειγμα τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν καιρῶν καὶ τοῦ βίου ὡς ἐν τῇ αἰτίᾳ τοῦ Ναβουχοδονόσορος φαίνεται, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, ὅπου ὁ προφήτης Δανιὴλ εἶδε τὸ ὅραμα ἐκεῖνο παίρνει. Διὸ ὁ ἄνθρωπος ἔχει τέσσαρα μέρη. Καὶ ἑνὸς χεὶρ, ἤτοι, μετοικίσεως δανειστὰς, φέρουσι τὸν 24 ἀριθμόν. Ἓν εἰς ἑπτὰ διαιροῦνται τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τοὺς ἔξω σοφούς. Εἰς ἑπτὰ καὶ ὁ Δανιὴλ ἑρμηνεύει αὐτό. Καθὼς βλέπομεν καὶ μέταλλα. χρυσοῦ, ἄργυρον, χαλκοῦ, σίδηρον, ὄστρακον. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐπεκτεινόμενος σημεῖον τὸν σίδηρον, γίνονται ἓξ καὶ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἑβδομος. Ὅθεν οὖν δὲ συνεπίψη τὴν εἰκόνα καὶ χώμα ὄρους μέγα, ὁρᾶται καὶ ὡς ἑξῆς. α'. χρυσός. β'. ἄργυρος. γ'. χαλκός. δ'. σίδηρος. ε'. ὄστρακον. ς'. ὁ λίθος. ζ'. τὸ ὄρος. Καὶ ἐπειδὴ ἀριθμεῖ δὶς τὸν σίδηρον, χωρὶς τοῦ ὀστράκου καὶ μετὰ τὸν ὄστρακον, εὑρίσκεται ὁ λίθος καὶ ς' καὶ ζ'. καὶ τὸ ὄρος καὶ ζ'. καὶ η'. Σημειοῦνται δὲ οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ προφήτου τοιουτοτρόπως. διὰ τοιούτους λόγους τοιούτους. Πρῶτον διατί δὲν ἔχει ἡ γραφὴ μόνον τὴν ἑβδομάδα τῶν τοῦ βίου καὶ τῆς οἰκουμένης, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡμερονύκτιον καὶ τὸν χρόνον καὶ ἕνα καιρὸν καὶ τῶν τεσσάρων, ὅσους ἐν προσώπου ἡμερονυκτίων θεωρούμενος ἔχει ἡμέρας ἓξ. Ὁ καιρὸς τῆς σωσαρκου οἰκονομίας ὁρᾶται ἑβδομος, ὡς ὁ θεῖος Παῦλος λέγει, ὅτι ὅτε τοῦ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ εἰς ὃν τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατέντησεν. Καὶ ὁ θεολόγος αἱ. καθολ. ἐπιστολ. ἐσχάτη ὥρα ἐστί. Καὶ ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ κε'. κεφ. Ματθαίου ια', ὥρας τάξιν φέρει πλοῦτος τῶν ἐθνῶν. Εἰς τὸ σον ὅπου ὁ καιρὸς τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας φέρει περιληπτικῶς καὶ κατὰ σύναξιν ἀλαλαίωσον, ὡς ὁ Παῦλος λέγει, τὸν ὁμοίωσον τῶν προτέρων χρόνων καὶ εἶναι ὁ ἥλιος καὶ ὡσὰν μία ὥρα καὶ μία ἡμέρα, ἢ καὶ ἑβδομὰς καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ αὐτοὶ οἱ εἰς τὴν ἐσχάτην ὥραν κεκλημένοι λαμβάνουσι τὴν πρώτην τάξιν καὶ γίνονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. Διατοῦτο λόγους τούτους ὁ προφήτης ἔθετο τέσσαρας τοὺς βασιλείας, καθ' ὁμοίωσιν [illegible] εἶναι διὰ καὶ φανῇ ἐπὶ προσώπου τῶν καιρῶν ἐσχάτη ἡ βασιλεία [illegible] φέρῃ ἕνατην τάξιν ὁ λίθος. Καὶ εἰς τὸ καὶ δεῖξῃ καὶ τὴν μέρους ἑβδομ[illegible] τὸ στόμα. Πάλιν διὰ καὶ φανερώσῃ καὶ τὰς ὥρας καὶ μῆνας εἶπε τοὺς δύο πόδας καὶ τοὺς δακτύλους αὐτῶν, καὶ ὁποῖα πληροῦσι ιβ'. ἀριθμόν. Διὰ νὰ δείξῃ ὅτι καὶ μιαν ὥραν τάξιν

ἔχει ὁ καιρὸς οὗτος καὶ ὅτι περιληπτικῶς εἰς αὐτὸν θεωροῦνται τὰ ἀπερασμένα, ἔφερε τὸν λίθον, ὅτι συντρίβει τὰ προσυντριβέντα ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τότε ὁ λίθος ἔρχεται τελευταῖον ὡς εἰς ἑβδόμην τάξιν καὶ γίνεται ὄρος καλύπτον πᾶσαν τὴν γῆν. Ὡς εἰς ἑβδόμην δὲ καὶ ὀγδόην τάξιν ὁρᾶται ἡ πρώτη καὶ δευτέρα τοῦ Κυρίου παρουσία, διότι καὶ ἡ ἑβδόμη φέρει τὴν αὐτὴν τάξιν τῆς η'. παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ, ὡς κατωτέρω φανήσεται. Σημείωσαι, ὅτι καθ' ὁμοίωσιν τῶν πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀσεβῶν ἐξουσιῶν, ἄλλας τόσας ὁμοίας συντρίβει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν καὶ τότε γίνεται ὄρος μέγα καὶ φθείρεται παντελῶς ἡ ἀσέβεια. Αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς ὡς εἶπον περιέχει ἡ γραφὴ σημαντικοὺς τοῦ βίου καὶ τῆς οἰκουμένης ὁμοῦ. Ἡ πεντηκοστὴ ἔχει τὴν προσημειωθεῖσαν ἰσόμετρον ποσότητα τῶν ἀριθμῶν. Οἱ ἀριθμοὶ πρέπει νὰ λάβουν ἀρχὴν τινὰ ἀπὸ ἕνα πρῶτον ὡρισμένον καιρόν, διὰ νὰ φέρωσιν αὐτὴν τὴν ὁμοιοτέλευτον ἰσάριθμον ποσότητα. Ἡμεῖς ἐκ τῆς ἱεραβίβλου τῶν Πράξεων τόσον μανθάνομεν, ὅτι ὁπόταν αἱ ἡμέραι τῆς Πεντηκοστῆς ἐπληρώθησαν, εἰς τὴν τρίτην ὥραν τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέρας, ἦλθεν εἰς τοὺς μαθητὰς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ γνωρίσωμεν καὶ πόθεν ἀριθμεῖται ἡ πεντηκοστή, ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἢ ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ φάσκα τῶν Ἑβραίων, καθ' ἣν ἡμέραν ἐσταυρώθη ὁ Σωτὴρ τοῦ παντός. Ἐκ τοῦ πρώτου κεφ. τῆς ἱερᾶς ἀποκαλύψεως συνάγεται ὅτι ἦτον Κυριακὴ ἡμέρα, ὡς ὁ Θεολόγος λέγει, ὅτι ἐγένετο ἐν πνεύματι ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, καὶ ἔγνω ὅσα ἐκεῖ λέγει. Δῆλον δὲ ὅτι, κατὰ τὴν ἀψευδεστάτην ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου, οἱ μαθηταὶ ὡδηγήθησαν εἰς τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἰς πᾶσαν τὴν γνῶσιν, ὅταν ἦλθεν εἰς αὐτοὺς ὁ Παράκλητος. Τότε καὶ ὁ Θεολόγος καὶ ὅσοι ἔλαβον τὴν πυρίμορφον ἐκείνην χάριν, ὡδηγήθησαν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐγνώρισαν ὅλα. Λοιπὸν ὁ καιρὸς οὗτος πρέπει νὰ ἀριθμῆται ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὥραν τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυριακοῦ σώματος. Ὁ καιρὸς οὗτος φαίνεται τὴν νύκτα ἐκείνην, ὅμως ποίαν ὥραν δὲν φαίνεται. Διότι ὄρθρου βαθέως καὶ λίαν πρωῒ λέγουσιν οἱ εὐαγγελισταί. (98) Ὄχι ὅμως καὶ τὴν κυρίως ὥραν. Ἐγὼ ἀκολουθῶ τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, ἡ ὁποία φαίνεται πιθανοτέρα καὶ ἀληθεστέρα, ὅτι εἰς τὴν μέσην τάξιν φέρουσαν ὥραν, ἤγουν τὴν ἕκτην ὥραν ἐκείνης τῆς Κυριακῆς νὰ ἠκολούθησεν. Αὐτὸ τὸ συμπέρασμα στοχάζομαι ἐκ τούτων. Πρῶτον ὁποῦ ὁ Κύριος εὐδόκησε νὰ σταυρωθῇ εἰς ἀριθμὸν φέροντα μέσην τάξιν εἰς τὸν δωδέκατον, ἕκτῃ ὥρᾳ καὶ ἕκτῃ ἡ ἡμέρᾳ καὶ εἰς πανσέληνον καιρὸν καὶ ἰσημερίαν, διὰ νὰ δείξῃ ὁ ποιητὴς τῆς φύσεως καὶ μὲ τὰς φυσικὰς ταύτας θεωρίας, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἡ ἑνωτικὴ δύναμις, ἡ συνάψασα τὰ πρὶν διεστῶτα, καὶ ἑλκύσασα καὶ ἐνώσασα εἰς ἓν τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσπαρμένα εἰς ὅλον τὸν βίον καὶ τὴν οἰκουμένην, τὰ ὁποῖα ὁρῶνται μοιρασμένα κατὰ τοὺς α[illegible] τοῦ ποιητοῦ αὐτῶν εἰς τοὺς ἀριθμοὺς τούτους. Τοῦτο δεικνύει [illegible] βίδ γράφων τὴν σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς· διότι ἡ σωτηρία [illegible] πινον φύσιν, ὅταν εἰς τὴν μέσην τῆς γηΐνης ἡμῶν φύσεως, ὁποία ἐστὶν ἡ κοιλία τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἐκατοίκησεν ὑπερφυῶς ἡ ζωὴ τοῦ παντός, ὁ ἐνυπόστατος γιός

καὶ λόγος τοῦ Πατρὸς καὶ ἐφόρεσε τὴν ἡμετέραν μορφὴν καὶ ἀνέπλασεν αὐτήν. Εἶτα πάλιν εἰς ὅμοιον ἀριθμὸν ἐξηγόρασεν αὐτὴν διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἐπειδὴ καὶ ἡ κοιλία ὤντας μέση τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, φέρει ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τὸν ιβ'. ἀριθμόν, διὰ τῶν δύο χειρῶν καὶ τῶν δύω ποδῶν. Ὁμοίως ὁ ἕκτος ἀριθμὸς εἰς τὸν ιβ'. καὶ πάλιν τὰ τέσσαρα ἓξ ποιοῦσιν κδ'. καὶ μὲ τοὺς λόγους τούτους δείκνυται ὁ ἁγιασμὸς καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων συγκειμένης ἡμετέρας φύσεως καὶ ὅλης τῆς κτίσεως τῆς ἐχούσης ἀρχὰς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα καὶ ὅλου τοῦ βίου καὶ τῆς οἰκουμένης, τὰ ὁποῖα ὁμοῦ θεωρεῖ ἡ θεία γραφή. Τούτου χάριν εἰς παρόμοιον καιρὸν φέροντα πάντοθεν τὴν ἰσάριθμον τάξιν ᾠκονόμησε νὰ σταυρωθῇ καὶ πρὸς τούτοις καὶ αὐτὸ τὸ ὄργανον τοῦ ζωηφόρου ἐκείνου θανάτου, μετὸ νὰ φέρῃ σχῆμα σταυροῦ, ἔχει τέσσαρα μέρη, αἰνιττόμενα, ὅτι ὑπὲρ πάντων τῶν κτισμάτων τῶν εἰς τοὺς τέσσαρας καιροὺς τοῦ βίου καὶ τὰ τέσσαρα μέρη τῆς οἰκουμένης, τὰ ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων ὄντα, ὑπέμεινε τὸν ἑκούσιον θάνατον. Δεύτερον συνάγεται ἡ ἀνάστασις τοῦ κυριακοῦ Σώματος νὰ ἔγινεν ἐν τῇ ἕκτῃ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἐκείνης, ἐκ τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, ὁποῦ εἰς τὴν παραβολὴν τῶν δέκα παρθένων βλέπομεν, ἐν ᾧ φαίνεται εἰς τὴν μέσην τῆς νυκτὸς ἡ ἔλευσις τοῦ Κυρίου. Ἀκολουθεῖ δὲ νὰ στοχασθῶμεν τοῦτο καὶ ὁ καιρὸς ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὸν σταυρὸν καὶ εἰς τὸν τάφον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου. Διότι ἀπὸ τὴν ἕκτην ὥραν τῆς παρασκευῆς ὁποῦ ἐσταυρώθη, ἕως τὴν ἕκτην ὥραν τῆς Κυριακῆς ὁποῦ ἀνέστη, γίνονται ὧραι 36. καὶ φαίνονται τρεῖς δωδεκάδες ὡρῶν, ἐκ προσώπου τριῶν ἡμερῶν, ἢ νυκτῶν διὰ νὰ φανῇ τριήμερος ἡ ἀνάστασις. Αὐτοὺς τοὺς στοχασμοὺς συμπεραίνω, ἐξ ὧν ἐσημείωσα μαρτυριῶν τῆς ἱερᾶς γραφῆς. Ἐπειδὴ ἀκολουθεῖ ἡ μέλλουσα ἀνάστασις καὶ κρίσις ὡσὰν εἰς ἕνα ὅμοιον καιρὸν τῆς ἀνασιάσεως τοῦ κυριακοῦ Σώματος. Καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι μεσούσης νυκτὸς ἔρχεται. Οὕτω λέγει καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ὅτι ὡς εἰς πέμπτην γεντὰν καὶ καιρὸν ἕκτον δίδονται οἱ μισθοί. Τὰς ὁποίας θεωρίας φαίνεται νὰ ἔχῃ ἐκ τῆς ἱερᾶς ἀποκαλύψεως. Ὁπόταν ἡ ἀρχὴ θεωρηθῇ ἐκ τοῦ καιροῦ τῆς ἀνασιάσεως τοῦ κυριακοῦ Σώματος, ζητεῖται ἡ συμπλήρωσις τοῦ 50. ἀριθμοῦ εἰς ὅμοιον καιρόν, διότι ἀναμφιβόλως, ἂν ὁ ἀριθμὸς ἔχῃ τὴν σημασίαν αὐτήν, ἀπαντεῖται ἡ συμπλήρωσις σώα καὶ ἀνελλειπὴς τοῦ ἀριθμοῦ, ἡ ἀρχὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ ἄλλον καιρόν, εἰμὴ ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀνασιάσεως τοῦ κυριακοῦ Σώματος. Ὁ ἱερὸς Βλάσταρις, ὁ τὰς παρατηρήσεις ταύτας ζητῶν καὶ φιλοσοφῶν, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ξθ' Ἀποστολικοῦ κανόνος ζητῶντας νὰ ἀποδείξῃ ἀποδεκάτωσιν τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἤγουν τοῦ ὅλου χρόνου, τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστήν, ἠρίθμησε τὰς ἡμέρας μέχρι πρωΐας τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, ἤγουν μέχρι τῆς μετὰ τὴν 12. πρώτης ὥρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας. Κατὰ τὸν λογαριασμόν του τοῦτον αὐτὸς πρέπει καὶ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν πεντηκοστὴν νὰ τὰς ἀρχίζῃ ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦτον. Διατί ἀνίσως ἀ[illegible] Σαββάτου κατὰ τοὺς ἀστρονόμους, ἢ καὶ ἄλλους, ὁρᾶται ἡ ἀρχή[illegible] τότε πίπτει εἰς παράβασιν τῶν Ἀποστολικῶν κανόνων, νηστεύων καὶ πε[illegible] κοσμοχαρμοσύνου ἡμέρας. Παραβαίνει δὲ καὶ τὴν κανονικὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου

Διονυσίου Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν πθ' τῆς ς', ἥτις συγχωρεῖ νὰ ἐσθίωσι τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου οἱ νηστεύσαντες ὅλην ἐκείνην τὴν μεγάλην ἑβδομάδα. Παραβαίνει καὶ τὴν τάξιν τοῦ τυπικοῦ, ὁποῦ μετὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ μεγάλου Σαββάτου, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Πράξεων, γράφει νὰ πίνωσιν οἶνον οἱ μοναχοί. Ἔτι ὁ λογαριασμὸς ἐκεῖνος τῆς ἀποδεκατώστιος του εἶναι πάντη ἀσύστατος, κατὰ τὸν τρόπον ὁποῦ ἐκεῖνον συνάγει καὶ εὐγάζει τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακάς, διατί καταλύεται ἔλαιον καὶ οἶνος. Καὶ ἂν διὰ τοῦτο εὔγαλε τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακάς, διατί δὲν εὔγαζε καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα, ἡ ὁποία φαίνεται ἀρχαία καὶ ἐπίσημος ἑορτή, κατὰ τὰ μαρτυρικὰ ἐγκώμια τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ Γρηγορίου Νύσσης; διατί δὲν ἐσημείωσεν, ὅτι καὶ ἡ κατάλυσις ἐκείνη ὁποῦ γράφουσι τὰ τυπικὰ εἰς τὴν πρώτην Παρασκευὴν τῆς τεσσαρακοστῆς, πῶς οἱ μοναχοὶ τῆς Λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα κατέλυον ἔλαιον καὶ οἶνον διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Θεοδώρου; διατί δὲν εὔγαζε καὶ τὴν μεγάλην Πέμπτην καὶ τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, εἰς τὰς ὁποίας ἡμέρας ὅλα τὰ τυπικὰ γράφουσι κατάλυσιν οἴνου καὶ ἐλαίου; ὥστε δὲν συνάγεται ἡ ἀποδεκάτωσίς του. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς ἀορίστως γράφει, ὅτι ὁποίαν ἡμέραν τύχῃ ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐσθίονται ὀψάρια καὶ δὲν ἐξαιρεῖ μήτε τὴν μεγάλην ἑβδομάδα. Κακῶς ἐποίησε Ματθαῖος τις πρωτοσύγγελος Κρής, ἐν οἷς νομοθετεῖ νὰ μετατίθεται ἡ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἑορτή, ὅταν πέσῃ τὴν μεγάλην Παρασκευὴν καὶ μέγα Σάββατον καὶ νὰ τίθεται τὴν δευτέραν τῆς ἑβδομάδος τοῦ Πάσχα καὶ ἀνέτρεψε τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν καὶ παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας, ἥτις τόσους αἰῶνας ἐφύλαξε τὸν καιρὸν τῆς ἑορτῆς ἀμετάθετον. Ποῖος εὐσεβὴς δὲν ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ κοσμοσωτήριος ἐκείνη ἡμέρα, ἧτον ἀπ' αἰῶνος προεγνωσμένη καὶ προωρισμένη καὶ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ κεφ. ὅλων τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν καὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν μυστηρίων; λοιπὸν ἀνίσως ἔχουσι μυστικωτέρας θεωρίας αἱ ἱεραὶ αὗται ἡμέραι, ἔχει μάλισια ἡ σεβάσμιος ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὡς ἀρχὴ καὶ κεφ. πασῶν. Ὥστε οἱ παραχαράττοντες αὐτὴν τὴν ἀρχαιοτάτην παράδοσιν καὶ τὸν τύπον, ἕπεται νὰ παρανομοῦσι μεγάλως. Ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ γράφουσιν οἱ σεβάσμιοι ἐξηγηταὶ τῶν νόμων τούτων καὶ ἀποσιωπᾶ καὶ ὁ ἱερὸς Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις, περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων, νὰ μὴ καταλύωνται ὀψάρια καὶ ὅτι ἡ ἀποδεκάτωσις περιέχει καὶ τὴν μεγάλην ἑβδομάδα, ἐναντιεῖται (sic) προφανῶς εἰς τὰ τροπάρια καὶ τοὺς λόγους τῶν ἁγίων πατέρων καὶ ᾀσματογράφων, ὅτι ἡ ἁγία Τεσσαρακοστὴ πληροῦται τὴν Παρασκευὴν τῆς ἑβδομάδος τῶν Βαΐων. Διὰ τοῦτο καὶ τεσσαρακοστὴ ὠνομάσθη ἀπὸ τὰς 40 ἡμέρας. Ὥστε δὲν εἶχον οἱ νομοθέται τῆς νηστείας ταύτης τὴν ἔννοιαν τοῦ Βλαστάρεως, διὰ τὴν ἀποδεκάτωσιν. Τὰ τυπικὰ ὁποῦ γράφουσιν, ὅτι ἅπαξ παρελάβομεν ἐσθίειν ἰχθύας εἰς τῇ τεσσαρακοστῇ, τῇ ἑορτῇ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, νοοῦσι προφανῶς Τεσσαρακοστὴν τὰς Τεσσαράκοντα ἡμέρας. Αἱ ὁποῖαι πληροῦνται πρὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων. Διότι ἂν δὲν ἐννοοῦσαν Τεσσαρακοστὴ [illegible] μόνον ἡμέρας, αὐτοὶ βέβαια εὐγαίνουν ἀπὸ τὴν ὡρισμένην τάξιν [illegible] πρέπε νὰ τὴν ὀνομάσσουν πεντηκοστήν, διὰ νὰ περιλαμβάνῃ καὶ τ[illegible] Διότι ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων εἶναι ἔξω τοῦ ἀριθμοῦ τῆς Τεσσαρακ[illegible] σεείας τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. Εἰς τόσον ὁποῦ κανένας τύπος, καὶ νόμος καὶ διάταξις δὲν εὑρίσκεται νὰ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ φάγῃ τινὰς ὀψάρια τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων.

Μάλιστα ἡ ἐκκλησία δεικνύει τὸ μέγεθος τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅμοιον μὲ τὰς μεγάλας δεσποτικὰς ἑορτὰς καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἀναστάσιμον ἀναγνώσκει, καθὼς καὶ τῶν γενεθλίων τὴν ἡμέραν καὶ τῶν φώτων καὶ τῆς Μεταμορφώσεως. Εἴδομεν μέχρι τοῦδε, ὅτι δὲν ἔχουσι τὸ πιθανὸν καὶ ἐπομένως τὸ ἀληθὲς καὶ νόμιμον, ὅσα ὁ Βλάσταρις ἐστοχάσθη εἰς σύστασιν τῆς ἀποδεκατώσεως. Ἤδη ἂς ἔλθωμεν νὰ ἰδῶμεν τί βούλεται νὰ ξανοίξῃ μὲ αὐτὰ ὁποῦ λέγει, ὅτι ἐπιταυτοῦ αἱ εὐχαὶ ἐκεῖναι τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐτέθησαν εἰς τὸν ἑσπερινὸν τῆς Πεντηκοστῆς διὰ νὰ τηρηθῶσι τὰ πρεσβεῖα καὶ προνόμια τῆς Κυριακῆς, μεγάλα μυστήρια καὶ λογαριασμοὺς περιέχοντα. Εἰς αὐτὸν τὸν λόγον χρειάζεται κατὰ πρῶτον νὰ εὕρῃ τινὰς καθαρῶς τὰ ὅρια τῆς Κυριακῆς ἡμέρας. Προείδομεν ἀνωτέρω τὸν Βλάσταριν, ὅτι διὰ νὰ σώσῃ τὴν ἀποδεκάτωσιν ἔφερε τὴν νηστείαν μέχρι τῆς πρώτης ὥρας (σ. 99) τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καὶ δὲν ἔκαμεν ἄλλην ἔρευναν, ἀνίσως παραβαίνωνται ἄλλοι νόμοι ἀποστολικοὶ καὶ συνοδικοί. Οὔσης δὲ ὅλης ἐκείνης τῆς νυκτὸς τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, μέχρι τῆς μετὰ τὴν 12. πρώτης ὥρας, καθ' ἣν ἀποπληροῦται ἡ ἀποδεκάτωσις τοῦ καιροῦ τῆς νηστείας. Ἀκολουθεῖ, ὅτι δύναται εἷως τότε καὶ νὰ πενθῇ τινὰς καὶ νὰ γονατίζῃ καὶ ἄλλα σχήματα μετανοίας καὶ πένθους νὰ μεταχειρισθῇ. Διότι ἡ ἀποδεκάτωσις αὕτη καὶ νηστεία διὰ τὸν ἐξιλασμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν γίνεται. Καὶ ὁ καιρὸς οὗτος ὡς εἷς λογίζεται μὲ ἐκεῖνον τῶν προτέρων ἡμερῶν. Ὅταν κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ Βλαστάρεως ἀκολουθήσωμεν τοὺς ἀριθμοὺς τῆς Κυριακῆς, εὑρίσκομεν τὰς εὐχὰς καὶ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Πεντηκοστῆς νὰ γίνεται ἔσω εἰς τὰς ἓξ ὥρας τοῦ ἀριθμοῦ τῆς Κυριακῆς. Διατί ἡ Κυριακὴ ἀρχίζει κατὰ τὸν Βλάσταριν, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῆς ἀποδεκατώσεως πληρωθῇ. Ἄλλως ἀνατρέπει αὐτὸς ἑαυτόν, ἐν οἷς εὐγάζει ἀπὸ τὴν ἀποδεκάτωσιν τὰ Σάββατα καὶ Κυριακάς καὶ φαίνεται, ὅτι ἐκτείνει τὰ ὅρια τοῦ μεγάλου Σαββάτου εἷως τῆς πρώτης ὥρας τῆς Κυριακῆς. Ἡ Κυριακὴ ὁμολογουμένως πρέπει νὰ ἔχῃ τὸν καιρὸν τέλειον, καθὼς ἔχουσιν αὐτὸν ὅλαι αἱ ἡμέραι· καὶ καθὼς εἰς τὴν ἄνωθεν ὑποσημείωσιν λέγουσιν οἱ στβάσμιοι ἐξηγηταὶ τὸν καιρὸν εἰς 24 ὥρας, ἀπὸ ζ'. ἕως ζ'. ὥρας, ὥστε κατὰ βλάσταριν ἡ Κυριακὴ τῆς 50 τῆς λήγει εἰς τὴν πρώτην ὥραν τῆς δευτέρας. Εἰ δὲ καὶ θεωρήσωμεν τὴν ἀνάστασιν τοῦ κυριακοῦ Σώματος εἰς τὴν ἕκτην ὥραν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, ἡ Κυριακὴ λήγει εἰς τὰς 6. ὥρας ξημερώνωντας δευτέρα. Ἂν δὲ ἀκολουθήσωμεν τὴν ἄλλην τάξιν τῆς ὑποσημειώσεως, ὁποῦ λέγει, ὅτι ἡ Κυριακὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἑβδόμην ὥραν τοῦ Σαββάτου, τότε ἀναιροῦνται τὰ πρεσβεῖα καὶ προνόμια τῆς Κυριακῆς, τὰ περιέχοντα τὰ μεγάλα μυστήρια. Διότι κατὰ τοὺς λόγους τῶν θείων Εὐαγγελίων, ὁποῦ [illegible] ρὸν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυριακοῦ Σώματος, ἀκολουθεῖ νὰ [illegible] καὶ καθ' ὃν καιρὸν ἦν εἰς τὸν τάφον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Κ[illegible] μένει ἡ σημασία τοῦ καιροῦ τῆς Κυριακῆς. Διατί εἰς τὸν αὐτὸν καιρόν, ὁποῦ ἦν ἔτι ἐν τῷ τάφῳ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, ἡμεῖς ἀπεριέργως ἑορτάζομεν ἀνάστασιν.

Εἰδὲ περιεργώτερον ζητήσωμεν τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυριακοῦ Σώματος, εὑρίσκομεν τὸν ἑσπερινὸν τῆς 50ῆς καὶ τὴν γονυκλισίαν εἰς τὰ ὅρια τοῦ ἀριθμοῦ τῆς Κυριακῆς καὶ ἕσω τῆς Πεντηκοστῆς. Καὶ ὅσον θελήσωμεν νὰ παρασαλεύσωμεν τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὁποῦ ἡ θεία γραφὴ λέγει τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυριακοῦ Σώματος, ποτὲ δὲν θέλομεν δυνηθῇ νὰ ἀποφύγῃ τὸ ἄλλο ἄτοπον, θέττοντες τὸν καιρὸν τῆς ταφῆς καὶ νεκρώσεως εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως. Ὥστε ἐκ τῆς τοῦ Βλασιάρειος πολυπραγμοσύνης οὐδὲν ὑγιὲς συνάγεται. Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος γινώσκοντας ἀκριβῶς, ὅτι ὁ καιρός, ὁποῦ ἔλεγε τὰς εὐχὰς καὶ ἐμνημόνευε τῶν κεκοιμημένων, εἶναι τῆς Κυριακῆς καὶ Πεντηκοστῆς, βοᾷ μεγαλοφώνως. «Ἐξαιρέτως δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. (εὐχὴ α'.)» Ὁ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐσχάτῃ καὶ μεγάλῃ καὶ σωτηρίῳ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς ἑορτή. . . . (εἶτα μετ' ὀλίγα) ὁ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παντελείῳ ἑορτῇ καὶ σωτηριώδει, ἱλασμοὺς μὲν ἱκεσίους ὑπὲρ τῶν κατεχομένων ἐν ᾅδου καταξιώσας δέχεσθαι. (εὐχὴ ε'.) καὶ εἰς ἄλλους λόγους τῶν εὐχῶν, τὰ ἴδια λέγει. Ἰδοὺ μαρτυρία ἀναντίῤῥητος τοῦ θείου Πατρός. Ἔξω μόνον ἂν θελήσῃ τινὰς νὰ εἰπῇ, ὅτι ἄλλα ἔλεγε καὶ ἄλλα ἐννόει, καὶ νὰ μεταθέσῃ τὰς σημαντικὰς φωνὰς τοῦ νῦν καιροῦ καὶ τῆς παρούσης ἡμέρας, νὰ τὰς λάβῃ σημαντικὰς ἄλλου καὶ τῆς αὔριον ἡμέρας. Τότε δύναται νὰ εἰπῇ καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον ὅτι δὲν ἐννοοῦσε πῶς ἔλεγε τὰς εὐχὰς εἰς τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἀμὴ εἰς τὴν ἀκόλουθον. Τοῦτο δὲ ὁποῦ βλέπω εἰς τὸν οὐρανοβάμονα Παῦλον, τὸν νομοθέτην τῆς αἰωνίου ἀληθείας, δι' οὗ ἐλάλει ὁ χριστὸς ἡ αὐτοαλήθεια καὶ σοφία καὶ ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός. Εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ εἶδε τὰ πόῤῥω ὡς ἐνεστῶτα καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὡδηγήθη εἰς πᾶσαν τὴν γνῶσιν. τοῦτο λέγω, ὅτι διατί ἦτον εἰς τὴν νηπιότητά του ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἀκολούθως ὁ κῆρυξ τοῦ χριστιανισμοῦ Παῦλος καὶ διὰ τοῦτο ἔκλινε γόνυ εὐχόμενος εἰς τὰς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς, δὲν δύναμαι πῶς νὰ νοήσω ἕνα παρόμοιον, εἰς τὸν τελειότατον ἄνδρα Παῦλον. Ποῖος ποτὲ ἤθελε στοχασθῇ νηπιότητα τοῦ χριστιανισμοῦ, εἰς καιρὸν ὁποῦ τότε οἱ πιστεύσαντες ἐλάμβανον Πεῦμα ἅγιον καὶ ἐλάλουν γλῶσσας καὶ προεφήτευον καὶ νάμην στοχασθῇ αὐτήν, ὅταν καθὼς λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἐξέλειπον τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος; ἀπὸ νηπιότητα καὶ ἄγνοιαν ὁ μέγας Παῦλος ἔκλινε γόνυ τὰς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς; ὥστε δὲν εἶχεν αὐτὸς τὴν τελείαν γνῶσιν τῶν θείων δογμάτων καὶ διὰ τοῦτο καὶ νηπιῶδες καὶ ἐσφαλμένον ὑπόδειγμα ἔδιδε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὸν ἑαυτόντου. Τοῦτο τὸ ἄτοπον, ποῦ διαβαίνει πολυπραγμονούμενον, ἂς κρίνουσ[illegible] τιμῶμεν τοῦ Παύλου τὴν διδασκαλίαν μὲ ὅλον τὸ σέβας [illegible] ται εἰς ἕνα ἄνδρα ὡσὰν αὐτόν, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἐλάλει [illegible] ου οἱ λόγοι τιμῶνται ὡς θεόπνευστοι. Καὶ ἑπομένως, ὁ μύστης τῆς οὐρανίου σοφίας,

ὡσὰν ὁποῦ ὁ βίος του ἦτον σύμφωνος μὲ τὰ λόγια του, ἔχει καὶ τὰ ἔργα καὶ καμώματα κατὰ τὴν ἀρέσκειαν τοῦ Θεοῦ. Ὅταν δὲ αὐτὰ οὕτως ἔχουσιν ἀναντιρρήτως, τότε ἡ κλίσις τῶν γονάτων του εὑρίσκεται καλλίστη καὶ θεάρεστος καὶ τελειοτάτη νομοθεσία. Ἀλλ' ἐδῶ (θέλει μᾶς εἰπῇ τινάς) ἡ Οἰκουμενικὴ πρώτη Σύνοδος προστάζει τὸ ἐναντίον, καὶ μὴ κλίνῃ τινὰς γόνυ εὐ ταῖς ἡμέραις τῆς Κυριακῆς καὶ τῆς Πεντηκοστῆς. Αὐτὸ τὸ λέγει ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν γινώσκει τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἁγία σύνοδος ἐπρόσταξε τοῦτο. Ἐγὼ πρῶτον θέλω φέρει μάρτυρα τὸν Παῦλον, ὅτι καὶ ἡ ἑβδόμη ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν τῶν πρεσβείων καὶ προνομίων τῆς Κυριακῆς καὶ ἀκολούθως τὰ αὐτὰ μυστήρια δεικνύει, τὰ ὁποῖα δίδουσι τινὲς εἰς μόνην τὴν Κυριακήν καὶ τότε λέγω τὴν αἰτίαν ὁποῦ ἡ ἁγία σύνοδος ἐπρόσταξε τοῦτο. Ὁ θεῖος Παῦλος ἐν τῷ γ'. καὶ δ'. κεφ. τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς αὐτοῦ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, ἤγουν τὸ Σάββατον, ἔλαβε τύπον τῆς μελλούσης ζωῆς καὶ καταπαύσεως τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὡς εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν γράφει, ὅτι εἰσέρχονται οἱ πιστοί. Καὶ τὸν καιρὸν ὅλον τῶν πιστευσάντων εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς μίαν ἡμέραν ἔλαβε, καθὼς καὶ ὁ Κύριος ὡμοίασεν αὐτὸν εὐ τῷ κ'. κεφ. τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου, ὅπου καὶ μὲ μίαν ὥραν ὡμοίασε τὸν καιρὸν τῆς κλήσεως τῶν ἐθνῶν. Οὕτω καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ὡς μίαν ἡμέραν λαμβάνει τὸν καιρὸν ὅλον τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, εὐ οἷς ἑρμηνεύει τινὰς ῥήσεις τοῦ ϛε'. ψαλμοῦ, ὁ ὁποῖος ψαλμὸς φανερὰ γράφει τὴν βασιλείαν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν πιστῶν καὶ ἀσάλευτον κατόρθωσιν τῆς οἰκουμένης. Καὶ καινὸν ᾆσμα καλεῖ τὸ ᾀδόμενον εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. Καὶ τὰ ἔθνη γράφει εἰς τὸν ψαλμὸν πῶς ἔρχονται εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ κυρίου καὶ προσκυνοῦσιν αὐτόν. Αὐτὸν τὸν καιρὸν, ὁποῦ ὁ Δαβὶδ προφητεύει, τὸν λέγει ὁ θεῖος Παῦλος Σάββατον καὶ ἑβδόμην καὶ τύπον τῆς αἰωνίου καὶ ἀπεράντου καταπαύσεως καὶ τοὺς ἐκ τούτου πίπτοντας, ὡς ἐξ ἐκείνης τῆς αἰωνίου καταπαύσεως γράφει πῶς πίπτουσιν εὐ τῷ ιβ'. κεφ. τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς. Ἐν ᾧ τοὺς ἔτι εὐ τῷ βίῳ μετὰ σώματος ὄντας, εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς τὸ ὄρος Σιὼν καὶ τὴν πόλιν τοῦ ζῶντος Θεοῦ καὶ τὴν πανήγυριν τῶν πρωτοτόκων τῶν εὐ οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων καὶ εἰς τὰ τελειωμένα πνεύματα τῶν δικαίων γράφει, ὅτι προσῆλθον. Καὶ ἐκ τῆς τάξεως ταύτης γράφει πῶς πίπτουσιν ὅσοι παραιτηθῶσι καὶ ἐξέλθωσι τῆς εὐσεβείας. Καὶ ὁ Θεολόγος Ἰωάννης εὐ τῷ κ'. κεφ. ἀποκαλ. εἰς τὴν πρώτην ἀνάστασιν λέγει τοὺς εὐ τῷδε τῷ βίῳ μετὰ σώματος ὄντας εὐσεβεῖς. Καὶ ὅσοι εἶναι εἰς αὐτὴν τὴν τάξιν τῆς πρώτης ἀναστάσεως, οὗτοι ἀξιοῦνται καὶ τῆς μελλούσης. Ὅσοι δὲν εἶναι εἰς αὐτὴν τὴν τάξιν, οὗτοι πάντες αἰωνίως εἶναι τῆς ἀπωλείας. Ὥστε ὁ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ καὶ [illegible] ἁγίου Πνεύματος καιρὸς εἶναι ὅλος εἰκὼν τῆς μελλούσης ζωῆ[illegible] γράφει ὁ ἱερομάρτυς Μεθόδιος· λέγων, ὅτι ἡ ἐν νόμῳ παλαιὰ ἐ[illegible] σκιὰ τοῦ καιροῦ τῆς ἐν χάριτι ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας εἶναι εἰκὼν τοῦ μέλλοντος. Ἀνίσως ὁ καιρὸς οὗτος ὅλος εἶναι εἰκὼν τοῦ

μέλλοντος, πῶς ἡμεῖς ἠθέλαμεν ξεχωρίση αὐτόν καί ἄλλας ἡμέρας νά εἰπῶμεν τύπον τῶν κεκοιμημένων, ἄλλας τύπον τῆς ἀναστάσεως, εἰς καιρόν ὁποῦ βλέπομεν καί τήν ἑβδόμην τύπον τοῦ μέλλοντος καί τάς ἔσω τῆς Πεντηκοστῆς πάσας ἡμέρας καί ὅλην τήν 50ην τύπον τῆς μελλούσης ζωῆς. καί ὡς μίαν ἡμέραν αὐτάς τάς ἡμέρας ὅλας εἶπον οἱ θεῖοι Πατέρες; ὅστις παρόμοια ζητεῖ νά συστήσῃ, ὁ τοιοῦτος ἀγνοῶν. εἰς ἀνωμαλίας ἀσυμφώνους καί ἀλυσιτελεῖς αἴκων ἐμπίπτει. Ἡ ἐκκλησία τύπον τῆς κοινῆς Ἀναστάσεως ἔχει καί τό θαῦμα τῆς Ἀναστάσεως Λαζάρου καί ἀναστάσιμα τροπάρια εἰς ἐκείνην τήν ἡμέραν ἔχει, μέ ὅλον (σ. 100) ὁποῦ εἶναι Σάββατον. Αὐτή πρό τῆς 50ης ἔσω τοῦ ἀριθμοῦ τούτου τοῦ μυστικωτάτου, ὅστις εἶναι τύπος τῆς μελλούσης ζωῆς καί εἰκών τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς κτίσεως, ψάλλει μνημόσυνα πάντων τῶν εὐσεβῶς κοιμηθέντων. Αὐτή ἀδιαφόρως ἐν Κυριακῇ τελεῖ τά μνημόσυνα τῶν ἁγίων πάντων, ὁμοίως καί ἐν τῷ Σαββάτῳ τῆς τυροφάγου. Αἱ διαταγαί τῶν ἁγίων Ἀποστόλων προστάζουσι νά γίνωνται μνημόσυνα τῶν κεκοιμημένων πιστῶν εἰς διωρισμένους καιρούς καί κάμμιαν ἐξαίρεσιν δεύ κάμνουσιν, ἄν τύχωσι τάς κυριακάς νά μετατίθεται ἡ τελετή τοῦ μνημοσύνου. Τά τυπικά προστάζουσιν, ὅτι τά τρίτα καί ἔννατα τῶν κοιμηθέντων πιστῶν νά ψάλλωνται τά Σαββατα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τά δέ τεσσαρακοστά ἀπεριέργως γράφουσι νά γίνωνται, ὅταν ὁ καιρός τῶν ἡμερῶν πληρωθῇ καί δέν ἐξαίρεσαν τήν ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα. Ὁμοίως μέ τό Χριστός ἀνέστη καί ἀνάστασιν χριστοῦ θεασάμενοι καί μέ ἄλλα ἀναστάσιμα τροπάρια, συμψάλλει καί κατανυκτικά καί μαρτυρικά καί νεκρώσιμα. Εἰς τήν ἰδίαν Κυριακήν ὁποῦ κάμνει τήν ἀνάμνησιν τῆς Ἀναστάσεως κάμνει ὁμοίως καί τῆς σταυρώσεως, καθώς τά σταυρώσιμα τροπάρια καί ὁ σταυροαναστάσιμος κανόνας μαρτυρεῖ μάλιστα εἶναι ἑνός ποιητοῦ πόνημα καί τό ἕνα καί ἄλλο. Εἰς τόν καιρόν τῶν διωγμῶν πρό τοῦ μεγάλου Κωνιντίνου, κατά τόν ἅγιον Ἰουστῖνον, ἐγίνοντο αἱ συνάξεις πάντοτε ἐν Κυριακῇ, καί ἀκολούθως τότε ἐτέλουν καί τά μνημόσυνα τῶν τελευτησάντων. Οἱ εἰς τάς σκήτας μονάζοντες, μόνας τάς Κυριακάς ἐσυνάζοντο. Ὅθεν ἄν καί αὐτοί ἐτέλουν μνημόσυνα ἀκολουθεῖ. τότε, ὁποῦ ἐσυνάζοντο ὅλοι, νά τά ἔκαμναν. Ὅστις ἐρευνήσει καλῶς, μέλλει νά εὕρῃ τήν ἐκκλησίαν εἰς ὅλας τάς ἑορτάς. καί ἱερᾶς τελετάς. νά προσφέρῃ ἡνωμένα τά τρία ταῦτα. Δοξολογίαν πρός θεόν, δέησιν ὑπέρ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν πιστῶν, καί εὐχήν, ἤγουν ὑπόσχεσιν νά ζήσωσιν εἰς τό ἑξῆς εὐσεβῶς. καί ἄλλα παράμοια· αὐτά εἰς πᾶσαν τελετήν καί ἑορτήν ἔχει. Ὥστε χαράν καί πένθος τά ἔχει μεμιγμένα· διότι ἄν δέν εἶχεν αὐτά μέ παρόμοιον τρόπον, δέν ἤθελεν ἔχῃ εἰς τάς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς νηστείαν καί ξηροφαγίαν, καθώς εἰς τήν ἀκόλ[illegible] τῶν λέγουσιν οἱ στβάσμιοι ἐξηγηταί. Ὁμοίως ἔπρεπεν ἡ Κυρ[illegible] κοστῆς νά ἐξαιροῦνται καί νά ἔχωσι κάπιον σημεῖον εὐφροσ[illegible] περισσότερον. Ἀδιάφορα ὅμως ἡ ἐκκλησία ἐστοχάσθη τά παρόμοια. Τό δέ

Σάββατον. δὲν ἔχει μόνον ἀφιερωμένον εἰς τοὺς κεκοιμημένους, ἀλλ' εἰς τοὺς ἁγίους πάντας, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ τροπάρια ὁποῦ ἀναγινώσκει εἰς τὴν αὐτὴν ἡ ἡμέραν. Καθὼς δὲ τοὺς ἁγίους ὅλους ἔχει ἐν τῷ Σαββάτῳ καὶ ἐκτελεῖ καὶ τὰς Κυριακὰς τὴν μνήμην ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν, ὅταν τύχῃ. Τοιουτοτρόπως καὶ τῶν κεκοιμημένων πιστῶν δύναται νὰ ἐκτελῇ ἀπαρεμποδίστως μνημόσυνα. Διότι ὅλοι ἡγιασμένοι εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἠξιώθησαν τῆς υἱοθεσίας καὶ χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἕνα σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι πάντες καὶ μίαν μητέρα καὶ πόλιν ἔχουσιν ἐπίσης ἅπαντες οἱ εὐσεβεῖς. Ὥστε δὲν λέγει ὁ ἱερὸς Βλάσταρις καλῶς, φρονῶν νὰ μὴ γίνονται ἐν Κυριακῇ μνημόσυνα καὶ λέγων τὸ Σάββατον τύπον νεκρώσεως καὶ πτώσεως μόνον. Διότι ἀνίσως τὸ Σάββατον ἔχει μόνην αὐτὴν τὴν σημασίαν ὡσὰν ἴδιον γνώρισμα ταφῆς καὶ νεκρώσεως καὶ πτώσεως καὶ ἡ Κυριακὴ ἔχει μόνον τὸν τύπον τῆς μελλούσης ζωῆς, δὲν πρέπει μήτε τὸ Σάββατον νὰ ἔχῃ κανένα ἀπὸ τὰ γνωρίσματα τῆς Κυριακῆς, μήτε ἡ Κυριακὴ κανένα ἀπὸ τὰ γνωρίσματα τοῦ Σαββάτου, ἀμὴ νὰ τηρῶνται ἄμικτα. διὰ νὰ ἔχωσιν αὐτὰς τὰς εἰκόνας ἀμιγεῖς. Οἱ σεβάσμιοι ἐξηγηταὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ καὶ ὑποσημειώσει τοῦ ν' ἀποστολικοῦ Κανόνος διὰ πολλῶν μαρτιῶν ἀπέδειξαν, ὅτι αἱ ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις, γίνονται εἰς τύπον καὶ ὁμοίωσιν τῆς ταφῆς καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, καθὼς καὶ ἄλλα μυστήρια. Ὥστε αὐτὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος γίνεται ἐν τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ (ὡς ἐκεῖ ἡρμήνευσαν) διὰ νὰ δείξῃ καὶ πραγματικῶς ὁ βαπτιζόμενος, ὅτι συνθάπτεται διὰ τοῦ βαπτίσματος τῷ Χριστῷ, αὐτὸς ἀνιστάμενος ἐκ τῆς κολυμβήθρας τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἔδειξεν ἐν αὐτῇ τὴν ἀνάστασιν. Καὶ πάλιν ἂν τὴν Κυριακὴν βαπτισθῇ, ἔδειξεν ἐν αὐτῇ τὴν πτῶσιν καὶ τὸν θάνατον, τὰ ὁποῖα εἶναι τοῦ Σαββάτου γνωρίσματα. Ἡ ἀναίμακτος θυσία ἔχει ἀνάμνησιν τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως εἰς κάθε καιρὸν ὁποῦ γίνεται καὶ εἰς αὐτὴν μνημονεύονται πάντες οἱ εὐσεβεῖς ζῶντες καὶ τεθνηκότες. Ὥστε ἀδιαφόρως ἔχει ἡ ἐκκλησία τὸν καιρὸν μεμιγμένον καὶ τοὺς τύπους τῆς μελλούσης ζωῆς, εὑρίσκομεν καὶ τῆς παρούσης. Καὶ εἰς πολλὰ μέρη λέγουσιν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου τῆς Κυριακῆς τὴν νύκτα." (Πηδάλιον, ἔκδοσιν Λειψίας 1800, σ. 96-100)

Παράρτημα.

Α, ζα Ὁ ἐν τῇ ὑποσημ. τοῦ κ' τῆς Α', καὶ ταῖς ὑποσημειώσεσι τοῦ νβ' καὶ πθ' τῆς ς' καὶ καὶ τοῦ υα' τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὑποσημειώσας τινὰ εἰς τὰς ὑποθέσεις ἐκείνας ἔκρινεν εὔλογον νὰ σημειώσῃ συντόμως καὶ τὰ ἀκόλουθα, εἰς τὸ νὰ ἔχῃ πᾶς φιλευσεβὴς ἀναγνώστης πρόχειρον αἰτίαν νὰ ἐρευνήσῃ ἐκεῖνα, ὁποῦ οἱ σεβάσμιοι ἐξηγηταὶ ἄφησαν καθὼς ἀπεριέργως οἱ παλαιοὶ ἐξηγηταὶ τῶν θείων κανόνων ἔγραψαν αὐτά. Α' ὁ ἱερὸς Βλάσταρις λανθάνει καὶ ἐναντιοῦται καὶ ἀντιφάσκει αὐτὸς ἑαυτῷ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ σημειοῦνται ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ ξθ' ἀποστολικοῦ, μὲ ἐκεῖνα ὁποῦ σημειμειοῦνται ἐν τῇ ὑποσημ. τοῦ κ' τῆς α' καὶ τοῦ υ' τῆς ς'. Διότι ἀνίσως ὁ καιρὸς τῆς μέγ. Νῆς λήγει εἰς τὴν α' ὥραν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, ἡ Ν' πληροῦται εἰς τὴν α' ὥραν τῆς β' τοῦ ἁγίου πνεύματος. Καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἡμέρας, ὁποῦ γράφει ἐν τῷ υ' τῆς ς', ἡ Ν' λήγει εἰς τὴν ς' ὥραν τῆς νυκτὸς τῆς κυριακῆς, ἤγουν ἐπιφωσκούσης β'. Ὥστε ἡ τελετὴ τῆς γονυκλισίας καὶ τῶν μνημοσύνων ἐγίνετο καὶ γίνεται ἔσω τοῦ καιροῦ τῆς Ν' κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ἐν τῇ παντελείῳ ἡμέρᾳ τῆς Ν', εἰδὲ καὶ ὑποθέσωμεν ἐκεῖνα, ὁποῦ λέγει ἐν τῇ ὑποσημ. τοῦ κ' τῆς α', εὑρίσκονται ἐκ θεμελίων ἀνατετραμμένα. Κατὰ πρῶτον ἐκεῖνα ὁποῦ εἶπεν ἐν τῇ ὑποσημ. τοῦ ξθ' ἀποστολ. καὶ β' ἀκολουθεῖ νὰ στοχασθῶμεν τὸν καιρὸν, ὁποῦ ἦν ἐν τῷ τάφῳ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, καιρὸν ἀναστάσεως. Ὅπερ ἄτοπον καὶ ἐνάντιον εἰς τὰ ἱερὰ εὐαγγέλια καὶ τὰς ἀποστολικὰς διαταγὰς καὶ τὸν α' κανόνα Διονυσίου καὶ πθ' τῆς ς' καὶ εἰς τοὺς τύπους καὶ τὴν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα συμφώνως θέλουσι τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως εἰς τὴν ς' ἢ ζ' ὥραν τῆς νυκτὸς τοῦ Σαββάτου ἐπιφωσκούσης Κυριακῆς. Ὅτι ὁ Βλάσταρις εἰς τὴν ἐν τῷ ξθ' ἀποστολικ. ὑποσημείωσιν, εἰ ᾧ σημειοῖ τὴν γλαφυρὰν ἀποδεκάτωσιν, λανθάνεται καὶ ἀριθμεῖ 36 ὥρας τὸν καιρὸν τοῦ μεγάλου Σαββάτου. Διότι τίθησι μίαν φορὰν τὸ Σάββατον ἀποδεκάτωσιν 10 ἡμερῶν. Καὶ β' προστίθησι ἄλλας 12 ὥρας τοῦ Σαββάτου εἰς ἀποδεκάτωσιν τῶν πέντε ἡμερῶν. Καὶ τοιουτοτρόπως εὑρίσκεται καὶ κατὰ τοῦτο ἀτελὴς καὶ ἀδεκάτιστος ὁ καιρός. Ἐκ τῶν ἀνωφελῶν καὶ ἀσυστάτων ἀριθμῶν τούτων τοῦ Βλαστάρεως ἔλαβε τὰς ἀφορμὰς ὁ μακαρίτης Νεόφυτος νὰ συστήσῃ τὸ περὶ τῶν μνημοσύνων, ἢ κολύβων λεγόμενον δόγμα. Τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὰς ἀσυμφώνους αὐτὰς τρεῖς γνώμας τοῦ Βλαστάρεως ἀνατρέπεται μᾶλλον παρὰ ὁποῦ συσταίνεται. β', ἐν τῇ ὑποσημ. τοῦ κ', τῆς α', σημειοῦται, ὅτι τὸ Σάββατον εἶναι τύπος πτώσεως, νεκρώσεως καὶ καταπαύσεως καὶ διὰ τοῦτο εἰς αὐτὸ τελοῦνται τὰ μνημόσυνα τῶν ἐν τάφας κειμένων καὶ αἱ μετάνοιαι κοινῶς λεγόμεναι ἐν τῇ ς' ὥρᾳ τῆς Παρασκευῆς σχολάζουσιν, ἐπειδὴ εἶναι ἐργασία. Εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν βλέπω καὶ ἀνατρέπονται τὰ ἀκόλουθα. α', ἀνίσως ὡς ἐργασία ἐμποδίσθησαν αἱ με[illegible] ἐναντιοῦνται προφανῶς οἱ οὕτω λέγοντες εἰς τὸν κθ' κανόνα [illegible] ὅστις προστάζει νὰ μὴ σχολάζωσιν οἱ χριστιανοὶ Ἰουδαϊκῶς, ὁ[illegible] κανόνας ἐμποδίζοντας νὰ μὴ συνεορτάζωσι καὶ συσχολάζωσιν οἱ χριστιανοὶ τοῖς Ἰουδαίοις. β', τὸν καιρὸν ὁποῦ ἡ θεία γραφὴ διορίζει τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος

τῆς ἡμέρας, ἀπό α' ὥρας μέχρι ιβ', ὡς φαίνεται εἰς τό κ' κεφ. Ματθαίου καί εἰς τό ια' Ἰωάννου καί εἰς ἄλλα μέρη. Τήν ὁποίαν τάξιν καί ἡ ἐκκλησία τηρεῖ εἰς τάς καθ' ἡμερινάς ἀκολουθίας καί ὁ Ἀλεξανδ. Θεόφιλος, ἐν τῷ α' κανόνι καί ὁ Νηστευτής εἰς τά ἐπιτίμια, γινώσκουσι τάς ὥρας εἰς τόν φαινόμενον φυσικόν τους καιρόν. Μετάνοιαι γίνονται καί ἐν τῇ ἐννάτῃ ὥρᾳ καί εἰς τά μετά τήν θ' λεγόμενα τυπικά καί ἐν τῷ ἑσπερινῷ εἰς τήν προηγιασμένην. Πῶς οἱ μεταφέροντες τήν τάξιν τῶν ἀκολουθιῶν ἀτακτοῦσι καί παρανομοῦσιν, ὅρα εἰς τήν ὑποσημ. τοῦ κ' τῆς α' καί τοῦ νβ' τῆς ς' καί τοῦ μέ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Λοιπόν ἄν οἱ τόν καιρόν καί τήν τάξιν τῶν ἀκολουθιῶν μεταφέροντες ἀτακτοῦσι καί παρανομοῦσι καί ψεύδονται λέγοντες τῷ πρωΐ Φῶς ἱλαρόν καί Καταξίωσον, Κύριε, ἐν τῇ ἑσπέρᾳ ταύτῃ καί πληρώσωμεν τήν ἑσπερινήν δέησιν καί ἄλλα πλεῖστα, πῶς οἱ λέγοντες τήν παῦσιν τῶν μετανοιῶν ἐν τῇ ς' ὥρᾳ δέν συμπαρανομοῦσι καί συναθετοῦσι καί συνατακτοῦσιν; ἔτι κατά τί ἠθέλαμεν στοχασθῇ τύπον καταπαύσεως τό Σάββατον, καθ' ὅτι ἦν ἐν τῷ τάφῳ τό Σῶμα τοῦ Κυρίου, ἢ καθώς ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῷ δ' κεφ. τῆς πρός Ἑβραίους ἐξέβαλε καί οἱ θεῖοι πατέρες ἑρμηνεύουσι τό Σαββατον ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει, τύπον ἐκείνων, ὅπου ἡ μέγας Βασίλειος λέγει τήν Κυριακήν καί Πεντηκοστήν; εἰ μέν κατά τό α', δῆλον ὅτι ὡς νεκρώσεως καί πτώσεως εἰκών τό Σάββατον, πρέπει νά γίνωνται μετάνοιαι εἰδέ κατά τό β', ὡς τῆς μελλούσης αἰωνίου ζωῆς εἰκών τό Σάββατον, δέν πρέπει νά γίνωνται, καθώς καί τήν Κυριακήν δέν γίνονται. Ὥστε ἄν διά τοῦτο οἱ πατέρες ἐριπόδισαν τάς μετανοίας, ἄρα θέλουσι νά ἰσοδυναμῇ ὁ καιρός τοῦ Σαββάτου καί τῆς Κυριακῆς καί ἴσως αὐτό εἶναι τό αἴτιον, ὅπου ἡ ἕκτη σύνοδος ἐν τῷ γ' κανόνι ἔλαβε τόν καιρόν τῆς Κυριακῆς μεμιγμένον καί σχεδόν περισσότερον ἀπό τό Σαββατον, παρά ἀπό τήν Κυριακήν. Διότι κατά τήν μωσαϊκήν θείαν διάταξιν καί κατά τό ἱερόν εὐαγγέλιον, ὁ καιρός τοῦ Σαββάτου ἄρχεται ἀπό ἀνατολάς ἡλίου τῷ πρωΐ, μέχρις ἀνατολάς ἡλίου τῆς ἄλλης πρωΐας εἰς διάστημα 24 ὡρῶν. Καί τοιουτοτρόπως δυνάμεθα νά ἐννοήσωμεν α' ἡμέραν. Εἰδέ ὡς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ γά Βασιλείου φέρεται, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἀφ' ἑσπέρας ἀρχίζει τόν καιρόν, τοῦτο εἶναι ψευδέστατον. Διότι ἄν ἔγινεν ἡ πρώτη ἀρχή ἀφ' ἑσπέρας, εἰς τήν ἀρχήν ἀρχή δεύδυναται νά γένῃ καί τοιουτοτρόπως α' ἡμέρα δέν εἶναι δυνατόν νά νοηθῇ. Τό ψεῦδος τοῦτο ἐλέγχει ὁ ἴδιος προφήτης, ὅστις ξεχωρίζει τό φῶς ἀπό τό σκότος καί προτίθησι τήν ἡμέραν ἀπό τήν νύκτα καί καθώς διά τοῦ ἐγένετο ἑσπέρα, ἐδήλωσε τήν ἡμέραν, οὕτω διά τοῦ ἐγένετο πρωΐ, τήν νύκτα. Γ' αὐτά ἐσημειώθησαν συντόμως καθώς προεῖπον, ὡς μία μικρά ἀφορμή πρός τούς ἀκριβεῖς τῶν μικρῶν τούτων καί λεπτῶν ζητημάτων ἐξετασιάς, διά νά ἔχωσι τάς ἀφορμάς νά ἐρευνήσωσιν αὐτά ἀσφαλέστερα. Εἰδέ καί φανῶσιν ἀηδῆ καί ὀχληρά, ζητῶ [illegible] ρησιν ἀπό τούς σεβασμίους μοι ἑρμηνευτάς τῶν ἱερῶν κανό[illegible] θεωρητάς καί ἐλπίζω νά ἐπιτύχω. Διότι πρός πλείονα τῆς ἀ[illegible] ἐσημείωσα αὐτά καί ὄχι διά κανένα ἄλλο αἴτιον. Ἰδού [illegible] βάτου μαρτυρία τοῦ θείου Χρυσοστόμου „Τίς οὖν ἐστιν ἄλλη κατάπαυσις; ἀλλ

ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἧς εἰκὼν καὶ τύπος ἐστὶ τὸ Σάββατον. (Ὁμιλ. ϛ' τοῦ δ' κεφ. πρὸς Ἑβραίους).

Οἰκουμένιος ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει. «Τρεῖς καταπαύσεις εἰσί, μία τὸ Σάββατον, ἐν ᾧ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. Δευτέρα, ἡ ἐπηγγελμένη τῆς Παλαιστίνης γῆ. Τρίτη, ἡ ὄντως καὶ ἀληθής, ἧς τύπος ἦσαν αἱ εἰρημέναι δύω, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἔνθα ἀπέδρα πᾶσα λύπη καὶ ὀδύνη καὶ στεναγμός. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Θεοφύλακτος ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει: «Τίς οὖν ἐστιν ἄλλη κατάπαυσις; ἢ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἧς εἰκὼν τότε Σάββατον καὶ ἡ τυπικῶς γενομένη εἰς τὴν Παλαιστίνην εἴσοδος τῶν τέκνων τῆς ἀπιστησάσης γενεᾶς». Καὶ ὁ Ἰωάννης Εὐχαΐτων ἐν τῷ α' Σαββάτῳ τῶν Νηστειῶν τύπον λέγει τῆς ἀναστάσεως τὸ Σάββατον τοῦτο. Ἐν τῇ γ' καὶ ε' ᾠδῇ: «Ἰδεῖν τὴν ἡμέραν τοῦ υἱοῦ σου, πα θῶν ὁ χριστώνυμος λαός, εἰς τύπον ταύτης δέ σποινα, τανῦν προεορτάζουσι». Ἀνοίγονται σήμερον τὰ πρόθυρα τῆς χάριτος καὶ ἡ καταπαύσιμος νῦν αὕτη προεικονίζει τὴν ἀναστάσιμον. Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῇ δ' ὁμιλ. τῆς πρὸς Ἑβραίους, ὡς ἀσεβεῖς λέγει τοὺς θρηνοῦντας τοὺς τελευτήσαντας. Τὴν δὲ τελετὴν τοῦ μνημοσύνου τοῦ τελευτήσαντος τύπον καὶ ἀνάμνησιν ἀναστάσεως λέγει. Ὅρα καὶ τὰ εἰς τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου λεγόμενα. Καὶ τοὺς ἑρμηνεύοντας τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τίνος εἰκὼν ἦτον καὶ εὑρίσκεις, ὅτι ἐκεῖνα ὁποῦ εἶπεν ὁ θεῖος Βασίλειος ἐν τῷ κανόν, ὅτι εἰκονίζουσι τὸν μέλλοντα αἰῶνα, τὰ ἴδια λέγουσιν ἄλλοι πατέρες, ὅτι εἰκονίζει τὸ Σάββατον. Ἀνάγνωσον καὶ τὰ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τῶν προειρημένων κανόνων σημειωθέντα ὀλίγον ἐσκεμμένως καὶ μέλλεις νὰ βεβαιωθῇς μάταιον καὶ ἀσύστατον καὶ ἀνωφελὲς τὸ περὶ τῶν μνημοσύνων κινηθεὶ ζήτημα

4,56
σελ. 548 Πηδάλιον α' ἐκδ.

1

Παράρτημα

Ὁ ἐν τῇ ὑποσημ. τοῦ κ'. τῆς Α'., καὶ ταῖς ὑποσημειώσεσι τοῦ νβ'. καὶ πβ'. τῆς στ'. καὶ τοῦ υα'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὑποσημειώσας τινὰ εἰς τὰς ὑποθέσεις ἐκείνας, ἔκρινεν εὔλογον νὰ σημειώσῃ συντόμως καὶ τὰ ἀκόλουθα, εἰς τὸ νὰ ἔχῃ πᾶς φιλευσεβὴς ἀναγνώστης πρόχειρον αἰτίαν νὰ ἐρευνήσῃ ἐκεῖνα, ὁποῦ οἱ σεβάσμιοι ἐξηγηταὶ ἄφησαν καθὼς ἀπεριέργως οἱ παλαιοὶ ἐξηγηταὶ τῶν θείων κανόνων ἔγραψαν αὐτά. Α'. ὁ ἱερὸς Βλάσταρις λανθάνει καὶ ἐναντιοῦται καὶ ἀντιφάσκει αὐτὸς ἑαυτῷ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ σημειοῦνται ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ ΞΘ'. ἀποστολικοῦ, μὲ ἐκεῖνα ὁποῦ σημειοῦνται ἐν τῇ ὑποσημ. τοῦ κ'. τῆς Α'. καὶ τοῦ υ'. τῆς στ'. Διότι ἀνίσως ὁ καιρὸς τῆς Η'. λέγει εἰς τὴν α'. ὥραν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, ἡ Ν'. πληροῦται εἰς τὴν α'. ὥραν τῆς β'. τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἡμέρας ὁποῦ γράφει ἐν τῷ υ'. τῆς στ'. ἡ Ν'. λήγει εἰς τὴν στ'. ὥραν τῆς νυκτὸς τῆς κυριακῆς. Ἤγουν εἰπφωσκούσης. β'. Ὥστε ἡ τελετὴ τῆς γονυκλισίας, καὶ τῶν μνημοσύνων, ἐγίνετο καὶ γίνεται ἔσω τοῦ καιροῦ τῆς Ν'. κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ἐν τῇ παντελείῳ ἡμέρᾳ τῆς Ν'. εἰδὲ καὶ ὑποθέσωμεν ἐκεῖνα ὁποῦ λέγει ἐν τῇ ὑποσημ. τοῦ κ'. τῆς α'. εὑρίσκονται ἐκ θεμελίων ἀνατετραμμένα κατὰ πρῶτον ἐκεῖνα ὁποῦ εἶπεν ἐν τῇ ὑποσημ. τοῦ ΞΘ'. ἀποστολικ. καὶ β'. ἀκολουθεῖ νὰ στοχασθῶμεν τὸν καιρὸν ὁποῦ ἦν ἐν τῷ τάφῳ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου καιρὸν ἀναστάστως. Ὅπερ ἄτοπον καὶ ἐνάντιον εἰς τὰ ἱερὰ εὐ[illegible] τὰς ἀποστολικὰς διαταγάς, καὶ τὸν α'. κανο[illegible] καὶ πθ'. τῆς στ'. καὶ εἰς τοὺς τύπους καὶ τὴν π[illegible] ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα συμφώνως θέλουσι τὸν καιρὸν τῆς ἀνα-

ναστάσεως εἰς τὴν στ'. ἢ ζ'. ὥραν τῆς νυκτὸς τοῦ Σαββάτου ἐπιφω-
σκούσης Κυριακῆς. Ἔτι ὁ Βλάσταρις εἰς τὴν ἐν τῷ Ξ Θ'. ἀποστολικ.
ὑποσημείωσιν, ἐν ᾧ σημειοῖ τὴν γλαφυρὰν ἀποδεκάτωσιν λοιυθά-
νεται καὶ ἀριθμεῖ 36. ὥρας τὸν καιρὸν τοῦ μεγάλου Σαββάτου. Δή-
τι τίθησι μίαν φορὰν τὸ Σάββατον ἀποδεκάτωσιν 10. ἡμερῶν.
Καὶ β'. προστίθησι ἄλλας 12 ὥρας τοῦ Σαββάτου εἰς ἀποδεκάτωσιν
τῶν πέντε ἡμερῶν. Καὶ τοιουτοτρόπως εὑρίσκεται καὶ κατὰ τοῦ-
το ἀτελὴς καὶ ἀδεκάτιστος ὁ καιρός. Ἐκ τῶν ἀνωφελῶν καὶ τῶν
ἀσυστάτων ἀριθμῶν τούτων τοῦ Βλαστάρεως ἔλαβε τὰς ἀφορ-
μὰς ὁ μακαρίτης Νεόφυτος νὰ συστήσῃ τὸ περὶ τῶν μνημο-
σύνων, ἢ κωλύβων λεγόμενον δόγμα. Τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὰς ἀσυμφώνους
αὐτὰς τρεῖς γνώμας τοῦ Βλαστάρεως, ἀνατρέπεται μᾶλλον, παρὰ
ὁποῦ συσταίνεται. Β'. ἐν τῇ ὑποσημ. τοῦ κ'. τῆς Α'. σημειοῦται, ὅτι
τὸ Σάββατον εἶναι τύπος πτώσεως, νεκρώσεως, καὶ καταπαύ-
σεως, καὶ διὰ τοῦτο εἰς αὐτὸ τελοῦνται τὰ μνημόσυνα τῶν ἐν τά-
φοις κειμένων, καὶ αἱ μετάνοιαι κοινῶς λεγόμεναι, ἐν τῇ στ'. ὥρᾳ
τῆς Παρασκευῆς σχολάζουσιν, ἐπειδὴ εἶναι ἐργασία. Εἰς αὐτὴν τὴν
ὑπόθεσιν βλέπω καὶ ἀνατρέπονται τὰ ἀκόλουθα. Α' ἀνίσως ὡς
ἐργασία ἐμποδίσθησαν αἱ μετάνοιαι τὸ Σάββατον, ἐναντι-
οῦνται προφανῶς οἱ οὕτω λέγοντες εἰς τὸν Κθ'. Κανόνα τῆς ἐν
Λαοδικείᾳ, ὅστις προστάζει νὰ μὴ σχολάζωσιν οἱ Χριστιανοὶ
Ἰουδαϊκῶς, ὁμοίως καὶ εἰς ἄλλους κανόνας ἐμποδίζοντας νὰ μὴ
συνεορτάζωσι καὶ συσχολάζωσιν οἱ Χριστιανοὶ τοῖς Ἰουδαίοις. Β'.
τὸν καιρὸν ὁποῦ ἡ θεία γραφὴ διορίζει τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος
τῆς ἡμέρας, ἀπὸ α'. ὥρας μέχρι ιβ'. ὡς φαίνεται εἰς τὸ κ'. κεφ. Ματ-
θαίου, καὶ εἰς τὸ ια'. Ἰωάννου, καὶ εἰς ἄλλα μέρη.
ξυν καὶ ἡ ἐκκλησία τηρεῖ εἰς τὰς καθ' ἡμερινὰς
ὁ Ἀλέξανδρ. Θεόφιλος, ἐν τῷ α'. κανόνι καὶ ὁ νηστευτὴς εἰς τὰ

(3)

ἐπιτίμια, γινώσκουσι τὰς ὥρας εἰς τὸν φαινόμενον φυσικόν τους καιρόν. Μετάνοιαι γίνονται καὶ ἐν τῇ ἐννάτῃ ὥρᾳ, καὶ εἰς τὰ μετὰ τὴν θ'. λεγόμενα τυπικά, καὶ ἐν τῷ ἑσπερινῷ εἰς τὴν προηγιασμένην. Πῶς οἱ μεταφέροντες τὴν τάξιν τῶν ἀκολουθιῶν ἀτακτοῦσι καὶ παρανομοῦσιν, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ κ'. τῆς Α'. καὶ τοῦ νβ'. τῆς στ'. καὶ τοῦ ΜΕ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Λοιπὸν ἂν οἱ τὸν καιρὸν καὶ τὴν τάξιν τῶν ἀκολουθιῶν μεταφέροντες ἀτακτοῦσι καὶ παρανομοῦσι καὶ ψεύδονται, λέγοντες τῷ πρωΐ, φῶς ἱλαρόν, καὶ καταξίωσον Κύριε ἐν τῇ ἑσπέρᾳ ταύτῃ καὶ πληρώσωμεν τὴν ἑσπερινὴν δέησιν, καὶ ἄλλα πλεῖστα, πῶς οἱ λέγοντες τὴν παῦσιν τῶν μετανοιῶν ἐν τῇ στ'. ὥρᾳ δὲν συμπαρανομοῦσι καὶ συναθετοῦσι καὶ συνατακτοῦσιν; ἔτι κατά τι ἠθέλαμεν στοχασθῇ τύπον καταπαύσεως τὸ Σάββατον, καθ' ὅτι ἦν ἐν τάφῳ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, ἢ καθὼς ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῷ δ'. κεφ. τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐξέλαβε καὶ οἱ θεῖοι πατέρες ἑρμηνεύουσι τὸ Σάββατον ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει, τύπον ἐκείνην ὁποῦ ὁ μέγας Βασίλειος λέγει τὴν Κυριακὴν καὶ Πεντηκοστήν; εἰ μὲν κατὰ τὸ α'. δῆλον ὅτι ὡς νεκρώσεως καὶ πτώσεως εἰκὼν τὸ Σάββατον, πρέπει νὰ γίνωνται μετάνοιαι. Εἰ δὲ κατὰ τὸ β'. ὡς τῆς μελλούσης αἰωνίου ζωῆς εἰκὼν τὸ Σάββατον, δὲν πρέπει νὰ γίνωνται, καθὼς καὶ τὴν Κυριακὴν δεύγίνονται. Ὥστε ἂν διὰ τοῦτο οἱ πατέρες ἐμπόδισαν τὰς μετανοίας, ἄρα θέλουσι νὰ ἰσοδυναμῇ ὁ καιρὸς τοῦ Σαββάτου καὶ τῆς Κυριακῆς, καὶ ἴσως αὐτὸ εἶναι τὸ αἴτιον ὁποῦ ἡ ἕκτη σύνοδος ἐν τῷ ψ'. κανόνι ἔλαβε τὸν καιρὸν τῆς Κυριακῆς μεμιγμένον καὶ σχεδὸν τάξιν καὶ κατὰ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ὁ καιρὸς τοῦ Σαββάτου ἄρχεται ἀπὸ ἀνατολὰς ἡλίου τῷ πρωΐ, μέχρις ἀνατολὰς ἡλίου τῆς ἄλλης πρωΐας εἰς διάστημα ἐν ὡρῶν. Καὶ τοιουτοτρόπως δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν α[illegible] ὡς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ γά. Βασιλείου φέρεται, ὅτι ὁ [illegible] ρας ἀρχίζει τὸν καιρόν, τοῦτο εἶναι ψευδέστατον. Διότι ἂν ἔγινεν

ἡ πρώτη ἀρχὴ ἀφ' ἑσπέρας, εἰς τὴν ἀρχὴν ἀρχὴ δὲν δύνασαι νὰ γένῃ καὶ τοιουτοτρόπως ἀ. ἡμέρα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ. Τὸ ψεῦδας τοῦτο ἐλέγχει ὁ ἴδιος προφήτης, ὅστις ξεχωρίζει τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος καὶ προτίθησι τὴν ἡμέραν ἀπὸ τὴν νύκτα, καὶ καθὼς διὰ τοῦ ἐγένετο ἑσπέρα, ἐδήλωσε τὴν ἡμέραν, οὕτω διὰ τοῦ ἐγένετο πρωΐ, τὴν νύκτα. Γ'. αὐταὶ ἐσημειώθησαν συντόμως, καθὼς προεῖπον, ὡς μία μικρὰ ἀφορμὴ πρὸς τοὺς ἀκριβεῖς τῶν μερῶν τούτων καὶ λεπτῶν ζητημάτων ἐξετασιάς, διὰ νὰ ἔχωσι τὰς ἀφορμὰς νὰ ἐρευνήσωσιν αὐτὰ ἀσφαλέστερα. Εἰ δὲ καὶ φανῶσιν ἀληθῆ καὶ ὀχληρά, ὅτι διὰ τὸ θάρρος συγχώρησον ἀπὸ τοὺς σεβασμίους μοι ἑρμηνευτὰς τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιθεωρητὰς καὶ ἐλπίζω νὰ ἐπιτύχω. Διότι πρόσπλειόνας τῆς ἀληθείας κατασκήψιν ἐσημείωσα αὐτὰ καὶ ὄχι διὰ τιανέ-να ἄλλο αἴτιον. Ἡ δοὺ καὶ ὑπὲρ τοῦ Σαββάτου μαρτυρία τοῦ θείου Χρυσοστόμου. « Τίς οὖν ἐστιν ἄλλη κατάπαυσις; ἀλλ' ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἧς εἰκὼν καὶ τύπος ἐστὶ τὸ Σάββατον. (ὁμιλ. στ'. τοῦ δ'. κεφ. πρὸς Ἑβραίους.)

Οἰκουμένως ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει « τρεῖς κατάπαυσεις εἰσί, μία τὸ Σάββατον, ἐν ᾧ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. Δευτέρα, ἡ ἐπαγγελμένη τῆς παλαιστίνης γῆ. Τρίτη, ἡ ὄντως καὶ ἀληθής, ἧς τύπος ἦσαν αἱ εἰρημέναι δύω, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἐν θα ἀπέδρασε πᾶσα λύπη καὶ ὀδύνη καὶ στεναγμός. Τοῦ αὐτοῦ καὶ ὁ Θεοφύλακτος ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει. Τίς οὖν ἐστιν ἄλλη κατάπαυσις; ἢ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἧς εἰκὼν τότε σάββατον καὶ ἡνίκα γενόμεθα εἰς τὴν παλαι-στινὴν εἴσοδος τῶν τέκνων τῆς ἀποστασιακῆς γενεᾶς. Καὶ ὁ Ἰωάννης Εὐχαΐτων ἐν τῷ ἁ. συναξαρίῳ τῶν πατέρ[illegible] τῆς ἀναστάσεως τὸ σύμβολον τοῦτο. Κύριε χ. [illegible] τὴν ἡμέραν τοῦ υἱοῦ σου, ποθῶν ὁ χριστώνυμος λαός, εἰς τὴν παν-τὴν δέησίν σου, καὶ τῶν προφητῶν σου. « Ἐν ἀγρυπνίαις σήμερον καὶ πρόβα

ρας τῆς χάριτος καὶ ἡ παραπαύσιμος τῶν αὐτῇ προεικονίζει τὴν ἀναστάσιμον. ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῇ δ'. ὁμιλ. τῆς πρὸς Ἑβραίους, ὡς ἀσεβεῖς λέγει τοὺς θρηνοῦντας τοὺς τελευτήσαντας. Τὴν δὲ τελετὴν τοῦ μυστηρίου τοῦ τελευτήσαντος τύπον καὶ ἀπάρτισιν ἀναστάσεως λέγει. Ὁρᾶτε καὶ εἰς τὸ σάββατον τοῦ Λαζάρου λεγόμενα. Καὶ τοὺς ἑρμηνεύοντας τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἶναι εἰώθασι καὶ εὐρίσκεις, ὅτι ἐκεῖνα ὅπου εἶπεν ὁ θεῖος Βασίλειος ἐν τῷ ἑξαήμερόν, ὅτι εἰκονίζουσι τὸν μέλλοντα αἰῶνα, τὰ ἴδια λέγουσιν ἄλλοι πατέρες, ὅτι εἰκονίζει τὸ σάββατον. Σκόπει γραπτὸν καὶ τὰς ὑποσημειώσεις τῶν προειρημένων κανόνων σημειωθεῖσα ὀλίγον ἐσκεμμένως καὶ μέλλει νὰ βεβαιωθῇς μάταιον καὶ ἀσύστατον καὶ ἀνωφελὲς τὸ περὶ τούτων μυστηριοσύνων καινὸν ζήτημα.

Ἐπίγραμμα πρωτελεγείων τοῦ ὁσιολογιωτάτου ἱεροδιακόνου κυρίου Διονυσίου τοῦ ἐκ Κλωστοῦ τῶν ἀγράφων.

"Γραπτὸς ἐμὲν εἰμὶ βίβλῳ, σημαινόμενον φθειρομένῃφι,
Κλῆσιες οἰκείων, κεῖθι δ' ἐν ἀθανάτῳ.
Ὧν δ' ἀνθρωπείη, χρυσοῖο δ' ἐκεῖθι χαράσσει,
Χεὶρ ἠὲ ἀγροτάτη. Ἄϊδι γένοιτο τάδ[illegible]
Ἕτερον πολιτικόν.
Γράψον Κύριε, ἐπὶ τῆς ζώντων βίβλου
Τὰ ὀνόματα, ἐκ δὲ τῶν τῆς δὲ βίβλου."

6 Αἱ παρ' ἡμῖν συλλογαὶ τῶν ἱερῶν κανόνων μέχρι τοὺς τελευταίους χρόνους. Νῦν Μαν. Γεδεών

Ἡ «Ἐπιλογὰς ἀπὸ τοῦ θαρσίτου τεύχους ἐκρέμαι τῆς ἐν ἰδίᾳ δ. τ. ἡμῶν συλλογῆς δημοσιεύσεως κανόνων ὧν μέχρι τοῦ παρόντος μέρος ἐνενηκόντα πλανοπλῶν διατάξεων, ἀποφάσεων καὶ διατυπώσεων τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἀρχομένων ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, μέχρι τοῦ τῶν εὐκλεῶς τοὺς θείους τοῦ ἀποστολικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου διαγενομένου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κ. κ. Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως. Τὴν πρόθεσιν τοιαύτης συλλογῆς ὡσανεὶ μίαν ὁρθοδόξων, μάλιστα δὲ τοῖς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἡμῶν ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ἐσχολουμένοις οὐδεμίαν ἀρνεῖται. Καταλληλος δ' ἔσται ἀπὸ τοῦ παρόντος φύλλου βραχεῖά μνεία τῶν κατὰ τοὺς τεσσαρακοντηκοντούτους αἰῶνας γραφέντων καὶ τῶν ἐκδοθεισῶν συλλογῶν τῶν ἱερῶν κανόνων ὀρθοδόξων Ἑλλήνων. Λέγομεν βραχεῖαν μνείαν, διότι μακρὸς λόγος ἐκφεύγει καὶ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως καὶ τῶν ὁρίων τῆς μετὰ χεῖρας διατριβῆς· ἀλλως δὲ καὶ φορτικὸν ἔσται νὰ ἐπαναλάβῃ τις ἕνα ἐ σοφὸ Μοντεσκιέ ἐν τῇ ποθουμένῃ «Ἱστορίᾳ τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου» ἔγραψε.

Δυνάμεθα ἐν τῇ παρατηρήσει τῶν συλλογῶν νὰ διακρίνωμεν τὰς ἐν τῇ χρονικῇ ἐκτάσει πρώτας ἐκτενεστέρας συλλογὰς, γραφείσας μέχρι καὶ τέλους τοῦ ΙΣ' αἰῶνος, αἵτινες μὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ 18ου συλλόγων τοιούτων [illegible] γῶν, ἤτοι συμπεπυκνωμένα κείμενα διαφόρων πρ[illegible] καὶ τὸν ἀναγκαῖον νὰ συμβουλεύῃ ὁ ἐν ε[illegible] κανόνας ἑρμηνείαι τοῦ Ζωναρᾶ καὶ Βαλσαμῶνος θεμελίους

ποιέ να ειναι.[1] (Το χειρόγραφον αναφαίνεται ή εν Αγίω Όρει μονή των Ιβήρων· εξ αυτού δε μετεγράφησαν εδόθησαν εν μεν τη Επιμελητική Αλήθεια τομ. Γ' σελ. 168-172 (15 Φεβρουαρίου 1882) και «Ερωτήσεις μοναχών Αγιορειτών προς τον αγιώτατον πατριάρχην Νικόλαον», εν δε τω δεκά τό έτος 1887 «Ημερολογίω της Ανατολής» πολλαί, πολύσοι αίδε ανεκδοτοι, ύφηγημάτων και δωρεών, γενομένων εις την μητρόπολιν Μυρίνης εκ χρυσοβούλου και Ιγνατίου των μητροπολιτών (1594 π. Χ.).)

Αλλ' η πρώτη θείαι έσει δίκαιον να δοθή εν μακρά πλατεία, διότι εκεί δύο και ήμίσειαι εκατοντάετηρίδες ο υπ' αυτού συγγραφείς Νικηφόρος τον εις χρόνον ζώντος ορθοδόξου. Ο πρώτος ούτος των μεσά την Ένωσιν γραφόντων συγγράμματος των ιερών κανόνων εγένηθη μεν εν Κωνσταντίνω της Πελοποννήσου[2] (εν. Fabricii Bibliotheca graeca εκδ. Ηλεκτρού τομ. Ι' 1757 σελ. 529. Allatii de Georgiis et eorum scriptis· αυτού, σελ. 654. του αυτού De Ecclesiae Occidentalis atque Orientalis perpetua Consensione· Κολωνία, 1648, σ. 1307. Comneni Papadopuli Praenotiones Mystagogicae· Ποσαβίω, 1696, σ. 61, 188, 192, 220 κ.λ.π. κατά τας παραφοράς του Φαβρικίου. Ζώβρα Θησαυρού σελ. 118.) κατά τα πρώτα του ΙΣΤ' αιώνος έτη, ανεβίωσε δε εν 1581. Υιός θυγατρίου ιερέως, έφερεν τοσούτου της μητροπόλεως Θηβών, τό δε σύγγραμμα αυτού επιγράφεται· «Νόμιμον συναγωγή εν διαφόρων αναγκαίων κανόνων των Θείων Αποστόλων και των αγίων οικουμενικών Θεοφόρων πατέρων και ετέρων αγιωτάτων πατέρων, και τινων καρών θαυμασιών τόμων και

ἄλλων τινῶν, μεταφραζόντων εἰς τὴν τότε φράσιν τὰ π. ὑμῶν συλλογῆς ταύτην συνετέλεσε τῇ 12 Ἀπριλίου 1562, ἐπὶ Ἰωάσαφ μητροπολίτου Θηβῶν, ἀνδρὸς δ' ἐμοὶ ἐν ἄκρᾳ φίλου, δυνατὰ τῇ ἔμῃ νῦν εἰπεῖν ὅσα τὰ περιφερόμενα ἐν ἰδιωτικαῖς καὶ μοναστηριακαῖς βιβλιοθήκαις χειρόγραφα αὐτῷ εἶσιν ἀναρίθμητα. Ἡ εὐημερούσην ἀνευρεῖν τὰ συμπεσόντα ἐναύδα ὅτι ἀγχόνῃ ἐν Μαυρουνίῳ Μαλαξῷ (τῷ 1563) Ζαχαρίας ἱερεὺς ὁ Δωροθαίου, ἡμῖν ἐν Κυδωνίαις, συνέταξε συνταγμα περὶ τῶν πλοτείων τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ τῶν τεσσαρακοστῶν, περὶ βαπτισμῶν συμπεσίας κ.λ.π. ἔπερ ἐξεδόθη χωρὶς, ἐν τε τῷ Ῥοδολφίῳ καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει τῷ 1588 ἐν Βενετίᾳ, ὅπου διέτριβεν ὁ Δωροθαίος, τυπογραφούμενος ἐπιστρώσας τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, τοῦ γνωστοῦ. Ἐν τῇ τῶν αὐτῶν χρόνων ἐπιδημίᾳ ἐσοφία ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον τοῦ Μεγαπατρεώτου.[3] (Papadopuli Comneni Praenot. Mystag. σ. 256. κ.ν. Ἐκδ. Νεοελλ. Φιλολογίας σελ. 181-182.)

Τρίτῃ μετὰ τὸν Μαλαξὸν καὶ τὸν Δωροθαίον ἀνεφάνη τὸν Μάξιμος ὁ Μαυρούνιος, συλλέξας τὸν ἱερὸν κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐννόδων καὶ πατέρων, καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς σχολίων, καὶ τὸν διορθώσας αὐτὸν[4] (Ζαβιρα Θησαυρ. σελ. 411. Ἐκδ. Φιλολ. σελ. 216). Τὸ πόνημα τοῦτο ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1602 Ἕλλην τις καὶ Δάσκαλος ὁ μοναχὸς αὐτὸν Νεόφυτος Ῥόδινος ὁ Κύπριος[5] (Ἀναφέρεται ἀμφ[illegible] ἐπωνυμήθη καὶ Δωροθέου εἰς τὸν Νικολ[illegible] Ἐκδ. σελ. 21.) Φαίνεται δ' ὅτι σύγχρονος [illegible] ἕτερος Χριστόφορος Καμπανὸς ὁ ἐκ Χίου, οὗ τὸ

σύγγραμμα μετὰ τὴν ἁλῶσιν ἀγνοοῦσιν. Ἐὰν ἐν τοῖς ἐθνικοῖς νόμοις συμπεριλάβωμεν, ὅτι ὁ χριστόφορος ἰδίᾳ ἑλέγετο καὶ νομάρχης, ὡς συλλέξας τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας μετὰ τῶν ὑπομνημάτων αὐτῶν καὶ ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ πολὺν χρόνον ἐνασχοληθείς, τὸ σύγγραμμα εἰσεπύθετο πᾶσιν εὐκόλως συλλογὴ χρησίμως καὶ ἀκριβῶς ὀρθοδόξῳ ἀποφαίνεσθαι; (Fabricii Bibliot. tom. I τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως σελ. 496.). Ὁ συγγράψας τοῦ «Ἑλληνικοῦ Θεάτρου» μαρτυρεῖ ὅτι τὸ ἐπώνυμον ἔδωκαν αὐτῷ «διὰ τὴν μεγάλην ἐμπειρίαν, ὅσην εἶχεν εἰς τοὺς νομικοὺς καὶ κανόνας τῶν ἁγίων πατέρων τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἁγ. πατέρων»[7]. (Θέατρον σελ. 551. Fabricii tom. 11, 1711, σελ. 47. Τί δ' οἱ βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ Νομοκανόνα ὀνομάζουσιν οἱ σύμφωνοι τοῦ Φιλέως μὲν τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ τὸν Δούκαν (αἰ. σελ. 49).

Ἔχε μοι γνῶσιν, θέασαι, καὶ τοῦ Νομοκανόνος
βιβλίου εἰμὶ νόμων τε καὶ κανόνων
κανόνων μὲν συνοδικῶν, κανόνων διαφόρων,
τῶν νεωρῶν δὲ μᾶλλον ἀποστόλων θεοφόρων,
συνηγορῶν μᾶλλον τοῖς γραφεῖσι κανόσι.)

σελ. 8. Τεσσάρων συλλογῶν γραφέντων ἐν τῷ 15ῳ αἰῶνι, ὁ Ἰσίδωρος ἔγραψεν ὑμῖν τοιαύτας, ἡ δὲ πρώτη μᾶλλον εἶναι ἐδόκει εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Νείλου μητροπολίτου Ῥόδου ἢ πρώτην συλλογὴ μετὰ τῆς ἑρμηνείας αὐτῶν; (Ἔγραψε ταύτην Ἰωάννης ὁ Κορέσιος. Ζαβίρα σ. 223.) Κυρίως συλλογὰς ἐφαντάσθησαν οὐκ ἔταξαν ὁ τε Κουνιάλης Κριτόπουλος καὶ Κιγάλας ἀνέφηναν αὐτὴν εἰς τὸν ὁμώνυμον πατριάρχην Παϊσιάριον τὸν ἀπὸ Θεσσαλονίκης, πρὸ τῶν μέσων τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος. (Λαμπ. φιλολ. σελ. 299 καὶ 411.)

κείσθω δὲ τελευταῖος ὁ φιλοπονώτατος συγγραφεὺς τοῦ «περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων» πολυμαθοῦς συγγράμματος: Δοσίθεος ὁ τῶν Ἱεροσολύμων ἀειμνήστος πατριάρχης, δύο καταλιπὼν ἄχρις τίμων συλλογὰς χειρογράφους ἀνεκδότους πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν ἐγγράφων καὶ κανονικῶν διατάξεων, ὧν τὴν ὁγκωδεστέραν ἐπέγραψε Νομικὴν Συναγωγήν, ἀφ' ὧν τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ παραρτήματι τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» ἐκδιδομένων ἐν καιρῷ μετεγράψαμεν.

Ὁ ΙΗ. αἰὼν δύναται νὰ καυχᾶται ὅτι παρήγαγε πέντε φιλοπόνους λογίους κληρικούς, οἵτινες οὐχὶ πλέον συλλέκται κανόνων ἱερῶν πρέπει νὰ λέγωνται, ἀλλ' ἐξηγηταὶ αὐτῶν. καὶ ὧν οἱ δύο ἐξήτησαν νὰ γράψωσι συμφωνίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων πρὸς τοὺς πολιτικούς· σὺν αὐτοῖς ἀριθμητέον τὸν ἱερέα Γεώργιον Ἀθανασίου Ῥαμματᾶν καὶ τὸν ἰατρὸν Ἰωάννην Ἰσωανάτων· νομίζομεν δ' ὅτι τὰ περὶ τῶν συλλογῶν αὐτῶν ἐν τῇ μετὰ χεῖρας διατριβῇ γραφόμενα ἡδέως θέλουσιν ἀναγνωσθῇ, καθόσον μάλιστα εἰσὶ συνηθροισμένα ἀπό τε χειρογράφων κινδήμων καὶ ἐντύπων σπανίων, μὴ ἀναφερομένων ἐν βιβλιολογικαῖς ἀπογραφαῖς, καὶ ἀπὸ προφορικῶν πληροφορειῶν, ἃς ἠθροίσαμεν κατὰ τὰς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἄθῳ βραχείας περιοδείας.

Περὶ τοῦ ἱερέως Γεωργίου Ἀθανασίου Ῥαμματᾶ σχεδὸν οὐδὲν γινώσκομεν· τὸ μὲν ἐπώνυμον ἀνεκφέρεται καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ. αἰῶνος, ὅτε ποιητὴς Μανουὴλ Φιλῆς ἔγραψε στίχους «[illegible] τῆς Θεομήτορος πρὸς τὸν ἐωτῆρα ὑπὲρ τοῦ Ῥαμματᾶ»[1] (Τὸ

χειρόγραφον τῶν τοῦ Μανουὴλ Φιλῆ ποιημάτων, κατὰ μέγα μέρος ἀνεκδότων, ἀπόκειται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Παριστίῳ μένοντος ὁμογενοῦς πρίγκιπος Γ. Α. Μαυροκορδάτου. Ἐκ τοῦ ὀγκωδεστάτου τούτου χειρογράφου μεταγράψας ἐξέδωκα ἱκανὰ ἱστορικὰ ποιήματα ἐν τῇ «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ» πρὸ πενταετίας· τομ. Γ', σελ. 215-28[illegible] 244-250 καὶ 652-659, μετά τε τῶν ἀναγκαίων προλεγομένων καὶ τῶν σημειώσεων.), περὶ δὲ τοῦ νῦν σημειουμένου ἱερέως μόνην πυγὴν ἔχομεν τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν ἀγιορειτικοῦ χειρογράφου, ὅπερ ἀγνοοῦμεν ἀν ᾖ ἐκδεδομένον: «Νομοκάνων πρόχειρος ἐκ τῶν ἁγίων ἑπτὰ Συνόδων· νεωστὶ μετατυπωθεὶς καὶ ἐπιμελῆς γραφεὶς παρὰ τοῦ ἐν ἱερεῦσι παπᾶ Γεωργίου Ἀθανασίου Ῥαμματᾶ, διὰ συνδρομῆς δὲ καὶ δαπάνης τοῦ ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Ζαχαρίου καθηγουμένου τῆς σεβασμίας καὶ ἱερᾶς Μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος, τῆς καὶ Σπαρμοῦ ὀνομαζομένης. 1794. Ἰουνίου 25». Οὐδεμίαν ἔνδοσιν εἴδομεν τοῦ τοιούτου συντάγματος, ἡ δ' ἐν τῷ χειρογράφῳ χρονολογία, καθὼς καὶ ἡ ἔλλειψις τοῦ τόπου καὶ τοῦ τυπογραφείου, ἐν ᾧ ἐξεδόθη, ἐνισχύει ἡμᾶς ἐν τῇ ἰδέᾳ ὅτι μένει ἀνέκδοτον.

Τὴν συλλογὴν Νεοφύτου τοῦ Καυσοκαλυβίτου γνωρίζει ἡμῖν ὁ Λαμπρὸς Ζαβίρας, ἐπὶ λέξει γράφων: «συνέγραψε πολιτικοὺς νόμους, ἢ ὡς ἄλλοι λέγουσιν ἐξήγησιν τῶν ἱερῶν κανόνων τῶν Συνόδων· τὸ ὁποῖον σώζεται ἔτι ἀνέκδοτον»[11] (Ζαβίρα Θέατρον. σελ. 485. Σ[illegible] σελ. 510-512). Μαθητὴς τῆς πατριαρχ. Ἀκα[illegible] σταντινουπόλει, μαθητὴς τῆς ἐν Πάτμῳ σχολῆς, ἐν καὶ

ρῷ τῆς διδασκαλίας τοῦ ὁσιωτάτου ἀνδρὸς Γερ-
άσιμου, μαθητῆ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως ἐν τῇ σχολῇ
τῶν Ἰωαννίνων διδάσκοντος, ὁ Νεόφυτος ἐμυήθη εἰς
τὴν μελέτην τῶν ἁγίων γραφῶν καὶ τῶν συγγραμμά-
των τῶν ἁγίων πατέρων, ἐν ἀποσπάσει ἀλλὰ, ὡς
ὁ αὐτὸς Εὐγένιος πρὸς Κυπριανὸν τὸν ἱεροδιάκονον
ἔγραφε[12] (Ἡ ἐπιστολὴ ἐξεδόθη ὑπὸ Παϊσίου ἐν Παρα-
λήλῳ φιλοσοφίας καὶ θρησκευτικοῦ.), καθ' ἡμέραν ἐμι-
λεῖτο καὶ ἐν σιωπῇ καὶ ἡσυχίᾳ ἐπιδιδόμενος τῇ ἀναγνώσει
φασὶ... ἀνερευνῶντος διὰ τῶν ἁγιασμένων
ὕλης καὶ τρόπον τινὰ ἐξ αὐτῶν συ-
στρεφομένου[13]. (Κυρίλλου Λουκίου ἀποσπάσματα εἰς τὸ Μ.
Δικαιωτικόν.). Ὡς περὶ τοῦ γραμματικοῦ δευτέρου ἐφη
νται αἱ ἔξοχοι ἑλληνιστὴς ὁ Βαλλιανός, ὁ Βόλφ
ὁ Ρεῖσκος, ὁ μαικήτης τοῦ γένους διδάσκαλος Λουκᾶς.
Ἐκ τῶν ἄλλων αὐτοῦ συγγραμμάτων γεγραφότων
μετ' ἐπιμελῆ τῶν φυλῶν καὶ τῶν περιστάσεων ἀνε-
ρώπων, καὶ κριτικὴν καὶ πολυμαθείαν ἐπιμη-
ριούντων συμπεραίνειν, δύναταί τις εἰδέναι ὅτι καὶ
ἡ τῶν ἱερῶν μονάδων συλλογὴ ἔσται ἐπιφανὴς ὕλη
χρησίμου διὰ τὸν ὑρδόδοξον πλῆρον καὶ λαόν.
(Μ. Γαβριὴλ ἐν τῇ "Ἑλληνο. αλπδ" ἔτος Η', 1887-1888, σ. 6-8.)

1.15. Ἐπίσης τὸν αὐτὸν ἐχρίσεν χρυσοχειρωτὴν ὁ σύλλογος Ἀγα-
πίου τοῦ ἐν Θερμησίᾳ τῆς Πελοποννήσου. Ὁ ἀνὴρ ὑπῆρξε
καθηγητὴς τῆς ἐν Σμύρνῃ σχολῆς ἐπιφανέστατος, ἐν τε φιλο-
καὶ φιλτάτῳ ὄρῳ τὸν μεγαλεῖον βίον ἐ
ρίσθη ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἡρωισμοῦ τ
ην τὸ 1786 ἱερομάρτυς τῆς τοῦ Χ. Μ.
πρίσας ἐν Κωνσταντινουπόλει Θεσσαλίᾳ καὶ Πελοποννήσῳ

τὸν θεῖον λόγον διεφύλαξεν, ἐκ τῆς γνώσεως τῶν βασάνων τῶν ἁγίων ἱερομαρτύρων δοκιμασθέντος. Ἡ συλλογὴ αὕτη συνετέθη, ἐξεδόθη ἐν Βενετίᾳ, τῷ 1787, ὑπὸ Ἀνανίᾳ τοῦ Βορεινῆ, καὶ φέρει τίτλον: «Συλλογὴ πάντων τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων τῶν τε ἁγίων Ἀποστόλων καὶ Οἰκουμενικῶν συνόδων, ἔτι δὲ καὶ τοπικῶν, ὑπὸ τούτους καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων Πατέρων τῶν κατ' ἰδίαν ὀρθοτομησάντων, καὶ ἐκ δύο διαφόρων ἢ τοσούτων διαφερόντων· συλλεγεῖσα ἐκ διαφόρων βιβλίων, καὶ νεωστὶ τῷ, διὰ τοῦ προλόγου καὶ ἀναλυμάτων τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἁγίου Νικοδήμου, τοῦ ἁγιορείτου τοῦ Νέου τοῦ πελοποννησίου». Ἐν δὲ τῷ προκειμένῳ προλόγῳ δείκνυται ὅτι, ἡ οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐκδεδομένη κανονικὴ σύνταγμα, ἡ καὶ τὸ ὑπάρχον ἐλαφρόν τι ἐφαίνετο· διότι ἰδών, ὅτι πολὺ ὑπερέχει τοῦ θέλοντος ἡ ἐκ διαφόρων βιβλίων μετάγραφή, καὶ πολλοὶ ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων χειρογράφων κτημάτων ὠφέλιμον μᾶλλον ἡ κανόνας θείους ἐξώτατα, μεταγράφοντες ἠθελήσαμεν, ἐδέθημεν τὴν συλλογήν, ἵνα ἔχωμεν αὐτὴν ἐκείνην ἐκείνως καὶ εἰδῶμεν κοινὴν κατανόησιν τῆς ὀρθοδόξου[14] (βλ. περὶ τοῦ Ἁγιορείτου καὶ τοῦ ἑβδομηκοστοῦ φίλου Εὐθυμίου Καλογέρη καθηγητοῦ τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου σπουδαίαν μονογραφίαν περὶ αὐτοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁρμηθέντος καὶ περὶ τῶν ἀδρύτων καὶ ὠφελίμων αὐτοῦ σπουδασμάτων, 1841 σελ. 14-23.)

ἐκ τῶν γραφομένων τοῦ Νεοφύτου φαίνεται ὅτι, ἡ χηρό-
α, ἢ μᾶλλον ἀποδομιανὴ αὐτοῦ σύλληψις, ἦν ἐξέ-
δωκαν ὁ Ἰωάννης Ἰωαννικίου καὶ ὁ ἐξ Ἰωαννί-
νων ἔμπορος Δημήτριος Γεωργίου. Τὸ ἀρχέγονον καὶ
αὐθεντικὸν τοῦτο βιβλίον φέρει τίτλον: «Λίνοψις τῆς
βιβλίου γραμμικοῦ, καὶ περὶ ἐξομολογήσεως· ὅπου
περιέχει ἐν ᾗ ζωῇ ζῶντες, τὰ ἀναγκαῖα καθὼς τάξεις
χριστιανῶν ἱερωσυνῶν τε καὶ θείων. Ὅθεν τοῦ
προσταίτης μὲν καὶ πρὸ πάντων τῶν ἀνεγνωσμένων
πρωτοπάτερ εὐλογοῦμεν τοὺς διδασκάλους τῆς Ἐκκλη-
σίας, τοὺς καὶ συνδέσμους αὐτοῦ· ἐν οἷς τοὺς μεγίστους χρὴ
θεολόγους· καὶ μετὰ τούτους τοὺς ποιμένας ἐξ αὐτῆς Ἐκκλη-
σίας· ἀναλωσας δὲ τὸν τε λογιώτατον κύριον Ἰωάννην Κοπα-
ναῖον, πελοποννήσιον καὶ τὸν χρηματίσαντον ἐν ἐμπόροις
κυρίου Δημητρίου Γεωργίου Ἰωαννηνίτην. Νῦν πρῶτον
τοῖς ἐνδοθεν, καὶ ἐκπεμφθὲν διορθωθέν. Ἔτει ᾳνιγ΄. 1753.
Ἐν τῇ Καλλουραφίᾳ Ἀλμυροῦ· παρὰ Ἱερωνύμῳ τῷ
Δορυμόνει».

Ἐκ τινος Εἰρηνίου τοῦ Βουλγάρεως ἐπιστολῆς ἀποσπάσμα
παρ' ἐμοί, τεκμαίρομαι ὅτι ὁ Ἰωαννικίος ἐπιστὰς τὴν
ἐν Καλλουράνι, εὑρίσκει δ' ὅτι μετέφερεν τὸ ἰατρικὸν
ἐπάγγελμα. Ποτὲ μὲν ἐκ χειρὸς ἀνίπτους ἐκκλίνετο ν'
αὐτοσχεδιάζῃ ἐξ ὑπογυίου περὶ παντὸς τοῦ ἀνήκοντος εἰς
ἱερῶν, καὶ πρὸ ἔτους τῶν ψυχῶν δεσπότου ν' ἀπαλλη-
ρώσῃ τὴν ἔλλειψιν καὶ ἐκδοθῆναι εἰς τὸν φιλοκαλικὸν [illegible]
βιβλίων, τῶν ἀξιολόγων καὶ ἀληθῶν» καὶ [illegible]
σῃ «τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐ[illegible]
βλώσης, ὅπου τὴν σήμερον ἔχει σχεδὸν τὸ ψευδοσύμπαν

γένος τὸ ἰδικόν μας». Ἐν ἀρχῇ τίτλος «ἐπιλῆ ὅρον αἱρέσεως» τοῦτον· «αἵρεσις εἶναι ἀποστολικὴ καὶ μεγαλωνύμου τοῦ νόμου διδασκαλικὴ ἀπὸ τινός, φαίνεται δ' ὅμως κἀκεῖνος αἱρετικὸς ὁ ὅρος οὗτος ὅσῳ ὁ συλλογεὺς ἐπιμηκύνῃ μᾶλλον ἐν τῇ προμετωπίδι τοῦ βιβλίου ὅτι πηγὴ εἶχε τοὺς τρεῖς θεολόγους, ἤγουν ὅμως τὸν περὶ αἱρέσεως ὅρον τοῦ Μ. Βασιλείου.

Ἐν παραδόξοις ἀναφέρεται ἡ τῶν ὄνων διδασκαλία, ἀφορμὴν μὲν λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ τί ἐστι χριστιανός, «ποῖα τὰ ἀποτελέσματα καὶ σημεῖα τῶν τεσσάρων ἀναγκαίων τῆς σωτηρίας μας», ἐξηγοῦσα τὸ σύμβολον τῆς πίστεως καὶ τὴν Κυριακὴν προσευχήν, ἀναμιγνύουσα μετὰ τῆς ἐξηγήσεως τῶν κανόνων καὶ τινα περὶ βρυκολάκων, διδάσκουσα «ποῖοι εἶναι οἱ ποιηταὶ τῶν ἀποστολικῶν», ἐν δὲ τῷ τέλει, ἐκτὸς τῶν κανόνων καὶ τῶν ἑρμηνευτῶν περὶ τῆς ἐξομολογήσεως διδοῦσα καὶ ὁρισμόν «περὶ συνδέσεως βιβλίων». Ἐνταῦθα ὑπομιμνήσκει καὶ τὸν ὄρον Πολυκάρπου, ὅτι «δέον ἐποσημειώσεως πάντα γενέσθαι ἐξ ὑπομνήσεως», διότι, καθὼς ὁ χρυσορρήμων λέγει, «ἔστι καὶ ἀπὸ γελώτων ὠφέλειαν μέγαν εὑρεῖν δυνατόν» (λόγ. δεύ. εἰς τὴν ἐφ. πρὸς Ῥωμαίους).

Ἡ συλλογὴ ἔστι καὶ ἄλλο τι σύνταγμα κανόνων, (τοῦ Ἰωαννίνου ποιεῖται μνείαν ὁ Μ. Παρανίκας ἐν Ἐκκλησιάσματι, σελ. 104, γράφων ὅτι «ἦν λόγος ἐκδοῦναι τοιαῦτα βιβλία ἐν Ἐνετίᾳ τῷ 1755»· ταῦτα, καὶ σημειοῦται [illegible] λογιάδου τ. Ἐπ. Ἀρχιεράρχου· καὶ τὸ μὲν [illegible] ὅτι τοῦτο· τὸ δ' ἕτερον ἀγνοοῦσιν ἡμῖν. Ὁ ἀναγινώσκων

θρίαν τὸ χαμηλὸν τοῦτο καὶ φαίδιμον καὶ ἐν τέλει γνωρίμοις εἰς ὕψος ἀνιδεῖν, ἢ τοὺ ποδὸς, ἀλλοίαν θέλει ὀφθαλμοῦ ἰδέαν, ἔσω καὶ γνάθων καὶ πρὸ αὐτοῦ εὐστοχίαν τοῦ βουλεύματος.) ὁ δὲ συλλογεὺς αὐτῆς οὐδαμοῦ μὲν ἦν ἰατρὸς κατὰ τοὺς τοῦ Βουλγάρεως ἐπαινοῦντας αὐτόν, ἀλλ' ἦν δόξης ἀδόκιμος, εἰ καὶ ἔσαιρον μόνον διὰ τὸν ὄλεθρον, ὃν ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ ἐμηχανήσατο.

Διονυσιάτης ὄφις νοσφίζει Θεοκλήτου ἐ Καρατζᾶς, ὅτινος ὁ Ζυβίρας μεμνήσεται, ὃν ἐπ' ὄψιν ἔρχεται, ὡς καὶ ἐκεῖ γεγραφὼς ἐπαναπαυόμενος τοῦ κατ' αὐτόν, ἀφιερούμεν εἰς τὸν μνήμην φιλοπόνου μοναχοῦ γράμμας ἕνεκα [16]. (Θεσσαρ. σελ. 325-386. μέλει καὶ ὅσα ἔγραψα περὶ τοῦ Θεοκλήτου ἐν «Ἐπιστημονικῇ Ἀλκυόνι» τόμ. Γ', σελ. 376. ἴδε καὶ σελ. 379.)

1.25 Ὁ μοναχὸς Θεόκλητος, ὁ κατὰ κόσμον Θεόδωρος Καρατζᾶς, καὶ παιδείας λείψανον καὶ τῇ ἑλληνικῇ, ἰταλικῇ καὶ λατινικῇ γλώσσῃ εὐδόκιμον, γραμματεὺς τῆς πρεσβείας Βλαχίας, γραμματεὺς τῶν ἀνατολικῶν Πατριαρχείων ἐπανειλῆφθαι γραμματέως, μετέσχεν εἰς ἑαυτὸν φρᾶσιν, χάριν τοῦ μὴ μετασχεῖν τῶν ὑπατείας παιδείσεως ἔργων, τοῦ ἱεροῦ τάγματος, ἢ μᾶλλον ἔγραψε συντάγματα κόσμων ἐπιστημονικῶν καὶ πολιτικῶν, εἰκασθέντων. Ὅπερ εἴδομεν ἐν ταῖς ἐν Ἅγιον Ὄρει βιβλιοθήκαις τῶν ἱερῶν μονῶν Ἰβήρων καὶ Ξενοφῶντος. Τοῦ μοναδικοῦ τ[illegible] τοῦ τούτου μέρος ἐξεδόθη ἐν τῇ «Ἐπιστημονικῇ Ἀλκυόνι» [17] (τόμ. Β', σελ. 566-567 καὶ 581.) τῶν δ'

ἔστι παράφρασις τὸ ἀληθέστερον ἀρχαιοτέρας ὡραγγεια-
τείας[18] (Ἀνέγνωθι τὰ σημείωσιν Ματθαίου τοῦ Βλα-
στάρεως «περὶ τῶν πολιτικῶν νόμων, πόθεν ἔσχον τὴν
ἀρχήν, καὶ ὅπως συνεστήσαντο» ἐν τόμῳ IB' τῆς τοῦ
Φαβρικίου Bibliothk. Gr. τῆς ἐκδ. Ἁμβούργου· σελ. 367-37.
ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Ἀπὸ ὡροσήμου παραδό-
σεως ἔχομεν μαθόντες ὅτι ὁ Μ. Ἐπιλησία Κων-
σταντινουπόλεως ἀνεδοκίμασε τὸ σύγγραμμα τοῦτο
καὶ νομίσαν, ἦχε δίκαιον ὅπως φανῇ αὐτοκρα-
τορά, μετὰ τὴν ἀναδάλωσιν συγγραφῆς τοῦ Ἰουστινιάνου
Οὕτως μέτρια ἐδείχθη καὶ ὡρο τὸν ἀείμνηστον
Θεόφιλον ἐκδόσεων Καμπανίους, οὗ τὸ σύγγραμμα
ἐξεδόθη πρὸ τοῦ[19]. (Ἀπὸ Ἐλευθερίου Γραβανιοῦ δι-
δασκάλου τὰ νομικὰ καὶ Κ. Βασιλειάδου· σελίδες
264 ἐν ὄγδοον, τύπῳ τοῦ προλόγου, τοῦ φίλου τοῦ
ἀφιερομένου καὶ τοῦ καταλόγου τῶν συνδρομητῶν·
ἡ συγγραφὴ τοῦ «Θεόφιλου» τοῦτο γνώσιμον ἔρχεται
ὅτι τὸ «Νομικὸν σύστασι ἐκ ἀνέκδοτον, ἐκδοθὲν
γὰρ ὑπὸ τῆς Ἐπιλησίας, ἐπειτρεπάσθη συνεγράφη»[20]
(Ζιβίρα σελ. 311. Ἀναγραφὴν δὲ ποιοῦ τῶν ἀφιερο-
μένων τοῦ Νομικοῦ ἐστὶ Θεοφίλου Καμπανίου βλ.
ἐν σελ. 322-324.)

Τούτων δ' ἕνεκα χρήσιμος μοναχὸς ὁ Προδρομίτης,
ἀσκούμενος ἐν τῇ κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος ἐνθρονιστικῇ
σκήτῃ τοῦ Τιμίου Προδρόμου[21] (Ἴδε καὶ ἔκαστον ὡρι-
σμοῦ βίου καὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Χρ
τῇ πατρίδι χάριν «λόγοι καὶ βιβλίο
Ἁγίου Μοναχῆς τῶν Ἰβήρων» Ἐπιστασίαν· Ἀθήνησι,

τόμ. Α' σελ. 525.) συλλέξας τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῶν
ἁγιωνύμων καὶ θεοφόρων πατέρων, ἁγίους τοὺς
ἁγιορείτας μοναχοὺς, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προλόγῳ φησὶ,
καὶ ὁρισθεὶς ὑπ' αὐτοκράτορος ἐν Θεσσαλονίκῃ ἱερὸν ἀνα-
στῆσαι, ἐπέβαλε τὸ σύνταγμα αὐτοῦ τοῦτο τῇ τῆς
Ἁγιωνύμου ἐκκλησίᾳ. Μετὰξὺ τῶν παρ' ἡμῖν
ἀποκειμένων χαρτίων εὕρομεν χεῖρας τοῦ σοφω-
τάτου τούτου ἀνδρὸς ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἐκπεμφθέ-
ντα ἐπὶ ἐπιδημίαν μαθήσεως θεοφόρου ἱερομο-
νάχου τοῦ Βουλγαρέως ἐπὶ τοσοῦτον ἀνδρὸς ὑπὸ τῆς
Ἁ. Ἐκκλησίας ἀναζητηθέντα· ταῦτα δ' ἐς
ἀκοὴν ἔσεσθαι, ὅσον ἰσχύει, ἐκδίδομεν.

Τῷ Παναγιωτάτῳ καὶ θεοσεβεστάτῳ οἰκουμενικῷ Πα-
τριάρχῃ, κυρίῳ Νεοφύτῳ καὶ τῇ περὶ αὐτὸν
Παναγιότητα θεοστέπτῳ καὶ ἁγίᾳ συνόδῳ, Θεοφάνης
ἱερομόναχος ὁ Βουλγαρεύς, τὴν ἐπιδημησάσαν προσ-
κύνησιν.

Οἷς μὲν, Παναγιώτατε δέσποτα, τῇ τῆς ἱεραρχίας
ἀκάρπῳ λαμπρῷ ὁ βίος ἐκδεικνύται, ἀκριβοτέρας
δὲ ἢ τὰ καθ' ἡμᾶς ἐκφοιτᾶται φιλοσοφία καὶ ἐπι-
ρρώστου, καὶ λαμπρύνεται τοῖς ἀστραπηφόροις χάρι-
σμασι ἀποστίλβουσι ἔργοις ὅ τε ὑπὲρ τῆς ἀληθείας
ἀλάφρων βίος, ἥ τε τῶν λόγων εὐροια, ἥ τε τῶν θεο-
γράφων δέλτων ἐπιστήμη, καὶ ἡ περὶ τὰς κοσμικὰς
ὁδοὺς τῶν πατέρων χάρις καὶ τοῦ διορθοδοξίσαι τού-
των, καὶ κανόνας καὶ ὅρους καὶ πολίτα
ἐμπειρία διακριτικὴ ἐκκλησιαστικὰ εὐχρο
φαίνεται ἐπὶ δόξῃ τῶν ἀκροωμένων· ὁ δὲ τοι-
τοῦτος ἀνὴρ ἐκεῖθεν, τῶν ἤδη καὶ ἐκκλησιαστικῶν,

ἡ πατὴρ πολιτικὸς συγγράφονται δόγμα, καὶ ἀπο-
ρίαν τῶν γὰρ τοιούτων ἀσίαν τῇ πάντα φιλο-
ρίαν τὸ τοῦ τοῦ ὑπερὶν ἀποκαταστήσαν, ἀφορ-
μὴν τε καὶ ἀνεπιδίωτος καὶ ἀναδιδὺς ἐκάστα
γίνεται, ὧν ἔχει τι εἰωθὸν ἀρχὴ ὧν τοῦ φρένας
τοῦ ἀρέσκειν μὴ εἶναι ἑλλογον, ἢ τοῦ λόγον μὴ ἐμ-
πρακτον, ἢ τὸν ἀπαίσιον εἶναι ὑδροχὸν τε καὶ ἄ-
ριστον. Ἐοὶ οὖν σοφίαν Δοκιμασίου τοῦ Ἀρίου
φιλοσοφίας, μετὰ τοῦ ἀρέσκειν ἑρμῆναι ἀναγκαῖ-
χθαι καταπεφρικέναι, Περσῶν τε λέγω, καὶ Ἕλ-
ληνος, Χριστόφορο δ' ἐν τῷ λόγῳ καταφανῶν τῶν
ἀδελφῶν ἀναπεριδύτων τὸ τέλεσμα, τὸν μὲν μετὰ
τῆς περὶ αὐτὸν ἑρμηνικῆς ἀκριβείας τοῦ πανυ
αὐτοῦ καλλιγράφου ἐν διαφόροις κρατικοῖς βίβλοις
Ἕλληνος δὲ τῆς φορᾶς τοῦ ἐκπλήττων αὐτῷ ἀπά-
ντων συμπεπωθέναι αὐτοῦ ἀναλογίαν. Ἐπαίρων
δὲ τῷ τῶν ἱεραρχούντων ἐλαχίστῳ ἔμοι καὶ ἀναίσχυν
ἀγενέσθαι ὑμνοῦσθαι, τοῦ μὲν τοῦ βίβλου κρίσιμον
δίκην, τοῦ δὲ τοῦ ἀναλογίας ἕστερον αὖτε πρότερον κα-
δικάσθαι τῇ πόλιν καταφανισθέντος ἐκτείνειν αὖτε μὴ
ἐπαινῶν ἄθεσιν, καὶ μέλλει ἀπὸ τῷ δόκιμον ἀναπεπόνθαι
μοι τοῦ ἀνταδῶν, καὶ προῖ τοῦ ἐοὶ τοῦ προσκαμπιδεῖσθαι τὰ
ἀναλογίαν τοῦ αὐτοῦ ἀκτινοσκοπεῖσθαι ἐκστρατεῖ, ὀγέ
καὶ τοῦ ἐκκλεθείσας, ἀκτεῖπον, καὶ τοῦ ἀσκηθὲν μὲν τοῦ
ἐλθὲν ἀνακινῶσαι τε ἔμον πρότερον καὶ ἀκτιστὸν ὕστερα
μᾶλλον δ' ἐλλείποντα ἑμαυτὸν εἰδὴ σοῦ
τοῦ τῷ τῆς ἱεραρχίας δοῦμεν διαφέρουσαν
ἀνδρὸς ἀναφάτιον βρέφος. Ποῦ δὲ μετὰ τοῦτο θεῖναι τὸ ἀ-

σεμνός τε καὶ ἄτονον τοῦ σώματος μου τοῦτο μὲν ἐν τῷ
τῷ, ἐν τῷ τῆς ἐκκλησίας νόου ἀναγόμενον, τῶν μηδὲ
πρὸ αὐτῆς μου τὰς ἐπιμελείας ζητεῖν ἀναιτίως
συγχωρούντων. Παρίσαμεν τὸ ἐν αὐταῖς μου παιδάριον
καὶ ἀσωτείαις τὸν ἀπελθόντα τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἀπο-
βλητον καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν πολλαχοῦ πηγάζον ἐνθύμιμα-
τῶν τε καὶ φίλτρων τὸ μὲ μὴ γνωσιμώτερον αὐτῶν
διδασκάλου τὸν πρώτιστον τοῦτο ἐν ταῖς ἐρωτικαῖς
ἀπολογίαις εἰς ἀπάντησιν τῆς βίβλου ταύτης, οὐ μόνον
τοῦτο μὲ μόνον διὰ σοφίαν ἀπτεσθαι. Ἀλλ' ἔρπω σάρξ
ἐστιν, οὐκ ἄλλο τι τοιοῦτον εἰς ἐμὴν προῦβαλον ἀπολογίαν.
αὐτίκα δὲ λάβωμεν τῆς τοῦ ἀρχαιοτέρου ταύτης ἀξιώ τε
καὶ ἀκριβοῦς χειρὸς τὰ τῶν ἀρχαιοπαθῶν μου
ἀπολογίας ἀνταποκριθῶμεν τὰ ἐμὰ μόνης ἵνα μὴ
σιγῶσιν ἡμῶν χεῖρες ὀρθῶς ἀποκριθέντες οὐ τοῦ
χρόνου τῇ διὰ τῶν προσταττόντων αὐτῇ εἰς ἀνάμνησιν ἡμῶν
φιλοσοφίας καὶ ἁγίας τοῦ Χριστοῦ πίστεως ἀλλ' ἐπιλοιπόν.
καὶ δὴ παιδὸς ἀρότερον εὐσεβῶς ἀπαιδαγωγήσας τοσοῦτον τῇ
τε ὁρμῇ καὶ ἀσωτείᾳ ἐδέξαμεν τὴν βίβλον ἀφορᾷ τοῦ ἐκ-
δόντος αὐτῇ, ὥστ' εἰ δυνατὸν ἦν ἀποδεῖναι τῷ μὴ ἀ-
φεῖναι ἀπ' αὐτῆς· οὐκέτι δὲ ἐστὶν ἀβίβλιστα αὐτῇ ἀπαιτοῦντι
τὴν ἀλήθειαν. οὕτω τοίνυν ἔφασκεν τὰς ὁρμὰς τὰ ἀβεβιωμένα
ἀπολογίᾳ ἐγκριθεῖν καὶ εἰς ἀσωπτον ἀφορᾷ τὰ ἀρχαι-
τόμου αὐτῇ ἀφορμᾶσθαι, τῇ αὐτῇ ἐφόρμησιν ἀπαναστεμι-
ναμεν τῇ ἀποκρίσει ἐγκρίσεως, τῇ αὐτῇ ἀπ[illegible]
ρούσῃ καὶ ἐλλιπούσῃ θεᾷ ἐπιπονηθεῖσι χεῖρ[illegible]
τῇ αὐτοῦ Παναγιότητος καὶ τῶν ἀφ' αὐ[illegible]
των ἀρχιερέων δεομένων εὐχῶν. Προσκύνησον ~~σεβασμῶν~~

δε μετά ταῦτα τῆς ἐκπονηθείσας μοι ἀνταποκρίσεις αὐτῷ, ὡς εἰκός, τῷ προκατόχῳ αὐτῷ ἐπελθεῖν τε ἐπισταμένης καὶ συνοδικῶς προτυρῶσαι, καὶ ἀποστεῖλαι τῷ σκ. ὀρθῶς ἀπολογησαμένῳ.

Ἐπεὶ δὲ ὑπὸ τῶν κατωμαδόν σύκ εἶχε πραγμάτων τοῦτο ὡς δεῖ ἐκτελέσαι, ἐπαναλαβὼν αὐτὰς τοῖς ἀπραγμονέστερον βιοῦσι πατριάρχαις ὁμοταγέσι, καὶ κατὰ τὰ διαληφθέντα ὄντας τῶν ἐμφιλοσοφώτατά τε καὶ διαπρεπέστατα λαμπόντων ἱεραρχῶν εὐαγγελικὰ αὐγήματα ὁμολογουμένης ἱεραρχοῦσι, τῷ τε μακαριωτάτῳ, φημὶ καὶ θειοτάτῳ πατριάρχῃ τῆς μεγάλης Θεσσαλονίκης Ἀντιοχείας κυρίῳ Ἀνθίμῳ καὶ τῷ μακαριωτάτῳ καὶ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, κυρίῳ Ἀνθιμίῳ, εἰς ἐπιθεωρίσιν δέδωκα· οἵπερ τῇ τῶν αἰσθητῶν ἅμα καὶ τῇ τῶν τῆς διανοίας ὀφθαλμῶν ὄγει ἀκριβῶς αὐτὰς ἐπελθόντες, ἐγγράφως ἐπέκρινον, ὡς οἴδατε.

Πρό γε μὴν τῆς τοιαύτης ἐπικρίσεως, ὁ τῆς Θεσσαλονικέων μεγαλοπόλεως μητροπολίτης κυρίος Ἱεράσιμος, γνωσιμαχήσαντα ἔφη μοι γενέσθαι τὸν ἀδελφόν. ἐφ' οἷς ἀπολογητικῶς ἔγραψε, γράμματά μοι λέγων ἔχειν αὐτοῦ, αὐτὸ τοῦτο διαπρανοῦντα, καὶ τὰ λοιπὰ αὐτούμενον τῆς βίβλου ἀνακριθῆναι, καὶ πάντα τὰ μὴ συνᾴδοντα τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ ὀβελισθῆναι, καὶ εἰς τύπον λοιπόν, πάντων ἀνακαθαρθεῖσαν τῶν ὀβελισμοῦ ἀξίων, ἐκδοθῆναι ταύτῃ τοι σφόδρα ἐπιμένουσα ἡ αὐτοῦ μὲ ἀξίου πανιερότης ἐπὶ τοὺς λοιποὺς τῆς ἀνακ[illegible] ἀγῶνας, πολλά μοι λέγουσα πιθανῶς, καὶ [illegible] ἕτεροι τῶν ὑπερτίμων ὁμοταγῶν, εἰς τοῦτο με προύτρεπον,

εἰσενέγκῃ εἰς εἰ ὄφλημα ἀναφορικὸν· ἀντὶ δὲ τούτων καὶ περὶ τούτων, ἐ ἐμεῖρα μοι τοῦτο προσῆκεν Παμφίλῳ. Πρὸς ἢ οὖν ἔχρῃν ὅλως με ἀπειπεῖν, οὐδὲ περὶ τούτων εἰ τοῦτό με ἀξιώσαντος κοσμιοκάτου συνοδικοῦ, οὐδὲ περὶ τοῦ, περὶ αὐτῆς τε καὶ περὶ αὐτοῦ ἀντίτυπον ἀναγραφέσθαι.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ μὲν ἀντίδικός ἡμῶν οὐκ ἐμοὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατηγορίας αὐτοῦ ἀφῆκεν βίβλον, ἀλλὰ τῇ ἐμῇ τοῦ βίου πίστιν ἐπιστολὴν ἔπεμψε δὲ ἐμοὶ αὐτὴν ἀναμφίλογον ποιήσασθαι, καὶ δὲ παρ' ἐμοῦ ἀναμφίβολα, οὐχ ἧς παρ' αὐτῆς εὐσεμνίδετα ἀπεκαλεῖτο τῷ ἀδελφῷ εἰς ἀποδοχήν, ἀλλ' ἧς παρὰ τινος πιστοῦ καὶ ἐν τῇ ἐκείνου ἀναγραφῇ καὶ ἀληθεύοντος μου ἐδοκιμάσθης, καὶ δεῖσθαι εἰ τῇ περὶ τῆς αὐτοῦ βίβλου ἀναμφίλογον αὐτὴν ἀποδοκιμάσαι, εἰ ἐκ τῶν περὶ τὴν Παμφίλου αὐτοῦ εἰ τὰ ἀναμφίλογα μοι ἀναλόγων καθορᾶσαι. (ἐκ εἰμὶ ἐξ ἐναφάσεως ὁ ἀδελφὸς ἐρεύξιμα προσεκέρσων ἀλλὰ καὶ ἀνέρασι τὰ ἐμά, τῇ πλήθει τιμῇ τὸν ἐκ τοῦ Ἅθω περὶ τοῦ, ἐκκλησίᾳ τοῦ ἐν τοῖς ἐπιστολῇ ἱκετικῶν παρεπεσμένη, καὶ κατὰ τῆς ἀδελφείας αὐτῆς, ταύτῃ εἰμὶν καὶ ἐκκλησίᾳ, εἶναι ὅτι τοῦ ἐωσίν, ἀναφανεῖσθαι). Ἔστε ἄρα καὶ τρίτου ἀμαυρὸν καθόλου ἀμῶν ἀναμφίλογα, οὐκ ἔγω, οὔτ' ὀφειλὴ εἶτε ἐμοὶ, ἀλλὰ τῶν εἰ τοῦτο καθήκοντα τοῦ τύπου ἐξόραν.

Εἶτα, τὸ προφέρειν ὑμᾶς με τὰ λοιπὰ [illegible] περὶ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τινα τῶν [illegible] μανιακῆς τε καὶ ἀκαρρόπως παρ' ἐμοῦ συγγραφέντα

αὐτοδέξασθαι, ἀ καινοῦν τοῦτό γε, οὔτε ἡν διαλογικὸν οὐ γὰρ περὶ τῶν ὑπολοίπων τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἔτι εἰσὶν ὁμολογίαι τε καὶ γνωμοτυπίαι, ἀπορήσει δὲ μᾶλλον πόρρω τινὰ, ὡς καὶ ὄρωσιν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν αὐτοῦ, ἀναπεφυκότας τε καὶ ἐγκατεσπαρμένας τῷ αὐτοῦ σαφηνείᾳ φρονεῖν· διὸ οὐδὲν ἐτι τῶν ἀνωφελῶν φιλοτιμότερον, εἴγε δὴ πάντ' ἀπὸ τῆς καινοῦ καινότητος ἀποδεχῇ, τῶν λοιπῶν ὑπολείπομαι ἀπαιρήσειν, ὡς τὸ διαλεκτικὸν αὐτῷ καὶ φιλοσοφίας συμπλεκόμενον, καὶ οὐδέποτε τῇ μετ' αὐτοῦ διαλογῇ τε καὶ ἔριδος ἀπαλλάττεσθαι.

Εἰρῶν γὰρ ὁ ἀνὴρ οὐ προσωφείλησα, ὅσα γ' ἐν πρὸν ἀκούσειν σοφόν, ἐμοὶ τοῦ διαδόχου αὐτῷ κυρίου Γερασίμου, καὶ ὅσα γ' ἐμοὶ καιρὸν ὑφηγησάμενος τῷ αὐτοῦ βιβλίῳ παρόντα ἀναγράψειν, μᾶλλον καὶ ὀφείλοντα ἔξειν ἀπολειπόμενα ἀποδεδηλωμένα ἐπιρρήσεσθαι, ὑποδιδόντα, ἢ δοκεῖ, ἐπιστάμενον μεῖ ἐμοί, αὐτῷ δέ καὶ τοῖς ὅσα γ' αὐτοῦ ἐπιρρηθέντος συνήγορον τῶν σοφῶν ἔχειν καὶ οὕτως ἐκείθεν ὁ διδάσκαλος τοὺς πρόσθεν καὶ ἀναγνῶσι καὶ ἐπιτηρήσαι τὴν βίβλον ταύτῃ, ἀλλὰ ὅσα γ' ἐμεῖο πόρρω μὲ καὶ ὅσα γ' ἐμοὶ ὅρῳ ἑαυτὸν διασκεψάμενος τε καὶ ὅσα ρᾳδίᾳ οἴεσθαι συγγραμμάτων, ἐρεθιστικῶν φιλοσοφίαν πράγματα, καὶ ἀναγκαίαν μέσον ὃ τείνοι ἐμοί, ὡς τῷ σοφῷ ἀσκεμμαίνομεν ὅσα διδασκάλου τε πάντα δὲ τοῦ μὴ φιλοσοφοῦντας καὶ ὑγεῖ φιλ[illegible] δὲν τοῦ δὲ ἐφορμένου ἐμαυτοῦ ἀκόσμ[illegible] νευσίας, οὐκοῦν μὴ ἐ αὐτῷ προσήκοντα ἔργα δὲς ἐξε

τῆς παρὰ τοῦ αὐτοῦ προσφορᾶς τοῦ ἀδελφοῦ ἐπι-
σκόπου ἀντιοχείας μου, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν πρε-
σβυτέρων ἀρχιερέων, ἀλλ' ἐρώτων ὅλων ἐν τῷ Κύριῳ τῶν ἀ-
δελφῶν ἐν τοιούτοις καιροῖς ἀθλοθέτων ἀναπέμψαι,
ὅπως ἀφαιρῇ μὲν ἀπὸ τῶν φιλοσοφούντων, ἢ πρὸ
τοῦ τυραννουμένων, ἢ τῶν κατὰ ζωὴν καὶ ἡδονὴν ἐπι-
τηδευόντων ἀσέβειαν τὸ καὶ ἐμποδὼν εἶναι τοῖς
θεῖον ἀγαπῶσιν, καὶ κατὰ τοῦ ῥιζικοῦ ἀσεβείας τὸν
θεὸν ἡμῶν προσάπτειν, τὰ δὲ ὡς μετρίως ἔχοντα
καὶ κατὰ φύσιν ἡδέως ἂν ἐπιτεῖν ἐφόδιον, ἀλλ'
ὡς ἔχω τοῖς ἐπιτηδείοις αὐτὰ δεόμενον ἀφορισμέ-
νως ἀναφέρειν, οἷς τοῦ ἔχοντός τε καὶ ἀνεπι-
δόντος καὶ ἀπροσκόπτου καὶ τῇ ἀδεκάστῳ
καὶ ἀνεπιστάτῳ ῥᾳδίᾳ αὐτὰ καὶ ἡμετέραν οἴμαι
βεβαιοῦσθαι, ὡς τινα ἕλκον τῶν περὶ αὐτὸν θεο-
σεβεστάτων ἀρχιερέων καὶ συναφθῆναι καὶ συναφε-
νόσασθαι τῷ δὲ μοι τὰς ἀποκρίσεις, ὃν ἀπ' ἐμοῦ
καὶ τῶν ὑπ' ἐμοῦ καταστάντων συνεδρίῳ συνέ-
σει θεᾷ, ἀποστεῖλαι, εἰς τοῦτο καὶ τὸν ἑαυτοῦ ἔσο-
σον τοῦ κοινοῦ κρίνων ὄφλον οἷον εὐεργετημένον, κα-
τὰ θεοσεβείαν ἡμῶν εἰκὼς τετιμῆσθαι.

Αἱ περὶ τοῦ Χριστοφόρου ἀποστολαὶ θεοφιλέστατοι Ἀντι-
οχεῖς.

Ἐν τῷ προκειμένῳ μοι, τὸ ἐνίστασι, μέχρι τοῦ ἐπιδοῦναι
ὅλῳ τῶν ἀποστόλων κοινὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἀδελφ[illegible]
σεβεστάτου Καισαρείας συγγράμματα, τρία μὲν τὰ
μορίου ἴδια ἐν δὲ ἀφιεῖσι, τὰ εἰς ἀφέσεως
ἡμῶν Πέτρου ἀφιερωμένα βαπτίσματα ὑφὸς λαϊκοῦ, ἐν ᾧ τῷ

τοῦ ἐκδόμου τῶν Ἀποστόλων κανόνος ἑρμηνείας συμεώσεως, ὡς ἀναλεγόμενα παρ' αὐτῶν. Τῶν δ' ὀθελιστῶν, Πρὸ σοφιᾶ θεοῦ, τῶν ἐν τῇ τοῦ Πανσεστοῦ τῶν Ἀποστόλων κανονικῇ ἑρμηνείᾳ, διὰ γάμμα συμεούμενον βάπτισμα· δεύτερον δὲ τὸ ἰσχυρίζεσθαι δεῖσαι, ἐν τῇ τοῦ ἄρτου καὶ ἐξηγήσεως τῶν Ἀποστόλων ἑρμηνείας κανόνος συμεώσεως, τὴν παρ' αἱρετικῶν χειροτονίαν θεσμὸν εἶναι παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ τρίτον παρὰ τοῦτο, τὸ ἐν τῇ αὐτῇ ὑφηγήσεσθαι συμεώματι αὐτῶν τὴν παρὰ τῶν ἐνδίκως τε καὶ κυρίως καθαιρεθέντων ἀποδοχὴν καὶ ἄρσιν τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος.

Οὗτος ἐξεδόθη τὸ 1800 τὸ ἔργον τοῦ Ἀριστοφάνους βέρου
σ.28 τίτλον «Κανονικὴ» λέγει οἱ θεῖοι κανόνες τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε ἁγιοφανεστάτων καὶ τοπικῶν συνόδων, καὶ τῶν κατὰ μέρος θεοφόρων πατέρων, ἐν ἑκάστῃ συνελεγμένη παρὰ Ἀριστοφάνους μοναχοῦ τοῦ ἐν τῇ ἁγιωνύμῳ τῶν Ἰβήρων Προφορικῇ ἐκκλησίᾳ, ὡς ἂν καὶ συμεώσεως ἐν διαφόροις ἱεροῖς διατυπώσεσιν εἰς αὐτὸ τοῦτο συντεινούσης ὠφέλιμον ἐρευνηθῆναι. Ὕστερ τῇ τοῦ παναγιωτάτου καὶ θεοτόκου ἁγιοφανεστάτου πατριάρχου κυρίου Νεοφύτου καὶ τῇ περὶ αὐτὸν ἱερᾷ συνόδῳ τῶν ἁγίων ἀρχιερέων ἐδόθη, σπουδῇ τε αὐτῶν καὶ δαπάνῃ τῶν [illegible] πρώτων τύποις ἐκδόσεως. Ἐν τῷ τοῦ πατριαρχείου τῇ κωνσταντινουπόλει τυπογραφείῳ.

Μετὰ τὸν Ἀριστοφάνους δ', ἀμφιβεβήτερον εἰπεῖν σπουδὴν, Ἀνανίαν Δαβίδ ὁ Ἡμυρεύς τὸ [illegible] πλειστοῖς συλλογεῖς, οὐ πατέρων ὁ αὐτὸς δὲν ἔχει τὸν δεῖξαι· ἐφεξῆς λόγος ἀναπτέται καὶ

περὶ τοῦ φιλοπονωτάτου τούτου μοναχοῦ, ἀσφαλέστατα δὲ εἰς τὸ τέλος τῆς σαφοῦς διατριβῆς τὴν κλῖσιν τῆς κλεινῆς βασιλείας ἔργου ἐπιτυχέστερον ἔθηκεν, καὶ τὴν 12ην ἀμφιέστατον διακοσιετηρίδα[22]. (Τὸ χειρόγραφον τοῦτο, περὶ οὗ μνήσθημεν ἄνω ἐν τῇ προθέσει τοῦ κεφ., ἀπόκειται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Καλλινίκου, μετὰ πολυτίμων ἐπιστρέγαστρων καὶ μικρῶν τιμίων αὐτοῦ.) Ὁ ἐπίσημος Νικόδημος ἔζησε ἐπιτυχέστατα τὴν τῶν καθ' αὐτὸν χρόνων. Κατὰ ἔτος τὸ χώρισμα μνήμης ἀπέρανται καὶ φιλοσοφίας ἀποκαθήκοντος, μᾶλλον ἔμεν τῇ ἑλληνικῇ διαλέκτῳ, ἀτελεύτητον ἀπεκομίσατο ἀπὸ τῶν μοναστηριακῶν τοῦ ἁγιωνύμου Ὄρους βιβλιοθηκῶν ἕνεκα καὶ ἦν ἐπιστήμη αὐτὸν πλατυτέραν ὅσην καὶ εἰ ὠφέλησε διὰ τοῦ αἰῶνος πάντων ἕνεκα καὶ τὰ πεπραγμένα τοῦ ἀσφαλέστατος, καὶ τῷ ὄντι καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀποστολὴ αὐτοῦ εἰς ὅλας τὰς βιβλιοθήκας ἐν ἐρειπίοις καὶ κώμαις ὀρεινῶν ἢ ὀλιγοανθρώπων τόπων. Ἡ ἐπισκόπησις αὐτῶν βιβλιοθήκων ἀποβαίνει χρησιμώτερος καὶ ὀρθοδόξων βιβλιοθηκῶν ὁ ἁγιορείτης Ὄρους σοφωτάτων τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων τοῦ χαλκοτύπου κώδικας ὀλίγους εἶναι ἐν αὐτῇ ἔστι[23]. (Ὁ βίος τοῦ Νικοδήμου καὶ γενὴ τῶν ἐνδεδειγμένων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνεκδότων ἔργων διατριβή, συντεθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἁγιορείτου Ὁσιομύρου ἀφορᾶται τοῦ τε ἰωνακαριστοῦ καὶ τῶν εἰς [illegible] ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἑρμηνείας, μετὰ [illegible] συμπεφορήσεως τοῦ Νικοδήμου· ἀνάγραφα αὐτὰ [illegible] Κ. Ἐδδᾶ, Νεελλην. Φιλολογία σελ. 624–626, ἔνθα ἀπαιτέσται

τῷ Νικοδήμῳ· ἡ «Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν νηπτικῶν» συγγραφεῖσα μὲν πλὴν ὑπὸ τοῦ θεοφόρου Μακαρίου πρώην Κορίνθου τοῦ Νοταρᾶ, ὑφ' οὗ ἐγράφη καὶ τὸ τῷ Νικοδήμῳ ἀποδιδόμενον ἔργον «περὶ συνεχοῦς μετανοίας».)

σ.41. Ὁ ἀμφρείτης Νικόδημος ἀφορμὴν ἔλαβε συνεργασίας πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Πηδαλίου ὑπὸ τοῦ Ἁγιορείτου Πελοποννησίου ἑνὸς συναδελφοῦ ὃν εἶχεν ἀγνῶτα, οὐδ' ἔξεστιν ἡμῖν νῦν φανεροῦσθαι ἐκ μοναχοῦ τις ἀμφρείτης ἱερεὺς τοῦ Νικοδήμου ἦτοι, μανάσσει δ' ἐν τῇ τοῦ Ξηροτρύπου μονῇ παλαιὸς ἡγούμενος, συνέταξε τὸ βιβλίον, ὡς ἐκ παραδόσεως ἡμεῖς μαθόντες. Ἡ βίβλος αὕτη, καθὰ κατωτέρω δείξομεν, ἀνεβλήθη ὑπὸ καθεστηκότος ἔθνους, καὶ ἀφαιρεθέντων τῶν ἐξ Πατμίων, λόγιον ἄνδρα, χαμαιτύπος ἔλεγε ἀνηρέθη. Ὁ Θεοδώρητος μετέσχεν, ὡς ἔοικε, φαιδείας οὐχὶ εὐρείας, τῆς ἔσω καὶ τῆς θύραθεν, ἀφιλοτέχνως δὲ τὰ ἱερὰ μοναχῷ πρέπουσα καὶ ἀρχαῖα ἐπιτήδεια ἔγραφε, ἔγραψε ἀφ' ἱστορίαν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἣν ἐπιγεγράφηκεν ἱκανῶν μὲν ἄλλοι τε πολλοί, καὶ αὐτὸς ὁ σοφὸς ῥώσσος Πορφύριος Οὐσπένσκιος ἐν (Μ. Υ. Γεδεὼν Ὁ Ἄθως· ἐν Κων/πόλει 1885, σελ. 221-222.) Ἐν 1799 ἀπελθὼν εἰς Λευγίαν ἐξέδωκεν αὐτόθι φαρμάκειόν τινα, ἵνα μή τι πεῖρα εἰσαφῇ, ἑρμηνείαν εἰς τὴν ἱερὰν Ἀκολουθίαν, τῷ 1800, καὶ τῷ 1799 αὐτόθι Κανόνας ὁκτὼ ἦχοι εἰς τὸν Ἅγιον Πνεῦμα τὸν πρόσφορον. Τότε ἀπελθὼν τὴν φιλι[illegible] πλοῦν τε Ἁγιάτα καὶ τοῦ Ἁ[illegible] καὶ εὐπορίαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πηδαλίου· ἀλλ' ἐν αὐτῷ

προσωπικὴ ἰδιαιτερότητα συμπεριφορᾶς καὶ ἤθους, διατρέχουσα ἀμφισβήτησις, οὔσης ἐν ἐφιστορίᾳ αὐτῶν μορφῆς τόν θεοδώρητον ἐξοπλίσαν τῇ παρεμφάσεσιν συμπεριφορᾶς· ἡ ζωὴ τοῦ Θεοδωρήτου καὶ τοῦ Νικηφόρου διεσώθη, συντετμημένη δ' οἱ δύο ἅγιοι μοναχοί, παιδεῦσαι ἐν μοναστηρίοις ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ἀρρέβαιτον ἐχρι δόξης ἱεροστασίου. φαίνεται ὁ ἐν ναυαδορμείᾳ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτήτων καταλιπὼν ὁ Νικήφορος χειρόγραφον, ἀπὸ τοῦτου δ' ἐγένετο μετὰ τὸ 1800 Β.' ἔκδοσις ὑπὸ Κωνσταντίνου Γιαμπαδᾶ, ἐν Βιέννῃ τῷ 1841, εἰς τὴν τρίτην δ' ἐν Σμυρνῇ ὑπὸ Σεργίου Ραφτάνη, τῷ 1864. Ἡ ἔκδοσις τοῦ Πηδαλίου τῶν ἀκριβῶν Ἁγιωρείτου καὶ Νικοδήμου ἐγένηται ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ ἀπὸ Δαφνουσίας, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ πατριαρχείας (1789-94) Κτίσμα. Προσηκόν ὑπὸ τοῦ Ἁγιωρείτου, προσενεχθὲν καὶ ἀρχικῶς ὑπὸ δεσποτῶν τοῦ εὐσεβίου, μητροπολίτου Ἄκρων καὶ κατόπιν πατριάρχου γερμανοῦ, καὶ τοῦ Λεσβίου τῆς Θεσσαλονίκης, κυροῦται μὲν αὐτό, λεγόντων δ' ἅμα ὅτι οἱ ἱεροὶ κανόνες ἱερεῖς οὐ δέονται ἀμετακράτου, ἵνα μὴ ἐκπέσωσι τῶν κανόνων χάριτος τῆς ἁγίας Πνεύματος· ἀλλ' ἐκ νεύσεως καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συνοδικῶν εἶπον ἕν, πρὸ οὗ χρόνου ἐξεδόθησαν οἱ κανόνες αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἁγίων ἐκείνων πατέρων ἐπίσκοποι ἦσαν ἑλληνικοὶ καὶ αὐτοὶ τῶν βαρβάρων καὶ χειροτόνουν. Οὕτω ἐνίκησεν αὐτοῖς ἡ εἴκοσις καὶ ἔδωκε μετὰ πόθου τὴν ἱερωσύνην τῷ Μ. Πηδαλίῳ [illegible] διορθῶσι τὰ εἰδώλια τῶν ἱερῶν κανόνων. Εὐθὺς καὶ ἀρετὴ διαφέρουσι καὶ χορηγίαν τῶν

τῆς ἐκκλησίας ἐδέησεν, ἀπέστειλε τὸ χειρόγραφον εἰς
Χίον ὅπως ἀναγνώσωσι τὸ παιδίον ὅ τε σοφὸς διδάσκα-
λος Ἀπτερινὸς ὁ Πέριος καὶ ὁ μέγας κλεινὸς ἀρχάγγελος
ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ Μανάρης ὁ Νικοφόρος, μη-
τροπολίτης πρώην Κορίνθου, ὅτινες ἐπεδοκίμασαν. Οὐκ
ἀμφιβόλως, ἀπεκάλυψε θεῖον τέκνον Θεοδώρητον εἰς λαμπρὰν
ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ χειροτονίαν προορώμενος ἐς (ἐν
καιρῷ ὑπὸ Θεοδωρήτου προσευχόμενα ἀποφερόμενα ἐν
τῷ πατριαρχικῷ γράμματι τοῦ ἁγίου μαρτυρίας Νεο-
φύτου εἰσὶ ταῦτα· 1) ὅτι ἐκκλησίαν αὐτόθεν ὁ κύριος
ἡμῶν ὑποσπᾷ θρισός· 2) ὅτι ὀφείλει ἵνα γίνηται χει-
ροτονία ἐν κυριακῇ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν Πεντηκοστήν·
3) ὅτι τὸ ἐπίβατον ἔχει τοῦ αὐτὰ καὶ ἡ κυριακὴ ἡμέ-
ρα, ὅτι τύπος ἐστὶ καὶ τούτου τῆς Ἀναστάσεως· 4)
ὅτι διὰ χρόνου ἐσχάτου πάλιν ἀνανεοῖ τὸν πνεῦμα ἐν
ἁγίῳ Ὄρει ἀφορᾷ τῶν σκιῶν βάθων ἀνατέλλει
σωτῆρα· 5) ὅτι λέγει καὶ ὅτι ἁγίῳ Ὄρει τοιαῦτα ἐ-
κκλησία ἀφῃ τε ἐν τῇ Ἱ. Ἐπισκοπῇ εἰς χρῆσιν ὦν· 6)
κἂν ἐτόλμησεν ὁ πάντερμος νὰ γράψῃ μέσα εἰς ἕνα
τοιοῦτον βιβλίον, ἐν οἷς ἀναφέρει περὶ τοῦ Ἀγιωρίτου,
ὅτι τόσον ζοφερὸν καὶ τολμηρὸν λόγον, ὥστε ὅπου ἔφρι-
ξεμεν ὅλοι νὰ τὸν ἀναγινώσκωμεν γραφῇ, ἀλλ' οὐδὲ
ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ νὰ τὸν ἀκούσωμεν, διὰ τὴν τῆς ἀκοσίας
ἀσεβολογίαν. Περὶ τοιαύτων βλάσφημων τῆς ἀκριβείας μου
«Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια· ἐν τῇ Ἐπισήμῳ Κωνσταντινουπόλεως
καὶ τ. Ἐπισκόπου. Ἀληθείας τόμ. Δ'. σελ. 596-
σελ. 152-155.) ἀποδεδοκίμασεν ἡ Ἐκκλησία κ
ἐπὶ τῆς ἀρχιερείας τοῦ Νεοφύτου πατριαρχείας, τῷ 1802

κατα λέγουσιν, βραβεῖα, συνεπῶς καὶ τὴν ὀρθοδόξου ἔπω ὁδηγίαν καὶ τοῦ θεοδωρήτου ἐρμηνείαν, ὁρίσα-
σα καὶ τὰς σελίδας, ἐν αἷς αὐτὰ εὑρηται. Ἀναπαύ-
σεται τὸ βιβλίον ἐξόδων, ὡς εἰκὸς ἦν, ὁ διαφορετὸς
ὑποσημειώσεις ὑπὸ τὴν ἐκδοσιν κατὰ τὸ ἀδελφὸν
σωτῆρος τοῦ ἐν Βιέννῃ πλουσίου ἐμπόρου Κωνσταντίνου Μ.
Καύρη, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Β΄ ἐκδόσεως τοῦ
πηδαλίου λέγει.

Πρῶτος ὁ Νικόδημος ἔδωκε μετὰ τοὺς ἀρχαίους λεο-
πέρδου εἰς τὴν συλλογὴν ταύτην τῶν ἱερῶν κανόνων
τὸ ὄνομα Πηδάλιον, χρήσιμος ὕλην ἑρμηνείαν αὐτῶν
εἰς ἁπλῆν γλῶσσαν, καὶ τῇ βάσει τῶν ἑρμηνειῶν τοῦ
Ζωναρᾶ καὶ Ἀριστηνοῦ καὶ τῷ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεο-
δώρου Βαλσαμῶνος γνωσιορίσας, ὅτι εἶχεν ἤδη καὶ
πολλὰς αὐτοσχεδίους γραφὰς καὶ διευθύνσεις, καὶ
πλουσίους χρησίμους ὑποσημειώσεις, ὥστε τὸ καὶ τὸ
αὐτὸ τὸ ἔργον χρησιμώτατον ἀφανῆ πλουτισμὸν καὶ
ἀναμφιλόγως ἔσται καὶ ἔχοι πρόσχημα τὸ ἐξομολογη-
σάμενον αὐτὸ τε (τὸ ἐξομολογητάριον, ἀλλήλοις ἐπιστεῖ
ἀναμφιλόγως ἀστρον ἐμπόδιον ἐπὶ ἐκκλησίαν ἐπὶ
χειροτονίαν, ἐδιδάχθη τὸ πρῶτον ἐν Βενετίᾳ τῷ 1794, μέχρι
σήμερον δ' ἀριθμεῖ ἑπτὰ τὸ ἐνεὸ ἐκδόσεις.) Ἀναφαίνε-
ται δικαίως καὶ ὀρθοδόξως τὸ πηδάλιον, ἀφοῦ τὸ ὑπὸ
Ἀλ. Πετλῆ καὶ Γ. Α. Ράλλη ἐκκλησία τῶν θείων καὶ ἱερῶν
κανόνων, ἐν τόμοις ἓξ ἐξεδόθη ὑπερέχει καὶ τὸ τοῦ θε-
ίου Νικοδήμου καὶ τὸ κατὰ σκοπὸν ἐκ
Βλαστάρεως καὶ κατὰ ἀλφαβητικὴν σ
μὴ τὴν διατάξεις καὶ ὑφεστάμενα ἐσφαλμένη, ἐν

τινα συμβάλλουσι τὰ ἔργα καὶ τὸν συγγραφέα τῆς διδαχῆς, ἀλλὰ τὸ περὶ τῶν προσευχῶν τοῦ Μακεδόνιος, ἢ περὶ τῶν ἑπτὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους δικαίων τοῦ ἐν τοῖς ὑστάτοις χρόνοις ἀκμάσαντος φιλοθέου, καὶ εἴ τι τοιοῦτον, ἐκδοθέντα εἰς τὸν φανέντων, ἐν οἷς ἐγράφησαν, οὐχὶ δ' ἐν τοσαύτῃ ἐρεύνῃ.

Ὡς δ' Νικόδημος ὠνόμασε τοσούτων τὴν συλλογὴν αὐτοῦ πονήσεων, οὕτως ἕτερος λόγος τῷ 12ῳ ἐπιγεγραπται· δεῖ ὠνόμασε τοιαύτην τινα συλλογὴν Πρωτεύουσαν βασιλείαν. Ὁ συγγραφεὺς τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων ἀνδρῶν, ἀρχιερατικὸς δ' ἐκεῖνος ἐν Ἰωαννίνοις, Ἰάκωβος ὀνόματι, τὴν δὲ Πρωτεύουσαν αὐτοῦ βασιλείαν συνέθηκεν ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ τῷ 1645 προσφωνήσας τῷ διαφανεστάτῳ πατριάρχῃ Παϊσίῳ τῷ ἐκ Ἀδριανουπόλεως· οὗτος δὲ ἐπαρέδωκεν εἰς χεῖρας τῶν ἀρχιερέων τὰ λόγια σύνταγμα καὶ εἰς τὸ ἐξευρίσκειν ἔκαστον αὐτῶν καὶ ἐνδύνειν τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένους παλαίσταις, ἐν τελείᾳ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ τοῦ ἀοιδίμου Παϊσίου, προτρέψαντος, ὡς ἐν τῇ προλόγῳ λέγει, καὶ τὰ συνέγραψεν καὶ νὰ τὰ βάλωμεν εἰς τύπον καὶ ἐξῆλθον τὸ βιβλίον ὅλον, καὶ νὰ δέσωμεν τὰ ὑποθέσεις ἀπὸ ἕνα ἱερέα καὶ ἀρμόζει νὰ μείνῃ ἕνας τῶν ἀρχιερέων πλησίον του, θέλει νάμπει τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένους»· ἡ «Πρωτεύουσα βασιλεία» λοιπὸν ἔστιν ἡ ἱερὰ αὕτη βίβλος ἡ συναγθεῖσα παρὰ τοῦ ἐξευρίσκει καὶ ἐνάγει. Συνέθεσεν ὁ ἀρχιμ[illegible] ἐνιαυτὸν τὰ ἔτη ἀπὸ τῶν ἱερῶν [illegible] καὶ τοιούτων συνόδων καὶ τῶν κατὰ

μέρος ἐξήν πασῶν, καὶ ἀπὸ Νεαρῶν καὶ δεσποτέων
αὐτοκρατορικῶν, εἰς δὲ τὸ ἔργον αὐτοῦ καταὶ μικρὸν
προέβη κατὰ στοιχεῖον ἀλφαβητικοῦ συντάγματος
Ματθαίου τοῦ Βλαστάρεως. ἐν τίνι δὲ καιρῷ συν-
εἰλέγη ἕκαστον τούτων ἔτεσι γράφει· καὶ ἀλλ' οὐκ ἦν
ὁ καιρὸς τοῦ βίου ἐμοὶ ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ὧν ἐγράφην
φάσαν ἦν γεγραμμένην· ἀλλ' ἕκαστος ἀνὴρ τὰ ἑαυτοῦ
ἑαυτῷ ὑποδείκνυται κατὰ τὰ στοιχεῖα διὰ τὸ εὔτυπον, οὐκ
οἶδα οὗτος εἰς τὸν ἑαυτοῦ βίβλον ἔσχισε καὶ συνέπηξε
τὰ στοιχεῖα εἰς τὰς ἀποδέσεις· καὶ εἰσὶ μεμιγμένα καὶ
ἐν ἀλλήλοις ἐχόμενα· ἀλλ' ἔστι μεταξὺ τῶν δύο βιβλίων
πολὺ τὸ διάφορον, τὸ ὑπερέχον τῆς μιᾶς [τοῦδε] τῆς ἑτέρας,
καὶ ὡς τις γνώσεται ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν μεγαλαί-
ων· καὶ γὰρ ἡ τοῦ Ματθαίου ἔχει μεγάλαια ἓξ
τρισσοῖν ἀριθμοῦ· ἡ δὲ ἑκάστου βίβλος ἓξ
τῶν χιλίων καὶ ἑξακοσίων εἶναι τετράκις. τοῦ
δὲ πλήθους τῶν μεγαλαίων σεμνύμενος ὁ φιλόπονος
Ἰωαννίτσης ἱερεὺς τολμᾷ εἰπεῖν ὅτι περὶ τῆς βίβλου αὐ-
τοῦ εἶπεν ὁ προφήτης· καὶ ῥάβδος σου καὶ ἡ βακτη-
ρία σου αὐτοῦ με παρεκάλεσαν· ἀλλὰ πατρὸς
τὸν ἀριθμὸν τῶν μεγαλαίων ἀκατανοήτου εἰς χίλια
ἑξακόσια ἕξ καὶ ἑπτά.

Ἀναγραφὴ τοῦ περιεχομένου ἐστὶν ὁράσεως καὶ ὁ διεξερ-
χόμενος τὸν πίνακα μέλλει εἰς ἴδῃ ἓξ καὶ πολλὰ μεγάλαια
δύναται ἂν δοῦναι τῇ βίβλῳ ᾠδὴν βίβλος ἄγομα καὶ τίτλον
ἡ ἀλλοῖα καινόν· οὐδὲ ἐξηρέτεται ἀπὸ εἰ
τὸν τοῦτο ἀναγραφὴ εἰσκήρυκος τὸ ἀδ
τοῦ στοιχείου. Α « περὶ τοῦ Σαλαάσσου ἡ πτῶσις,

ὅπου ἀὶ γένη, καὶ αὐδένων δεῖ ἔχει ἐξ ἑ Ἡδαὶ τί γρά-
φει, ὧν οὐδεὶς οὐδέποτε βεβαίως ἐπίστατο τί μετρεσ-
θίσης ἐκατόσσαι χρῶν. «Ἴσως, ὅπ γένι εἰ τιὰ δεῖδα
ων, καὶ τινὶ αὐδένων δεῖ ἔχει, ὅποιος τιὰ ποιήσει
ἀρχή, ἐκεῖνος τιὰ ἔχει, καὶ μετ ποταμίσιον ἀὶ γένη
εἰς τὸ μέσον, οἱ δεσπόται τῶν χωρίων ἄκος τὰ δίο μέ-
ρη ἐπὶ ἕνα εἰ, τιὰ ἴρθων τοῦ ποταμοῦ τὸ ὕφρον-
σεν, εἰ τις πλησιάζει ἕνα μέρος πλείω, ὅποῖον πλησι-
ζει, ἐκεῖ σταφέρει νὰ πίνειν.) ἢ τὸ κδ' τοῦ αὐτοῦ
στοιχείου. Τινῶν δὲ καὶ αἱ ἀποχρίσεις καὶ ἄλλως εἰσὶ
ἄλλαι παραδόξοι, ὡς ἐ.τ. τὸν νθ' κεφαλαίου τοῦ Ε
στοιχείου.

Περίεργος ὡσαύτως ἐστὶ καὶ ἡ ἀναζήτησις τοῦ Μαλα-
ξοῦ, ὃς δὴ οὗτ ὁ Νομοφύλαν, οὔτινος γνωσὸν ἔστιν
ὅτι τὸ πλεῖστα τῶν ἐν γεωγραφίοις βεβρεμένων ἄλλο-
τῶν ὑπέστησαν ἀσθένειαν καὶ ἀφάνισιν, ἀξιοῦσιν
καὶ ἀναζητεῖσθαι. Ἀνοίκειον κεφάλαιον ἐν αὐτῷ
περὶ πυρῶν ἀλύσεων, ἀλλ' εὕρομεν ἐν τινι γεωγρά-
φῳ τοιαύτῃ Νομοσκόπῃ καὶ διδασκαλίαν περὶ τρό-
που τοῦ διαγινώσκειν εἴτε τὸν ἀρχιερέα ἢ ἱερέα
ὁ τοιοῦτος ἀξιοῖ. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἀνάγκη
μακροτέραν ἐρεύνην· ἀρκετὸν δ' ἔστω εἰδέναι ἐνταῦ-
θα ὅτι καὶ τὴν διάταξιν τοῦ Νομοφύλακος, προσ-
γέγραπται μὲν εἴδωλα καὶ διδασκαλία περὶ γραπτοῦ,
περὶ νόμου, περὶ δικαιοσύνης, περὶ πατριάρχου,
ἀρχιερέως, ἱερωμένου καὶ παιδείας· [illegible]
δ' ἐν τέλει τὸ ἐπιτάγμα τῶν ὑποκειμ[illegible]
γραφῆς, καὶ πατριάρχου Ἐρέως ἀρχιερέως, καὶ

ὑπόδειγμα συστατικῶν καὶ ἀναγνωστῶν γραφῶν, διαδίκων κ.λ.π. Ἡ τοῦ Ἰωαννίου «Πειραστικὴ διακρισία» ἀρχομένη περὶ τόμου ἐπιλογισμικοῦ καὶ ἀναλυτικοῦ, καθὼς ἡ αὐτορὴ τοῦ Θεολήπτου Καρυστοῦ, ἐκτυλίσσει μακρὸν πρόοιμον περὶ συνόδων οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν, ἀρχομένη ἱστορικῆς τινος περὶ αὐτῶν εἰδήσεως καὶ περὶ τῶν ἁγίων πατέρων, τῶν κατὰ μέρος γραφαῖσιν καιρίοις, δίδωσι χρησίμους τινὰς πληροφορίας περὶ αἱρέσεων καὶ πατρὸς εἰσέρχεται εἰς τὸ κύριον τοῦ βιβλίου θέμα, καὶ ἀληθέστερον ἐκκλησίαν εἰς ὅλην τοῦ συγγράμματος.

Ὡς ἐν τῇ ἀπαιτήσεως τοῦ κειμένου τοῦ Νομοκάνονος, ὃν ἔγραψεν ὁ Μελετιός, τῶν τοῦ βιβλίου τούτου μεγαλείων ὁ ἀριθμὸς ἀσυμβάτως ἀναφέρεται χειρογράφοις αὐτοῦ· τὸ ὑπ' ἄρχ. κύκλῳ χειρόγραφον ἔχει τριακόσια δέκα τρία. ἕτερον χειρόγραφον ἀναφέρεται μετρίως διακόσια ἑβδομήκοντα ἕξ, ἄλλο διακόσια ἑβδομήκοντα ἕντεκα (Μακρυγιαννάκειον Βιβλιοθήκης κ.λ.π. τοῦ ἐκδότου Α' τόμου σελ. 86, 87, 88, ἀριθμ. 111, 113, 116.) καὶ τέταρτον χειρόγραφον τριακόσια καὶ ὀκτὼ μετ' ἄλλων δέ εἶναι ἐν τέλει τὸ διεσταγμένον τῶν μητροπολιτῶν, ὅπερ ἐστὶ καθ' ἡμᾶς ὑπαίθρῳ εἶναι σταυροπηγιακόν. Ἡ δὲ κατὰ χρονικὴν καὶ λογικὴν τάξιν ἔστι ἡ προτεταγμένη, ἐρμηνευομένη πρῶτον μὲν τῶν ἁγιοπολιτῶν καὶ τῶν κανόνων τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων, ὕστερον δὲ τῶν κατὰ μέρος διαφόρων ἁγίων πατέρων.

Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην ἱστορικὴν κα[illegible] συλλογὴν μάλλον ἐπίσημον, ἀρχομένη ἐκ [illegible] εἰσέρχεται ἐπὶ συλλογὴν καὶ τάξιν διατάξεως τῶν

πατριάρχῶν Κωνσταντινουπόλεως οὐδεὶς ἐφείσατο, πλὴν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ «Διονυσίατου» Rendy καὶ Ποσδῆ, ἅτινες πάλιστα εἰς καταπόησιν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν ἐν τοῖς πλησιεστέροις. Πολλοὶ τῶν ἐν τοῖς νέοις χρόνοις λογίων ἐγίνωσκον τοιαύτας διατριβάς, ὡς ὁ Ἀλέξιος Ἐφεσίου, ὁ γράψας τὸ «περὶ συνηθείων ἐγχειρίδιον» καὶ ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ ἐμέμνηντο αὐτῶν ἐν τοῖς ἀνεκδότοις εἰς τὴν ἐπιστολικὴν ἐν χρήσει θεσμοθεσίαν. Ὅθεν λ.χ. γράφων περὶ συνηθείας ἐπιστολικῆς ἐμνήσθη καὶ τοιούτου τινὸς διατριβάντων εἰς, συζήτησιν αὐτῶν δύο ἀδελφῶν ὧν ὁ μὲν ἦν ἐπαρχιώτης ἐξαδέλφος εἰ δὲ φαίνεται ἐμπαθῶν τὸν τόμον τοῦ ἀπιδίμου πατριάρχου Σαμουὴλ τοῦ Χαντζερῆ[28] (Μανοῦ Καταλόγος πατριαρχῶν. ἔκδ. Α', σελ. 255 ἔκδ. Β' σελ. 156 καὶ 320.) ἐπιτρέψατε καὶ τοιαῦτα συνήθεια, ἀλλὰ δείκνυται χρώμενον ὁμοίαν διάλεξιν σ.μ. τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ ἐκ Χίου, συγγενίζοντος τῷ Θεοφάνους Ἱεροσολύμων, καθ' ἣν ἐπαινεῖται ὑπερφυῶς τὴν χρῆσιν τοῦ «δι' ἀγράφων Θεοῦ» καὶ μὴ δεῖσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς ὑφὸ ἐπιλογίαν τοιούτων γάμων[29] (σελ. 451, ἔκδ. Κωνσταντᾶ, σημ. 4.) Νομίζει παλαιόφρενα καὶ τὰ συνήθεια μεταξὺ δύο βασιλευόντων ὡς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου, καίτοι δὲ χαίρουσι τὸ συνοδικὸν σημείωμα τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Τρανοῦ τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης, ὅπερ πρεσβεύει συνοδικῶς τὰ τοιαῦτα συνήθεια, ἀποδοκιμάζει ταῦτα, ὑφορώμενος τὴν εἴσοδον ψευδαπιστικῶν διαστάσεων διαπραττομένην ὑπό τε τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ [illegible] τῶν μοναχῶν, πεφρασμένως δ' εἰ δυνατόν [illegible] ζῶσιν ἔτερα κατὰ τοὺς πλησιεστέρους σχέσεις τοῦ βίου

Τομένου[30] (Τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως σελ. 454, σημ. 5 βλ. τὴν ὑπόμνησιν τοῦ συνοδικοῦ τούτου σημειώματος ἐν σελ. 35 τοῦ παραρτήματος τῆς «Ἐκκλησ. Ἀληθείας»: Κανονικαὶ διατάξεις κ.λ.π.)

Συλλογὴ κανονικῶν διατάξεων τῶν οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν ἔστιν ἐν τοῖς κάτω χρόνοις πρώτη αὕτη ἡ ἐν παραρτήματι τῆς «Ἐκκλησ. Ἀληθείας» ἐκδιδομένη, ἧς εἰς συμπλήρωσιν ἔχει καθῆκον νὴ σπεύσῃ πᾶς ὁμογενὴς καὶ φίλος τῆς ἱστορίας τοῦ δικαίου τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, χορηγῶν ὕλην ἐν ἐπαρχιακοῖς καὶ ἰδιωτικοῖς κώδηξιν ἀνέκδοτον ἀποθησαυριζομένην (Ἐκκλ. ἀγκθ. Η', 1887-1888 σ. 6ε.)

ΠΑΤΥ
3.4.7

Νικηφόρου Θεοτόκη

Ἐπιστολαί περί τῆς ἐρημητείας τῆς Ἀποκαλύψεως.

Τιμιώτατε κύριε Θεόδωρε εὐχετικῶς ἀσπάζομαί σε.
Τόν μέν ὑψηλότατον αὐθέντην καί τόν συνεργούντα τῇ σωτηρίᾳ σου σκοπόν, περί οὗ γράφεις μοι, ὡς ἐνεργείας κοινοῦ καί τοῦ χριστωνύμου πληρώματος καθηκούσας καί ἀναλήπτορας ἐμπειρίας σέβω σε καί μακαρίζω. Περί δέ τῆς μαθήσεως, καί τοῦ βίου καί τῆς πολιτείας, καί τῶν ἐξῆς ὅσα περί τοῦ διδασκάλου Θεοδωρήτου συνέρχεσθαι φασί, οὐδέν λέγω· τίς γάρ οἶδεν ἀνθρώπων τά τοῦ ἀνθρώπου, εἰμή τό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τό ἐν αὐτῷ; ἀλλ' οὐδέ περί τοῦ εἰ τῶν Ἀποκαλύψεων ἐφάπτεται αὐτοῦ οὐδέν οὐδέ ἐρῶ, οὐδέ ὑποτίθεμαι, ἐάν μή πρῶτον ἀναγνούς αὐτό πολυπραγμονήσω, οὐδέ γάρ βούλομαι ἐξ ὄψεως εἴτουν ἐξ ὧν ἀκηκοότες ἄλλων συντεμόντες ἐσημειώσαμεν τόν λόγον ἐρίζειν εἰ οὕτω ἐνδοιεῖ, ἀποστελόν μοι αὐτό, ὅπως ἄν μετά λόγου εἰδεῖν τι περί αὐτοῦ ἔχω. Ἔρρωσο καθ' ἑαυτόν τόν ἄνθρωπον ἐν λόγοις ἅγιε. Μαΐου ις'.

Τῆς ὑμετέρας τιμιότητος ἐν Χριστῷ εὐχέτης
ὁ ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος.

Ἐπιγρ. αὐτόθ. Θ', 1889, σ. 348 ἑ.
ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Βατοπεδίου 12 Αὐγ. 1889 Δοσίθεος Παρμενίδης μοναχός Βατ

5.348 Ὁσιώτατε ἐν ἱερομονάχοις κύριε Θεοδώρητε εὐχετικῶς ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ ἀσπάζομαί σε.

Ἐάν μέν ἐμπειρίαν δεῖξαι καὶ ἰδιαζούσῃ εὐφυΐᾳ ἀκονομα-
λύγει, οἱ δυνατὸν τοῦτο εἰκάζειν ἀφορμὰς παρεσκευασας τὸ σὸν ἐξέρ-
γασται σῶμα, εἰ δ' ἂν πλὴν σου, τοῦ τοιαύτην τετυχηκότος δωρεᾶς, πα-
ρῆκέ ποτε προσθήκην, ἢ ἀφαίρεσιν, ἢ διόρθωσιν, ἤ ὁπωσανδήποτε
μεταβολὴν ἰδίᾳ βουλῇ τε καὶ χειρὶ ἐν αὐτῷ ἐπεισενεγκεῖν. ἢ τίς
ἂν ποτε ἐλπίσειε κρεῖττον ἢ συμβῆναί σου ἐν αὐτῷ ἐπιτελέσαι. ἃ
οὐδεὶς οἶμαι τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ ἐνοῦν φρονοῦντων· εἴπερ οὖν ἀληθῆ
τε καὶ ἀναμφιβόλως ἡ σὴ ψυχὴ καὶ τὸ συνειδός σου τοῦτο οἶδεν
(ἄλλος γὰρ σοῦ τοῦτο εἰδέναι οὐκ ἔχει) καὶ διοσημεῖ περὶ τούτου
οὐδείς ἄλλος οὐδέποτε εἰς τὴν σὴν ἀνυβαίνει καρδίαν, αὐτὸς ἐμοὶ τὰ
δόκημοντί σε ἀποφῆναι, καὶ τὸ δεῖον ἐπιπαλεσάμενος αὐτοῦ ἔλεος,
καὶ τὰ φθαρτὰ ἀποῤῥίψας, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρώσας,
καὶ παιδάριον δεῖ αὐτὸ διατάξαι, καὶ ἐμοὶ τὸν κρείττω μεταρ-
ρυθμίσεις καὶ τελειοτέραν σε καὶ ἀνυστελεστέραν κατάσχοιεν·
αὐτοὶ δὲ ὁ τῶν φώτων ἀρχηγὸς, καὶ θείου ἐγκαθέρξεως πατήρ,
349 εἴωθε ἐν καιρῷ καὶ ὥρᾳ ἡμέρας τοιαῦτα ἀνακαλύπτειν εἰδόσι-
σιν, ἐδηγήσεις σε καὶ περὶ τοῦ τί ποιητέον μετὰ τὴν ἐμοὶ τε τε-
λευτέρου τούτου προσαγωγήν, φόβος δὲ ἔστιν τότε οὐδεὶς περὶ
τῆς ἐξ αὐτοῦ ὠφελείας. ἔμοὶ δὲ σὺ αὐτὸς καὶ ἔργῳ καὶ ἐν
πολλοῖς πολλάκις ὡμολόγησας εἰς χρῆσιν τὸ ἔργον ἐκκομιεῖσθαι
καὶ προσεπιδεωρίαν καὶ ἐπανορθώσεως, ἄλλως τε δὲ καὶ ἵνα
μὴ δόξω τοῦτο λέγειν τὴν σὴν ποθοῦσαν ἀπόντα διαπεφρικὸς
μενος καὶ ἀποδυσωπούμενος αἰτήσαι, ἴδου τὰ ἐξ
Πρὸ τῆς καθ' αὐτὸ τοῦ ἔργου ἑρμηνείας τα
καὶ τούτων αἱ τμήματα, εἴτουν μέρη διαιρεῖ
αὐτῶν μέρος ἔστω τὸ περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἱλιὰς ἀρχαία τε ἐστιν

ὁμοία τῇ πνευματικῇ καὶ νέᾳ, εἴτουν τῇ τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίᾳ. Β' Τὸ περὶ τῶν πλανητῶν τῶν ἐμφαινόντων τὰς ἑπτὰ ἐκκλησίας. Γ' Τὸ περὶ τοῦ ὅτι καὶ τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν ὀνόματα ἀλληγορικὰ καὶ εἰσι, ἄλλως συμβαίνοντα ἐκκλησίας. Δ' Περὶ τοῦ ὁποίας ἐκκλησίας τύποι ἐκάστη τῶν ἑπτὰ ἀλληγοριῶν. Ε' Τὸ περὶ τῶν χρυσῶν μανρτύρων τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τῶν χρυσῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. ΣΤ' Τὸ περὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων καὶ περὶ τοῦ τί ἕκαστος τούτων δηλοῖ, καὶ ἐν τίσι μεφαλαίοις ἕκαστος φορεῖται. Ζ' Τὸ περὶ τῶν φιαλῶν, καὶ περὶ τοῦ τίνι λόγῳ ἑκάστη τούτων ἐπὶ ἑκάστῃ τῶν ἐκκλησιῶν ἀνοίγεται καὶ ἐνεργεῖ. Η' Τὸ περὶ τῶν σφραγίδων καὶ περὶ τῆς τούτων ἐπ' ἐκάστῃ ἐκκλησίᾳ ἀναφωνῆς τε καὶ ἐνεργείας. Θ' Τὸ περὶ τοῦ πόσα τὰ ὀνόματα καὶ χαρίσματα ἑκατέρων τῶν θυρίων τοῦ τε δεινοῦ καὶ ἀναπολιτῶν. Ι' Τὸ περὶ τῶν ὑπάτων καὶ τοῦ ἕκαστος τούτων τύποι. ΙΑ' Τὸ περὶ τῶν θρόνων καὶ τῶν ὀνοματοθρίων, καὶ ποῦ ἕκαστον τούτων ἀκροτόμινον θεωρεῖται. ΙΒ' Τὸ περὶ τῆς συμβολικῆς χρονολογίας, καὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς ἐπὶ τῆς καθόδου τῶν αἰώνων καὶ ἐπὶ περιόδῳ. Ἐν ἑκάστῃ δὲ τούτων τοσαῦτα ἔστι τε αὐτῇ ἀπίστα, ὅσα τε σποράδην ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐπίδοσιν καὶ πολλάκις αὐτὰς λέξεσιν ἐκφωνεῖσθαι, ὅσα τε ἄλλα περὶ τῆς ἐκκλησίου συνεπάδοσιν, τῶν περιττῶν καὶ μὴ καταλλήλων, καὶ ἐν οἷς τῆς εἴδους βεβιασμένων μεταφορῶν καὶ συμβόλων ἐμπαιγμονῆς εἶεν, οὐκ ἔξεστι εἰπεῖν περὶ τῶν πλανητῶν· οὐ γὰρ τὸ μέγα εὖ, ἀλλὰ τοὐναντίον· πάσχουσι δὲ καὶ ὀλίγα προσφέροντα πολλῷ μᾶλλον ἢ τὰ πολλὰ τὰ περιέχοντα τε καὶ ἀνάρμοστα, τῶν ἀφροσύνων τῆς ἰσχύος μακαρζόντων καὶ αὐτῶν τῶν φρονούντων καὶ κατα-

λήλων. Τούτων δὲν προκειμένων, καὶ τῆς ἑρμηνείας ἑνὸς ἑκάστου ὄντος ἐν τῇ καθ' ἑαυτὸν τάξει τελείας, ἐλλείψει μὲν ἡ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἄκρα ἀκριβὴς τοπολογία καὶ περιττολογία, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀποδείξεως ἐνεργοῦσα, καὶ εἰς τοῦτο τοῦ ἀπαγγέλλοντος κατεπείγουσα, καὶ τὴν ῥᾳθυμίαν ἀεὶ ὀχλοῦσα, καὶ ἐμπρακτὸν τὴν ἀκριβομαθίαν γενέσθαι οὐκ ἀνεῖρξουσα. Ὅσου γὰρ δεῖ τοὺς προηγμένους ἀκροᾶσθαι, δυοῖν μόναιν δέεσι τοῦτο ποιοῦσα ἕκατον, οἷν τὴν ἐξήν· ὥρα καὶ δεινὰ προθυμίαν, ἢ τὸ μεγάλαιον· εἰκαιεῖ δὲ ἡ σπουδὴ καὶ ἡ παιδιὰ τὴν καρτερίαν καὶ τὸ εὐσύνοπτον καὶ εὐμνημόνευτον. Δύο δέ τινα ὑπὸ τῆς γραμματείας ἀφαιρετέον· Α' τὰς ἑρμηνείας τοῦ, ἐμὲ ἐν τῷ Πατρὶ τὰ διαφόρους, ἓν τοῦτο σημαίνει τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστον ἕνωσιν· ἀναιρεῖ γὰρ τοῦτο τῇ τε ὀρθῇ δόξῃ καὶ τῇ τῶν ἁγίων φωνῇ· τηρητέον δὲ τὰ μετὰ ταῦτα γεγραμμένα ἑρμηνείαν, τὰ δηλοῦντα τὰ κατὰ περιχώρησιν (!) ἕνωσιν, καὶ σύμφωνον τῇ τε τῆς ἀληθείας λόγῳ καὶ τῇ πατερικῇ διδασκαλίᾳ· Β' τὰ τῶν Ἀποστόλων ἐν τῷ τοῦ Χριστοῦ μεταμορφώσει χειροτονίαν οὐδὲ γὰρ ἅγιον ταῦτα ἐν τῇ Θείᾳ βραχῇ· ἀλλ' οὐδὲ ἄλλοις τισὶ πλὴν τοῦ Γορδίου, τοιούτοις εἰ τὸ καὶ μακρὰν ἔλθοι βάσιν, ἐφαπτέσθω· Γ' δὲ ὡρολογίαν καὶ τοὺς ὡρωρούς, καὶ οἷον ὡροσκοπικούς, ὅσοι οἱ κατὰ τὸν Κωνσταντινούπολιν, ἐλέγχουσι, τοὺς κατὰ τὴν μικρὰν ὥραν ἐκκλησίας ἀποτρακευομένους· οἱ τοιοῦτοι γὰρ ἕδρας παροχλίζουσι μὲν καὶ ἀνοχλοῦσιν, ὠφέλειαν δ[illegible] εὐχρείαν· εἰδοποιοῦμεν δὲ, τὰ χίλια[illegible] σπουδὴ καλύπτειν, καθάπερ καὶ οἱ τὰ ἱμάτια τοῦ τοῦ

πατρὸς συμφώσαντος. Καὶ ταῦτα μὲν αὐτοῦ ἐστὶ δοκοδόκησις τοῦ ἐν θείᾳ ἐμπνεύσει τὸν ἐν τῇ βίβλῳ τοῦν ὑπαγορευθῆναι, τὰ δὲ ὑπογράμματα ὑπαγορεύειν ἐστὶ τοῦ ὑξυρύγχου παλάμην τὸ κορυφοῦντος σῆμα, ἀλλ' οὐδὲ ὑπὸ ὀρθοῦ καὶ ὑπτιάζοντα εἶναι δοκιζόμενον, τῇ ἐπωνυμίᾳ δὲ καὶ τὰ δεύτερα συμβαίνειν, ὅς τῶν ὀρθῶν κρείττονας εἶναι φασι, καὶ τῇ ἐπιμερίσει τοῦ αὐτουργοῦ, ὑ βέλτιον φάναι τὸ ὀρθόν, δι' οὗ ἡ βίβλος περιποιοῦνται, ἀνάγκη τε καὶ πιθανὸν εἶναι. Ἐοικὲ δὲ αὐτὸ πολλοῖς μὲν διαλύειν καὶ τοῦ ἐπιστολίου διερμηνεύσαι ἀπιθανώτερον βίβλου, πολλοὶ δὲ καὶ ἀπὸ σεσήματος τινῶν λεγόντων περὶ αὐτῆς ἐπαινέσαι, ὡς δὴ τε χρόνον τῇ μελέτῃ αὐτῆς τὸν νοῦν ἐπιστείλας, καὶ ταῖς ἀνάγκαις, ἐξηδιάσαμεν ἔφασκεν, εἶναι δὲ αἱ ἐν τῇ βίβλῳ σου περιεχόμεναι ἑρμηνεῖαι τοῦ νοῦ σου χάριν, καὶ τοῦτο μὴ ἀποτολμᾶν ἐπιφέρειν καὶ τὸ ὀρθόν ἐμὲ ἐπιστολὴν σου καὶ τινα ῥήματα ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ σου ἀναγινωσκόμενα, συμβουλοῦσι γίνεσθαι καὶ προτρεπτὰ ἕνα ταῦτα καταφύγαι ἀξίαν παιδείας· τοῖς μὲν γὰρ ἀκούσασι τοῦ νοῦν καὶ χρῆσιν, καὶ μηδὲν τὰ τοῦ σοφίσματος χαρᾶσαι δυναμένοις, χάσματα ἔσεσθαι, καὶ λλεύσῃ περὶ τὰ θεῖα μεῖζον προέρχεσθαι. Ἔστι δὲ παθεῖν ὅτε ἐν τῷ προσλαβεῖν σε, ἴνα εἰς τὸν προειρημένον καταστῆσαι ἀριθμόν, καὶ ἀφέσεως καὶ μηδαμοῦ σπερίζομεν ἕνα λοιβαίνειν, ὧν ἴσως τὰ τὰ φιλαναῖ ἀπὸ ὀρθῶν ἐπόνουν (αἱ φιλαναὶ οὐκ εἰσὶν ἱεραὶ, οὐδὲ προσεδέαται τινα χρόνον τῇ ἡμερονυκτίῳ, ἀλλ' ἄνδρωσι εἶσι φιλαναὶ, ἐν ὑ [illegible] διατάραι μεταβαλλόμενοι καὶ φιλάσουσι) τ[illegible] ὥρας, ὅτε δὲ καὶ τὰ τούτων ἐκταρτημόρια ἐν ἡμέραις ἢ ἐν ὀλ[illegible]

λογίσεσθαι· πρὸ τούτου δὲ παραινῶ ὅτι καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐπιφανείας ὁρίζεις, ἀφ' ἧλιον τοῦ μεσοῦ ἕως ἀπὸ τοῦ ἑσπερινοῦ τρία πρὸς τοῖς ἥμισυ· διὸ ἐν τούτῳ δίαν διατίθεσθαι καὶ καταπαύεσθαι μετὰ εὐθείας. εἰ γὰρ ἀνθρώπινον καὶ σὸν θεῖον τὸ ἔργον σου οὐδ' αὐτὸς ἔσεσθαι ἔφη, ὅτι καὶ ἄλλως ἐνδέχεται ἔχειν· λογισμοὶ γὰρ ἀνιτῶν δεινοὶ, καὶ ἀσιφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν· τότε δὲ οἱ ἄθλιοι ταῖς ἀντίπαις τοῦ σώματος θρυπτόμενοι ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἀναλαμβάνοντες ᾠδὰς ἐφάσουσι μεγαλοφώνως, ἀραιγάζοντες καὶ μακρολογοῦντες· τοιοῦτοι ἄρα εἰσὶν οἱ τῶν ἡδιστάντων λῆροι, καὶ τὰ ὄνειρα, καὶ τῷ ἀπάτῃ οἱ τρόποι· ἔστιν δὲ ἐμοὶ τὰ τοιαῦτα ὁρίσματα τοῖς πονηροτέροις καὶ αὐτῶν τῶν ἀθλίων τῶν λειπόντων βελτιστέρα, καὶ ἕως τοῦτον ἀποφήσεται ἐφεστηκότι μέτρα· τοῖς δὲ ἀγαθοῖς ταῖς ἀπὸ τοῦ θείου ζυγὸν ἀκριβοῦν καὶ ἀπὸ ἐνοίας τὸ κόσμια ἀφεστῶτον τὸν κίνδυνον· τί γὰρ ἔρουσιν, ἢ τί ἀρέσουσιν οἱ τοῦτον ἡδιστάντες, ἀπιστοῦντες ὅσα κατὰ τοῦτον οἱ ἐν αὐτοῖς [οὐδὲν γὰρ ἴσον ἀπαλλάξεται, ὃ ἀνω ἀποκαλυφθήσεται· καὶ ἀρνητὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται] λέγουσι καὶ γράφουσιν, ὅσα τε κατὰ τοῦ ἐμοῦ αὐτῶν προφητεύουσι καὶ εὑρόντας, ὅσον τε τὴν ἀρδόδοξον βλασφημίαν [ὅσας τὰ τῆς ἀνοσιολογίας μεμ' ἐντούμενα ἐὰν μή τις μετὰ χεῖρας λάβῃ αὐτὰ τὰ θεοπνεύστου τῶν βίβλων.] τὴν φρενώδη ἐλέγχειν θεοῦ οὖσαν αὐτοῖς, ἀναιρεῖσθαι τε καὶ ἀναιρεῖσθαι· ὁ τὴν τούτων ἀπιστίαν εἰδὼς καὶ τὸ θηριώδες τοῦ ἤθους καὶ ἀπάνθρωπον, οὗτος οὐ προσμαίνεται, ἀλλ' ὁρᾷ, ἵν' οὕτως εἴπω, ἀνοσίας τε καὶ πόσα ἐν τούτοις συμβήσεται τὰ δεινά· πρὸς δὲ τὸ τούτων μέγεθος [illegible] οὐδεμίαν ἔχει τὴν ἀναλογίαν ἢ ἐν τῇ βίβλῳ [illegible] οὖσα τοῖς αὐτῇ ἀνδρείᾳ παραμυθία· ἐὰν δὲ ὁ θεὸς τούτων

σ. 350 ὑπηχόρευσεν, ἀφῄρηται ἤδη προθέλυμνα παντὸς δεινοῦ ὁ φόβος καὶ ὁ κίνδυνος· ἡ παντοδύναμος γὰρ δεξιὰ αὐτοῦ ποιήσει δύναμιν. Βλέπε οὖν ἐν χριστῷ ἀδελφέ τί ποιεῖς· κατ' εἰκόνα γὰρ Θεοῦ πλασθέντες ἔχομεν μεταξὺ τῶν ἄλλων αὐτοῦ χαρακτήρων καὶ τὸ προνοητικόν, οὐχ ὡς αὐτὸ τὸ πρωτότυπον, ὅπερ ἐστὶν ἐντελῶς, ἀλλ' ὡς τοῦ πρωτοτύπου εἰκόνες, ἀμέλει τοι ἀτελῶς· διὸ δὴ χρὴ τοὺς τῷ λόγῳ τιμηθέντας τῷ λόγῳ χρῆσθαι, καὶ μὴ τῇ τοῦ ζήλου ἰσχύι παρασυρεσθαι· καὶ ζῆλον γὰρ μὴ κατ' ἐπίγνωσιν εἶναι μεμαθήκαμεν. Ὅπως ἂν τὸ πρᾶγμα ἔχῃ, καὶ εἴτι ἂν περὶ τούτου δόξῃ σοι, δῆλόν μοι τοῦτο ποιῆσαι μὴ παραβλέψῃ καὶ μικρὰ γὰρ ψηφὶς ἐν οἴκου οἰκοδομῇ οὐκ ἀλυσιτελῆ. Ἔρρωσό μοι καθ' ἑκάτερον τὸν ἄνθρωπον.

Ἐκ Μόσχας ἔτος ,αγγε'. Νοεμβρίου λ'.

Ὁ τῆς αἰδεσιμωτάτης ὁσιότητός σου ἐν χριστῷ εὐχέτης

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Νικηφόρος.

c. 350

Τίμιέ τε καὶ ἀρχιῶδικε μοι κύριε Θεόδωρε ὑγιε-
τεῖν εὐχομέν σε καὶ εὐόρκοιτ.

Ἐκδέξει σοι φάκελλ ὁ δοκίτατος Θεοδώρητος τὰ φρὸ
αὐτόν ἐπιστολάν μου, ἐξ ἧς ἐκμαθήσῃ οἷα αὐτῷ φρονῶ πε-
ρὶ τῆς παρ' ὑμῶν ἀποστασίας καὶ ἑρμηνείας. Ἐάν τε ἔργον
δέῃ, καὶ τῷ ὄντι ἐξ ἀποκαλύψεως, μετὰ τὰ παλαὶ δόκα-
ξιν καὶ ἐκδιδόρθωσιν τῆς λίβλου, τὰ ὑπ' αὐτοῦ εὐκαίρως
αὐτῇ γεγραμμένα, μεταλάβοιτ, εἴπερ αὐτῷ δόξει, τὰ καὶ ὑπ'
ἐμοῦ συμπαρθένια, ἵνα τύποις ἐκδοθῇ· οὐκ ἐλλείπουσι τρόποι,
ὧν εἷς, μᾶλλον δὲ καὶ ὁ βέλτιστος, ἐστὶν ὃν αὐτὸς ἐκμαναλὰν
τῇ σορίᾳ παρὰ ἐμοῦ ἐκπιστωμῆ σου. Θεοῦ διὰ πάντα τελοῦντ·
διὸ εἴπερ τοιοῦτον τὸ ἔργον, οἷον ἁρμόττει, εὐδοκηθήσεται καὶ
κατευοδωθήσεται, καὶ τῷ Θεῷ εὐπρόσδεκτον προσενήνεκται ἀφέ-
λειαν· καὶ ἡμῖν δὲ μακαρίοις οἱ τῷ θείᾳ νεύσει ὑπουργοῦντες
καὶ εὐδοκίᾳ· εἰδ' ἄλλως ἔχει, μάτην πεπονήμεθα, καὶ ἄλλης δέ
τινος τὸ ἔργον δεῖται σπέρμης καὶ ἐπιστασίας, ἵνα μὴ αὖτε ὠ-
φελείας πίνδυνον ἐκφύσῃ καὶ βλάβην· μετὰ τῶν ἐρωτηθέντων αὖ
ἐκομίσθησαν ἀποστειλάντί μοι, εἴπερ βούλεσθε, τὸ σύγγραμμα,
ὅπως καὶ ἐκκορδυλέα προσεπιδεήσῃ· καὶ τόδε δή συμβουλεύον
καὶ δέοντα, εἶναι δύναμαι συνεργόν. Περὶ δὲ τῆς ἐζήτησας κατὰ
τῶν αἱρόντων φιλόσοφον βλασφημον εἰ ὕλῃ ἀΐδιον, ὅπερ ἐστὶ
κατὰ τῶν τοῦ ἀποστόλου βαθέρου ὑπαδῶν, ἐκμανῆ ὑπερβολὴ
τῆ ἐμοῦ καὶ αὐτοῦ τε καὶ αὐτῶν ἀρτίως ἐκδοθέντα βίβλος.
Ἤδη δὲ γράφω τῷ τῆς ἀγάπης μοι πυρὶ θεμένῳ λιγυρὰ
ἐναρμίαν μὲν τῇ σῇ τιμιότητι, μίαν δὲ τῷ δοκιμ
ῥίπτασι. κύριος ὁ Θεὸς διαφυλάττοι σε, ἀγαπητέ μ
ὑπὸ τὰ σκέπην τῶν θείων αὐτοῦ πτερύγων.

10. Ἐκ Μάσχας ἔτος ἀγγέ. Νοεμβρίου λ.

Τῇ ποθητῇ μοι τιμιότατός σου ἐν Χριστῷ εὐγένης

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Νικηφόρος.

'Ανακεφαλαίωσις τοῦ αὐτοῦ.

Καί ἀπόδειξις ἐκ τοῦ τρίτου ἀριθμοῦ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐνιαυσίου κύκλου.

Δῆλον ἐστίν ἐκ πολλῶν ἀψευδῶν μαρτυριῶν τῆς θείας Γραφῆς ὅτι ὁ ἀριθμός τῶν τξε: καί στ:ἡμερῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ,παρεικάζεται πολλάκις ἀπό τούς θείους Προφήτας, καί περισσότερον ἀπό τήν ἱεράν τοῦ Θεολόγου 'Ιωάννου ἀποκάλυψιν,εἰς μίαν ἡμέραν. ἡμέραν γάρ ἐνιαυτοῦ τέθεικά σοι·καί ὁ Προφήτης Δανιήλ,ὅτε ἔλεγεν ὁ 'Αγγελος Γαβριήλ πρός αὐτόν·"ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ἑπτά,καί ἑβδομάδες ἑξήκοντα δύο" ὡς ἡμέραι τῶν ἐτῶν τούτων τῶν ἑβδομάδων,δηλοῦσιν ἔτη ἡ μία ἑβδομάς ἔτη ἑπτά. 'Ωσαύτως καί ὅτε ἔλεγεν αὖθις,ὅτε ὤμοσεν αὐτῷ ζῶντι εἰς τούς αἰῶνας,ὅτι εἰς καιρόν, καί καιρούς,καί εἰς ἥμισυ καιροῦ ἐν τῷ συντελέσαι διασκορπισμόν λαοῦ ἡγιασμένου". Συμφώνως τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Θεολόγου ὅτε λέγει," τό θηρίον ποιήσει πόλεμον μετά τῶν 'Αγίων,καί νικήσει αὐτούς,καί τά πτώματα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καί ἥμισυ ἐπί τῆς πλατείας πόλεως τῆς μεγάλης".

Εἰς τόν Δανιήλ μέ καιρούς,καί εἰς τόν 'Ιωάννην μέ ἡμέρας δηλοῖ τάς χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα τῆς αἰχμαλωσίας δηλαδή τά ἔτη τῆς ἁγίας πόλεως 'Ιερουσαλήμ,καί τοῦ Χριστωνύμου λαοῦ,καθώς πάλιν λέγει·καί τήν πόλιν τήν ἁγίαν πατήσουσιν μῆνας τεσσαράκοντα δύο·καί πάλιν·"ἐδόθη τῷ θηρίῳ ἐξουσία πόλεμον ποιῆσαι μῆνας ~~καί~~ τεσσαράκοντα δύο·τάς ὁποίας αὐτάς ἡμέρας φανερώτερα λέγει εἰς τήν φυγήν τῆς 'Εκκλησίας εἰς τήν ἔρημον·" ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα·"καί πάλιν τούς αὐτούς μβ· μῆνας παρεικάζει συμφώνως τῷ Δανιήλ εἰς καιρούς·λέγων·"Καί ἐδόθησαν τῇ γυναικί δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦτοῦ μεγάλου,ἵνα πέτηται εἰς τήν ἔρημον,ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρόν,καί καιρούς,καί ἥμισυ καιροῦ".τά ὁποῖα ὅλα αὐτά δηλοῦσι τά ασξ· ἔτη·τά ὁποῖα κατά τόν ἐδικόν μου στενόν νοῦν,ἀριθμοῦνται,ἀπό τήν πρώτην ἅλωσιν τῆς ἁγίας πόλεως 'Ιερουσαλήμ,ὅτε ἐπόρθησεν αὐτήν ὁ 'Ομάρ,καί ἀνήγειρε τόν βωμόν τοῦ πάλαι Σολομοντίου Ναοῦ τῷ Μωάμεθ·καί ἔστη τό βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἐπάνω τοῦ ἁγίου ναοῦ·ἤτοι τό εἴδωλον ἵδρυμα τῆς σελήνης(τό εἰκοστόν στοιχεῖον ὅπου λέγει Δέων ὁ σοφός·"ὅτι οὐαί σοι ἐπτάλοφε ὅτε τό εἰκοστόν στοιχεῖον εὐφημίζεται εἰς τά τείχη σου"·ἤτοι τό ὑψιλόν·ὅπερ δηλοῖ τό ἵδρυμα τῆς σελήνης·τό ὁποῖον ἔστησαν εὐφημοῦντες οἱ ἀγαρηνοί ὅτε ἐπόρθησαν τήν Κωνσταντινούπολιν,καί ἐδήλου τήν ἅλωσιν τότε ὁ Δέωνκαί οὐχί τήν ἐλευθερίαν τήν ὕστερον τῶν Χριστιανῶν·δηλοῖ πρός τούτοις....ἐφθαρμένον).τό ὁποῖον ἐπί τέσσαρα μέρη τοῦ παναγίου ναοῦ τοῦ ἁγίου Τάφου ἐνίδρυται,ἀπό τέσσαρας ἅμβωνας τεσσάρων βωμῶν καί ἑτέρου ἄνωθεν τῶν κατηχουμένων τοῦ πρώτου πατριαρχικοῦ οἴκου,ὅν κρατοῦσιν οἱ 'Ισμαηλῖται τήν σήμερον,καί ἄνωθ[illegible] αὐτοῦ ἵσταται τό ἅγαλμα τῆς σελήνης·ὡς λέγει εἰς τόν Δανιήλ·"ἐν τ[illegible] βδομάδος ἀρθήσεταί μου θυσία καί σπονδή,καί ἐπί τό ἱερόν(ἄνω)βδέ[illegible] σεως ἔσται·καί ἕως τῆς συντελείας καιροῦ·(ἤτοι τοῦ ἡμίσυ μετά το[illegible] καιρούς) συντέλεια δοθήσεται ἐπί τήν ἐρήμωσιν·"δηλαδή,μετά τούς χιλίους διακοσίους

ἑξήκοντα χρόνους,τῆς ἀλώσεως Ἱερουσαλήμ θέλει δοθεῖ συντέλεια τῆς ἐρημώσεως·ἤτοι ἐλευθερωθήσεται ἡ ἁγία πόλις Ἱερουσαλήμ ἀπό τήν αἰχμαλωσίαν τῆς ἐρημώσεως·ὅτι τά λείψανα τοῦ ἱεροῦ ναοῦ μένουσι τήν σήμερον ὡς πτῶμα νεκρόν τηρούμενον παρά τῶν τυράννων,ἕνεκα πορισμοῦ χρημάτων.

Αὐτά γοῦν τά ασξ΄ ἀριθμοῦνται ἀπό τούς ἑξακοσίους τεσσαράκοντα δύο ὁποῦ ὁ Ὄμαρ ἦγειρε τόν ναόν ἄχρι τοῦ ωξ΄ὅτε μέλλει δοθῆναι συντέλεια ἐπί τήν ἐρήμωσιν καί ἀνεγερθήσεται ὁ πανάγιος ναός τοῦ ζωοδόχου Τάφου. Καί ταῦτα ἀναφέραμεν διά νά ἀποδείξωμεν ὅτι ὁ χρόνος μέ μίαν ἡμέραν παρεικάζεται ἀπό τήν θείαν Γραφήν·καθώς ἡ ἡμέρα ἔχει τήν νύκτα·οὕτω καί τό ἔτος ἔχει,ὡς ἡμέραν τάς δύω ὥρας,τό ἔαρ καί θέρος·καί ὡς νύκτα τό μετώπορον καί χειμῶνα·ἀρχήν ἔχει ἡ ἡμέρα,ἀρχήν ἔχει ἡ νῦξ·ἀρχήν ἔχει ἡ ἄνοιξις,ἀπό τήν ἰσημερίαν τοῦ μαρτίου μηνός,ἀρχήν ἔχει ὁ χειμών ἀπό τήν ἰσημερίαν τοῦ σεπτεμβρίου [illegible] (ἤτοι ἑβδόμου)μηνός·καί συμφώνως ἥ τε παλαιά καί νέα διαθήκη,αὐτάς τάς δύω ἰσημερίας τούς ἔτους τιμᾷ μέ δύω μεγάλας ἑορτάς·ὁ μέν παλαιός νόμος εἰς τήν ἰσημερίαν τοῦ ἔαρος ἔταξε τήν ἑορτήν τοῦ Πάσχα·ἥτις εἶναι πρώτη καί μεγάλη καί τιμιωτέρα τῶν δύω λοιπῶν ἑορτῶν·πεντηκοστῆς λέγω,καί σκηνοπηγίας·εἰς δέ τήν ἰσημερίαν τοῦ φθινωπόρου,ἔταξε τήν ἑορτήν τῆς σκηνοπηγίας·τρεῖς γάρ ἑορταί μεγάλαι τοῦ νόμου εἰσίν·ἀλλ'ἡ πεντηκοστή εἰς τήν συμπλήρωσιν τῶν πεντήκοντα ἡμερῶν μετά τό πάσχα ἐτάχθη·καί μία καί ἡ αὐτή ἑορτή λογίζεται·τό μέν πάσχα,ἀρχή·ἡ δέ πεντηκοστή,τέλος·ἐσχάτη γάρ ἡμέρα μεγάλη τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα λέγεται ἡ πεντηκοστή·ὅτι ὅλαι αἱ πεντήκοντα ἡμέραι αὗται ἑορτάσιμοι λέγονται,καί ἐν τῇ παλαιᾷ καί νέᾳ διαθήκη.Κυρίως γοῦν ἑορταί αὗται αἱ δύω αἱ ἐν τῇ πανσελήνῳ τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ τῆς σελήνης τῶν δύω ἰσημερῶν μαρτίου,καί σεπτεμβρίου ταχθεῖσαι εἰσί,καί λέγονται.

Ἐάν γοῦν εἴπομεν ὅτι πρώτη καί τιμιωτέρα τῶν δύω τούτων ἑορτῶν νά ἦναι ἡ σκηνοπηγία,πλανώμεθα·ὅτι τοῦ πάσχα ἡ ἑορτή εἶναι ἡ ἁγιωτέρα καί τιμιωτέρα,ὡσάν ὅπου ἐκεῖ οἱ Ἰουδαῖοι ἐλυτρώθησαν τῆς Αἰγυπτιακῆς δουλείας,ἐδῶ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί ἐλυτρώθημεν τῆς τοῦ ᾅδου τυραννίδος,καί διεβιβάσθημεν ἐκ θανάτου πρός ζωήν,καί ἐκ γῆς πρός οὐρανόν.ἰστέον οὖν ὅτι καθώς ὁ νόμος ἔταξε τήν ἑορτήν τῆς σκηνοπηγίας εἰς τήν ἰσημερίαν τοῦ μετωπόρου·οὕτω καί ἡ Ἐκκλησία ἐν αὐτῇ τῇ ἰσημερίᾳ ἔταξε θεοσόφως τήν ἑορτήν τῶν ἐγκαινίων τοῦ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως πανιέρου ναοῦ, καί αὐτήν τήν ὕψωσιν τοῦ τιμίου καί ζωοποιοῦ Σταυροῦ·ἐάν οὖν προτιμήσωμεν τήν ἑορτήν τῆς ὑψώσεως ἀπό τήν ἑορτήν τοῦ ἁγίου πάσχα τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως,πλανώμεθα· ὅτι ἀσυγκρίτως τό πάσχα ὑπερέχει τῆς ἑορτῆς τῆς ὑψώσεως.

Ὅρα καλῶς.Ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι καί δύω ἀρχαί τῆς κυκλοφορίας τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου εἰσίν·μία ἐκ τοῦ νοτίου πρός τά βόρρεια,καί ἡ ἑτέρα ἐκ τοῦ βορρείου πρός τά πρός τά νότια·ἡ πρώτη ἰσημερία φέρει τό χαρμόσυνον ἔαρ,ἡ δευτέρα ἰσ[illegible] τόν πικρόν χειμῶνα,ἡ ἰσημερία τῆς ἀνοίξεως ὁμοιάζει μέ τήν αὐγήν τῆς [illegible] μερία τοῦ μετωπόρου ὁμοιάζει μέ τήν ἑσπέραν τῆς νυκτός.Ἐάν δώσωμεν [illegible] τήν ἰσημερίαν τοῦ σεπτεμβρίου,πρῶτον μέν ἀθετοῦμεν τήν διάταξιν τοῦ νόμου ὅπου

προστάξει ἀδὰμ οὕτως." Ὁμήν οὗτος·ἤτοι ἡ σελήνη τοῦ μαρτίου μηνός·ἀρχή μηνῶν, πρῶτος ἐστίν ὑμῖν ἐντοῖς μησί τοῦ ἐνιαυτοῦ·"ἀλλά καί ἡ ποίησις τῶν ὄντων,ὅτε ἐν ἓξ ἡμέραις ἐποίησεν ὁ θεός τόν οὐρανόν,καί τήν γῆν·ἐμ αὐτῷ τῷ μηνί ἐγένετο·ἡ ἡμέρα τοῦ πάσχα,καθ'ἥν κυρίως ἐγένετο καί ἡ σύλληψις τῆς Παρθένου,εἶναι ἡ πρώτη κλητή ἁγία,κυρία τῶν ἡμερῶν·πρώτη καί ὁγδόη·ἀρχή καί τέλος,ἐν αὐτῇ ἐποίησε τόν οὐρανόν καί τήν γῆν·ἐν αὐτῇ ἤρξατο τήν δημιουγίαν τῆς ἀναπλάσεως τοῦ παλαιωθέντος Ἀδάμ ὁ νέος Ἀδάμ.Ἀπό τήν Κυριακήν δηλάδή τῶν βαΐων ἐπιβάς ἐπί πόλου ὄνου καί πρός τήν ἁγίαν πόλιν διά τό παθεῖν εἰσελθών,ἐν αὐτῇ ἀνέστη·ὡς καί ἐν αὐτῇ συνελήφθη·διά τοῦτο καί κύριον πάσχα ὅ ἐάν συμπέση ὁ εὐαγγελισμός τῇ ἡμέρᾳ τοῦ πάσχα,λέγωμεν·καί ἐν αυτῇ πάλιν·ἤτοι ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ μέλλει ἔρχεσθαι τοῦ κρίναι τόν κόσμον.Δεύτερον δέ,ἐάν ποιήσωμεν ἀρχήν τοῦ ἔτους ἀπό τόν σεπτέμβριόν τήν ἀρχήν τοῦ πικροῦ χειμῶνος, αὐτή ἡ ὀνομασία τῶν μηνῶν ὅπου καί αὐτοί οἱ βασιλεῖς τῆς ῥώμης οἱ ἐθνικοί ἐσκοτισμένοι ὄντες ἐκάλεσαν·ὅτι τό,σεπτέμβριος,κατά τήν φωνήν τῶν λατίνων δηλοῖ ἕβδομος μήν·σέπτε γάρ,τό ἑπτά λέγουσιν,ὁμοίως καί ὁ ὀκτώβριος,ὄγδοος καλεῖται ἐκ τοῦὄττω· ὡσαύτως καί ὁ νοέμβριος,ἔννατος ἐκ τοῦ νόβε·ὅπερ δηλοῖ ἐννέα·καί ὁ δεκέμβριος παρομοίως δέκατος καλεῖται ἐκ τοῦ διέτζη,ἤτοι δέκα·καί οἱ λοιποί ἀκολούθως·καί μαρτυρεῖ ὁ φευρουάριοςὅτι εἶναι τό τέλος τῶν μηνῶν,ὅτι αὐτός προλαμβάνει τήν ἡμέραν τῆς ἀποπληρώσεως τῶν ἓξ ὡρῶν τῶν τεσσάρων ἐτῶν ὅτε εἶνε βήσεκτος,καί ἔχει ἡμέρας εἰκοσιεννέα·καί πληρωθέντος τοῦ ἔτους,ἄρχεται ὁ ἄπριλιος μήν,ὁ ὁλόκληρος,καί τέλειος, καί πρῶτος τῶν μηνῶν·εἰς τόν ὁποῖον αὐτόν ἀριθμόν,οὐδείς δύναται ἀντιπεῖν·ὅτι καί ὅλα τά ἔθνη ἀπ'αὐτόν τόν μάρτιον τήν ἀρχήν τοῦ ἔτους ἄρχονται,καί αἱ ἡγεμονίαι,καί φορολογίαι,καί ἀλλαγαί τῶν κριτῶν ἀπ'αὐτοῦ ἄρχονται.

Ἡ δέ ἀρχή τῆς ἰνδίκτου,τήν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ οὐχί δί ἄλλο τί,εἰμή κατά παλαιάν συνήθειαν τῶν ρωμαίων ὅπου λαμβάνει ἀρχήν ὁ σεληνιακός ἀριθμός τῆς δεκάτης πέμπτης ἐπινεμήσεως·ὅτι εἰς δεκαπέντε ἔτη αὔξει ἓν ἔτος περισσότερον,καί πληρώνουσιν οἱ Χριστιανοί ἓν χαράτζιον περισσότερον τοῦ ἀγαρηνοῦ. κατά τήν κυκλοφορίαν τῆς σελήνης,28καί 29 ἡμέρας ἐχούσης.Διό'καί ἡ ἰνδικτιών εἰσέτη δεκαπέντε λήγει·καί πάλν ἄρχεται·ὥστε ὅποῦ ἡ ἀρχή τοῦ ἔαρος παρεικάζεται μέ τήν ῥχήν τῆς ἡμέρας,ὡς ἔχουσα τόν ἥλιον εἰς αὔξησιν αὐτῆς·καί ἡ ἀρχή τοῦ προχείμου,παρεικάζεται μέ τήν ἀρχήν τῆς νυκτός.Ἐν τῷ δευτέρῳ μηνί κζ:ἤτοι ἐν τῇ σελήνῃ τοῦ ἀπριλλίου μηνός ἄρχησεν ὁ κατακλυσμός,καί ἐν τῇ ιζ: τοῦ σεπτεμβρίου,ἤτοι τοῦ ἑβδόμου κύκλου τῆς σελήνης ἐκάθισεν ἡ κιβωτός ἐπι'τά ὄρη ἀραράτ·καί ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τοῦ Μαρτίου μηνός ἐξέλιπε τό ὕδωρ ἀπό προσώπου τῆς γῆς,καί ἀπεκάλυψε Νῶε τήν στέγην τῆς κιβωτοῦ·καί πάλιν ἐν τῷ

αὐτῷ μηνί ἀπριλλίῳ,τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῇ εἰκοστῇ ἑβδόμῃ,καθ'ἥν εἰσῆλθε
ἐν αὐτῇ καί ἐξῆλθε λυτρωθείς τῆς παγκοσμίου ἐκείνης πλύσεως καί φ
ζῶντος ἐπί τῆς γῆς ἀπό ἀνθρώπου,ἕως κτήνους.

Γνωστόν οὖν εἶναι εἰς ὅλους ἡμᾶς τούς πιστούς τούς ἔχοντας φῶς πίστεως διά τῆς

χάριτος τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῶ Κυρίῳ ἡμῶν, μανθάνοντες ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν, καί διδασκόμενοι οἰκοθεν ἐκ τοῦ ἐν ἡμῖν μένοντος Πνεύματος ἁγίου, εἴπερ Χριστός οἰκεῖ ἐν ἡμῖν κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, καί θεοδίδακτοι ὄντες, καί μήτι ἀδόκιμοι ἐσμέν ὅπερ μή γένοιτο, μή προσέχοντες ἑλληνικοῖς μύθοις, καί μυθοπλαστίαις, οὔτε Ἰουδαίων Χριστοκτόνων μωραῖς συζητήσεσιν, οὔτε ἐθνικῶν ἐσκοτισμένων καί διεφθαρμένων νοῦν ἐχόντων παραλογισμοῖς, καί καλῶς ἐπιστάμεθα· ὅτι ὁ ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι τό πᾶν συστησάμενος· πρῶτον ἐννοήσας ἐποίησεν ἐν σιγῇ τάς ἀγγελικάς χοροστασίας εἰς εἶναι καί ὑπουργίαν, οὐχ ὡς ὅτι χάριν ἔχων ὁ ἀνενδεέστατος λειτουργῶν διακονῆσαι αὐτό τό ἀκάματον Ὄν (μή γένοιτο ὁ καί μυρίας ἀλλοίας ἀναριθμήτους τάξεις ἀρχῶν ἐξουσιῶν, καί δυνάμεων δυνάμενος ἐκ τοῦ ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι ποιῆσαι), ἀλλά διά μόνην ἀγαθότητα αὐτοῦ, κατατρυφᾶν τῆς αὐτοῦ δόξης, καί γλυκείας μεθέξεως. αὐτός γάρ ἦν τό ἀληθινόν φῶς, ἄκτιστον, ἀΐδιον, ἀπρόσιτον, ἀμερές, δι' οὗ, καί ἐξ οὗ τά πάντα φωτίζονται· ὁ δέ Σαμουήλ (διατί Σαμουήλ; μήπως θέλει νά εἴπῃ ὁ Σατανᾶς; Γ.Μ.) πρῶτος τῶν ἀγγέλων πονηρευθείς τό ἀχάριστον ποίημα εἰς τήν ἄναρχον ἀρχήν καί ἐξουσίαν τοῦ δημιουργοῦ, διενοήθη σφετερισθείς τήν ὑπερτάτην ἀρχήν τοῦ ὑπερανάεχου καί παντουργοῦ καί παντοδυνάμου Θεοῦ ὑψίστου, καί θεῖναι τόν θρόνον αὐτοῦ ὑπεράνω τοῦ ὑψίστου, καί εὐθέως συσταλθέν τό φῶς τοῦ τρισηλίου ἀμαρύγματος ὅπερ αὐτόν περιέλαμπεν, σκότος συνέσχεν αὐτόν ζοφερόν καί δυσώδες, καί ἀπερρίφθη τῶν οὐρανίων ἁψίδων, καί κατηνέχθη εἰς τό τοῦ ᾅδου πέταυρον, μετά τῶν πονηρῶν ὁμοδούλων αὐτοῦ τῶν εἰξάντων εἰς τήν ἀνταρσίαν ἐκείνου.

Ἐκ τούτου οὖν μανθάνομεν, ὅτι ὁ Θεός φῶς ὤν, φῶς ἐποίησε· τό δέ σκότος ἀνύπαρκτον ὄν ὅτε τό φῶς μή παρῇ σκότος συνέχει τόν χῶρον ἐκεῖνον τόν τοῦ φωτός ἐστερημένον. Διό καί ἐν τῇ δημιουργίᾳ τοῦ σύμπαντος, λέγει ἡ θεία Γραφή· "Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεός τόν οὐρανόν καί τήν γῆν, ἥτις ἦν ἀόρατος καί ἀκατασκεύαστος καλυπτομένη ὕδασι, καί σκότει συνεχομένη, καθώς τό ἔμβρυον ἔνδον τῆς κοιλίας τῆς μητρός αὐτοῦ. Εἶτα μέ τόν λόγον αὐτοῦ παρέστησε τό φῶς καί ἐφάνη ἡ κτίσις καθώς τό ἔμβρυον ἐξερχόμενον ἐκ τῆς κοιλίας ὁρᾷ τό φῶς τοῦ κόσμου τούτου. Ἐλθόντος οὖν τοῦ φωτός, ἐχωρίσθη τό σκότος ὅπερ ἐστί νύξ. Οὐκ εἶπεν ὁ Θεός, γενηθήτω σκότος· μή γένοιτο· ὅτι δέ μετά τήν παρακοήν τοῦ Ἀδάμ ἡ κτίσις ἐστερήθη τῆς δόξης καί λαμπρότητος αὐτῆς, τό μανθάνομεν παρά τοῦ Ἀποστόλου Παύλου λέγοντος· "τῇ γάρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλά διά τόν ὑποτάξαντα αὐτήν εἰς τό ματαιοθῆναι (;), ἐπ' ἐλπίδι, δηλαδή ὅτι αὖθις ἔχει ἀπολαβεῖν τό ἀρχαῖον αὐτῆς κάλλος, καθώς ὑπό Θεοῦ ἐκτίσθη τό πρότερον· διό ἐπάγει· "ὅτι καί αὐτή ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπό τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς, εἰς τήν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ· οἴδαμεν γάρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καί συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν". τίνος ἕνεκεν; τήν ἐλευθερίαν καί ἀφθαρσίαν αὐτῆς

μόνον ἡ κτίσις, ἀλλά καί οἱ ζῶντες ἐν τῷ κόσμῳ ἅγιοι, οἱ
θεῖν γνωστῶς τήν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καί χαρίσματα προφητ
πνευμάτων πονηρῶν δίωξιν, καί ἄλλα διάφορα χαρίσματα ἀπολαβόντες· καί αὐτοί ἐν ἑαυτοῖς στενάζουσι τήν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, ἥτε ἦν ἡ ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος αὐτῶν

ἡ ὁποία ἐν τῇ μελλούσῃ παλλιγγενεσίᾳ δίδοται, καθ'ὅτι ἡ ἅπαξ ἀποφασισθεῖσα κέλευσις τοῦ θεοῦ, "θανάτῳ ἀποθανεῖσθε" οὐ λύεται, ἀλλ'ὅλοι κοινῶς τόν θάνατον ὑπομένωμεν.

Ὅτε δέ πάλιν εἰς τήν μέλλουσαν ἀποκατάστασιν, ὅτε ἡ κτίσις λάβῃ τήν ἀφθαρσίαν της, καί λυτρωθῇ ἀπό τήν ματαιότητα τῆς φθορᾶς, τότε τό σκότος ἐκλείψει εἰς τέλος, καί διαχωρισθήσεται τό φῶς εἰς τούς δικαίους, καί τό σκότος εἰς τούς πονηρούς δαίμονας καί ἀνθρώπους. τό μανθάνομεν ἀπό τόν ἐπιστήθιον Ἰωάννην τόν θεολόγον λέγοντα ἐν τῇ ἀποκαλύψει· " Καί οἱ πυλῶνες αὐτῆς (τῆς πόλεως) οὐ κλεισθήσονται ἡμέρας· (ἤτοι οὐδέποτε)· νύξ γάρ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ· καί παράνω· καί ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδέ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ, ἡ γάρ Δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καί ὁ λύχνος αὐτῆς τό ἀρνίον" (Ἀποκ. Ἰω· κα. 23, 24, 26.).

Ἐγώ δέ λέγω ὅτι οἱ προπάτορες πρό τῆς παρακοῆς τῷ φωτί τῆς Τριάδος περιλαμπόμενοι, καί τῇ θεωρίᾳ τοῦ νοητοῦ παραδείσου κατατρυφῶντες ἐν τῷ αἰσθητῷ παραδείσῳ εὑρισκόμενοι· τόν ὁποῖον νοητόν παράδεισον ἤθελον ἀπολαύσει μέ τόν καιρόν ἁρμόζοντα ἐάν δέν παρήκουον τό θεῖον πρόσταγμα, κατά τήν δόξαν τῶν θεολόγων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων (οὐχί τῶν ἀκαδημίαις διδαχθέντων τήν θεολογίαν, ἀλλ'ἐκ τοῦ θείου πνεύματος τοῦ λαλοῦντος ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν) οὐκ εἶχον νύκτα ποσῶς ἐν τῷ παραδείσῳ· θέλουσα δέ ἡ γραφή σκιωδῶς ἀποδεῖξαι πρός τούς παχυλούς Ἰουδαίους ὅτι μετά τήν παρακοήν ἦλθε τό σκότος σύν τῇ ἁμαρτίᾳ λέγει ὅτι " ἤκουσεν ὁ ἀδάμ τόν κρότον τῶν ποδῶν τοῦ Ὑψίστου τό δειλινόν". δειλινόν τούς ἦλθεν ἀρχή τῆς ἑσπέρας τότε· ὅτι εὐθύς ὁποῦ ἔγειναν παραβάται τῆς θείκῆς ἐντολῆς συνεστάλη τό θεῖον φῶς τῆς χάριτος ὅπου αὐτούς περιέσκεπε δέν ἐχωρίσθη ὅμως ἀκόμη περιμένων τό θεϊκόν πρόσταγμα· ὅτι ὁ Θεός περιέμενε τήν μετάνοιαν αὐτῶν· διά τοῦτο λέγει τό δειλινόν, ὅτε δέ ἐρωτηθέντες καί ψευθέντες ἀπεδοκιμάσθησαν, τότε πρῶτον ἐξεγύμνωσεν αὐτούς ὁ θεός τῆς θεϊκῆς χάριτος, καί ἐνέδυσεν αὐτούς τῆς νεκρώσεως τούς χιτῶνας, ὡς καί προτήτερα τήν στολήν τοῦ θείου φωτός μέ τήν σκέπην τῶν συκίνων φύλλων· καί διωχθέντες τῆς τρυφῆς τοῦ παραδείσου, κατέλαβεν αὐτούς ἡ νύξ τῆς ἁμαρτίας, καί ἄρχησαν τόν θρῆνον.

Φανερόν μοῦν εἶναι ὅτι τό φῶς εἶναι πᾶσα δικαιοσύνη, καί ἀρετή, καί τό σκότος, ἡ ἁμαρτία· ἀλλά καθώς τήν ποίσιν τῶν ἀγγέλων ἡ θεία γραφή ἔκρυψεν ἵνα μή θεοποιήσωσιν αὐτούς οἱ Ἰουδαῖοι· οὕτω καί μέ τό φῶς, τούς ἀγγέλους δηλοῖ, καί διαδιδόμενον φῶς δι'αὐτῶν τῇ κτίσει· καί μέ τό σκότος τούς δαίμονας· μέ τό φῶς παρεικάζεται ὁ παράδεισος, καί ἡ γῆ τῶν πραέων, καί μέ τό σκότος, ὁ ᾅδης καί ἡ αἰώνιος κόλασις· " φῶς γάρ δικαίοις διαπαντός". καί ἐν σκότει ἁμαρτωλοί διαπορεύονται. Ποῖος οὖν νοῦν ἔχων ὑ γιῆ, καί φῶς γνώσεως εὐσεβείας ἔχων, ἤθελε τολμήσει ποτέ νά δόσῃ ἀρχάς εἰς τό σκότος τῆς νυκτός, καθώς τά ἔθνη τά τέκνα τοῦ σκότους· καί νά παραχωρίσῃ τά δευτερεῖα τῆς ἡμέρας νά γένοιτο Κύριε φῶς ἄναρχον καί ἀνέσπερον καί ἀΐδιον· ἀλλ'ἐπί τό προ
μεν. Τρεῖς ἀρχαί τοῦ ἔτους καί ἐνιαυτοῦ εἰσίν, ἡ μία καθολική τῆς
ρος, τοῦ μαρτίου δηλαδή μηνός· καί μάλιστα ἡ κυρία τῶν ἡμερῶν ἁγίου
μόνη, καί πρώτη καί ὀγδόη, ἡ πασῶν τῶν ἡμερῶν τιμιωτέρα, καί ἁγιωτέρα, καί ὑπερτέρα· καί

ἂν θέλῃς νά τό μάθῃς καλῶς μάθετο. ἀπό τά ἱερά ἀναγνώσματα ὁποῦ ἐν προοιμίοις ἑσπέρας τῇ παραμονῇ ἀναγινώσκονται, τό, " ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεός τόν οὐρανόν καί τήν γῆν ἔπειτα μάθετο σαφέστατα ἀπό τήν νέαν ἁγίαν Διαθήκην, τῆς νέας χάριτος Εὐαγγελίου· ἡ ὁποία παρέδραμεν ὡς σκιάν τήν παλαιάν εἰς τό πρωΐ, καί ἀφῆκεν εἰς τό ἑσπέρας, ὡς νύκτα οὖσαν κατά τόν ἱερόν Ἰωάννην Δαμασκηνόν· ὁποῦ ψάλλει εἰς τόν κανόαν τῆς περιτομῆς· καί ἀναγινώσκεται ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς μεγάλης Κυριακῆς, οὐχί ἀναστάσιμον ε ἑωθινόν εὐαγγέλιον, καταλλήλως τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἀλλά, τό, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καί ὁ λόγος ἦν πρός τόν θεόν, καί θεός ἦν ὁ λόγος. δύνασαι ἐδῶ νά μοῦ δώσῃς πρωτεῖα εἰς τά ἑσπερινά ἀναγνώσματα τῆς παλαιᾶς, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεός τόν οὐρανόν καί τήν γῆν· καί δευτερεῖα, εἰς τό, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος; οὐχί βέβαια· ἠ δύνασαι νά μοῦ εἰπῇς ὅτι ἐν τῷ ἑσπερινῷ καί λειτουργίᾳ τοῦ μεγάλου Σαββάτου γίνεται ἡ ἀνάστασις, καί οὐχί ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς κυριακῆς πρωΐας; οὐχί πάντως.

Ἀλλά διά πίστωσιν τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀπό τοῦ ἔαρος, ἄκουσον πῶς ἡ ἑβδομάς τοῦ πάσχα λέγεται διακαινίσιμος· καί λέγομεν, τῇ νέᾳ δευτέρᾳ· τῇ νέᾳ τρίτῃ, καί καθεξῆς. Καί πλέον βροντοφωνώτερον ἄκουσον πῶς τό κελαδεῖ ὁ Δαμασκηνός Ἰωάννης· εἰς τό τροπάριον τῆς α΄ ᾠδῆς τῆς νέας Κυριακῆς· "ἡ βασιλίς τῶν ὡρῶν". Ποία εἶναι ἡ βασίλισσα τῶν ὡρῶν; τό ἔαρ, ἡ ἄνοιξις, ὁποῦ κυριεύει τάς λοιπάς τρεῖς ὥρας τοῦ ἔτους, θέρους, μετοπώρου, καί χειμῶνος.

Ἀρχή γοῦν τοῦ ἔαρος παρεικάζεται μέ τό πρωΐ τήν ἀρχήν τῆς ἡμέρας· ὅταν δέ ἡ ἡμέρα κλίνει πρός τό ἑσπέρας, ἄρχεται νά λαμβάνῃ ἀρχήν ἡ νύξ· καί αὐτή εἶναι ἡ πρώτη τοῦ Σεπτεμβρίου· ὁποῦ ποιεῖ ἀρχήν οὐχί τοῦ ἔτους ὅλου, ἀλλ' ἀρχήν τοῦ χειμῶνος· διό καί προχείμιον καλεῖται· ἡ ἥλιος τάττεται εἰς τήν ἀρχήν τοῦ ἔαρος· ἡ σελήνη τάττεται εἰς τήν ἀρχήν τοῦ φθινοπώρου· ἥτις καλεῖται ἰνδικτιών· καί εἰς δεκαπέντε χρόνους κολοβώνει ἕναν χρόνον τοῦ ἡλιακοῦ ζωδιακοῦ κύκλου αὕτη ἡ ἀρχή σημαίνει τήν βασιλείαν τοῦ ἀντιχρίστου, ἡ δέ ἀρχή τοῦ πάσχα, σημαίνει τήν αἰωνίον βασιλείαν τοῦ Κυρίου καί θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅτι εἰς αὐτήν βέβαια θέλει ἔλθει ἐν δόξῃ ἐξ οὐρανοῦ κριτής ζώντων καί νεκρῶν, καθώς προῆλθεν ἐκ τοῦ ζωοδόχου μνήματος ὡς νυμφίος ἐκ παστοῦ νικητής καί τροπαιοῦχος, μέ τό ἴδιον σχῆμα αὐτό, φέρων τά σημεῖα τοῦ πάθους αὐτοῦ ἐν τῷ σώματι.

Καί αὗται μέν αἱ δύω ἐνιαύσιοι ἀρχαί εἰσί φυσικαί, ἡ μέν πρωτεύουσα, ὡς εἰς ἡμέραν τοῦ ἔαρος τῆς ἡλιακῆς ἐπιτολῆς προανίσχουσα· ἡ δέ δευτερεύουσα, ὡς εἰς τύπον νυκτός ἐνάρξεως τήν ἔλευσιν τοῦ χειμῶνος μηνύουσα, καί τῆς σεληνιακῆς ἐπινεμήσεως τήν δεκαπενταετῆ κυκλοφορίαν τῆς ἰνδικτιῶνος ἀριθμοῦσα. εἶναι δέ καί τρίτος ἀριθμός ἀρχῆς τοῦ ἔτους, οὐχί τῆς φύσεως γνωριζόμενος, ἀλλά τῆς πίστεως ἡμῶν τῶν χριστιανῶν τόν Χριστόν θεμέλιον ἐχόντων· καί ἀφήνοντες τάς δύω αὐτάς ἀρχάς τοῦ ἔτους καί τοῦ μετωπόρου· ἀριθμοῦμεν μόνον τό ἀπό Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν γ ἀπ' αὐτήν τήν πρώτην τῶν γενεθλίων τοῦ Κυρίου· ἥτις μή οὖσα ἐν ἀρχῇ ἀλλά τῇ κε΄ δεκεμβρίου, ἀρχόμεθα ἀπό τήν α΄ Ἰανουαρίου, ἐν ᾗ καί ἡ περιτομή τοῦ Σωτῆρος γέγονεν· ἡ δέ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀπό τήν παραμονήν τῇ κδ΄ μετά τήν

ἀπόλυσιν τῶν μεγάλων ὡρῶν, καί τοῦ ἑσπερινοῦ, γράφει εἰς τόν Πατριαρχικόν κώδικα τό νέον ἔτος ἄνωθεν καί ἐξ ἀρχῆς τήν τάξιν παραλαβοῦσα καί φυλάττουσα.

Κατά τούτους λοιπόν τούς τρεῖς ἀριθμούς φέρε νά ἀριθμήσωμεν καί τάς ἀρχάς τοῦ ἡμερονυκτίου ὑγιῶς· ὁ ὁποῖος οὗτος ἀριθμός δέν ἐχρειάζετο οὐδεμίαν παρατήρησιν, ἀλλ' ἐπειδή καί ἡ φιλονεικία τό ἔκαμεν ὑπόθεσιν, ἀνάγκη εἶναι νά ἀνακριθῇ, καί νά βασανισθῇ ἡ εὐσεβής γνώμη, καθώς καί ἄλλα πολλά φρονήματα ὁποῦ ἀνάγκην νά ἐξετασθῶσιν δέν εἶχασιν, ἡ φιλονεικία ὅμως τῶν κακοτόμων ἠνάγκασε τήν Ἐκκλησίαν, νά εὕρῃ τά ὀρθά, καί ἁπλανῆ φρονήματα· καί πρῶτον μέν λέγομεν, ὅτι τά πρεσβεῖα ὁποῦ φέρει ἡ ἔναρξις τοῦ ἡλιακοῦ μέτρου τοῦ πρώτου μηνός κατά τήν γραφήν ἡ ἰσημερία· τά αὐτά ἔχει καί ἡ ἀρχή τοῦ ἡμερονυκτίου ἀπό πρωΐας ἀρχομένη· καί ἐπειδή οἱ διισχυριζόμενοι χαρίσαι τά πρεσβεῖα εἰς τό ἑσπέρας καί νύκτα, καί φέρουσιν εἰς τό μέσον μερυρίας τινάς καθώς λέγει ὁ μακάριος ἁπλούστατος Πέτρος· "ὅτι εἰσί δυσνόητα τινά, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καί ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καί λοιπάς γραφάς", καί φέρουσιν εἰς τό μέσον ρητά τινά μερικόν ἀριθμόν ἔχοντα, καί οὐχί ὁλικόν· ὡς τό, νυκτήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· νύκτα καί ἡμέραν ἐργαζόμενος, καί ἄλλα τοιαῦτα, καί τά ἐπισφραγίζουσι· μέ τό, ἐάν θελήσωμεν ἀριθμῆσαι αὐτά, ἐπιλήψεται ὁ χρόνος ἡμᾶς διηγουμένους· διά τοῦτο ἄς φέρωμεν ὀλίγα καί ἡμεῖς εἰς τό μέσον μαρτυρίας ἐκ τῶν θείων γραφῶν· καί πρῶτον ἐκ τοῦ προοιμιακοῦ ψαλμοῦ τοῦ ὑπέρ τῆς τοῦ κόσμου συστάσεως, νά ἰδοῦμεν ὁ ψαλμῳδός τήν ἡμέραν προβάλλει εἰς τήν ἀρχήν ἤ τήν νύκτα, λέγει δέ οὕτως· "ὁ ἥλιος ἔγνω τήν δύσιν αὐτοῦ· (εἶτα) ἔθου σκότος καί ἐγένετο νύξ.". ἰδού πρῶτον τήν ἡμέραν λέγει, εἶτα τήν νύκτα. (ργ΄.) "ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύγεται ῥῆμα, καί νύξ τῇ νυκτί ἀναγγελεῖ γνῶσιν. (ιη΄.) "ἡμέρας ἐντελεῖται κύριος τό ἔλεος αὐτοῦ, καί νυκτός ᾠδή αὐτῷ παρ' ἐμοί. (νδ΄.κβ΄) "χίλια ἔτη ἐν ὀφθαλμοῖς σου Κύριε ὡς ἡμέρα ἡ ἐχθές, ἥτις διῆλθε, καί φυλακή ἐν νυκτί. (πθ΄.) "τό πρωΐ ὡσεί χλόη παρέλθοι, τό ἑσπέρας ἀποπέσῃ. (θ΄.ι΄.) "τοῦ ἀναγγέλλειν τό πρωΐ "τό ἔλεός σου, καί τήν ἀλήθειάν σου κατά νύκτα. (κβ΄.β΄.) "ἀπό ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, αἰνετόν τό ὄνομα κυρίου. (ριβ΄.γ΄.). "ἡμέρας ὁ ἥλιος οὐ συγκαύσει σε, οὐδέ ἡ σελήνη τήν νύκτα. (ρκ΄.ἡ΄.). "ἀπό φυλακῆς πρωΐας μέχρι νυκτός. (ρλ΄.θ΄.) "τόν ἥλιον εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, τήν σελήνην καί τούς ἀστέρας εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός. (ρλε΄.ἡ΄.). ἐξαιρέτως ἡ ᾠδή τῶν τριῶν Παίδων. Εὐλογεῖτε φῶς καί σκότος, προθέντες πρῶτον τό φῶς, εἶτα τό σκότος, συνημμένως μέ τό σκότος λέγουσι τήν νύκτα, νύκτες καί ἡμέραι· καί τοῦτο προβάλλουσιν οἱ πρεσβευταί τοῦ νυκτημέρου· ἀλλ' ἄς ἀκούσωμεν τόν μέγαν Βασίλειον πῶς λέγει εἰς τάς εὐχάς. "Εὐλογητός εἶ δέσποτα Παντοκράτορ, ὁ φωτίσας τήν ἡμέραν τῷ φωτί τῷ ἡλιακῷ, καί τήν νύκτα φαιδρύνας ταῖς αὐγαῖς τοῦ πυρός· ὁ τό μῆκος τῆς ἡμέρας διελθεῖν ἡμᾶς καταξιώσας, καί προσεγγίσαι τάς ἀρχάς τῆς νυκτός· "καί ὁ ψαλμῳδός· "ἡμέρας ἐντελεῖται κύριος τό ἔλεος τοῦ ἐμοί, καί νυκτός ᾠδή αὐτῷ παρ' ἐμοί." καί ὁ Κύριος ἐν εὐαγγελίοις περιπατεῖ ἐν τῷ φωτί οὐ προσκόπτει, ἐάν δέ τίς περιπατεῖ ἐν τῇ νυκτί προσκόπτει, ὅτι φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ· καί, περιπατεῖτε ἕως τό φῶς ἔχητε, ἵνα μή σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμί τοῦ κόσμου, ἔρχεται νύξ ὅτε οὐδείς δύναται ἐργάζεσθαι.

καὶ εἰς τὴν ἔξοδον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ." Ὁδὲ θεὸς ἦγεῖτο αὐτῶν ἡμέρας μὲν ἐν στύλῳ νεφέλης, δεῖξαι αὐτοῖς τὴν ὁδόν, τὴν δὲ νύκτα ἐν στύλῳ πυρὸς τοῦ φαίνειν αὐτοῖς. καὶ δευτερώνων λέγει. "Οὐκ ἐξέλιπεν ὁ στύλος τῆς νεφέλης ἡμέρας, καὶ ὁ στύλος τοῦ πυρὸς νυκτός, ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ. καὶ ὁ ὕμνος Ἐζεκίου βασιλέως· "Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, παρεδόθην ἕως πρωΐ ὡς λέοντι. ἔχομεν μαρτυρίαν πιστωτέραν μᾶλλον τόν λόγον τοῦ Κυρίου ὃν εἶπε πρός τόν Πέτρον φωνῆσαι ἀπαρνήσει με τρίτον· "ὦ μαρτυρία θεόφθεγκτος." βαθύας νυκτός οὔσης, σήμερον τό πνεῦμα πέμψει ὃ παρά τοῦ πατρός ἐκπορεύεται· ἂς φιλονεικεῖ λοιπόν ὅστις βούλεται. Ἀλλά καί ὁ θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος γράφων πρός Ἐφεσίους, καί Θεσσαλονικεῖς (εφ. ε΄ 4.–5 – 6.) λέγει· ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, οὕτως ἔρχεται· ὑμεῖς δέ ἀδελφοί, οὐκ ἐστέ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς καταλάβη· πάντες ὑμεῖς υἱοί φωτός ἐστέ καί ἡμέρας· οὐκ ἐσμέν νυκτός, οὐδέ σκότους· ἡμέρας δέ υἱοί ὄντες, νήφωμεν.

Πρό πάντων δέ τούτων ἂς φέρωμεν ὧδε τήν διάταξιν τῶν πανευφήμων Ἀποστόλων τῶν θεμελίων τῆς πίστεως, καί ἀπό αὐτούς θέλομεν μάθη τήν ἀλήθειαν, τίνι τρόπῳ διδάσκουσιν ἡμᾶς νά ἀκολουθῶμεν τήν τάξιν τοῦ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας προσεύχεσθαι· ὅτι φανερά κωδωνίζουσιν ἀπό τό πρωΐ· ὅπου λέγεται ὄρθρος, καί καταλήγουσιν ἕως τήν ἀλεκτροφωνίαν· καί ἐδῶ ἀποφράττεται πᾶν στόμα κεχηνώς φρυαττόμενον κατά τῆς ἀληθείας.

Εὐχέσθωσαν ὄρθρῳ, τρίτῃ ὥρᾳ (σημείωσε ὅτι ὄρθρῳ ὅπου λέγει ἐδώ, τήν α΄ ὥραν δηλοῖ· καθώς καί ὁ μέγας Ἐπιφάνιος γράφων πρός τούς μοναχούς καί οἱ μοναχοί πρός αὐτόν ἀπό τήν α΄ ὥραν τῆς προσευχῆς ἄρχονται τήν διατύπωσιν τῶν ἑπτά ὡρῶν τῆς προσευχῆς). ὥρᾳ ἕκτῃ, ἐννάτῃ, ἑσπέρᾳ, καί ἀλεκτροφωνίᾳ". Ἔπειτα σαφηνίζοντες καί τήν αἰτίαν δι' ἣν ἐν αὐταῖς ταῖς ὥραις ἔταξαν τήν προσευχήν λέγουσιν·

Ὄρθρῳ μέν, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ, ὅτι παρῆλθεν ἡ νύξ, ἐπελθούσης τῆς ἡμέρας, τρίτῃ ὥρᾳ δέ, ὅτι ἐν αὐτῇ γέγονεν ἡ τοῦ Κυρίου ἀπόφασις· ἐν τῇ ἕκτῃ ἐσταυρώθη· τῇ ἐννάτῃ ὅτι ἐν αὐτῇ τά πάντα ἐκινήθη, τῇ ἑσπέρᾳ, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ ὅτι δέδωκεν εἰς ἀνάπαυσιν τῶν ἡμερινῶν κόπων τήν νύκτα· ἀλεκτροφωνίᾳ δέ, ὅτι εὐαγγελίζεται τήν ἡμέραν εἰς ἐργασίαν τῶν ἔργων τοῦ φωτός.

Ποῖος λοιπόν δύναται νά ἀντείπῃ εἰς τήν τοιαύτην τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων διάταξιν; ποῖος νά μή κλαύσῃ τούς ἀντιφερομένους εἰς τάς ἀποστολικάς διατάξεις μόνον καί μόνον διά νά στήσουν τόν λόγον τους; ὦ ἀλοίμονον. Ἀλλά ἀκόμη καί εἰς τήν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, τήν αὐτην γνώμην καί τάξιν, ἀπαρασάλευτον φυλάττουσιν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι λέγοντες. ἡ νηστεία τῆς μεγάλης Παρασκευῆς, καί τό πένθος τοῦ παθους τοῦ Κυρίου, νά φυλάττεται ἀκριβῶς ἄχρι τῆς ἀλεκτροφωνίας τῆς νυκτός τοῦ μεγάλου σαββάτου, ὁποῦ εὐαγγελίζεται ἡ ἡμέρα τῆς Κυριακῆς. Παυσάσθωσαν οὖν οἱ τήν νύκτα τοῦ μεγάλου σαββάτου μετά τῆς κυριακῆς νυκτήμερον ἀριθμοῦντες κατά τό μέτρον τοῦ ὁλ[illegible] ἡμερονυκτικοῦ ἀριθμοῦ. Παυσάσθωσαν καί ἐπιστομιζέσθωσαν· καί μή γι[illegible] λύωσιν οἱ χριστιανοί τήν νηστείαν τοῦ μεγάλου σαββάτου ἀφ' ἑσπέρα[illegible] καί νά γίνωνται αἱρετικοί καί σταυρωταί τοῦ Κυρίου· καί μή λεγέτωσαν ἀνοήτως. ὅτι

ἐάν ἀρχήσωμεν τόν ἀριθμόν τοῦ ἡμερονυκτίου ἀπό πρωΐας, γίνεται διήμερος ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου, καί οὐχί τριήμερος· ὦ τῆς μωρίας! ἄφρων, οὐχί ἡ παρασκευή μία λέγεται, καί τό σάββατον δύω, καί ἡ κυριακή τρεῖς· ἀλλά πῶς μέ τόν μερικῶς μετρούμενον ἀριθμόν πῶς ἀνατρέπει τόν ὁλικόν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ δι' αὐτοῦ.

Ὅτι καθώς εἰς τό Πνεῦμα τό ἅγιον πιστεύομεν καί ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἐκ Πατρός ἀνάρχως ἐκπορεύεται· χρονικῶς δέ στέλλεται παρά τοῦ υἱοῦ εἰς τόν κόσμον πρός ἡμᾶς, οὕτω καί αὐθα· τό μέτρον τοῦ ἡμερονυκτίου καθολικῶς ἀπό πρωΐας ἀρχεται· καί τά ὅρια τοῦ κυρίου μένουν ἀδιάβατα καί παρασάλευτα, καί συμφώνως ἡ ἁγία γραφή οὐ μετατρέπεται. ἡ μέν ἐγένετο ἑσπέρα καί πρωΐ ἡμέρα μία λέγουσα· ἡ δέ ὀψέ σαββάτων ἡ ἐπιφωσκοῦσα εἰς μίαν σαββάτων. ἐάν ἦτον νά ἀνατρέψῃ εἰς τοῦτο ἡ νέα γραφή τήν παλαιάν, ἔπρεπε νά εἰπῇ ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής οὕτω· ὀψέ τῆς μιᾶς σαββάτων, ἀλλ' οὐχί οὕτως, οὐ· ἀλλά βλέπε πῶς τό πρωΐ μόνον τοῦτο λέγουσιν οἱ θεῖοι Εὐαγγελισταί καί οὐ λύουσι τόν νόμον, ὅτι ὁ Κύριος οὐχί καταλῦσαι τον νόμον, ἀλλά πληρῶσαι ἦλθε καί ἄκουσον. "τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέως, καί, διαγενομένου τοῦ σαββάτου· ὅτε δηλαδήτό πρωΐ ἀπέρασε ἡ ἡμέρα καί ἡ νύξ τοῦ σαββάτου, καί ἔφαυσε τό πρωΐ τῆς Κυριακῆς· δύνασαι νά εἰπῇς εἰς τοῦτο ὅτι ἀφ' ἑσπέρας ἦλθοσαν αἱ μυροφόροι εἰς τό μνῆμα τοῦ Κυρίου τό ἅγιον, τό λοιπόν φλυαρεῖς ὁποῖος καί ἄν εἶσαι καί καθεσαι καί μωρολογεῖς· (ὅτι κατά τήν νέαν γραφήν ὁποῦ ἔγιναν τά πάντα καινά, ἀρχίζομεν ἀφ' ἑσπέρας τό ἡμερονύκτιον, καί οὐχί ἀπό τό πρωΐ, ὅτι ἐάν αὐτό τό ἀρχήσωμεν ἀφ' ἑσπέρας ἀκολουθοῦσι δύω ἄτοπα· πρῶτον μέν ἡ ἀνάστασις γίνεται διήμερος, καί οὐχί τριήμερος· καί δεύτερον ὅτι κάμνει χρεία τόν ἑσπερινόν τοῦ σαββάτου καί τῶν λοιπῶν ἑορτῶν νά τόν ψάλλομεν τῇ κυριακῇ ἑσπέρας). ὦ τῆς ἀνοίας! εἶναι νά θαυμάσῃ τινάς ἀδελφοί εἰς ἄνδρας γηράσαντας ἐν εὐσεβείᾳ, καί ὡς εἰπεῖν καταστρηνιάσαντας τοῦ Χριστοῦ, καί νά ὑστεροῦνται τοῦ διακριτικοῦ· καί τοῦτο ἄλλο δέν εἶναι βέβαια, παρά μόνον, ἐξ οἰήσεως, παραχωρήσει τῆς θείας χάριτος, καί θεικοῦ φωτισμοῦ· καί ἀγνοοῦσιν ὅτι πρό τῶν ἑορτῶν αἱ νηστεῖαι, αἱ προσευχαί, καί ἀγῶνες πνευματικοί προηγοῦνται τῆς καταπαύσεως, τῆς ἀργίας, ἀναπαύσεως, καί σωματικῆς παρακλήσεως, ὁποῦ καταλύομεν· ὅτι ἄν ἀρχήσωμεν ἀπό τό πρωΐ νά κάμνωμεν τά τῆς παραμονῆς, πότε θέλομεν ἀναπαυθῇ καί παρακληθῶμεν ἐν τῇ τραπέζῃ σωματικῶς; διά τοῦτον πρῶτον γίνονται οἱ πνευματικοί ἀγῶνες εἰς τιμήν τῆς ἑκάστης ἑορτῆς, καί ἀρχόμεθα ἀφ' ἑσπέρας ἐγκρατῶς, ἤ καί νήστεις καί ἀγρυπνῶμεν δοξολογοῦντες τόν Κύριον βαθμηδόν ἀπό ὕμνον εἰς ὕμνον, καί ἀπό δοξολογίαν εἰς δοξολογίαν, ἐν μέν τῷ ἑσπερινῷ προοιμιάζοντες ψιλῶς τά τῆς ἀναστάσεως, γινώσκοντες εἰλικρινῶς ὅτι μνείαν τῶν γεγενημένων ποιοῦμεν τῶν τότε ἅπαξ πραχθέντων, καί ψάλλοντες μέν ἀναστάσιμα, φυλάττομεν τά κυρίως σημαντικά τεκμήρια τῆς ἀναστάσεως, καί οὐ λέγομεν ἀφ' ἑσπέρας τό, ὁ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν ἐν τῇ ἀπολύσει τοῦ ἑσπερινοῦ, ἀλλά μετά [illegible] οὗ φθάσωμεν τήν ἀνάγνωσιν τοῦ ἑωθινοῦ εὐαγγελίου, καί τόν ἀσπασ[illegible] τήν ἐκ τοῦ τάφου τοῦ Σωτῆρος ἀνάστασιν. καί ὕστερον εἰς τούς [illegible] ὅπου γίνεται ἡ διάτμησις τοῦ σκότους τῆς νυκτός ἀπό τήν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου, καί ἐπον-

ται τά ἐξαποστειλάρια καί ἡ δοξολογία διά τήν φαῦσιν τῆς ἡμέρας, τότε ἀσπαζόμεθα κοινῶς κατά τήν διάταξιν τοῦ τύπου ὅλας τάς ἁγίας εἰκόνας μόνον τήν κυριακήν εἰς τούς αἴνους, τό ὁποῖον σημαίνει τόν ἀσπασμόν ὅπου γίνεται τήν μεγάλην Κυριακήν τοῦ πάσχα, τάς δέ λοιπάς ἑορτάς, μόνον εἰς τό προσκυνητάριον ἀσπαζόμεθα τήν εἰκόνα τῆς ἑορτῆς, ἤτοι τοῦ ἁγίου τοῦ ἑορταζομένου, καί οὕτω εὐσερχόμεθα καθώς ἕνας ὅπου ἐκίνησεν ἀφ' ἑσπέρας ὁδόν καί πορεύεται πρός τήν πόλιν, καί φθάνει τήν πύλην τῆς πόλεως καί περιμένει νά ἀνοιχθῇ ἡ θύρα, ἤτις ἦν ἡ ἁγία λειτουργία ὁποῦ εἶναι ἡ κεφαλή τοῦ ἑσπερινοῦ καί ὅλης τῆς ἀκολουθίας, καί ὅταν ἡ θεία λειτουργία τελειώσῃ, καί λάβομεν τό δηνάριον τοῦ κόπου μας, δηλαδή ἤ τήν μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων εἰ μέν εἴμεθα ἄξιοι ἤ τό ἀντίδωρον, τό ὁποῖον καί αὐτό δέ εἶναι ὀλίγης τιμῆς ἄξιον, ὡσάν ὁποῦ εἶναι σῶμα τῆς κυρίας Θεοτόκου, καθώς ὁποῦ αὐτήν τήν ἰδίαν προσφοράν εὐγῆκεν ὁ ἅγιος ἄρτος, καί μένει τό ἀντίδωρον ὡς σῶμα τῆς Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καί μέ τόν ἀσπασμόν τῆς χειρός τοῦ ἱερέως ὁποῦ ἐψηλάφησε τό δεσποτικόν σῶμα, ἁγιαζόμεθα καί ἡμεῖς, καί μετέχομεν τῆς θείας χάριτος. Καί μετά τήν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, μετά τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας ἀριθμουμένης ἀπό τήν ἐπιτολήν τοῦ ἡλίου, ἀναπαυόμεθα, καί σωματικῶς, εἰς δόξαν Κυρίου Ἰῶς λοιπόν δυνάμεθα ἀδιακρίτως ποιῆσαι τήν κεφαλήν πόδας, καί τούς πόδας κεφαλήν, μετά προοίμια τοῦ ἑσπερινοῦ νά ἀρχήσωμεν καί τά ὅρια τῆς Κυριακῆς ἀφ' ἑσπέρας, καί νά λύωμεν τόν φραγμόν ἀπό τόν κοινόν λαόν ὁποῦ ζητοῦσιν αἰτίαν ὀλίγην μόνον νά καταλύωσι καί νά γίνονται παραβάται καί ὑπόδικοι τῶν φρικτῶν ποινῶν τῶν ἀποστολικῶν καί οἰκουμενικῶν συνόδων ἱερῶν κανόνων;

Ἐξεύρομεν πάνυ καλῶς, ὅτι πᾶσα αἵρεσις ἀπό ὀλίγον πρῶτον ἔλαβεν ἀρχήν, καθώς τό ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ ὅταν εὕρῃ ὀλίγην λύσιν τοῦ φραγμοῦ καί ἐνισχυθῇ, ἔπειτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνοίγει εἴσοδον, καί καταποντίζει χώρας καί πεδία, οὕτω καί οἱ αἱρεσιάρχαι εἰς μέν τό πρῶτον ὀλίγην τινά κακοφροσύνην καί δόξαν στρεβλήν ἐφευρίκασιν· οἱ δέ ὀπαδοί αὐτῶν, αὐξήσαντες καί προσθέσαντες, κατήντησαν εἰς παντελῆ ἀπώλειαν βλασφημιῶν ὡς λίθος κατά πρανοῦς. Καί αὐτό τό βλέπομεν ἔμπροσθέν μας, εἰς τούς λατίνους, καί λουθυροκαλβίνους, εἰς πόσα καί πόσα νεωτερίσματα καί ἀσεβείας κατήντησαν, καί προσθέντες ἔτι καταντοῦσιν ὁσημέραι, ἀπό πλάνην εἰς πλάνην καί ἀπό βλασφημίαν εἰς βλασφημίαν καί τοῦτον τόν λόγον ἐπρόβαλλον ἐγώ αὐτός εἰς τόν [illegible] μακαρίτην συγγραφέα τοῦ τοιούτου φρονήματος, περί ἡμερονυκτίου, καί μνημοσύνων ἔτι ζῶντος αὐτοῦ, καί συνομιλήσας μετ' αὐτοῦ ὅτι τό ὀλίγον ὕστερον γίνεται πολύ· κατά ἀρχαίαν συνήθειαν ὡς μανθάνομεν ἐκ τῶν ἱστοριῶν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, καί μοί ἀπεκρίθη, καί συνήνεσεν ὅτι οὕτως ἔχει ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' ἡ ἔξις ὤθησεν αὐτόν εἰς τό γράψαι καί ἐκδῶσαι καί κοινολογῆσαι εἰς τό κοινόν, καί ἂν ἀφεθῇ οὕτω ἀδιόρθωτα, μέλλουσιν ὕστερο[illegible] Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην βλάβην καί ὄλεθρον ψυχῶν· ὅτι μικρ[illegible] ριζοῦται, ἀλλ' ὅταν δυναμώσῃ, καί ριζώσῃ, δυσκόλως ἀπό πολλούς δύνα[illegible] καί ἂν ἐκκοπῇ μένουσιν αἱ ρίζαι του, καί ἀναβλαστοῦσιν· ὅτι ὁ συγγρ[illegible] στόδουλος κερκυραῖος πρωτοπαπᾶς, ὅπου ἔγραψεν τήν ἱεράν κατήχησιν τῆς ἐξηγήσεως τῆς θείας

θείας λειτουργίας, περί τοῦ ἀμνοῦ ὅτι τό πρόβατον ἐπί τούς πόδας κατά στῆθος οἶδε βαδίζειν· καί ὅτι ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου ἄρτου εἶναι τό μέρος τῆς σφραγίδος, καί οὐχί τῆς ψύχας ὁποῦ διά τῆς λόγχης ποιεῖ ὁ ἱερεύς τόν σταυρόν· ὡσαύτως καί δεξιᾷ τῆς προθέσεως ἀποδείχνει τό μέρος τῆς δεξιᾶς χειρός τοῦ ἱερέως, καί οὐχί τοῦ δεσπότου Χριστοῦ ὁποῦ βλέπει ἐξ ἀνατολῶν πρός δυσμάς, καί οὕτως ἔκαμε τά δεξιά ἀριστερά, καί τά ἀριστερά δεξιά, πόσην βλάβην εἰς τήν ἐκκλησίαν δέν ἐπροξένησεν, καί προξενεῖ εἰς τούς ἀπερισκέπτως αὐτά ἀναγινώσκοντας· μέ ὅλον ὁποῦ ὁ ἀοίδιμος Μπαλάνος οἰκονόμος τοῦ ἐν τζουπαλίῳ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἔκαμε θαυμαστήν ἀντίρρησιν, ἀλλά μείνασα ἀνέκδοτος, σκεπάζεται εἰσέτι ὑπό τόν μόδιον τῆς λήθης.

Καί οὗτος ὁ ἀριθμός τοῦ νυκτημέρου ἄν μένῃ ἀδιόρθωτος, καί ἀνεπίσκεπτος, κατακτᾷ ἀδελφοί, καί προσέξατε καλῶς, νά πρσκυνοῦμεν πρός δυσμάς, ἐκεῖθεν ὁποῦ ἀρχίζωμεν τό νυκτήμερον καί νά βλέπωσιν οἱ ἱεροί ναοί οὐχί κατά ἀνατολάς πρός τήν ἐδέμ, ὁποῦ ἐκδεχόμεθα τήν ἀρχαίαν πατρίδα καί σωτηρίαν μας, τήν μητρόπολιν τῶν πρωτοτόκων· διά τό ὁποῖον, καί ἀνατολικοί δεχόμεθα, καί ὀρθόδοξοι, ἀλλά καθώς οἱ λατῖνοι, νά προσκυνοῦμεν πρός δυσμάς τόν διάβολον, καί τό σκότος τό ἐξώτερον, φεῖσαι Κύριε τῆς τοιαύτης ἀνοίας καί δέν εἶναι οὐδεμία δυσκολία νά προβάλλῃ τό ἀπύλωτον στόμα τοῦ ᾅδου ὅτι ὁ Θεός εἶναι πανταχοῦ παρών, ὡς οἱ λατίνοι λέγουσιν, ναί πανταχοῦ εἶναι καί εὑρίσκεται κατά τήν θείαν ἐνέργειαν· ἀλλά κατά φύσιν καί οὐσίαν ὁ οὐρανός εἶναι θρόνος αὐτοῦ κατά τήν θείαν γραφήν, καί ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ, καί ὑπό τοῦ ὑπερφέρου ὀχήματος τῶν χερουβείμ, καί σεραφείμ ἐφιζάνει, καί κατά ἀνατολάς πρός δυσμάς ἐξ ἀνάρχου Πατρός γεννηθείς ἀτρέπτως καί ἀναλλοιώτως λόγος βλέπων ὀπτάνεται· καί ἀπ' ἀρχῆς τῆς δημιουργίας φῶς ἔταξε διά τούς ἁγίους καί δικαίους, καί κατά ἀνατολάς τόν παράδεισον ἔπηξε, καί σκότος διά τούς δαίμονας καί ἀσεβεῖς καί ἁμαρτωλούς πρός δυσμάς ἔθετο· ὅθεν οἱ τό φῶς τό ἀληθινόν ἐπιζητοῦντες, τά τοῦ φωτός ἔργα πράττουσιν, ἀλλά καί πρός τό μέρος τοῦ φωτός ἀποβλέπουσιν τήν σωτηρίαν αὐτῶν ἐκδεχόμενοι· πρός ἀνατολάς τοῦ ἡλίου ἀφορῶσι, τόν νοητόν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης περιμένοντες· καί ἀκολούθως ἀπό τήν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου τό ἡμερονύκτιον συμφώνως τῇ διατάξει τῆς παλαιᾶς καί νέας Γραφῆς ἀρχίζουσι τήν ἀρίθμησιν, εἰλικρινῶς γινώσκοντες καί πιστεύοντες, καί ὁμολογοῦντες, ὅτι τό πρωτόγονον φάος διέτμηξε καί διεχώρησε τό σκότος ἐκεῖνο τό ἀνύπαρκτον, ὁποῦ ἐσκέπαζε τό πᾶν μή ὄντος φωτός, καί γενηθέντος τοῦ φωτός ἐγένετο ἡ ἡμέρα· πρό γάρ τοῦ φωτός ἡμέρα οὐκ ἦν· ἢ πῶς δύνασαι ἀριθμῆσαι διάστημα ὡρῶν τοῦ πρώτου ἐκείνου σκότους ὁποῦ συνεῖχε τό πᾶν πρό τοῦ γενέσθαι τό φῶς; ἀλλά γενηθέντος τοῦ φωτός καί ὑποκρυβέντος ἐν διαστήματι νυκτός ἄχρις οὗ ἀνατείλῃ πάλιν ὁ ἥλιος, ἐκλήθη ἡμερονύκτιον.

Μακράν τοίνυν ἀφ' ἡμῶν γενέσθωσαν οἱ τοῦ σκότους τῆς νυκτός προηγεῖσθαι λέγοντες· σημείωσαι δέ καί τοῦτο· ὅτι ὁ εἰρμός τῆς ε[illegible] σεως, ἐάν ἔλεγε διά τό χάος οὕτως· "Ὑτῷ φωτί διατμήξας τό πρωτόγ[illegible] λόγον, εἰ δέ τοῦ φωτός τά χάος οὔτε ἦτον, οὔτε εἶναι, ἐν τῷ φωτί σκότος οὐκ ἔστι ποτέ.

ὥστε τό σκότος οὐκ ἔστι πρωτόγονον, ὅτι οὐκ ἐποίησεν αὐτό ὁ Θεός, ἀλλ' ἡ ἀπουσία τοῦ φωτός ποιεῖ τό σκότος· καί ταῦτα μέν περί τοῦ πρώτου ἀριθμοῦ τοῦ ἡμερονυκτίου. Περί δέ τοῦ δευτέρου κατά τήν ἰσημέρίαν τοῦ μετοπώρου τοῦ Σεπτεμβρίου, εἶναι ἡ ἀρχή τῆς νυκτός· ὅτι ἡ ἡμέρα ἀρχήν ἔχει, καί ἡ νύκτα, καθώς καί ἡ ἰσημερία τοῦ ἔαρος ἔχει ἀρχήν καί ἡ ἰσημερία τοῦ προχειμερίου.

Φέρε δέ καί τόν τρίτον ἀριθμόν τόν οὐχί κατά ἀκολουθίαν τῆς φύσεως τῶν ὄντων, τοῦ ἡλιακοῦ δηλαδή καί ζωδιακοῦ κύκλου τοῦ ἡλίου ἐνιαυσίου τοῦ ἀρχομένου ἀπό τόν Μάρτιον Μῆνα, καί τοῦ ἑτέρου τοῦ Σεληνιακοῦ τοῦ δεκαπενταετοῦς κυκλοφορουμένης ἰνδικτιῶνος, ἀλλά ἀπό τήν ἀρχήν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀρχομένης, ἀπό τήν γέννησιν δηλαδή τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ ὁποῖος ἀριθμός ἀριθμεῖται οὕτως· ὁ μέν Ἰωνᾶς ἐν ἡμέρᾳ ριφθείς ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης, καί καταποθείς ὑπό τοῦ κήτους, ἔμεινεν εἰς τήν κοιλίαν τοῦ θηρός τρεῖς ἡμέρας καί δύω νύκτας, οὕτω καί ψάλλει ἡ Ἐκκλησία. "Ἐν κήτει Χριστέ τριημερεύσας, Ἰωνᾶς προέγραψέ σε τόν ἀθάνατον, ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς γῆς τριημερεύσαντα", καθώς καί ὁ Κύριος ὡς λέγει ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος (κεφ. ιγ.' 40). ὥσπερ γάρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τρεῖς ἡμέρας καί τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καί ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καί τρεῖς νύκτας", καί δύω νύκτας εἴπομεν ἄνωθεν ὅτι ἐποίησεν Ἰωνᾶς, ὅτι ἡμέραν ἐρρίφθη εἰς τήν θάλασσαν, καί τό κῆτος ἐκεῖνο πλεῦσαν διεπέρασε τά μακρά πελάγη, καί διαπεράσας τόν ἑλλιαποντον, κατά τόν Ἰώσηπον, φθάσας τόν πόντον ὡς οἷον τι πλοῖον ἐξέβαλεν αὐτόν τήν τρίτην ἡμέραν εἰς τάς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου ὁποῦ ἡ Νινευΐ κεῖται, καί ἴδων αὐτόν οἱ νινευΐται, καί ἐκπλαγέντες ἐπίστευσαν εἰς τό κήρυγμα αὐτοῦ, ὡς τό ψάλλει καί ἡ Ἐκκλησία, εἰς τά ἰδιόμελα τοῦ σεισμοῦ κστ.' ὀκτωβρίου· "Νηνευΐται τοῖς παραπτώμασι, τήν διά σεισμοῦ ἀπειλῆς κατάχωσιν ἤκουσον, ἐν δέ τῷ μεσιτεύοντι σημείῳ τοῦ κήτους, τήν διά τοῦ Ἰωνᾶ ἀνάστασιν, ἡ μετάνοια παρακαλεῖ.". ὅτι μόνον εἰς τούς λόγους τοῦ Ἰωνᾶ βέβαιον δέν ἤθελον πιστεύσῃ, ἐάν δέν ἔβλεπον τό κῆτος νά ἐκμέσῃ τόν Ἰωνᾶν ἐν ἡμέρᾳ κατ' ὀφθαλμούς αὐτῶν· καί αὐτό ἦτο οἰκονομία Θεοῦ νά σκληρυνθῇ ὁ Ἰωνᾶς νά μήν ὑπάγῃ διά ξηρᾶς εἰς Νινευΐ, οὐ γάρ ἐπίστευον εἰς τούς λόγους του, καθώς καί οἱ Ἰουδαῖοι ἐζήτουν σημεῖον οἱ ἄπιστοι εἰς τά τοιαῦτα θαύματα τοῦ Κυρίου ὅπου ἔβλεπον. ἡ τρίτη λοιπόν νύκτα ἔννοεῖται συνημμένως οὖσα ταῖς τρισίν ἡμέραις, ὡς ὁ κατέχων τῇ χειρί ὕδωρ θαλάσσης εἰς τόν αἰγιαλόν, ὅλην τήν θάλασσαν ἐννοεῖται ὅτι πιάνει κατά τόν Θεολόγον Συμεών· ὅτι καί ὁ Κύριος δέν δυνάμεθα νά εἰποῦμεν ὅτι τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας καί τρεῖς ὁλοκλήρους νύκτας ἔκαμεν εἰς τήν καρδίαν τῆς γῆς, ἤτοι εἰς τόν τάφον, ἀλλ' ἐκ τοῦ μέτρου τῶν ἡμερῶν συμπεριλαμβάνονται καί αὐ νύκτες· ὡσάν ὁποῦ εἰς τό διάστημα τριῶν ἡμερονυκτίων διεπράχθη τό σωτήριον πάθος, ἡ ταφή, καί ἡ ἀνάστα[illegible] ωνᾶς, ἐξελθών κατά τρίτην ἡμέραν ἐκ τοῦ κήτους, ἔμεινε καί τήν νύ[illegible] εἰς τό περιγιάλιον ἀναπαυόμενος, καί τήν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, ἐξῆλθεν [illegible] καί ἡ τρίτη ἐκείνη νύξ συναριθμεῖται ταῖς δυσί νυξίν, καί γίνονται τρεῖς ἡμέραις, καί τρεῖς νύκτες ὁλόκληραι.

Οὕτω λοιπόν καί εἰς τήν τριήμερον ταφήν τοῦ Κυρίου, ὑγιῶς ἀριθμοῦνται αἱ τρεῖς ἡμέραι, καί αἱ τρεῖς νύκτες κατά μερικόν ἀριθμόν τοῦ πάθους, ταφῆς, καί ἀναστάσεως τῆς ἐνδόξου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τῇ πέμπτῃ ἑσπέρας, μετά τόν μυστικόν δεῖπνον καθώς καί προεγράφη, ἄρχησαν ἡ συλλαβή τῆς παραδόσεως εἰς τούς Θεοκτόνους, καί ἄχρι πρωΐας, ἐδεσμεύθη, ἐκρίθη, ἐραπίσθη, ἐνεπτύσθη, κατεκρίθη ὡς παράνομος, καί ἀπεφασίσθη ἔνοχος εἶναι θανάτου. Τῇ παρασκευῇ ὅλῃ ἀνέβη ἐπί τοῦ Σταυροῦ, τῇ ἐννάτῃ ἀπένευσε καί κατέβη ἡ παναγία αὐτοῦ ψυχή εἰς τόν ᾅδην (οὐ γάρ ἄψυχον αὐτόνως ὁ Ἀπολλινάριος φρονοῦμεν), ἑσπέρας δέ ἀποκαθηλωθείς ἐτέθη εἰς τόν τάφον, καί ὅλην τήν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου καί τήν νύκτα τοῦ Σαββάτου ἄχρι μεσονυκτίου εἰς διάστημα ὡρῶν τριάκοντα καί τριῶν, καί τότε ἀνέστη, ἐν δόξῃ, καί ἐφάνη πρῶτον τῇ μητρί, εἶτα ταῖς μυροφόροις, εἶτα τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καί Ἀποστόλοις.

Αἱ τρεῖς γοῦν ἡμέραι, καί αἱ τρεῖς νύκτες ἀριθμοῦνται οὕτως εὐσεβῶς: πρῶτον ὡς ἡμέρα, οὕτω, μία ἡ παρασκευή, δευτέρα, τό σάββατον, τρίτη δέ ἡ Κυριακή καθ' ἥν ἀνέστη. αἱ δέ νύκτες οὕτως· ἡ νύξ τῆς πέμπτης ἐν ᾗ παρεδόθη, μία, δευτέρα ἡ τῇ παρασκευῆς καθ' ἥν ἐν τῷ τάφῳ ἐσαββάτισε, καί ἡ νύξ τοῦ σαββάτου, καθ' ἥν πρός ὄρθρον ἀνέστη, καθώς ψάλλει Δαβίδ. Ἐξεγερθήσομαι ὄρθρου. ἡ δέ Κυριακή ἀριθμεῖται εἰς τόν ἀριθμόν τῶν ἡμερῶν μόνον ὅτι ἐν αὐτῇ ἀναστάς ὀψίας οὔσης, ἐπέστη κεκλεισμένων τῶν θυρῶν εἰς τούς Μαθητάς, καί δείξας τάς χεῖρας καί τούς πόδας αὐτοῦ, καί τήν ἀκήρατόν του πλευράν, ἐπιστώθη ἐβεβαίωθη ὅτι ἀνέστη ὅπου ἕως τότε ἀμφιβάλλετο ἀπό τούς ἔτι ὀλιγοπιστοῦντας μερικούς μαθητάς.

Δέγομεν λοιπόν, ὅτι ἡ νύξ τῆς πέμπτης μέν οὐ κατά ὁλικόν, ἀλλά μερικῶς, ἀριθμόν μετά τῆς μεγίστης παρασκευῆς, ἀριθμεῖται ἓν νυχθήμερον, ἡ νύξ τῆς παρασκευῆς μετά τοῦ σαββάτου, δεύτερον νυχθήμερον, καί ἡ νύξ τοῦ σαββάτου μετά τῆς Κυριακῆς ὡς ἄνωθεν εἴπομεν, τρίτον νυχθήμερον, καί οὔτε τό ἡμερονύκτιον συγχέεται παρά τοῦτο, οὔτε νυχθήμερον ὁροθετεῖται, ἀντί ἡμερονυκτίου λέγεσθαι· οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω πιστεύομεν, καί οὕτω κρατεῖ καί ὁμολογεῖ ἡ ὀρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία.

Εἰς ὅλα αὐτά ἀμβλυωπῶν ὁ ἀντιφερόμενος καί σπεύδων ἀποδεῖξαι τό φῶς σκότος, καί τό σκότος ἡμέραν, διισχυρίζεται ἀποδεῖξαι εἰς τήν ἑρμηνείαν τοῦ Χρυσοστόμου ὅπου κάμνει ἐξήγησιν εἰς τήν πρός Κορινθίους ἐπιστολήν κεφ. ιε'. σελ. 366, καί γράφει ὅτι· "Κατ' αὐτήν τήν πρώτην δημιουργίαν δείκνυται ἐκ περιουσίας τό σκότος πρῶτον, καί ἔπειτα τό φῶς· σκότος γάρ ἦν ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καί ἐπιφέρει μάρτυρας θεολόγους ἀνωνύμους ὅτι νά ἐδόξαζον, πῶς τό πρωτόγονον ἐκεῖνο σκότος νά ἐκράτησεν ἄχρι τῆς ἕκτης ὥρας τῆς πρώτης ἡμέρας, καί ὅτι νά συνάγεται τοῦτο ἀπό τήν λέξιν τοῦ· "ἐπεφέρετο" προφανές ψεῦδος· τό γάρ ἐπεφέρετο (πρόσχες καλῶς) δέν λέγεται διά τό σκότος ἀλλ' ἤτοι τόν ἀέρα. Οὗτος δέ ἐκλαμβάνων τό ἐπεφέρετο ἀνοήτως διά τό σκότος παρατατικοῦ χρόνου ὑπάρχοντος, δέν σημαίνει σύντομον καιρόν, ἀλλά [illegible] γοπορίαν καιροῦ· καί ἀπό τήν μεσημβρίαν νά ἄρχησεν ἡ δημιουργία τοῦ φωτός, καί ὅτι

ἐπειδή τό σκότος ὁ θεός ἐκάλεσε νύκτα. δυώ συνοφάνται τοῦ φωτός· πρῶτον τό ἐπεφέρετο ὁπού λέγει ἡ θεία γραφή, ὅτι "πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος, τό μεταφέρει εἰς τό σκότος· καί δεύτερον, τό, διεχώρησεν ὁ θεός ἀναμέσον τοῦ φωτός, καί ἀναμέσον τοῦ σκότους, καί τό φῶς ἐκάλεσεν ἡμέραν, τό δέ σκότος ἐκάλεσε νύκτα· τά δύω πρωτεῖα τοῦ φωτός, καί τῆς ἡμέρας τά ἀποδίδει εἰς τό σκότος, καί εἰς τήν νύκτα.

Εἶτα ἀνατρέπει καί τόν Διονύσιον Ἀλεξανδρείας ὅστις γράφει διά τήν νύκτα τοῦ μεγάλου σαββάτου ὑγιῶς ὅτι ἡ νύξ ἐκείνη εἶναι τοῦ σαββάτου, καί οὐχί τῆς Κυριακῆς. ἀνατρέπων λέγει οὕτως. "Εἰδέ καί εἰπῇ τις, ὅτι ὁ θεῖος Διονύσιος Ἀλεξανδρείας, νύκτα τοῦ σαββάτου ὀνομάζει τήν πρό τῆς Κυριακῆς, καί ἄλλοι τινές (δηλαδή ὁ μέγας Χρυσόστομος, καί ὅλη κοινῶς ἡ Ἐκκλησία), ἀποκρινόμεθα ὅτι ταύτην οὕτως ὀνομάζει, διότι φυλάττεται αὕτη νήστιμος ἄχρι τῆς ἕκτης ὥρας, ἀπό δέ τῆς ἕκτης ὥρας ἦτε τοῦ Κυρίου ἀνάστασις γέγονε, καί ὁ ὄρθρος τῆς Κυριακῆς ψάλλεται, καί μετά ταῦτα ἡ νηστεία λύεται. με τά τοιαῦτα δεικνύει ὅτι μετά τήν ἕκτην ὥραν νά πασχάζουν οἱ Χριστιανοί, τό ὁποῖον εἶναι παρανομώτατον, ὅτι ἀνατείλαντος τοῦ ἡμίου εἶδον αἱ Μυροφόροι τόν Κύριον, καί κατά τήν λειτουργίαν ὅετ λάμψῃ ἡ ἡμέρα γίνεται ἡ κατάλυσις. ὁ δέ ὅρος τῆς στ. ὥρας, οὐχί διά νά καταλύωμεν ἐτέθη, ἀλλ' ὅτι ἀρχόμεθα τούς ἀναστασίμους ὕμνους, καί οὐχί ἀπό τήν νύκτα καθώς πολλοί τοῦ λαοῦ ἀκρατεῖς δεδουλωμένοι εἰς τήν κοιλίαν τους καθώς ἀκούουν τό Χριστός ἀνέστη τρώγωσιν ψά, καί λύουσιν ὅλην τήν ἁγίαν νηστείαν οἱ ἄφρονες, διά μή φυλάξουν τάς λοιπάς ἓξ ὥρας τῆς νυκτός, καί νά καταλύσουν καθώς πρέπει εὐχαριστοῦντες τόν Κύριον, ἀφ' οὗ κατατρυφήσωσι τά θεῖα μυστήρια ἐν αὐτῇ τῇ κυρίᾳ ἡμέρᾳ. διό καί οἱ θεῖοι εὐαγγελισταί, ἱστορίσαντες τήν ταφήν τοῦ Κυρίου ἑσπέρας τῇ παρασκευῇ ὅετ καί ἡ σελήνη ἐφάνη πανσέληνος, δέν ἀπέδωκαν εἰς τό σάββατον τήν νύκτα ἐκείνην, ἀλλ' εἶπον "τῇ ἐπαύριον, ἥτις ἐστί μετά τήν παρασκευήν". ἀφ' οὗ δηλαδή ἡ παρασκευή μέ τήν νύκτα παρῆλθε, καί ἔλαμψεν ἡ ἡμέρα τοῦ σαββάτου, ὡσαύτως καί τήν νύκτα τοῦ σαββάτου δέν τήν ἐκάλεσαν Κυριακήν, ἀλλ' ὀψέ σαββάτων λέγουσι, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἤτοι τήν νύκτα τοῦ σαββάτου ὁπου ἐξημέρωνεν ἡ Κυριακή.

Περί δέ τοῦ πρωτογόνου χάους λέγει Θεόδωρος ὁ πτωχός εἰς τήν ἑρμηνείαν τοῦ εἱρμοῦ τῆς ε' ᾠδῆς τῆς Μεταμορφώσεως, ταῦτα αὐτολεξί οὕτως. "Πρωτόγον δέ τοῦ φωτός ὅτι τό χάος ἦν. (ἤτοι τό σκότος) Ἑλλήνων μωρῶν ἀσεβῶν ὕθλοι εἰσίν, ὡς οὐσίαν τινά πρωτογενῆ ὑφεστάναι λεροὺντων, Χριστιανοῖς δέ ἡμῖν, ἀπαράδεκτον ἔστω. οὐ γάρ οὐσία τις τό σκότος ἐστίν, ἀλλά πάθος περί τόν ἀέρα, στερήσει τοῦ φωτός ἐγγινόμενον, ὅ οὐ πρωτογενέστερον ἐστιν, οὔτε ὡς οὐσία, στέρησις γάρ· οὔτε τοῦ ἁπλῶς φωτός, ἀλλά τοῦ ὕστερον τοῦ γεγενημένου τῇ κελεύσει τοῦ κτίσαντος τῇ λεφούσῃ, γενηθήτω φῶς· μή ὄντος γάρ πρότερον τοῦ φωτός, χάος σκότος ἀνυπάρκτου ἦν ὅ ὁ θεός οὐκ ἐποίησε". Πρωτόγον κεῖνο λέγεται, τό πρίν τῆς ποιήσεως τῶν φωστήρων καί ἀστέρων ἦν. ὅτι εἶπε καί ἐγένετο φῶς διακεχυμένον, οὐχί ὡς λέγει ὁ Νικόδημος ἄχρι τοῦ πρωτογόνου σκότους ἦσαν, ὅτι ἥλιος οὐχ ὑπῆρχε τότε ἵνα κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἐπιλάμπει τό πρόσωπον τῆς γῆς ἐκφαπλούμενος τάς ἀκτῖνάς του, ἀλλ' ἅπαξ σύν θείῳ προστάγ-

ματι παρήχθη τό φῶς ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι. τῇ δέ τετάρτῃ ἡμέρᾳ συνάψας τό φῶς ἐποίησε τούς φωστῆρας καί ἀστέρας, καί διαχώρησεν ἀναμέσον τοῦ φωτός τό σκότος. διό καί ὁ προφηνάναξ λέγει. "ὁ ἥλιος ἔγνω τήν δύσιν αὐτοῦ, εἶτα περί τῆς νυκτός ἔθου σκότος καί ἐγένετο νύξ; τῇ κελεύσει οὖν τοῦ κτίσαντος τῇ λεγούσῃ, γενηθήτω φῶς ..... ὥστε τό μέν φῶς ἡμέραν ὀνομασθῆναι, τό δέ ..... νύκτα. λέγει γάρ ἡ Γραφή. "καί ἐκάλεσεν ὁ θεός..... ἡμέραν, τό δέ σκότος ἐκάλεσε νύκτα.

Ρῦσαι οὖν ἡμᾶς Κύριε, ὦ Κύριε, κύριε τοῦ ζοφεροῦ σκότους τοῦ ἑτοιμασθέντος τῷ διαβόλῳ καί τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, καί ἀξίωσον ἡμᾶς τοῦ ἀνεσπέρου φωτός, τῆς οὐρανίου βασιλείας σου. Ἀμήν.

ΟΔΣΖΡΗΤΟΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ...

ΙΑΥ
3.3.1

Θεοδωρήτου ὑπόμνημα
περὶ τῆς μονῆς Χειμάρρου.

(ἡ δεῖ ἄλλα ῥηματίων· ἐξ οὗ οἱ Φράγγοι τῶν Λατίνων ἐκκλησίας
ἀνεστάσησαν, ἐμπεπλήσθησαν παρὰ πάντων τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ αὐτῶν,
ἐξ ἐκείνου τοῦ καιροῦ οὔτε ἁγίασις τινὰς ἀναδέξασθαι, οὔτε δῶρα
ἄλως ἐπιμίσασθαι τοῦς. Ἡ γὰρ ἀγιοσύνη καὶ ἡ τῶν δωρεῶν δόξα γνωρί-
σματά εἰσι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀδιαχώρετα, δι' ὧν οἱ χριστοὶ
δεικνύμενοι αὐτοῦ καὶ ἄλλων ἐκκλησιῶν αὐτὴν διακρίνειν· ὅθεν συμβαί-
νουσιν, ὅτε ἡ τῶν Φράγγων ἐκκλησία ἀνεστάνατο δι' ἐξωμοσίαν, καὶ διὰ
τοῦτο παντὸς χαρίσματος ἁγιασμάτων ἀνεστερήθη· οὐδὲ δι' ὀλίγου
ἐν τοῖς μόνοις τῆς Λατινικῆς ἐκκλησίας ἁγιάσματα καὶ δωρεαὶ γίνονται δυ-
νάμει, καὶ ἐν τῇ θείᾳ μυήσει καὶ βάπτισμα καὶ διαφορείσεως προβαλλόμενοι καὶ ἄν-
δρας διὰ τοῦ ἀποδείξωσιν ἐναύδους, ἵνα οὐδὲ σύμβολον ὅλως ἀπ' ἔχει ὁ λόγος
αὐτῶν [μήτοι αὐτοῦ] ἡ τῶν Φράγγων ἐκκλησία πρὸς τὴν τῶν Λατίνων κα-
θολικήν. Δύο δέ ταῦτα καὶ ἀρκοῦντα τυγχάνει, τὸ ὁμοῦν αὐτοῦ ἀναφέρου
σι πρός τε τὸν ἄρτον καὶ τὸν βαπτισμόν, οἷς ἡ Λατινικὴ ἐκκλησία σφρά-
γιζεται· διὸ μεγάλα τοῦτα καὶ ἀναγκαῖα τοῖς βαπτισθεῖσι, καὶ ὁμοῦν
ἐστι ὕδωρ πρὸν ἡ θεὸς ἐπέχεσθαι αὐτὸ τὸν ἁγιασμὸν αὐτοῦ μέχρι τῶν
καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἐκ οὐδὲν λογίζομαι τὸ μυθάριον, ὅτε ὁ αὐτοῦ
ὄχλος ἀδύνατος εἰς τὸν καὶ αὐτοῦ ὁμοῦν ὡς ἄνω ὁμοῦν ἐπιτελεῖσθαι. Λέγω
περὶ τῶν ἁγιασμάτων τῶν δωρεῶν καὶ τὸν τῆς αὐτοῦ ἀναγεννήσεως.

Τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου (Ὀνατ. Ἀστήρ Ἔλ. Κ' (1
Θεοφρήτου Ἰωαννίτου (1804)
ἡγουμένου χρηματίσαντος τῆς μονῆς τοῦ Ἐσφιγμένου 6. 309
Ὑποσημεῖωμα περὶ τῆς Μονῆς Χειμάρρου.

Παῦλος ὁ Ξηροποταμηνός, υἱὸς Μιχαὴλ Ραμαβέ, ὃ ἐν ἔτει 870 καὶ Πάϊλος Ξηροποταμηνός, ὁ ἐπὶ βίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωφερομένου, ὃς καὶ ἀπὸ τοῦ ὁσίου τούτου Ἀθανασίου προσηγόρευσεν ἑαυτὸν· ἃ οὗτος, ἀνὴρ ἅγιος ὁ ὁσιώτατος ἡμῶν γενόμενος ὄντως τῷ ὄρει, ἐμποσθενὴ ὢν ἔτι καὶ κατὰ τὴν ἀρετήν, ὅτε καὶ ἀρχὴν ἡμῶν φανῆναι ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ἔσται γάρ τις ἀρχηγὸς ἐν τῷ ὄρει καὶ μείνῃ μοναχὸς ἐξ αὐτοῦ καὶ πολλοὶ ἐν αὐτῷ καὶ ἄλλοι τοὺς ἁγιοπρεπεῖς σκοποὺς σκοπεύουσι τὴν ἀρετήν. Οὗτος ἐτελεύτησεν ἐν ἔτει 1027, ὅτε, κατὰ τὸν Συλλογέα, ἀπὸ τοῦ 812 ἕως τοῦ 1178, ὅτε Ραμαβὲ ὁ γέρων ἐδωρήσατο αὐτῷ τὸν τόπον Σκαμνέϊ, διαφέρουσι χρόνοι 158 ὥστε χρόνων τὰ σφῶν αὐτῶν ἀκριβῶς ἐν τῇ ἐρήμῳ Χειμάρρου Μονὴ δὲ Χειμάρρου οὐκ ἦν τὸν Ξηροποταμηνὸν τόπον ἀλλὰ τοῦ ἁγ. Νικηφόρου, ὡς ἐν παλαιοῖς μέλεσι φαίνεται, ὡς καὶ ὁ Καισάριος μοναχὸς διηγεῖται οὕτως· ἀνδρεία, λουκουδία ἡ τοῦ Χωροσκάμμα.

Τὸ δὲ ὄρος ὁ αὐτάδελφος τοῦ Παύλου διορύξαντος διαφόρως ἐξεκαίνισε τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Μ' Ἐμφυτίων Ἰουλιανοῦ, ὅνπερ ἀπὸ τοῦ ἐπιόντος ἐξεκαίνισε χρονολογίας καὶ ἐντοῦ Τόμου τῆς Ἑνώσεως, ὅτε οὐχὶ τὸν μέγιστον μέντοι, ἀλλὰ τὸν τοῦτον, κατὰ τὴν χρονογραφίαν, κατατιθὰ τὸν ἐξεκαίνισε· διότι, ἐὰν τὸν μέγιστον ἦσαν τὰ ἐλθὼν εἰς τὸ Ὄρος ὁ πατριάρχης καὶ υἱὸς τοῦ βασιλέως Ραμαβὲ καὶ ἐκλαύσῃ ἀποδάκρυσιν ἀποδάκρυσιν μόνον παρὰ τοῦ ὁσίου Παύλου, ἐὰν δέκα ἔτη κατὰ τὴν χρονολογίαν, ἀπὸν τὰ ἀποστολικὰ ὅτε, ὅτε ἦσαν τὰ ἐξεκαίνισα, ἐξ ἀκοῆς ἦσαν ὁ ὁσιώτατος.

Τὸ δὲ ἀγιαστὸν χρυσόβουλλον τὸ τῶν ἁγίων Ραμαβὲ ἦσαν τὸ ἔτει 994, καθὼς τὸν φεβρουάριον ὄγδοον ὁ Τόμος τῆς Ἑνώσεως. κα
ἐτῶν, ἀπὸ χρόνων 40, τῷ 994. ὁ δὲ Ραμαβὲ ὡς οὐχὶ

ἦσαν, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος ἐβασίλευσεν· ὁ δὲ ἀναψάρχης ὁ
ὁ ἀοιπόας τὴν ἐνωσιν Νικόλαος ὁ Μυστικός, ἀπὸ τοῦ 6448 ἕως τοῦ 6452,
ἔτη 4, καὶ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ, οὗτος ἐβασίλευσεν ἔτη 4. Ὁ Νικόλαος ἀναψάρ-
χης ἀναψαρχήσας ἐπὶ Λέοντος τοῦ σοφοῦ ἔτη 11, εἶτα Ἀλέξανδρος ὁ ἀδελφὸς
Λέοντος, ὃν ἔφθασε τὸν Νικόλαον ἐς τὸν ἕβδομον ἐνιαύσιον ἐν ᾗ ἐγένετο, καὶ ἐ-
ναψαρχήσας χρόνους τῆς ὁδὸς Ἀλέξανδρος χρόνον ἕνα· ὅστε ὁ Νικόλαος χρόνο-
νους 8 καὶ μῆνας 4 ὕστερον· εἶτα χρονῶν ἓξ Ῥωμανοῦ ἀναψαρχήσαντος ἔτη 4,
μῆνας 8 ἐξ ἀνατολῆς τοῦ τῆς χρόνου τῆς ναυαρχίας του. Μετὰ δὲ τὸν
Νικόλαον ἦρεν ὁ Στέφανος ἐξ Ἀμαστρίδος· εἶτα Τζάγων· καὶ ἔπειτα Θεοφύ-
λακτος· οὐχὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ ὁσίου Παύλου, ὁ ἁγιος Καισαρεωμενίτης καὶ
οὐχὶ ναυαρχήσας, ἀλλ' ἕτερος· διὰ τὸ σχῆμα χρυσόβουλλον ἔχει ὁλόγραφον ὡ-
ἕως 6459. Ὅστε ἔτη ἐπεβίωσε (α)

Ὁ δὲ ἀρχάριος, εὑρὼν τὰ συγγράμματα τοῦ προφυρογεννήτου περὶ θεμάτων καὶ πε-
ρὶ Κωνσταντινουπόλεως, εὗρεν ἐν αὐτοῖς καὶ κατάλογον τῶν ναυαρ-
χῶν Καλλίστου Λειμῆνος Σαμοθρᾴκης Μακεδονίας Ἰησοῦ, Ἰωάν-
νου Λευγαράβου καὶ ἑνὸς ἀνωνύμου, ἐν τῷ Α' τόμῳ τοῦ Πορφυρογεννήτου
σελ. 209 καὶ τόμῳ Β' σελ. 919 τε, ἐν ᾧ καὶ μάρτυρας φέρουσιν ἀρχαίους ἱστορ...
Θεοφάνης Τζάγων Σμυρνῶν Λογοθέτης, ἰωὴλ πρὸ τῶν ναυαρχῶν καὶ Νικολάου
Μυστικοῦ λείψανα ὅσα μέχρι τοῦ 925 ἐκατοντάδος ἦσαν, ἅπαντα τὸν Στέφανον ἐξ Ἀμα-
στρίδος λάβωμεν καὶ πάντα ἀνορύξωμεν. Ὅθεν τὰ ἁγιάσματα τοῦ Ἀμαστρίδος καὶ
ἅπαντα θεοφυλάκτου καὶ πατέρων τοῦ ἁγίου Ὄρους καὶ ἐφεσίους σιγιλλιώδη,
ὧν ἔμαθον ὁ σοφὸς τοῦ χρυσοβούλλου, ἀνεγνωκόσιν καὶ μυθώδεις φαντασίας
τακτόν, ὅτι λέγω ὅτι ἐκατονταετῆ χρόνον ἦσαν ἕως τοῦ, ὁδὸς Παῦλος ἦσαν ἐπὶ
τῶν καὶ ὁ θεοφύλακτος ἐπὶ τοῦ, πῶς λοιπὸν ἐσυγχρόνουν ἐν ἀναφορᾷ
πατέρων; Ὁ δὲ Ῥωμανὸς ἦν βασιλεὺς τότε, καὶ ἐν τῷ τόμῳ τοῦ σπιτίου βασι-
λέως Κωνσταντίνου καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἔχει
στάσεις καὶ ὕβρεις τοὺς υἱοὺς τοῦ Κωνσταντίνου, Στέφα

και αὐδεὶς ἐβασίλευσε μόνος του. αὐδὲ ἐχαρίσατο τὸν τίτλον Σταυρὸν τὸν ὅσιον τὸν φιλοσόφων, ἀπυραταύτων και διδάσκαλον τῶν παίδων του, φε-
χοσέτη, ~~στεφανωσεν~~ τὸν ὅτα τὸ τε χρόνων 112. και ὅτε δὲν ἔλαβε τοὺς συμβού-
λους τὴ σύγκλητου, ἀλλὰ μαγιστριανούς. Ἦλ ἀρά γε καὶ ἐκείνη, και αὐτὲ
τοῦτο μοναχοί συνήχθησαν; ὁ Βαρανὸς τόσσαρα ἔτη οὔτα εἶχε βασιλεύων,
και αὐτὲ τοῦτα σίδηρα, καὶ ἔργος ἐφωνεῖτο, καὶ μεγαλοφρεστόνατα, καὶ φιλ-
ηκόα τε και ἄλλα; τὰ ἔτη ὅλοφα· ὁ Παῦλος ἀνάρχηρος. Εἶτα φαμὶ χάρ
ὅτι ἡ Μοὶ αὐτὴ ἦτο ἀρχαία βασιλικὴ, ἡ εἶχε τὰ μέτρα τῶν ἁγίων Σταυρανικ-
ία, μικτὰ ὅτα ἐν Κωσταν· ἡ οὐκ ἴσμε ὅτι ἡ Μοὶ ἦτον παπαδοφυλάκ· ὥστε
μόνον ἀνεῖδεν· ὅτι μὲν τὸ τίμιον ξύλον τοῦ Σταυροῦ εἶναι ἀχνὸν αὐτὸν ἡ σὺν-
σημον, ἐμὶ καρὰ τίνος ἀμφιρρύδη εἶναι ἄδηλον, ἡ ἀμαυρὸν ἴσμεν ἡμεῖς αὐτὸν
ὁ ὑφαντουργὸς τοῦ χρυσοβούλλου· ἀλὸ ἡ σύδημα ἱστορία ἀρχαία τοῦτο ἀληθ-
ὲς, ἐὰν μὲ λόσιν ὑποσημείων ἐφάρμο ἐ ἴσμεν βασιλεύσαν ἡ ἀπιστοῦμεν ἐ
ἴσμεν Μοὶ ὁ Σταυρός. ἄστιος τὰ ἔχη ἐ ἐκ ἱστορίας τὸ μεγαλήλιον μέτρος
ἡ τὰ ἐμὶ χρυσοβούλλου ἀληθῆ, ἡ ὁ λόγος ἡ τὰ μυστικὰ ἤθελον τὸ διηγεῖ-
σθαι ~~ἐκεῖ~~ ἀλλὰ. Περὶ δὲ τοῦ ὁσίου Παύλου ὅτι εὐνουχίσθη ἔτει 813, ἡ ὁ Θεοφύ-
λακτος Καίσαρ ἀποκηρύχθη, οὐχὶ δὲ πατριάρχης. ἄλλως δὲ Θεοφύλακτος ἦν
ὁ μετὰ τὸν Στέφανον ἐξ Ἀμασείας, ἐν ἔτει 933, ὁ δὲ Ἰγνάτιος ἐν ἄλλην ἱστορίαν φαί-
νεται. Μετὰ ὁ Ἀρμένιος ἐβασίλευσεν ἐν ἔτει 919, ὁ Βαρανὸς ὅτε ἔγινε βασιλοπά-
τωρ ἡ βασιλεὺς ἦτον μετὰ 108 χρόνους· τὸ χρυσόβουλλον γράφει, ὅτι ἡγεσθὴ
ἐν ἔτει 124, ὅτε ὁ Παῦλος ἦτο χρόνων 112. Ὁ ἕτερος Παῦλος, ὃν ὁ βίος τοῦ ὁσίου
Ἰλαρίωνος γράφει, ἦτον ἐν ἔτει 970. Ἰωάννης ὁ Τζιμισκὴς ἐβασίλευσεν ἐν ἔτει 969.
ὥστε μεταξὺ ὁ Παῦλος (ἀπὸ τοῦ 812 ἄχρι τοῦ 970 διέθησαν χρόνοι 158, καὶ
τὸν τότον Εὐσέβιον) 112 χρόνων ἀπεχώρησεν ἐκ τὸν ἴδιον τόπον ἀπὸ σωδὲν τοῦ ὄντος.
Μετὰ τὸν τοῦ Θεοφύλακτου, υἱὸν Μιχαὴλ, ὅτε νὰ ἔγινε πατριάρχης ἡ νὰ
ἀπομαινίσθη τὴν ~~ἔτη~~ τοῦτον τοῦ ὁσίου Παύλου, εἶναι ἀκόμ...

Λύσις της απορίας

Ο ιδιογράφος οίδος περί τό χρυσόβουλλον του μοναστηρίου της πίστεως Ιωάννου του Παραδείσου εσχάτου (το δ' όνομα είναι η Μονή του Αγίου Παύλου νυν), όπως ίδωμεν λύει χρονικήν δυσκολίαν δυο λέξεων βαρβάρων άρα 310 περίπου, η μαθών ότι η σαφεία τούτης Χαλκιδέως Παμένη χρημωδείσα δι' άγνωστον αφορμήν μοναστηρίου, η απροσώπως αυτή, η φυλάττεται η χρονική απομάκρυνσις, ώστε η μαθάρισαν την αίρεσιν η νόσον την Χαλκιδέα εποίησε, η διά χρυσοβούλλου τον όλον αυτοδεσποτικόν ιερόν αυτή μοναστήριον εχάρισεν, η την Λαύραν, βασιλικόν, πρωτοσταμένου, εκ δε δυο σαλινίων μοναστήριον του Προδρόμου - η εις την εν τη βασιλικού Μονή του Παντοκράτορος, η διηγούμενος εκ τό χρυσόβουλλον την καταίσχυνον και καταδαφισμένης αυτής Παμένης η την χαμηράν αυτής αίρεσιν, η ιγνώσας των ξυλίνων η ιούργων εκ τό όρος του Χρυσοβούλλου· πάσσια εκγονάδη μιλιόφυλλη αυτά εκ την Μονή του Πρωτοσταμένου η ίσχυρη και ισχυρόδη· ένδα γαρ λέγει "ίδρυσαν αυτήν (την Παμένην)" δύσκολον διαγνώσεται η αληθή καταδαφισμένη, δύσκολον δ' όμοιόφωνα λείψεις φαίνεται, αμέσως δ' η συντρόφ εκ τούτο χρονικήν η ίδρυσις τό (δύο) έρχονται, ένθα συνάρουσι ιστορούμενοι εκ αυτά βυζαντινά· και αυτό τό χρυσόβουλλον εσφράγισε τάς λέξεις ούτω· τοιαύτην δη η των θεοσεβών αδελφών άγιον μου Μ' ονόματα Μονή, η ίσως του χειμάρρου· αμέσως η συντροφή (τό δύο)", εν τη όσον παίζον αίρεσιν ούτως· "αμέσως η συντρόφ εκ τούτο χρονικήν η ίδρυσις τό δυσάλυτον των φασσόρων παίζω". ώστε έχα μεθέρμηνεν εκ την τού Πρωτοσταμένου, από του τοπικού της Παμένης, ασύμφωνα πάντη η ανοίκεια όλα

Το δε χρυσόβουλλον τούτο ιστορείται παρά Χαλκ. Λαονίκ. εκ βιβλίον καλούμενον Τράπεζα Απομίμησις [δημοσ.] εχει καλά το χρυσ. αυτό απ' αρχής Μονή Ιωαννίτη κατά τους χρόνους εκείνους, εν τούς έφη (εκδοση 1749 σις γράμμασιν, ήτοι της Μονή του Αγίου, η Λαύρα, η του Αγίου Παύλου, ένθα, κατά το παράδοξον συμπτωμα, παρά την παράδοσιν, εν τη όση τη καταστροφή έδωκα χρεία, είναι τη γραπτόν εκ μαρτυρά χων Ηρακλείου, ο όπου παίζει σήμερον τον τη αγίας Παυλαρίας.

Cor

εἰσοδίων, ἐς τὴν οἰκίαν. ἐορτὴν τε ἄγον κοινήν, ἐς τε τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου ἀναλογ-
ίου τε Χηροσωλάμου ὁρᾶλαι νῦν ὑγρομένη· ὅτε, διὰ τοῦ συμβάντος ἐοντερμὸ
καταβραφείσης τῆς Μονῆς καλήφυγεν ὁ β.' παῖδος ἐν τῇ αὐτῇ λάφη. ἐς τό
ὠᾶλαι φωνύφριον τοῦ ἁγίου Νικολάου ἀπήγαγεν. Πρὸς παφήνειαν δέ ἐγρα-
φη τὰ ἀνωτέρω παρὰ Θεοδωρήτου, ἡγουμένου Μονῆς τοῦ Ἐοφιγμένου."

Ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Β. Α. Κασσιφόνος

Περὶ τούτου τοῦ χρυσοβούλλου ἔγραψε τινα πρότερον καὶ ὁ Μ. Γεδεὼν ἐν Βιβλ. ἀοτερ. ἐτ. Κ.' (1881)
σς. 277-279, 285-287. "Τὸ ἐρωμένον χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοκρ. Ῥωμανοῦ"
ἀλλ' ἄλλα παρατηρεῖ καὶ νέον. ~~ἔλεγεν~~ ἐν λόγῳ περὶ τοῦ δόγματος (σ. 285) ἐπ' ἀφορ-
μῇ ἐκδόσεως τότε τοῦ χρυσοβούλλου ἐν τῷ Δελτίῳ (; ἔτους τῆς Μετ. ἑταιρείας) ἀνα-
φέρει δ' ἐκ φυλλάδα ἐκ Πάτμου Χριστοφόρου τοῦ Χηροσωλαμινοῦ, ἣν ἐκρατεῖτο τὸ
χρυσόβουλλον. (σ. 286) εἶτα ἀποδεικνύει τὴν τοιαύτην. α.' περὶ τῶν υἱέων Μιχαὴλ
τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ Νικήτα Δαβὶδ τοῦ Παφλαγόνα, ἐκ τοῦ Ζωναρᾶ· διότι ὁ μὲν
παῖδος λέγεται υἱὸς Μιχαὴλ Ῥωμανοῦ ἐκ τῆς Περσοσίας. ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ~~Νικήτα τοῦ~~
~~βασιλέως~~ τοῦ Ῥωμανοῦ μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ χρυσοβ. (924) παρῆλθον 112
πως δ' ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ ἦτο δυνατὸν ὁ παῖδος ν' ἀναλάβῃ τοιοῦτος πόνους· περὶ τῶν
γάμων τοῦ Ῥωμανοῦ γράφει παραπομπὴ εἰς α τοῦ Du Cange Familiae Augustae Byzan-
tinae ἔκδ. Βεν. σς. 109 (1729). εἶτ' ἐπιφέρει ὁ Γεδεὼν "εἰδὲ βούλῃ φαντασίαν ἁρμο-
νίου, φύσει γυνὴ ἦτο τὴν τοῦ Μ. φιλοδόξου Μονῆ Ἀριφιδοχίου γράφουσα ὅτι πρωτότοκος
μὲν υἱὸς τοῦ Ῥωμανοῦ ὁ παῖδος, Περσοσόφα δὲ τῷ καλῷ πόσμου βίᾳ καταφύγουσα, ἐγέ-
νετο δὲ τὸ τῶν ἐκοσίων μονύφριον ... ἀπῆλθε πρὸς Κύριον τῷ 912, 97ον χρόνον ἄγων ....
παῖδα δ' εἶχεν ἐκ τοῦ Ἀριφιδόχιος πέτρον φοίτητον καλούμενον υἱὸν Μιχαὴλ
τοῦ αὐτοῦ Χριστοφόρου, τοῦτον γνήσιον ἐκ τοῦ Χηροσωλάμου Μονῆ, τὸν δὲ ἔσχε-
κεν αὐτοῦ ἐκτερίσαντος ἤδη ἐκ τοῦ ἔτους ἀπὸ τοῦ 1017 ..... εἶτα λέγει περὶ τοῦ Θεοφυ-
λάκτου ὅτι οὐχὶ τῷ 924 καὶ τὸ χρυσόβ. ἀλλὰ ἐν 833 (Du Cange ἐνθ. ἀνωτ. 93).

Πρβλ. Α. Παπ. Χρυσοστόμου. Ὁ ἐκ Δαμιτῆς χρόνος τοῦ Ῥωμανοῦ (Ν. Η[illegible]

κυδίς Σοφιγραίνου. 1496
5.3.2.1-12
1796 Νοεμβρίου 15 διὰ προσλαγῆς τῆς ἐκκλησίας ἐπωλαλήφθη ὁ
ναρίκης κυρίου τοῦ Δημητρίου Δανιὴλ τοιοῦτον τι ὑφ-
τῆς μονῆς τοῦ Σοφιγραίνου ἀπὸ 1796 νοεμβρίου 15 ἕως 1797
εμβρίου ὅπου ἐγγράφει ὁ ἄνωθεν Δανιὴλ διὰ προσλαγῆς τῆς
κκλησίας τῶν ἀποστολικῶν ἀγίων παδιγύρεων κύριον ἐκεῖ-
νον τὴν ἀρχιμανδρίτην ἀπὸ τὴν σύνταξιν τοῦ ἁγίας Ὄρους τὴν ἡ-
γουμένευσιν ἐπὶ 1801 αὐγ. 6 τὴν μετὰ τὴν ἀποβίωσιν αὐτῆς
φίσεν διάδοχον τῆς αὐτῆς μονῆς. (Διὰ ἰδιοχείρου ἀποφάσεως
τοῦ αὐτοῦ αὐτοῦ τὸ διὰ προσλαγῆς πατριαρχικῆς τὴν σύνταξιν
τοιαύτην ἐξ αἰτήσεως τοῦ αὐτοῦ σημειωθέντος παδιγύρεως τὴν
κύρ Ἐνδρίου τὴν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἐπὶ τῆς μονῆς τοῦ
ρας ἐκεῖ ὁ ἁγιάζιος — ἐπιδύρισις τὴν ἔχαν τὸ προσλαβόντα μο-
τὴν ἁγίαν. Τοῦ ἱεροῦ τοιοῦτοῦ Σοφιγραίνου τὸ ἡγούμενος τοῦ Παναγίας
ἄγιον τοῦ ἐνδόξου πατριάρχου αὐτοῦ, ~~τοῦτο~~ ἢ τὸ μοναστηριακὸν
βία πρὸς τὸν αὐτὸν χριστὸν ἀξιώσεως τὸ λαβεῖν τὴν
μενογικὴν ἀπὸ τοῦ τὸ αὐτὸ προσλαβόντα τὸ ἱερὸν
ερὸν τοιοῦτον σκοπὸν τῆς ἀδελφῆς.

(ἰδὲ [redacted] περιαστικοῦ τοῦ φύλλου
τὰ Τυπικά.)

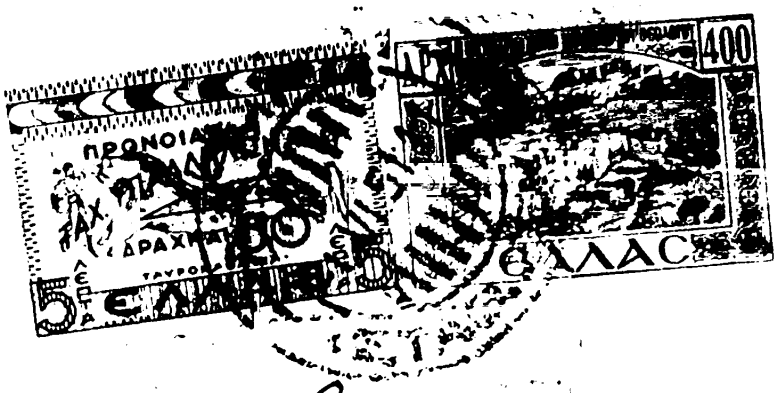

Σεβασμιώτατον
Μητροπολίτην Κορυτσᾶς
κ. Εὐλόγιον Κουρίζαν
Ψυχικόν
Ἐρμῶνος 5

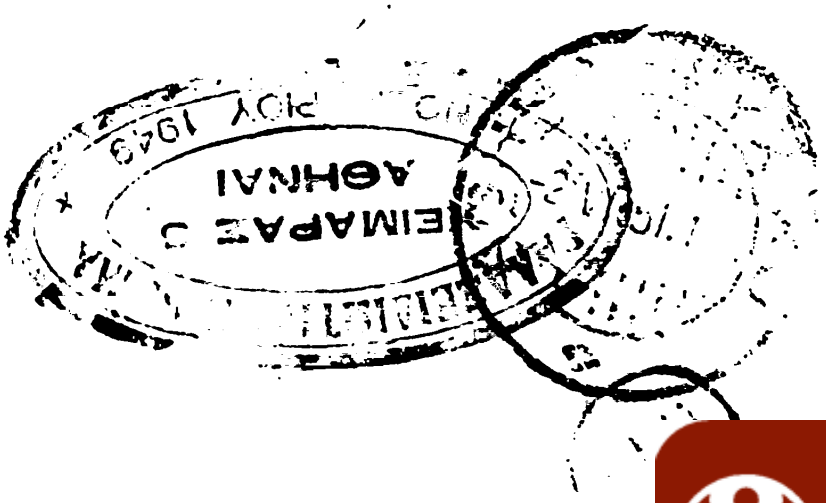

Ὑπόδ. ΟΤΕ ΤΓ 8

ἦτο ἀπ' ἀρχῆς λαυριώτης
διότι ὁ γέροντας τοῦ
διδασκάλου Κυρίλλος ἦν λαυριώτης
κελλιώτης ἐν Καρεαῖς ἐς τὸ κελλ
τῆς Παναγίας τῶν λεγομένων τοῦ
Κουκουζέλη διότι καὶ ἐν τῷ κώ-
δικι ἔχει μιαν λεπτομέρεια
περὶ τοῦ κελλίου τοῦ
φ. 43 β. "ἐστὶ τὸ κελλίον τοῦτο
ὑπάρχει μία παρεὰ μεγάλη
οὖσα χρόνων 500",* καὶ
λεπτομέρεια μόνον ὁ θεὶς
αἱ χρηματικοὶ ἐπεῖ ἡ διαλο-
γοὶ γράψη, καὶ ἄλλες περὶ τῶν
κελλίων τῶν Καρεῶν εἰδήσεις
ἃς μόνον οἱ ἐκεῖ κελλιῶ-
ται γνωρίζουσι
καὶ παραδέχει ἀδυνάτω
τὰ περὶ τοῦ κελλίου
σ. 349–50

αἱ σημειώσεις τοῦ ὁμοιαζοῦσι ἐπὶ τοῦ
δημοσιευθέντα ἀποσπ. τῶν λοιο
ἀπὸ μαρτυροῦσι πλήρη γνῶσιν τῶν ἐπι
σκ. καὶ πρ. τὸ περὶ τῆς πλαστότητος τοῦ χρυσοβ. τῆς
μονῆς ἐπροσπόλαμος παρὰ Γεῖλεα σ. 333–335

* τὸ ἔγκρες ἡμ. ἀπόδ. ἀντίγρ. σ. 124

Τηλεγράφημα

ΟΤΕ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ ἀφορμὴ πρὸς συγγραφὴν τοῦ βιβλίου τούτου ἐδόθη μοι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐκδότου τῆς «Ἑστίας» κ. Δ. Ἰωαννίδου, ὅπως γράψω τὸν βίον τοῦ Ἀνδρέου Κάλβου. Ἀπεδέχθην τὴν πρότασιν μὲ χαράν, διότι ἐπίστευσα ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ἐπιθυμίας του θὰ μοῦ παρεῖχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸν ποιητὴν τὸν ὁποῖον ἀγαπῶ ἀπὸ τῶν μαθητικῶν μου ἐτῶν, καὶ τὸν ὁποῖον ἐμελέτησα ἐπὶ μακρὸν κατὰ τὰς ἐργασίας μου διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων του. Ἐπίστευσα ὅτι θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐκφράσω τὸν θαυμασμόν μου πρὸς τὸν ἄνδρα, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τόσα ἔτη ἐμελέτησε τὴν ζωήν του καὶ τὰ ἔργα του, καὶ νὰ ἐκτιμήσω τὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας

5650 | 2
16 | 2825

ἀπρίλιας
Μαΐας
Ιουνίας
Ιούλιας
αὐγούστας
Σεπτέμβριας ἀπλήρ.
Ὀκτώμβριας πολύσαρ.
Νοέμβριας ἀπλήρ.
Δεκέμβριας
Ιανουαρίας
Φεβρουαρ.
Μάρτιας

[illegible]

Θεοδώρητος

Η ἀξιοθρῆς ἀνθρώπου τελείως ἀνοητος

Cor

Σεβασμιώτ. Μητροπολίτην
Κον Εὐλόγιον Κουρίλλαν

Ελικῶνος 5
Ψ Υ Χ Ι Κ Ο Ν

φ.1 ... Διαθήκη τοῦ μοναχοῦ κ. ἁπλοϊκοῦ διδασκάλου ὁσιολογιωτάτου ἡγουμένου [illegible]
φ.3 Ὑμνοὶ κοινοβιακῶν ἐφημερίων χρησιμεύοντες. ἕως φ. 4-5 πίν. τα φορολογικά 1 β

φ.243α Προοίμιον διὰ στίχων ἀφῶν ἀσματικῶν εἰς τὴν ὑποθήκην τοῦ συγγραφέως τοῦ παρόντος βιβλίου κ. καθηγουμένου τῆς ἁγίας καὶ ἀνωφελοῦς πολιαρχικῆς μονῆς [illegible] ἐφεξῆς μνείαν ἐν τῷ παναγιωτάτῳ καὶ ἀνωφελεστάτῳ ἡγουμένῳ κ. καθηγουμένῳ τῆς αὐτῆς μονῆς [illegible]

χάριν ἡμῖν ἐπόησεν τὰ βουλαῖα βλαστάνειν
καὶ ὕδωρ κ. πάντων ποιῶν μετὰ καιρὸν ὡράϊα,
καὶ τῶν πάντων ἐφάλλησφορίαν δεῦρο φέρειν χαίρειν,
καὶ μετ' αὐτὸν ὑφαίνειν, ἀλλὰ καὶ τὸν ποιητήν,
καὶ δίκην εὐχαριστῶν καὶ τοῦ ἀνακωδίδε
διὰ τὴν ποίησιν τοῦ δημιουργὸν ὅστις ἐν οὐρανῷ.
καὶ ἐν ἑνὶ καιρῷ φορὰ πάντων ἀποκτᾶν.
δὲ ἀνεμβρίαν ἢ ἄλλο κ. δεῖν ποιεῖν καιρόν,
ἐστιγμένον ποιητὴν ἐμὲ τὸν δοῦλον ἁγίου
καρπὸν ζωῆς ἢ κ. βραχὺν ἐμαίνοντος δὸς δίκη
καὶ ἐκεῖνος ὁ καιρὸς ἀνοίξεως ἐξὸν εἶναι
ἐμὲ διόλου μοναχὰ, ἢ ἁμαρτωδῶν κρῖναι,
ἀλλ' εἶναι ἐμὲ κ. ἀρχὴ τοῦ κόσμου τοῦ ἰδίου,
διὰ λόγου δὲ κ. τὴν βροχὴν κ. ζῶντα τοῦ ζῆν,
ὅμως τοῦ μὴ ἀσχολεῖσθαι κ. χύσιν ἀπεῖναι
κ. βλάστημα κ. αὔξησιν θρέμμα ἢ κ. σπορὰν,
καὶ καρπὸν τοῦ μοναχοῦ ζωῆς ἐκεῖνον
καὶ τὸν ἐκ τοῦ ἀγροῦ χαρίζεται κ. ἐκεῖνον
γεγονὸν κ. τὸν ἐκ τοῦ κ. τὸν κόσμον κ. ὧν,
καὶ ἐκ τοῦ ἐμὲ χαρίζεται τὸν καιρὸν
αὐτὸ ἐκεῖνον γεωργὸν κ. ἄνδρα ἐκφόρον
τῶν σοφῶν ἀναδίκησιν, ὀφείλει τὸ δίκαιον,
καὶ καιρὸν τὸ βλάστημα, ἐκκλησίαν τὸν χῶρον
καὶ τὸν ἐκ τοῦ ἐμὲ ἐργάτην ἐκφυγόντα ἐκ θεοῦ,
καὶ ἐκ τοῦ ἐμὲ διάδοχον χθὲς ἐκκλησίαν
καὶ ἐκ τοῦ ἐμὲ ἐκ τοῦ ἐμὲ ἐκ τοῦ ἐμὲ

φ. 244b. Τοῦ βίου καὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου διδασκάλου Θεοδώρου τοῦ ἐναρξαμένου συγγράφειν ὧδε τὴν ὑποθέσεως τῆς ἱστορίας καὶ προοιμιάζεται τῶν ἀναγινωσκόντων.

Ὁ ἁγιώτατος διδάσκαλος Θεοδώρητος ἐν τοῖς Κύρου κατάγόμενος πατρίδα μὲν ἔχων ἦν ἐκ τῆς ἄνω μητροπόλεως τῶν Ἱεροσολύμων, τὴν τῶν ἁγίων καὶ σωτηρίων πόλιν τὴν πατρίδα. Γεννηθεὶς δὲ ἐξ εὐσεβῶν γονέων καὶ ὀρθοδόξων ἐδιδάχθη τὰ ἱερὰ γράμματα, καὶ διὰ τὸ καὶ πλέον σχεδὸν φύσεως ἐπιτηδεῖον ἐπιμόχθως τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ μαθήματα καὶ τὰ γραμματικὰ λεγόμενα καὶ συμβαίνοντα τῇ ῥήσεων ἐταιρεῖον βίου καὶ τῇ λύσει τῶν ὀρθῶν ὀνομάτων ἀσφάλειαν· φθάσας δὲ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησιαστικῆς θεωρίας ὀρθοδόξου ἀρχιερέως βαθμὸν δὲ ἀναγνώστου, ὑποδιακόνου, πρεσβυτέρου τιμίου, ἀμέμπτως τὴν ἱερωσύνην καὶ προσφέρων αὐτῷ τὰ ἀναιμακτήρια θυσίας. Ἐφθὴ δὲ ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ ὄρει ἔρημε μαθητεύσασθαι πρὸ τῷ ἱεροδιδασκάλῳ χαράξαντι ἁγιάδελφῳ Σεργίῳ Μακρῷ τοῦ τῆς ἐν Κανσιανουσσέως λέξει σχολῆς διδασκάλῳ ὄντι. ἐναθλῆσαι δὲ ἐν τῷ τιμίῳ τῆς θεοτόκου τῶν Καρικῶν λαυρεωτικῷ[4]. Ἔχων δὲ ὁ Θεοδώρητος ἐφάδιον ἔμπορον θεόπνευστον ἐπίγνωσιν Μονοτάξεως φύσεως ἕνὸς, τῆς τρίμορφον κακοδοξίας ἔρημα τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἱεροῦ ἀποστόλου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου, ὃν εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς ἐν μεγάλῃ εὐλαβείᾳ, τῆς μὴ ἔχων εὐλαβείας τὸ μυστήριον τοῦ συγγράφειν αὐτὴν, ἀλλὰ ἄδειαν παρὰ τοῦ γέροντος αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ Χαρέμου ἀπεχώρησεν εἰς Μαζοβράχειαν τῆς Ἰουδαίας ἔνθεν τῶν ἐκεῖσε μοναστηρίων συντάξασθαι τὴν ἑρμηνείαν τῆς ἱερᾶς ἀποστολικῆς γραφῆς. ἀλλὰ μὴ ἀφροφορούμενος εἰς τὸν ἔξω ἀγῶνα, τῆς ἄθλησιν ἀναρρηθῆναι τῆς ἀποκορθωθῆναι τῆς παρ' ἄλλου σοφωτέρου τῆς ἐμπείρου διδασκάλου, μὴ ἀμηχάνως ἀπῆλθεν εἰς Ἰωππίαν τῆς παραλίου φωνούσης ἐκεῖ τὸν ἅγιον Νικηφόρον [τὸν] θεοτόκιον, ἀρχαιοτάτου ὄντα τόπου ἀπὸ ἀποστολικοῦ τῆς ἁγιωτάτου ἔτους τῆς τοῦ σοφωτάτου Εὐγενίου ἱεροδιδασκάλου Βούλγαρον τοῦ Καρκαρέως, τῆς ἡδὲ 145α θεοτόκου, ἐναποθέσας τὸ ἴδιον σώματα ἐντὸς φυτὰ ἀσκητικὰ ἐδαφίδη, ἵνα πόνημενος ἀναμένῃ ἀναστάσεως αὐτοῦ· ὁ τῆς προσεχῶς εἰσιδεωρήσας ὁ ἀμέμπτος θεοτόκος κατὰ τὴν τῆς θεοῦ χαρισθεῖσαν αὐτῷ σοφίαν ἔτυχεν αὐτῷ, ἐν τῷ σώματα αὐτοῦ ὁμοῦ ἅμα μυρὶ ἀπαυράμα ἀνιχνὰ ἐκάλια φορούσῃ τῆς ἀλείας τῆς σταχυοῦ τοῦ ἔμπορίας. ἔδει καταβαίνει τῆς ἀλείαν ἀέρων ὁμμαρίλιν θεοδώρητος τῆς ἀνιέδεσεν αὐτὴν κατὰ τὸν τῶν ἐνλύσεως ἐκδοθέντα [τῆς] σωθέντων τόπον, εἰσιδεωρηθεῖσαν ὁ αὐτὸς σαρὰ τοῦ αὐτοῦ τιμίου Νικηφόρου [τοῦ] θεοτόκου.

[1] ῥήθεντος. [2] ἐκκλησιαστικῆς. [3] καθηκόντος. [4] λαυριώτικον.

[5] πνευματικοῦ [6] εἰσιδεωρηθεῖσαν

ν φ. 2726 ὑπάρχει περί τούτου ἡ ἑξῆς σημείωσις: "Οὗτος ὁ Θεόδωρος ἐξάδελφος ἦν τοῦ
πορήτου, οὗ ἀναλώμασι ἐξεδόθη τό τε Πηδάλιον καὶ ἡ ἑρμηνεία τῆς Ἀποκαλύψεως· ἀ
ὐλαβὴς περί τὰ θεῖα καὶ ζηλωτής, ἔχων προθυμίαν ἄκραν ἐκδοῦναι καὶ τὸ ἄνωθεν Ο
τοῦ κρίσις πονημάτιον καὶ ἄλλα, ἀλλ' ἡ κακὴ τύχη, ὁποῦ πάντοτε ἀκολουθεῖ τ
ἀνθρώπινα, ἔπεσεν [οὗτος] εἰς δυστυχίαν, ἀδικηθεὶς παρὰ τοῦ τότε ἡγεμόνος Ου
γροβλαχίας, διαβαλθεὶς παρὰ τινων χαιρεκάκων καὶ ἐπτώχευσεν· ὅθεν μὴ ἔχων
πορισμὸν ἀφῆκεν ἀνεκδοτον τὸ πονήμα (οὐρ. κρίσις), οὐχὶ δι' ἄλλην αἰκάν
δι' ἔνδειαν, διό καὶ κακολογεῖται ἅμα τῷ Θεοδωρήτῳ.

ὡς δὲ τῆς ἐκκλησίας ἀκούσας ὁ πρεσβύτερος τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ
ὀρθοδόξων τῶν κινδυνεύοντα ὑπὸ τῆς παναιρετικῆς αἱρέσεως τῶν Γερμανίων,
Σαξωνίαν, Ἀλβιγγροβλαχείαν, Σερβίαν καὶ Δακίαν ἦλθεν εἰσπηδήσων τοὺς κινδυνεύ-
οντας μετὰ δακρύων ἀναγκαίου ἕνεκα· ἦλθεν γὰρ φύσει ἀνθρωποφάγος καὶ αἱμοχαρὴς
καὶ οὐκ ἔσωθεν μετάνοιαν ἔχων· οἷος γὰρ ἦλθεν ἔξωθεν, τοιοῦτος καὶ ἔσωθεν, ἄνομος, ἀφι-
λόκαλος, ἀνήμερος, πάνυ φοβερός, χαρᾶς καὶ τρόμου γέμων ἅμα καὶ ποικίλως. προσεδόκα δὲ εἰς Με-
γάλην[2] τὴν τῶν Σαξόνων πρωτεύουσαν[3] ἐξέσεσθαι εἰς τόπον τὸν αὐτοῦ ἑρμηνείαν τοῦ ἀποστολι-
κοῦ· ἐνθα πρωτοφανῶς ἀπέβλεψαν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ Νομικὸν (τὸν καθ' ἡμᾶς) παραπλῆ-
σιος αὐτῶν, ἵνα καθαιρήσῃ αὐτὸ καὶ ἐκκλίνῃ εἰς τόπον. ἀνεῴχθη[5] οὖν αὐτῷ ὁ τῆς καρδίας
θυρεός, καὶ ἔκλεν ἀγκὰς τὴν χεῖρα τῶν μητροκτόνων[6] τοῦ ἐν Ἰουδαίοις πατροκτόνου
πατρὸς ἀπροσώπως (περὶ γὰρ τοῦ Μωσέως λίαν αὐθεντικὰ ἦλθον, ὅτι καὶ εἶχε τοιού-
τον φρόνημα) μὴ ἀκηκόασι καρδίᾳ τοῦ ἔκλεν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν
ἡ παιδολογία αὐτῆ, ἐσκόπει διὰ σχήματος ἐκκλεῖσαι αὐτὰ μετ' ἀπαλλαγῆναι τῆς παιδολο-
γίας[6], ἀλλὰ τῷ μὲν μόνον δίκην τῆς ἐκκλησίας· παιδιακοῦ γὰρ ἡ δόξα αὐτῆ ἀπεφαίνετο. ἐκκλε-
ῖσθαι οὖν τῶν Νομικῶν τὰ ἐξόπισθεν εἰς τὸ ὄρος ἔφασκεν ὁ Μωσέως καὶ ὅσα ὁ ἀποστολι-
κὸς ἔφασκε παρὰ τοῦ ὄντος ἐφραὶμ τοῦ ξύλου. ὅθεν χρέος αὐτὰ μετ' ἐκτάσεως σχίσαι δύ-
ναμιν τὰ μέρη τῶν ἐκκλησιῶν τῆς πεντηκοστῆς, ἕως τῶν ὁρίων τῆς χωρίσεως ἦσαν ἐκκλε-
κτοί, ἐκεῖθεν ἕνεκα ὥρας τῆς ἡμέρας ἐκλῆναι[8] ἀρχέμεν τὰ ἐπεροούσια· ἐν τῇ ὁσονοῦν ἀμφίκολα
φρονήματα ἀνοίξαι ὁ ἀποστολικός, ὅτι ἡ χωρίσεως τῆς πεντηκοστῆς ἐν τῷ τοῦ ἀγίου
Πνεύματος μία ἐν τῇ αὐτῇ ἑορτῇ ἦσαν, ἐν ὅτι κατὰ ταῖς διαταγαῖς, τῶν ἐκκλησιῶν ἐμέ-
νομεν ἐφ' ἡμέρου ἀναλυτὰ ἄρχεται τὸ ἡμερονύκτιον· κατὰ τοῦ ὁσονοῦν ἀριθμὸν ἐν τῷ ἄγιον πνεῦ-
μα ἐφάνη ὥρα κατὰ τοὺς ἀποστόλους· διὰ τοῦτο ἐν μετὰ παρρησίας ἐν πάσῃ ἔξεσε
λέγειν, ὅτι πάλαι ἦν ἐκκλεκτοὶ καὶ οὐ μαθηταί[8]· κατὰ γὰρ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ἀφ' ἑσπέρας πα-
λαιοῦ μέρους[9] ἐννάτη ὥρα ἡμέρου ἀνατέλλοντος κατὰ τὰ δεκάτη ὥρα μετὰ ἐξ ὥρας ἀπὸ τὸ
μέρος· καὶ ὁ ἀριθμὸς οὗτος Ἰουδαίων καὶ Ἰουδαϊκῶν τῶν σχίνων ἀποστολούντων ἐκεῖ. τὸ
δὲ εἶναι μεσημβρίας λαλεῖν· σχὸν καὶ τοῦτο ἀπὸ μεσουρανίου ἄρχονται καὶ οὐχὶ
ἀπὸ μεσημβρίας ὡς αὐτὸς ἐκτενέσι μαίζονδε παρεσβρίβωσι, καὶ ἄλλα πρὸς γνω-
μασίας, ἵν' ἄλλοσι γοννυκλινῶν προσαυχόσθαι καὶ οἱ λαοὶ καὶ, ἐμένιοι

φάρε, ὅτι οἱ μοναχοὶ τοῦ ὄρους ἀπὸ π' ἕως π' ἡμέρας (ἐκτὸς τῶν κοσμικῶν, ὁποὺ μεταχειρίζουσι ζῳὴ τοῦ ἑπταυλοῦ μόνον), κἀλὸ μεζέδουσι κοινενῶσα ποτιοῦσι τὰς τέτα ἡμέρας, τὰ ἑβδομάδι ξηροφαγοῦσις, κι τὴν σαρακοστὴν χαμεβαίνουσι ἀγιασομοῦμεναν, κφαγάνουσι τὴν παρασκευὴν τηγέτα ποτιὼτικα κι τὸ σάββατον κοινωνοῦσιν. οὕλα χρέφε ὁ ἅγιος ἐς λὴν ἀμαρλιχὴν σωτηρίαν. κι αὔλη ἡ λάβρα ὑρχάλλιλο ἰς τὸ ἅγιον ὄρος. ὁ ἀνδρόνικος ὅμως ὅλε ὑρέπιελο ἡγούμενος εἰς τοῦ ἐσφιγμένου ἰς λαὶ εἶπεσαν ἡμέρας ὥριον νὰ γίνλαι[1] πρεσβύτερος κοινὸς εἰς τὸ κοινόβιον κι νὰ γίνλαι[2] εἰκόνα ἐν σαρακοστῇ, τό ὁποῖον ρεσλά τὴν ἀνακώρησιν του ἀμεχρὶ τῆδε. κι τὴν θεσὶν τοῦ Γιωσηφοῦ ὑρέπιελο ὁ σλαβέπεσος βενέδικτος, ἐς λαβὲ χοιὰ φρονήματα ἀπὸ μερικῶν σαρὰ τῶν χριστιανῶν κοχ υβάδεν ἐμέσα κι αὐτοδρόμιο, κι νὲω' αὐτοῦ κοσμικὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐκκροφορηθῆναι. τὴν δὲ σωτικὴ λὲ ρεσλεμένα μοναχὸν ἤθελε κι χοῦδι[3]. ἀλλ' ἐν δοῦ ἦρ ὁ μεγαρίτης σάββας, ὁ ἡγούμενος τοῦ μεγίστου σὺν ἡνίκα λο λαβεῖν λὲ ὡράξιν εἰς τὸ φανερόν[4], ὅτι ὁ σάββας ἐφύλαλλε τὴν ἀρχαίαν τοῦ ὄρους καράδοσιν ἣν ἔχαβε κι ἔμαδε σαρὰ τῶν μρόντων του. κρυφίως δὲ ὁ βενέδικτος ἐκήρυττε λοῦλο βοῦλος τοῦ μητροπόλου σάββα. ἀποθανόντος δὲ τοῦ σάββα[5] ἔμεινεν ἡ ἡγουμενία τοῦ μοναστηρίου εἰς χέρας τοῦ βενεδίκτου, ὅθεν φανερῶς ἐδέκοτος τὴν ἐδῶ τὸ χρὶς τοῦ ἑβδομάδος κι σαρασκοῦδιν μεγάλην ἤθελε κι χοῦδι[3]. ἀλλ' ἐκ τοῦ προτέρου. κι ἀὸ' αὐτῆ διαφημίσθη κι εἰς σοσσὰ μέρη τοῦ ὄρους ἡ τοιαύτη ὡράξις. κι μάλιστα ὁ μετὰ τοῦτον ἀναπαστορεύσας τὰ ἔγγραφα τοῦ μιναδήμου, ὅτι ὁ μιναδήμος ἐχρημάτιζεν γραμματικὸς εἰς τοῦ μεγίστου κατὰ καιρούς, ὅσους ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος οὗτος ἔλε ἰδιορρύθμου τὴν μονήν.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ τῆς ἐκκλησίας ἀληθεμένης ἐν τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ καιροῦ, τότε καιρὸν εἰς οἱ χόμοι εἰς τὴν ἀπεμπολαροχήν, οἱ διάδοχα τῶν βεβήκων τοῦ μιναδήμου. κι καράδοσιν μὴ ἀναχωρήσεις τὸν βενέδικτον ἤθελαν εἰς λόπον τὴν αὐτὴν χαμένην κι ἀρχιερεῖον τοῦ μιναδήμου[6] χάνουσι μόσους, ἐκδικήσεως κι κάκης συνεφορᾶς, κατὰ τοῦ θεοδωρήτου κι βενεδίκτου, κι ἀναθεμάτων[7] τοῦ συγγράμματα τοῦ ἀαρὼν μου πατριάρχου γαβριήλου κι [τοῦ] σιγγελίου τῆς ἱερᾶς ἱερουσαλήμ συνόδου. κι ἄλλα ὅσα ἐβούλετο, ἃ ὁ κλὸς ἀναγέρναι ἴχει, κι διεδόθη σαρτακοῦ τὸ ἐγκύκλιον εἰς σοσσὰ μοναστήρια τοῦ ὄρους. εἶτα κάτωτερὰ οἱ δύο αὐτοὶ ἱερεῖς κι πιάφυλος ἔκαμε εἰς τὸ ὄρος

1 τὸ. 2 γίνλαι. 3 ἰωάδη. 4 τοὐφανερόν. 5 ἀποδανών. 6

ταῖς οἱ ιερεῖς ὑποβρύχιοι τοῦ ξενοῦ φροντίματος, ἡ τοῦ Ὄρους ἀποκόπτοντος ὑπὸ βραχίονας τῆς εὐσεβείας ἡ ἐν τῇ ὑπερόχῳ μάθησιν τῶν ἱερῶν παραγγελμάτων, δύο γενὰ ὡραγραλωόμενοι οἱ δύο ἀλέφαντος ἡ πτόφυλος ὠφελημῶν χρησέων (ἔβλεπον γὰρ ὑποβρύχιοι ἀποβλῆ ἐκδύσεων τῶν τοῦ Πυθοδήμου βελτίων, περδόσεις[1] ὅτα ἤθελον ἡ ἐμφοιόθησαν [ἀπὸ] χρήματα) ἡ ἦσαν οἰκεῖοι τοῦ ἐκδοθῆναι ἐν φῶς τοῦτο ἅπερ αὐτῶν τὰ φροντίματα· ἐσέβεσαν δὴ δόξαν ὡς ἔχρων ἀπηλλάγμενοι ἐν Βενετίαν, ἡ ἐνόμισαν τὸ ἐφολοχόμιον χαλκεῖον[2], ἐν ᾧ γράφει ὡφάνομον ἡ πλανὴ δὴ ἐκκλησίαν ἐξ αὐτοβαλλόσαν τὴν συνέχειαν τοῦ μεγαλήτου τῶν χριστιανῶν ἡ ἄλλα ἔθνεα[3], ἃ οὗτοι ἀνεθεωρήσαν. ἄλλα οὔτε ἀρνεοδήλως τὸ ξενοῦ συνάξαντες πανδοκεῖον ἀργύρια καὶ δόξῃ τοῦ δευτέρου ἐκδόσεως τῶν Πατρῴων, ἀφ' οὗ ἀφῆρεσαν[4] ὅτα ἐκεῖνα τὰ ἐξ ὁδοῦ μακαρίου θεοδωρήτου ἀπερρηγνυμένα σχόλια, φθορέα τοῦ πατρῴου αὐτοῦ ἐπονείδιστα, ἐφορώσθησαν ἡ τὴν σχολαστὴν ἐκείνου ἐπιστολὴν τοῦ ἐναφρίου εὐφημιανοῦ Ἰταλικήσεως [Νεοφύτου] ἡ δῶρα σαφ' αὐτῶν χαμενάντος συνεχῶς πάνυ λόγων βεβαίων ἀποκαλυπτόντος, ἡ ἄλλα ἃ ἤθελον, ἐκκαθαρίσαντες ἐξ ὧν τὴν ἐκκλησίαν τῆς καινοδοξίας των. ἡ οὕτως τὸ μὲν ἀληθὲς ἠφανίσθη, τὸ δὲ ψεῦδος ἐβεβαίωθη.*

Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ἐκδώσας τὸ Βελτίων Ἀντίπαπας καλούμενον ἔγραψε τὴν ὑποτύπωσιν τοῦ ἀθῴωσιν, ὑποτυπούμενος, ὅτι ἐκαλογρήθη διὰ τὰ δεῖα μερίδων μετέχοντα μετρίως τὴν λειτουργίαν, τὰ ἐκκλησία δέχεται· τὰ δὲ διὰ παραβολὴν γινόμενα ἄπαξ τῶν κυριακῶν ἡμερῶν ἀποδέχεται, ὅτε οὐ δεῖ μὲ γίνεται· ἡ οὕτω παρὰ μὲν τῶν ἀνδρώπων ἀθῳοῦται, ἡ μὴ ἐκδόλως καὶ ἔκκριτον αὐτοῦ φροντίματα· ὁ δὲ λόγος γινώσκει τὰ κρύφια τῆς καρδίας του, ἡ μένει ἐν τῇ δεσμῶν τοῦ συνοδικοῦ φρικτοῦ κολάσεως ὁ ἄξιος ἡ μὴ μετανοήσας, ἀλλ' ἐπιμένας ἐν τῷ κρίνει δικαίου αὐτοῦ μὲ τὸ αὐτὸ τὸ φρόντημα, ἡ ἄλλους πολλοὺς διὰ λόγου ἡ [τῶν] συγγραμμάτων του πλανήσας.

Διὰ τῶν λοιπῶν οὖν Βελτίων ὁ μὲν Πυθόδημος διαπεπρόληται παρὰ τῶν μὴ ἐκδόντων τὴν τοιαύτην διαφορὰν τοῦ ὀρθοῦ ἡ ἐπιτρόπου φροντίματος, ἡ ἄμφος βλασφήμῳ διὰ φυσος τῆς κακοδοξίας, ὁ δὲ ἀειδήμος Νεοφύτος τοσούτων ἀμηνιθεὶς ἡ σκωπτὰς ἐπὶ τῇ διαστρόφῳ αὐτοῦ καὶ καινοδόξῳ. δεῖ εἶναι ὅμως παράδοξον, ὅτι ἡ ὁ θεῖος Χρυσόστομος μέχρι 30 ἐτῶν μετὰ τὴν θείαν του κοίμησιν ἐν ἐπιτιμίοις ἡ καινοδόξος ἐχρίφθη, ἡ τὸν ἱερὸν Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἐμπεπτωκεν αὐτοῖς ἐν ὀρθοδόξοις ἐν τοῖς

1 περδόσεις.

2

3 ἔθνη καὶ αἱ[illegible]

* Ὁ Νεόφυτος τὴν ὑποτύπωσιν ἐν Ἀθῳ Πατρ. πιν. σ 677

διωλύχους, ἐὰν δὲ ἐνέγκῃ ἀφορμὴν ἀνωθεν κακοποφορήσῃ[1]. αἰ[2] ἄρα γε, ὦ ἀδελφοί, μὴ πως οἱ ἄνδρωποι ἀγνοοῦσι τοὺς πλουσίους ἢ τοὺς πλουσίους δοκοῦσι θεοὺς ὀνομάζειν καὶ τὰς τοιάδες τῆς ἀληθείας ἐκείνης δικαιοσύνης ἴχνεσι ἀκολουθοῦντες τιμᾶσι αὐτοὺς καὶ ἀγαπῶσι ἢ τὴν κυρίαν φύσιν ἢ παντοδύναμον προνοητείαν, παρὰ τοῦτο σκοπεῖτε· ἢ ὕβρις τοῦ ἀνθρώπου μεταβαίνει τὴν δικαίαν τοῦ θεοῦ αὐθάδειαν; οὐχί. διὰ τοῦτο δεινὸν γινόσθω ὁ θεὸς ἀμπλῶ κατὰ τοὺς θεοὺς ἀνθρώπους, καὶ δὲ ἄνθρωπος γενόσθω[3], κατὰ βουλὴν τοῦ θεοῦ κατὰ τὴν ἐμὴν φύσιν ἀμελέστερος. γινώσκομεν δὲ πάντας, ὅτι καὶ οἱ αἱρετοὶ[4] τοὺς αἱρετοὺς ἄρχοντας αὐτῶν τῶν ἁγίων κατὰ φύσιν ἔχουσι, στυγητοὶ ὄντες κατὰ μεμισημένου παρὰ τοῦ· ὁ δὲ σπουδαιότερος ἀνὴρ δύναται ἀναιρεῖσθαι τὰ ἀναίτια, αὐτὸς ὢν κόδεστος τῶν σαρκικῶν ἀναιρετόμενος.

248a. Εὐρισκόμενος[5] οὖν ὁ πλούσιος εἰς πολυσαρκίαν σαρκίνην ἐν τῇ μετρουσίᾳ παρὰ τῷ ἁγιωτάτῳ μητροσοχίᾳ κυρίῳ Βενιαμὶν τῷ ὀνομαστῷ διδάσκων ἐν ἐπιμονῇ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ, εἶτα φθάσας τὴν χώραν τοῦδε· ὁ ἀδελφὸς εἰσαγγέλλει τὸ ἅγιον ὄρος, ἵνα μὴ ἀποδάκῃ ἐν τῷ κόρῳ· ἰδὲν κρουσάμενος ἐπὶ τὴν μονὴν τοῦ ἐφημερίτου εὗρεν ἐκεῖ σωτῆρα τὸν ἀγαθὸν ἡγούμενα τὰ ἐμφυτίαν πονηρὰν ἐν αὐτῷ, ἔνδα τὸ μέγα τὸ ἀγαθὸν σκῦλα ἔχαιρεν. ἀμὲ δὲ ἐξέβησαν τὰ φράγματα, ὡς ἔλεγεν· ὅτι ὁ παρὰ τῶν Ἑβραίων διαβεβλημένος τὸ σωτῆρον· καὶ ἡγουμενίας ἐκδόμενος ἐδέχθη μὲν αὐτὸν κατὰ κρεῖττον τὰ ἅγιά σου κορυφεοῦ χρημάτων, τὸ ἔπειτα πλεῖα μὲ ἰδικά του ἔξοδα ἔχωθεν τὰ μοναῖς· εἶτα ἀναπαύσας τὸ κρουσμένον τῆς νοσοκρούσης (εἶχαν γὰρ αὐτὸν κρουσταλλαγμένον οἱ κακοὶ ἀδελφοὶ τοῦ ἀνανίου φρουρίματος, φυλάλοντας ἐν παρεία τὸ μέσος κορὸς αὐτοῦ ἀδιάφορον, ὅπου μεσόζωμα ἔαφη αὐτὸν κατανεῖν τὰ τὰ ὄρια τῆς μονῆς)· ὕστερον μετὰ ὕβρεως τῆς κοσμικῆς βημίας ἀποδιώξας αὐτὸν ἐκβέβηκεν (sic) ἐκ τὰ ὄρια τῆς λαύρας· ἔνδα διὰ κρουσμοῦ αὐτοῦ τὸ κατανεῖν ἐναδαρίσθη ὁ λαὸς τοῦ ἁγιάσματος τοῦ ὄρους τούτου, τὸ ἐφάνη ὑλίδος ὅτι ἔκρουσεν ὁ ἅγιος μὲ τὴν ῥάβδον τοῦ διαφωτοβάπτου ἐν ἀκρωτείῃ πρὸ τοῦτου, τὸ ἐκτίσθη κατανεῖν μὲ τοῦ νεοῦ καθὼς τὴν σήμερον φαίνεται. ἐκτὸς ἀμφιβόλου τῶν φιλοδίδεσκον τοῦ ἁγίου Χυσοστόμου σμικρὸν ἡσυχάσας, διάφορα σοφίσματα τῆς ἀκοσμουδίας ἁγίων συγγραφέων, καθὼς τὴν ἀκοσμουδίαν καὶ τὸ ἐγκωμιαστικὸν ἐμοῦ τὸ σπουδαιοτέρων λόγον τῶν ἐπαίνων ἁγίων ἀναφέρει αὐτοβούλως ἐν τῇ πνευματικῇ σοφίᾳ, τὴν ἀκοσμουδίαν τοῦ ἁγίου Διαφάνου καὶ τὸν παντελῆ μάρτυρος αὐβρεμίου ἐν τῇ μονῇ τοῦ Χυσοστόμου μεγάλου, λοιπὸν τὸ ἕτερον κα-

[1] κακοποφορῆδη. [2] . . . [3] αὐθρωπος. [4] κιρισσοριτοι. [5] εὑρόδη. [6] τὸν αὐτ

πόνα, ἡ μοναχὴ τοῦ ἁγίου Νικηφόρου [τοῦ] βασιλέως τῆς Ἀθανασίου πατριάρχου Κωνσταντινου-
πόλεως συμφωνίας ἐν τῇ ἐφαρμόνου τῆς ἄλλα διάφορα ἀστήρικτα ὧν ἐν [τῷ] ὄρει πατέρων τῆς ἐξωθεν
θρησκευτῶν αἱρουμένων ἔφθασε τῆς ὁ καιρὸς τῆς ἁγίας ἀναστασίου, καθ' ἣν οἱ ἀνάγκ-
νοι τῆς ὠφούσιοι ἤρχοντο ἐν τῷ ὄρους. ὁ δὲ ἀσίδιμος θεοδώρητος συνιέζῳ τὸ προφητικὸν
248 λόγιον τὸ λέγον: "ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ
φύγω;" ἔμενεν οὖν ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ κυρίου ἐν ἰσχάτῃ αὐτοῦ ἀναπονῆ, φάσκων ἀπὸ ταῖς τοῦ μη-
ρολ. νόσους τῆς ἀπουσμοῦ ἐν καιρῷ τῆς παλαιορμοῦ τοῦ Ὄρους, κρίσιμον μὲν βαρ-
βάρων ἐντὸς τοῦ Ὄρους, καὶ παραλογραννούντων τῆς παλαιοτρόπων τοῦ ἐν αὐτῷ ἀναστο-
ρατίας φαλερᾶς ἐπιμονῆς ἐν χωρίῳ, καὶ ἀποχῶδεν τῆς ταῖς αἰωνίους μονάς, ἐνταφια-
σθῆ ἐν τῷ Ῥωσσικῷ μονάστῃ τῷ Καρυαῖ. ἐκεῖ δὲ παραπαθόντως τῷ τῷ ἀδελφοθεον κρεῖτ-
τον τοῦ φοβεροῦ κριτοῦ ἔχαιρεν αὐτὸς τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀναφερόμενοι τὴν ὠφέλουσαν
χῆφον καὶ ἀμοιβὴν τῶν ἔργων των, ἤδη ποσῶς ἤσραζαν ἐκ πάντων, εἴτε τῷ σύσλαον τῶν εὐ-
σεβείας καὶ αἰτίσμηρι τοῦ χριστοκυτύρου ὀχυρώματος, εἴτε τῷ ἀναζροσὴν τῶν ὠφροσαραδόλω
ἐδῶν τῆς δοξμάλων καὶ πρὸς ταραχὴν τῆς ὄλεθρον τῶν τῶν ἀποχαμουμένης ἐκκλησιῶν. καθὼς
καὶ ὁ ἀσίδιμος Ἰωάννης πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἔλεγε τῷ ἁγίῳ Σάββᾳ, ὅτε εἶδε δι' ὀπτασίας
τὸν δόκαλον τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου, καὶ γραῖαν ἐρμήνευσε, ὅτι τὸν παρηδόνασαν τόκα
ἐκκλησίαν ὁ βασιλεὺς ἀναστάσιος (ὅτις ἐξώρισεν αὐτὸν ἀπὸ τὰ πατριαρχεῖα διὰ τὰ μὴ συναινέσαι εἰς τὴν δυσσεβῆ τῶν μονοφυσιτῶν ἐκκλησιῶν δυσσέβειαν) ἡμέρας
δέκα ἡμέρας ἔμελλε ἀπάγω τῆς ἐξῆ τὰ παραπλαδόμενα ὁρᾶν τὸ φοβερὸν τοῦ κυρίου πρόσωπον.
Ἡ σύλογία τέλος ὁ βίος τοῦ μακαρίτου θεοδωρήτου τοῦ διορθοκτόνου τοῦ ὁσίου
πέζου πατρὸς παραδόξου φρονήματος καὶ παιδικῆς ἁπλότητος ἀγάπης. καὶ ἱερὰ δόξα
ἐστὶν αὐτοῦ ἐκκλησιάζειν λόγοι σταθηρότητος εἰς ὑμῶν πανηγύριον τῶν παλαιοτρόπων καὶ
παναθλητῶν αὐτοῦ ἀθλήσεως καὶ χαρμοσύνης πολλῶν μετανοφρονήσεως ἕνεκα, ἐπειδὴ
ἔλεγεν ὁ κύριος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους: "ὅτι ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ ζητῶ οὐδέν, ἀλλ' ὁ πέ-
μψας με πατὴρ ἐκεῖνος ζητεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, ἐν ῥύσασθε ἡμᾶς ὁ κύριος
. . . . . ἐκκλησιαστικῆς ὀρθοδοξίας ἐν ἀμοιβῇ ἡμῶν ἀγαθοῦ, ἱκετηρίου τῆς
παλαιᾶς καὶ φύλων τῶν ὑπὸ [τῆς] πίστεως ἀγωνισαμένων ἀθλητῶν. ἀμήν.

α νῦν. β ἐγὼ. γ ἀγωνισαμένων.

ΛΑΥΡ
3.3.4

Αμφιοβήλιος

Ἐπειδή καί ὁ διδάσκαλος Θεοδώρητος ἀνακρίνας ἀκριβῶς τήν χρονολογίαν, τά ἔτη ἀπό Μιχαήλ Ῥαγκαβέ περνοῦν χρόνοι 158 κατά τόν ἐν τῷ νέῳ Ἐκλογικῷ βίῳ τοῦ ὁσίου Π., ὥστε καταντᾷ νά ἀνεχώρησεν ἐτῶν 112 γέρων εἰς τήν ἔρημον μονῆς τοῦ Χειμάρρου καί καθώς λέγει ὅτι ὁ Θεοφύλακτος πατριάρχης ἐγκαινίασε τόν ναόν Μαρτίου θ'. χρονολογεῖται ὅτι πρό ἐτῶν ἐννέα τῆς χειροτονίας του εἶναι, ὡς ἐκ τοῦ Τόμου τῆς ἑνώσεως φαίνεται καί πρέπει τό καλοκαίριον νά τόν ἐγκαινίασε· διότι τόν Μάρτιον ἄν ἦτον νά ἔλθῃ εἰς τό Ὄρος καί πατριάρχης καί υἱός τοῦ βασιλέως καί παιδάκιον ὄν παιδαγωγούμενον ἀπίθανον εἶναι, καί γίνονται ἔτη 10, ὥστε ἑξαετής ἦτον ὅταν ἔγιναν τά ἐγκαίνια ὁ Θεοφύλακτος. Ὁ Τόμος τῆς ἑνώσεως ἔγινε τόν φεβρουάριον μῆνα πρό ἐτῶν 40 τοῦ πλαστοῦ χρυσοβούλλου τῆς Ξηροποτάμου ἐν ἔτει 924, ὅτι κατά τόν Μελέτιον Ἀθηνῶν ἐν ἔτει 921 ἔγινεν ὁ Τόμος. Ὁ δέ Ῥωμανός ὁ γέρων ἦτον τότε βασιλοπάτωρ, ἐβασίλευε δέ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ὁ τοῦ Σοφοῦ Λέοντος υἱός· ὁ δέ τήν ἕνωσιν ποιήσας Νικόλαος πατριάρχης ὁ Μυστικός ἀπό τούς 6428, ἤτοι 920, ἕως τούς 6432 θέλει ἔτη 4 καί τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ ἄλλα ἔτη 4. Ὁ Νικόλαος Μυστικός ἐπατριάρχευσεν ἐπί Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ἔτη 11, εἶτα Ἀλέξανδρος ὁ ἀδελφός Λέοντος ἔφερε δεύτερον εἰς τόν θρόνον τόν Νικόλαον ἐν ἔτει 911 καί ἐπατριάρχευσεν ἔτη 8 εἰς ἀποπλήρωσιν τοῦ δεκάτου τρίτου χρόνου τῆς πατριαρχείας του. Μετά δέ τόν Νικόλαον ἔγινε Στέφανος ὁ ἐξ Ἀμασείας, εἶτα Τρύφων καί ἔπειτα ὁ Θεοφύλακτος, διότι τό χρυσόβουλλον Ξ ἔχει τό ἔτος ὁλόγραφον 6432, ὥστε γίνεται 7326 καί 925, διότι ἐνδέχεται νά ἔζησε καί τινας μῆνας καί ἔφθασε τούς 25. Ὁ Θεοδώρητος λέγει, ὅτι, εὑρών τά συγγράμματα Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου περί θεμάτων καί πατρίων Κωνσταντινουπόλεως, εἶδεν ἐν τούτοις καί

πατριαρχευσάντων Καλλίστου, Νικηφόρου Ξανθοπούλου, Ματθαίου Τζιγάλα, Ἰωάννου Κλεοκλαβίου καί τινος ἀνωνύμου ἐν τῷ α' τόμῳ τοῦ Πορφυρογεννήτου σελ. 205 καί τόμῳ β' σελ. 910 καί 12, ἐν ᾧ καί μάρτυρας φέρουσιν ἀρχαίους ἱστορικούς Θεοφάνην, Γεώργιον, Συμεών λογοθέτην, Ἰωήλ περί τῶν πατριαρχῶν καί Νικόλαον Μυστικόν, λέγοντας ὅτι μέχρι τοῦ 925 ἐπατριάρχευσεν, εἶτα Στέφανος ὁ ἐξ Ἀμασείας καί ἔπειτα ὁ Θεοφύλακτος. Ὅθεν τά ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ Ξηροποτάμου καί ἡ καθιέρωσις τῶν τιμίων ξύλων καί αἱ ἐξαίσιαι οἰκοδομαί ἀποδείχνονται μυθώδεις τραγέλαφοι καί ἀνύπαρκτα φάσματα καί παίγνια. Διότι, ὅταν ἐπατριάρχευσεν, ἐλέγχεται ὅτι παιδίον τῷ 933 ἦν, τά δέ 924, ὅτε τό χρυσόβουλλον ἐδόθη, ἦτον ἔτι παιδάριον ἐτῶν 16, ὁ δέ ὅσιος Παῦλος ἦτον ἐτῶν 112 καί ὁ Θεοφύλακτος ἰο. Πῶς λοιπόν νά συμφωνήσωσιν εἰς ἕνα λαμπρόν κτίριον, τό ὁποῖον εἶδεν ἐν ὁράματι τῆς νυκτός ὁ τοῦ ῥωμάντζου μυθοπλάστης Ῥωμανός; Ὁ Ῥωμανός βασιλοπάτωρ κληθείς, καίτοι ἀπό τῆς ματαίας δόξης πλασθείς καί ἀπό φιλαυτίας ἡττηθείς, ἠδίκησε τόν γνήσιον βασιλέα Κωνσταντῖνον Πορφυρογέννητον καί τήν ἰδίαν γνησίαν θυγατέρα του Ἑλένην, τῶν ὁποίων ἦτον ἡ βασιλεία καί εἰς τόν τόπον ἐκείνων ἔθηκε τούς υἱούς του Στέφανον καί Χριστοφόρον, οἵτινες καί ἐδιώχθησαν καί ἀφῆκε τελευταίους τούς τόν πρῶτον τόπον ἔχοντας. Πλήν οὐδέποτε ἐποίησεν ὡς ὁ μυθοπλάστης οὗτος γράφει τόν Ῥωμανόν μονοβασιλεύοντα, καί ὅτι τό τίμιον ξύλον ἔδωκεν εἰς τόν ὕπατον τῶν φιλοσόφων ἀρχιμανδρίτην καί πνευματικόν του διδάσκαλον τῶν υἱῶν του, ἐρημίτην καί ἡσυχαστήν Ξηροποταμινόν βασιλόπαιδα, χρόνων ὄντα τότε 112 τήν ἡλικίαν ἀλείπτην καί συνεργόν τοῦ ἔργου του, τόν μετά τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς, τῆς ὁμοίας τῶν ἐν ὕδασι φαινομένων μονάζοντα· οὕτω γράφει τό χρυσόβουλλον Ξ. Τίνες δέ οἰκεῖν δύνανται εἰς τά ἐν ὕδασι φαινόμενα δι

κατηδαφισμένα; Καὶ πρὸς ταῦτα ὁ Ῥωμανὸς οὐ λαμβάνει τοὺς συμβούλους, ἀλλὰ μαγίστρους καὶ δίδωσι (λέγει) τὸ τιμιώτερον κειμήλιον τῶν ἐν τῷ βασιλικῷ θησαυροφυλακίῳ φυλαχθῆναι εἰς τὸ ἀπὸ πέντε μόνον λῃστὰς φοβούμενον μοναστήριον Ξ, μᾶλλον τῆς πάντα τὴν τιμὴν διατηροῦσαν βασιλίδα τῶν πόλεων· καὶ χαρίζει τόσα εἰς τοὺς οἰκοῦντας τὴν πανέρημον καὶ διαλελυμένην (ὡς τὸ χρυσόβουλλον λέγει) ὡς τὰ ἐν ὕδασι φαινόμενα. Ἀλλὰ πότε οἰκίσθη; πότε δὲ τόσοι μοναχοὶ ἐν αὐτῇ συνήχθησαν; Ὁ Ῥωμανὸς τέσσαρα ἔτη οὐκ εἶχε τότε βασιλεύων καὶ πότε τόσαι οἰκοδομαὶ ἐξαίσιοι ἐγένοντο; πότε τόσοι πύργοι ὑψιπετεῖς, τείχη πυργοευμεγέθη καὶ ναοὶ μεγαλοπρεπέστατοι, παρεκκλήσια 12, ξενῶνες, νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα, ὡς γράφει τὸ χρυσόβουλλον; Τὰ ἔτη ὀλίγα, ὁ συνεργὸς καὶ ἀλείπτης Παῦλος ὑπέργηρος. Καὶ ποῦ οἱ μάγειροι τῶν οἰκοδόμων; καὶ χίλιοι ὑλοφόροι ἐὰν ἦσαν, δὲν ἐδύνετο τόσον ταχέως νὰ γίνῃ· καὶ τίς ἡ χρεία εἰς τόπον ἔρημον, καὶ πόθεν ἐγίνωσκεν, ἂν ἤρχοντο μοναχοί; Προσέτι γράφει, ὅτι ἡ μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου ἦτον βασιλικὴ ἀρχαία καὶ ὅτι εἶχε τὰ λείψανα τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα γνωστὰ εἰς τὴν πόλιν, πράγματα παριστῶντα τὸν τόπον οἰκούμενον. Εἶτα γράφει, ὅτι ἦτον κατηδαφισμένη ἡ μονή, ὡς τὰ ἐν ὕδασι φαινόμενα, ὅπερ δηλοῖ, ὅτι οὔτε ἴχνος ἐφαίνετο· πάντη ἀπίθανος μυθοπλαστουργία.

Ὅτι μὲν τὸ ζωοποιὸν ξύλον ἀληθὲς τίμιον καὶ ἅγιον ὑπάρχει, οὐδεὶς λόγος, παρὰ τίνος δὲ ἀφιερώθη ἄδηλον. Κακῶς ὅμως ἐν τούτῳ τῷ πλαστογράμματι γέγραπται καὶ ἀμαυροῖ τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ ὁ πλαστογράφος ἔσθεν καὶ οὐδεμία ἱστοριογραφία τοῦτο δηλοῖ· ὅτι ἐάν

προπομπῆς ἐφέρετο κατ' ἔτος εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ αὖθις ἀντεκομίζετο εἰς τὴν πενιχρὰν μονὴν ὁ τίμιος οὗτος Σταυρός, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ εἰς τὰς ἱστορίας τὸ μεγαλήτερον κλέος καὶ νὰ γέμῃ χρυσοβούλλων ἀληθῶν καὶ οἱ Τυποι καὶ τὰ Μηναῖα νὰ διηγοῦνται εἰς πλάτος τὸ τοιοῦτον τεράστιον. Καὶ τὰ ὅσα παλάτια (γράφει) καὶ σολέμνιον 800 χρυσῶν καὶ ὅσα ἄλλα τερατολογεῖ περὶ τῆς μονῆς ταύτης ὁ πλαστογράφος τοῦ χρυσοβούλλου ἀνύπαρκτα εἰσὶ καὶ ἀπίθανα πάντη. Περὶ δὲ τοῦ ὁσίου Παύλου ὁρᾶται ὅτι ἐν ἔτει 813 εὐνουχίσθη, ὁ δὲ Θεοφύλακτος προεβιβάσθη καῖσαρ. Ὁ Ἰγνάτιος εἰς ἄλλην ἱστορίαν φαίνεται. Λέων ὁ Ἀρμένιος ἕως 919 ἐβασίλευσεν. Ὁ δὲ Ῥωμανὸς ὅτε ἔγινεν βασιλοπάτωρ καὶ βασιλεύς, ἔχομεν χρόνους 108· τὸ χρυσόβουλλον ἐξεδόθη 6432 : 924· ὁ δὲ Παῦλος ἦτον χρόνων τότε 112. Παῦλος, ὃν ὁ βίος τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου γράφει ἦτον ἐν ἔτει 970· ὁ Τζιμισχῆς ἐβασίλευσεν ἐν ἔτει 969. Ἰδοὺ ὁ Παῦλος α' ἐκ τοῦ 813 ἄχρι τοῦ 970 ἀποκαθίσταται χρόνων 158 κατὰ τὸ Ἐκλόγιον νέον. Ὥστε ἑκατὸν δώδεκα ἐτῶν ὧν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἔρημον πρὸ ποδῶν τοῦ Ἄθω· τὰ δὲ περὶ Θεοφυλάκτου πατριάρχου υἱοῦ Ῥαγκαβέ εἰσὶ πάντη ἀνεπίδεκτα.

Λύσις τοῦ πλαστοῦ χρυσοβούλλου.

Ὁ πλαστουργὸς οὗτος εὗρε τὸ χρυσόβουλλον τοῦ δυστυχοῦς διὰ τὴν καινοτομίαν τῆς πίστεως Ἰωάννου τοῦ ἐσχάτου βασιλέως τῶν Παλαιολόγων,[1] ὅστις ἰδὼν τοὺς Χριστιανοὺς ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀφανιζομένους, ὅτι ἡ Παλλήνη πόλις τῆς Κασσάνδρας δι' ὀλίγων ἐξόδων ἀνακαινίζεται ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς καὶ φυλάττεται ἀπολιόρκητος, ἀπῆλθε καὶ εἶδε τὸν τόπον καὶ βαλὼν

ἐν δὲ ὑποσημειώσει τάδε· (α) ἐλανθάσθη εἰς αὐτό ὅτι δὲν εἶ[illegible] του τὸ χρυσόβουλλον· ἀλλ' Ἰωάννου ἅρπαγος τῆς βασι[illegible] ὕστερον τοῦ ἐδόθη νὰ βασιλεύσῃ εἰς Θετταλίαν καὶ [illegible] λήνην· ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Ἰωάννου ἐσχάτου ἔλαβε [illegible] ὁ Μουράτης α'. 30. ἀπολιόρκητος

ἐκαθάρισε τὸν τόπον καὶ τὴν αὔλακα καὶ τὴν χερσόνησον Κασσάνδραν νῆσον ἐποίησε καὶ διὰ χρυσοβούλλου πρὸς πέντε μοναστήρια τὸν ὅλον ἀποδεκατισμὸν ἐχάρισεν εἰς τὴν Λαύραν, Βατοπέδιον, Ξηροποτάμου καὶ εἰς τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ μοναστήριον τοῦ Προδρόμου καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονὴν τοῦ Παντοκράτορος. Καὶ διηγούμενος εἰς ἓν λαμπρότατον διεξοδικὸν προοίμιον τὸ χρέος τοῦ βασιλέως πρὸς τὰ θεῖα καὶ τὴν κατάστασιν τῆς κατηδαφισμένης ἐκείνης πόλεως Παλλήνης καὶ λαμπρὰς ἀνεγέρσεις καὶ ὑψώσεις τειχῶν καὶ πύργων. Οὕτως ἔχον τὸ ὕφος τοῦ χρυσοβούλλου ἐκείνου διέστρεψε κάποιος ὀλιγομαθὴς κατὰ τὸ θέλημά του, καὶ ἔχει τὰς πλείους τῶν περιόδων αὐτολεξεὶ κλεμμένας. Λέγει γαρ· « εὗρον αὐτὴν (τὴν πόλιν Παλλήνην) τὴν μονὴν τοσοῦτο κατηδαφισμένην καὶ πάντη διαλελυμένην, ὡς τὰ ἐν ὕδασι τείχη φαινόμενα καὶ τοιαύτη τις ἦν ἡ Παλλήνη, ὥστε μηδὲ ὁμοίωμα τείχους φαίνεσθαι πρὸς τῆς παλαμναίας χειρὸς ἰσμαηλίδος· ἀλείπτῃ δὲ καὶ συνεργῷ εἰς τοῦτο χρησαμένη ἡ ἐμὴ βασιλεία (τῷ δεῖνι ἄρχοντι) θεοῦ συνάρσει καὶ χάριτι, πόλιν ᾠκοδόμησα τῆς πάλαι βελτίονα εἰς ἀσφάλειαν πιστῶν » καὶ τὰ λοιπά. Εἰς τοῦτο τὸ χρυσόβουλλον παραλλάττουσι ταῦτα· « τοιαύτη ἦν καὶ ἡ τῶν θεοπτῶν ἁγίων μου μοναχῶν σεβασμία μονή, ἡ ἔκπαλαι τοῦ Χειμάρρου, νῦν δὲ Ξηροποτάμου ἐπικεκλημένη », καὶ μετέστρεψεν ὁ πλαστογράφος τὸ ἀλείπτῃ καὶ συνεργῷ ἄρχοντι δεῖνι εἰς τὸν ὅσιον Παῦλον, λέγων « ἀλείπτῃ καὶ συνεργῷ εἰς τοῦτο χρησαμένη ἡ ἐμὴ βασιλεία τὸν ὕπατον τῶν φιλοσόφων Παῦλον ». Ὥστε ὅλα τὰ μεταφέρει εἰς τὸ Ξηροποταμί· « ἀπὸ τὸν ἰσθμὸν τῆς Παλλήνης », « εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ξηροποτάμου [illegible] Ἄθω ποιῶ τὴν μονήν. Πάντη ἀσύμφωνα. Πῶς δὲ εἰ[illegible]

νη Ξηροποτάμου ἡ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, ὅτι ὁ μοναχός Καισάριος γράφει στιχουργῶν «ἀνθίζει λουλουδίζει ἡ τοῦ Χλωροποτάμου;». Κυρίως ὅμως καὶ ἀληθῶς ὑπάρχει μονὴ τοῦ Χειμάρρου ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Παύλου καὶ κατὰ τὴν θέσιν καὶ τὰ κατασωζόμενα ἀρχαῖα ἔγγραφα, ὡς θέλομεν αὐτὰ καταγράψειν ὧδε εἰς πίστωσιν, ὅτι ἐκεῖσε κατὰ πρῶτον ὁ ὅσιος Παῦλος τὴν μονὴν τῆς Πουλχερίας ἀνήγειρε παρὰ τὴν παραλίαν τῆς πάλαι κωμοπόλεως Ἡφαιστείων, τὸ ὑπὸ Στεφάνου μοναχοῦ τὸ πάλαι ᾠκοδομηθέν, ὡς προεγράψαμεν εἰς τιμὴν τῆς Εἰσόδου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, καθὼς εἰς Ἐγκώμιον εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτὴν καὶ Κανόνα ἰαμβικὸν εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ ὁ ὅσιος Παῦλος ἐσύνθεσεν. μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ ἔκπαλαι εἰκὼν τῆς Εἰσόδου, ἱσταμένη εἰς τὸν δεξιὸν κίονα τοῦ χοροῦ τῆς μονῆς τοῦ ναοῦ τῆς Ξηροποτάμου, ὡς ἤδη φαίνεται. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· σημειοῦμεν δὲ ὧδε καὶ ἀρχαῖά τινα ἔγγραφα σωζόμενα ἐν αὐτῇ τῇ μονῇ

(Νέος Ἑλλην. Λαμπρου Θ', 1912, τεύχ. 3, σ. 226-231 ἐκ ἐπὶ ἀθανι. ἄδος τοῦ Ἰακώβου· κῶδ. ἀγ. Παντελ. 282, σ. ~~189-198~~ ~~189-198~~ 184-190

ΛΑΥΡ
15-3-47

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΙΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΚΔ' | ΑΘΗΝΑΙ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1947 | ΑΡΙΘ. 11—12

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Διευθύνσεως Ὁ ἀνεξιχνίαστος πλοῦτος. — † Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος Ἰεζεκιήλ, Ἡ ἱερὰ βίβλος τῆς Ἀποκαλύψεως. — † Μητροπολίτου Κώου Ἐμμανουήλ, Σκέψεις ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ μου εἰς ἀρχιερέα. — Ἐπισκόπου Ταλαντίου Βασιλείου, Περὶ τοῦ πρώην Μενδενίτζης Γρηγορίου. — Π. Ι. Μπρατσιώτου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ θρησκευτικὴ ὑπηρεσία τοῦ στρατοῦ. — Ἀμίλκα Σ. Ἀλιβιζάτου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ Ἐπίσκοπος A. C. Headlam (νεκρολογία). — Ἀρχιμ. Παρθενίου Πολάκη Προϊσταμένου τοῦ ἐν Παρισίοις ἱεροῦ ναοῦ, Ὁ Pasteur ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς ἐπιστήμων. — Παρατηρήσεων Στήλη: Ἡ δικαίωσις τῆς ἐλπίδος. — Ἡ «λογία» τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν. — Ὁ ὑγιὴς ὁλοκληρωτισμός. — Τὰ καλλυντικά. — Χρονικά.

Ο ΑΝΕΞΙΧΝΙΑΣΤΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ

Ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία εἰς τὸ μέσον τῆς χαροπασχαλίου νηστείας προβάλλει τὸν τίμιον σταυρὸν εἰς προσκύνησιν. Ἔργον σοφῆς προμηθείας. Ἐν τῷ συντόνῳ ἀγῶνι τῆς κατὰ τὸ στάδιον τῆς ψυχικῆς περισυλλογῆς νεκρώσεως τῶν παθῶν, εἰς σταθμὸς πνευματικῆς ἀναψυχῆς ἅμα καὶ ἀντλήσεως νέων δυνάμεων εἶνε ὀλιγαχῶς ἐπιβλεπόμενος. Ἡ ἐν μακρᾷ ἀπανωκεύτῳ ὁδῷ πρὸς τὸ τέρμα ὁδοιπορία ἐκλύει τὰς δυνάμεις καὶ γεννᾷ κάματον καὶ δυσφορίαν εἰς τὴν ψυχὴν ὁ πρὸς τὰ προσωτέρω βηματισμός. Προτίθεται, λοιπόν, ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ πρὸς προσκύνησιν εἰς τὸν χωροῦντα πρὸς ὑπάντησιν τοῦ Νυμφίου πρόθυμον ὁδοιπόρον, ἵνα ἀπὸ τὸ «ζωηφόρον ξύλον», ὃ κατ' ἐξοχὴν «στήριγμα τῶν πιστῶν», οἱ πιστοὶ ἀναψυχόμενοι πορισθοῦν ῥῶσιν καὶ λύτρος διὰ τὴν περαιτέρω ἐξόρμησιν.

Ἡ πρὸς τὸν προτιθέμενον ὅμως Σταυρὸν προσκύνησις σήμερον εἶνε ἔτι ἀναγκαιοτέρα δι' ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα ὅπως τὴν παροισιάζουν αἱ μεγάλαι μεταπολεμικαὶ δοκιμασίαι. Ὁ κόσμος κάμπτεται ὑπὸ τὸ βάρος πρωτοφανοῦς κρίσεως ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς· φόβος καὶ ἀγωνία συνέχει τὰς ὑπὸ μίαν ἐγκύμονα τρομερῶν κινδύνων ἀοριστίαν ἀδημονούσας ψυχάς. Οὐδέποτε ἄλλοτε αἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ ὑπῆρξαν περισσότερον ἐπιθετικαὶ καὶ τελειότερον ἐπιτεταγμέναι. Καχυποψίαι, ἐχθρότητες καὶ μίση ἀνεπτύχθησαν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἡ παρατεινομένη δὲ ὀξύτης τῶν διεθνῶν σχέσεων παρουσιάζει ἐνδεχομένην τὴν ὁλοκληρωτικὴν καταστροφὴν τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ διψᾷ ἡ ἀνθρωπότης ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην καὶ εἰρήνευσιν ὁριστικὴν καὶ ψυχικὴν παραμυθίαν καὶ ἀναψυχὴν καὶ νέας δυνάμεις διὰ νὰ συνεχίσῃ τὸν εἰς αὐτὴν κληρωθέντα βίον πρὸς τὸ θεόθεν ταχθὲν διὰ τὸν ἄνθρωπον τέρμα.

Εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν, ὅπως καὶ ὁσάκις ἐμφανίζονται παρόμοιαι κρίσεις, ἐπιβάλλεται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα νὰ ἀτενίζῃ πρὸς τὸν Σταυρόν, καὶ ἀπὸ τὴν προσκύνησίν του νὰ ἀρύεται τὰς ἀπαιτουμένας πρὸς ἐνίσχυσίν της δυνάμεις. Οὐδεμία θρησκεία καὶ οὐδεμία φιλοσοφία ἔχει τοὺς θησαυροὺς τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ μόνοι εἶνε εἰς θέσιν νὰ τὴν ἐφοδιάζουν μὲ ὅ,τι ἔχει ἀνάγκην ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ὁσάκις τοιαῦται δοκιμασίαι τὴν βασανίζουν. Αὐτοὺς τοὺς θησαυροὺς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀποκαλεῖ «ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον». Διότι μόνη ἡ χριστιανικὴ θρησκεία κέκτηται τὸ προνόμιον νὰ κατέχῃ παραμόνιμα, ἀμετάβλητα καὶ ἀνεπηρέαστα ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὰς οἱασδήποτε περιστάσεις καὶ ὁποιαδήποτε πεδία στοιχεῖα. Εἰς μόνην αὐτὴν ἐγκρύπτεται πηγὴ ἀνυπολογίστων καὶ ἀδαπανήτων δυνάμεων, ἱκανῶν νὰ μεταμορφώνουν πολιτισμοὺς καὶ αὐτὴν τὴν ὄψιν τῆς γῆς νὰ ἀλλάζουν.

Μή, λοιπόν, ἀποθαρρυνώμεθα. Κύπτοντες σήμερον ὑπὸ τὴν ὀδυνηρὰν πίεσιν τῶν τε καθ' ὅλου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδικῶν μας ἐθνικῶν δοκιμασιῶν, αἴροντες βαρὺν τὸν σ[illegible] δισμενειῶν τῶν ἡμερῶν, ἐκ τῆς

Η ΙΕΡΑ ΒΙΒΛΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ

Ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος* κ. Ἐμ. Γ. Μυτιληναῖος, Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, ἐδημοσίευσεν ἐξαίρετον μελέτην περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως (πρβλ. «Ἐκκλησία» 15 Φεβρ. 1947). Εἰς ταύτην ἀναγράφει, ὅτι ἡρμήνευσαν ταύτην ὁ Ὠριγένης (ἔκδοσις Harnack—Διοβουνιώτη 1911), Ἀνδρέας ὁ Καισαρείας (Migne 106,212) καὶ Ἀρέθας ὁ Καισαρείας (Migne 106, 493). Νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ συμπληρώσω τὴν πληροφορίαν, ὅτι ἡ Ἀποκάλυψις ἡρμηνεύθη καὶ ὑπὸ δύο ἄλλων κληρικῶν, τοῦ λογίου Λαυριώτου Θεοδωρήτου, καὶ ἐτυπώθη ἀνωνύμως ἐν Λειψίᾳ τὸ 1800 παρὰ τῷ τυπογράφῳ Βραϊτκοωφ καὶ Αἴρτελ. Τὸ βιβλίον ἐπιγράφεται «Ἑρμηνεία εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, πονηθεῖσα παρά τινος εὐσεβοῦς ὁδηγηθέντος εἰς τὴν ἔρευναν αὐτὴν ἀπορρητοτέρᾳ δυνάμει· οὗ ἡ κλῆσις καὶ τάξις φέρει τοὺς ἀκολούθους κεφαλαιώδεις ἀριθμοὺς

Υο. βφΥε. βρξγ.

Ἤδη πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα πρὸς ὠφέλειαν τῶν φιλούντων τὴν ἀλήθειαν». Σύγκειται ἐκ σελίδων 410 μεγάλων εἰς φύλλον μὲ τυπογραφικὰ στοιχεῖα τῶν ὀκτώ. Διὰ τὸ ἔργον κατεβλήθη κόπος πολὺς ματαίως, διότι τὸ ἀνώνυμον ἔργον δὲν ἐκυκλοφόρησεν εἰμὴ ἴσως εἰς ἐλάχιστα ἀντίτυπα, τῶν ἄλλων ἀποθηκευθέντων καὶ εὑρισκομένων μέχρι σήμερον ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἄθωνος συνεπείᾳ ἀπαγορευτικῆς διαταγῆς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας θεωρηθέντος τοῦ ἔργου ὡς κακοδόξου. Λόγῳ δὲ τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης, καίτοι πλησιάζουν νὰ παρέλθουν ἔκτοτε 150 χρόνια, οἱ Πατέρες τῆς Μονῆς δὲν κυκλοφοροῦν τὸ ἔργον, ὅπερ εἶναι ἕκαστον σῶμα καλῶς ἐσταχωμένον.

Ἀπαιτεῖται πολὺς κόπος καὶ χρόνος διὰ νὰ βιβλιογραφηθῇ τὸ ἔργον, δηλ. 410 σελίδες εἰς φύλλον τῶν ὀκτώ, καὶ νὰ διευκρινισθοῦν αἱ κακοδοξίαι ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τῶν δύο ἄλλων ἑρμηνευτῶν Ἀνδρέα καὶ Ἀρέθα. ἀξίζει ὅμως τὸν κόπον νὰ ἀναλάβῃ ἕνας δυνάμενος ὡς ὁ πατὴρ Μυτιληναῖος ἐν σμικρῷ ἔπραξεν ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ». Ἐὰν εἶχον πρὸ ἐμοῦ τὴν ἔκδοσιν Φαρμακίδου τῶν ἄνω δύο ἑρμηνειῶν θὰ ἐποίουν ἀντιπαραβολὴν ὀλίγων σελίδων. Ἀναγιγνώσκω προχείρως εἰς τὴν σελίδα 31 ἐπιγραφὴν ἑνὸς κεφαλαίου «Μαρτυρίαι ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ὅτι Ἠλίας καλεῖται ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης καὶ αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ὅπου μέλει νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν τόπον Ἠλιοῦ καὶ ὄχι ὁ Ἠλίας». Καὶ γράφει εἰς τὸ κείμενον τοῦ κεφαλαίου τούτου «εἰς κανένα μέρος ἡ Ἁγία Γραφὴ δὲν ἀναφέρει μήτε ὁ Ἠλίας μήτε ὁ Ἐνὼχ μέλλουσι νὰ ἔλθωσι πρὸ τῆς δευτέρας παρουσίας» καὶ προχωρεῖ «πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τίνες τῶν Ἱερῶν διδασκάλων πόθεν ἐκινήθησαν νὰ γράψωσι αὐτὴν τὴν γνώμην». Καὶ τὸ ἕτερον κεφάλαιον ἐπιγράφεται «Πόθεν οἱ θεῖοι Πατέρες ἐκινήθησαν νὰ νομίσωσι τὴν ἔλευσιν Ἠλιοῦ καὶ Ἐνὼχ πρὸ τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας» καὶ προχωρεῖ ἀναιρῶν διὰ πολλῶν παραπομπῶν τὴν γνώμην τῶν δύο παλαιῶν ἑρμηνευτῶν. Καὶ ἀλλαχοῦ (σελ. 39) «τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιεῖ πόλεμον μὲ τοὺς δύο μάρτυρας καὶ νικᾷ αὐτούς· τούτους τοὺς δύο μάρτυρας ὑπέλαβον τινὲς ὅτι δηλοῦσιν τὸν Ἐνὼχ καὶ Ἠλίαν». Ἴσως λοιπὸν ἡ ἑρμηνεία αὕτη, ἀντιτιθεμένη εἰς τὰ παραδεδεγμένα, νὰ ἐθεωρήθη ὡς κακόδοξος, ἐξ οὗ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπηγόρευσε τὴν κυκλοφορίαν καὶ τόσος κόπος καὶ τόσοι ἱδρῶτες ἐχάθησαν ἐπὶ ματαίῳ. Ὁ Θεοδώρητος οὗτος εἶναι γνωστὸς καὶ ὡς μέγας πολέμιος τοῦ ἄλλου λογίου πολυγράφου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου.

Ἡ Ἱερὰ Ἀποκάλυψις ἔχει σημασίαν καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι εἰς ἓν ρητὸν αὐτῆς ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀνευρίσκει τὴν τρίτην πηγὴν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἵνα στηρίξῃ τὸ filioque ὡς ἔγραψα ἄλλοτε (πρβλ. «Ἱερὸς Σύνδεσμος» 1912 ἀριθ. 171). Ἐσυνηθίζετο τότε οἱ κληρικοὶ ἰδίως οἱ ἔχοντες ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν γνωμῶν των νὰ ἐκδίδουν τὰ ἔργα των ἀνωνύμως. Πλὴν τοῦ Θεοδωρήτου καὶ τοῦ Κοραῆ, ἀνωνύμως ἐξεδόθη καὶ ὁ «Συνοδικὸς Τόμος» τοῦ Ἱερομονάχου Θεοκλήτου Φαρμ[illegible] ἀπέφευγον οἱ κληρ[illegible]

*) Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δι' ἀποφάσεως αὐτῆς ἀπεφάνθη, ὡς ἄλλοτε ἔγραψα (πρβλ. «Φωνὴ Ἐκκλησίας» 1 Ἀπριλίου 1939) ὅτι τὸ ἀνώτερον ὀφφίκιον τοῦ ἐγγάμου κληρικοῦ εἶναι τὸ τοῦ Οἰκονόμου, ὅστις καὶ προβαδίζει πάντων τῶν ἄλλων συλλειτουργῶν του. Ὁ Μακαρίτης ὅμως Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος καινοτομῶν καθιέρωσε τὸ ὀφφίκιον τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου ὡς ἀνώτερον μὲ δικαίωμα νὰ φέρωσι πλὴν τοῦ ἐπιγονατίου καὶ ἐγκόλπιον Σταυρόν, ἀπένειμε δὲ τοῦτο ἀτυχῶς ἄνευ ἐπιλογῆς, ἐνῷ οὔτε ἡ πολιὰ ἀρχαιότης οὔτε οἱ νεώτεροι χρόνοι ἐγνώρισαν τοιοῦτον ὀφφίκιον. Εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ὀφφικίων τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (πρβλ. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, Ἀθῆναι 1898 σελ. 686) ἀναγράφεται πρῶτος ὁ μέγας Οἰκονόμος, οὐδαμοῦ δὲ σημειοῦται Πρωτοπρεσβύτερος εἰ μὴ μόνον «Πρωτοπαπᾶς», ἀλλ' εἰς τὸν Εὐώνυμον χορόν. Καὶ εἰς τὰς νήσους δὲ Κέρκυραν καὶ Κεφαλληνίαν, ὅπου ἐπὶ τριακόσια ἔτη ἡ Βενετικὴ Κυβέρνησις ἀπηγόρευε τὴν ὕπαρξιν Ἀρχιερέως, προΐσταντο τοῦ Κλήρου οἱ Παναιδεσιμώτατοι Πρωτοπαπάδες, καὶ δυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ εἴπωμεν «Μὴ μέταιρε ὅρια, ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες ἡμῶν».

τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ ἀνακαλύπτομεν τὸν «ἀνεξιχνίαστον τοῦ Κυρίου πλοῦτον», τὸν ὁποῖον ὁ ἀπαράμιλλος Ἀπόστολος Παῦλος ἀπελάμβανεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνεκλαλήτων του δοκιμασιῶν, ποὺ βλέπομεν παρατασσομένας ἐν τῇ Β' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ του. Ἐντεῦθεν ἡ θαρραλέα του δήλωσις: «ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι».

σεως ἢ ἀναθεματισμοῦ. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐγένετο ζήτημα ἐν Φαναρίῳ ἂν πρέπει νὰ γίνῃ μνημόσυνον τοῦ Κοραῆ διὰ τὰς κακοδοξίας του.

Πλὴν τοῦ Θεοδωρήτου Λαυριώτου καὶ ἄλλος Κληρικὸς ἡρμήνευσε τὴν Ἀποκάλυψιν ἀποδίδων τὰ ἐν αὐτῇ εἰς τὸν Τοῦρκον δυνάστην τῶν Ἑλλήνων. Πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα ἠγόρασα παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Καλαμῶν Θεοδοσίου Σπυροπούλου πέντε τόμους χειρογράφους ἐσταχωμένους πλέον τῶν δέκα χιλιάδων σελίδων διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς γεγραμμένων «Ἑρμηνείαν εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀποκάλυψιν» ὑπὸ Κυρίλλου Πατρέως Λαυριώτου Ἱερομονάχου καὶ διδασκάλου ἐν Βουκουρεστίῳ γραφέντας ἀπὸ τοῦ 1790 ἕως τοῦ 1815, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλῶς. Περὶ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ συγγραφέως ἔγραψα (πρβλ. «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» τεῦχος Δ. σελ. 341 καὶ τεῦχ. Ζ—Η σελ. 834, 1908). Ὁ μακαρίτης Μ. Γεδεὼν γράφων τὸ βιβλίον του «Ἄθως» ἔκαμε σύγχυσιν τοῦ Κυρίλλου τούτου, ὅστις ἦτο ἐκ τῆς ἐν Πελοπονήσῳ Λαύρας, μὲ τὸν Κύριλλον Λαυριώτην, τὸν γνωστὸν εὐτράπελον στιχοπλόκον τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Λαύρας. Τὸ πεντάτομον τοῦτο ἔργον ἐδώρησα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν. Ὁ ἀναφερόμενος Κύριλλος ἦτο γνωστὸς εἰς τὴν ἐποχήν του ὡς ἑρμηνευτὴς τῆς Ἀποκαλύψεως, διότι φέρεται μὲ τὸν τίτλον τοῦτον ὑπογραφόμενος εἰς καταλόγους συνδρομητῶν βιβλίων, ὡς ἐσυνηθίζετο τότε. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐξ Οἰκονόμων γνωρίζει αὐτὸν ὡς ἑρμηνευτήν, ἔγραφε μάλιστα, ὡς σημειώνω εἰς τὴν ἄνω μελέτην μου (Ἐκκλ. Φάρος ἔνθ. ἀνωτ.) ἀπορῶν τί ἀπέγινε τὸ χειρόγραφον.

Παρηκολούθησα τὴν τύχην τοῦ χειρογράφου, ὅπερ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίλλου περιῆλθεν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Μετανοίας του Ἁγίαν Λαύραν τῶν Καλαβρύτων καὶ ἐκεῖθεν ἄγνωστον πῶς περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σύρου Ἀλεξάνδρου Λυκούργου καὶ ἔπειτα εἰς χεῖρας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀργολίδος Γερασίμου Πανώνη τοῦ ἐκ Καλαμῶν, τοῦ ὁποίου ἀρχιδιάκονος διετέλεσεν ὁ κατόπιν ὡς Πρωτοσύγκελλος Καλαμῶν ἀποθανὼν Θεοδόσιος Σπυρόπουλος, ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ ὁποίου τὸ ἠγόρασα ἀντὶ 80 δραχμῶν.

Μὲ τὸν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει ἀναφερόμενον ἀριθμὸν 784 ἠσχολήθη εἰς λαμπρὰν μελέτην ἐν τῷ περιοδικῷ τῶν Παρισίων «Ρωμανὸς ὁ μελῳδός», ἂν δὲν ἀπατῶμαι, καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης πρώην Λεοντοπόλεως κ. Σωφρόνιος καὶ ἐν τῇ «Θεολογίᾳ» τόμος Α' 1923, σελ. 301.

Ἐν Καρδίτσῃ † Ὁ Θεσσαλιώτιδος ΙΕΖΕΚΙΗΛ

Τὸ μικρὸν οὐ μικρὸν ὅταν ἐκφέρῃ μέγα.

(Γρηγόριος Θεολόγος)

Φίλον πως τοῖς ἀπυμοῦσι τὸ ἄμικτον καὶ φιλέρημον

(Γρηγόριος Νύσσης)

Σκιὰ καὶ σκιὰς οὐδαμινέστερα τὰ τοῦ βίου πράγματα.

(Χρυσόστομος)

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΕΠΙ ΤΗ, ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ, ΜΟΥ ΕΙΣ ΑΡΧΙΕΡΕΑ

Μὲ περισυλλογὴν καὶ εὐλάβειαν ἄκραν, μὲ ὠφέλειαν δὲ πλείστην ὅσην εἶχον μελετήσει τοὺς περὶ Ἱερωσύνης ἐξαιρέτους ποιμαντικοὺς λόγους τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Μὲ ὄχι ὀλιγωτέραν προσοχήν, ἐπιμονὴν καὶ βαθύτητα εἶχον ἐπίσης ἀπὸ καιροῦ μελετήσει τὰς «Παραινέσεις καὶ Χριστιανικὰς Διδασκαλίας» τοῦ ἐξόχου Γάλλου Ἱεροκήρυκος père Bourdaloue[1], διδακτικώτατα, βάσει τοῦ γραφικοῦ «οἱ ἱερεῖς Σου, Κύριε, ἐνδύσονται δικαιοσύνην»[2], ἀναπτύσσοντος τὸ θέμα «περὶ τοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἱερέων»[3]. Δὲν διστάζω δὲ νὰ εἴπω, ὅτι ἀπεμύζησα κυριολεκτικῶς τὰς χρυσοστομικὰς ἐκείνας «Διαλέξεις καὶ Συνοδικοὺς Λόγους περὶ τῶν κυριωτέρων καθηκόντων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Λειτουργῶν», ποιμαντικοὺς ἀληθῶς μαργαρίτας, τοῦ γλυκυτάτου καὶ διεισδυτικωτάτου ἄλλου ἀγλαΐσματος τοῦ χριστιανικοῦ Ἄμβωνος père Massillon[4]. Εἶναι κρῖμα, ὅτι δὲν εὑρέθη τις, ἐξ ὅσων τοὐλάχιστον γνωρίζω, νὰ μεταφράσῃ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τὸ τρίτομον ἔργον τοῦ χρυσοστομικοῦ τούτου Ἐπισκόπου τοῦ Clermont.

Ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐξεπήδησαν εἰς τὴν συνείδησίν μου ὡς ἐν χορῷ αἱ θεοκίνητοι σκέψεις, τὰς ὁποίας ἡ μελέτη τῶν ἔργων τούτων μοι εἶχε προσπορίσει καὶ οἱονεὶ ἐναποθηκεύσει εἰς τὴν ψυχήν μου, ὅσον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς χειροτονίας μου εἰς ἀρχιερέα. Τὸ πλῆθος καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ λαοῦ· ἡ συγκινητικὴ συμμετοχὴ Δωδεκανησίων καὶ μὴ εἰς ἐκκλησιαστικὸν γεγονὸς ἀφορῶν τὴν Δωδεκάνησον· τὸ πλαίσιον τὸ μεγαλειῶδες ποιμνίου καὶ ποιμένων, χειροτονούντων καὶ χειροτονουμένου· εἷς κοινὸς πόνος καὶ πόθος καὶ παλμὸς προέβαλον ἐνώπιόν μου ζῶσαν καὶ εὐκρινῆ τὴν εἰκόνα τοῦ «Καλοῦ Ποιμένος», τὴν ἐξοχότητα τοῦ ἀξιώματος, τὴν χάριν τὴν μεγάλην, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν. Διεγράφετο σαφὴς ἐν τῇ συνειδήσει μου ἡ ἀλήθεια, ὅτι ὁ Ἱερεὺς εἶναι ἢ συνεργὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, ἢ συνεργὸς τοῦ σατανᾶ, ὡς ἀδιστάκτως ἀποφαίνεται ὁ καλὸς Massillon εἰς τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀδελφῶν του. Ἐνεθυμούμην, ὅτι πολλάκις, ὡς ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία πληροφορεῖ, Ποιμένες κακοὶ ἔθεσαν τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας μέχρι θλιβεροῦ ναυαγίου, καὶ θὰ κατεβυθίζετο τοῦτο, ἐὰν αἱ πύλαι Ἅδου ἠδύναντο νὰ

1. 1632—1704.
2. Ψαλμ. 131, 9
3. «Exportations et Instructions Chrétiennes par le père Bourdaloue de la Compagnie de Jesus. Tome premier, Paris M. DCC. LXXI[illegible]
4. 1663—1742.—J. Massillon [illegible] cours Synodaux sur les principau[illegible] siastiques, (τόμοι τρεῖς) Paris M [illegible]

κατισχύσωσι τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅτι «πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσι τῆς Ἐκκλησίας»[1].

Καὶ ἐσκεπτόμην· ἐσκεπτόμην περισσότερον παρά ποτε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τὴν 23ην Φεβρουαρίου, πόσον οἱ Ποιμένες, ὁ Ποιμενάρχης μάλιστα, ὡς χαρακτηρίζεται ὁ ἀρχιερεύς, οἱ Ποιμένες, οἱ ὁποῖοι εἶναι οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει νὰ εἶναι «ἁπλοῖ», καθαροί· διότι, ἂν οἱ «ὀφθαλμοὶ» εἶναι φωτεινοί, φωτεινὸν θὰ εἶναι καὶ τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἂν δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ποιμένος εἶναι σκοτεινοί, θὰ εἶναι τότε «ὁδηγοὶ τυφλοί», μὲ βέβαιον ἐπακολούθημα τὴν «πτῶσίν» του καὶ τὴν καταβαράθρωσιν «πολλῶν». Ταῦτα σκεπτόμενος ποτὲ ἄλλοτε δὲν ᾐσθάνθην τὸ μέγεθος τοῦ θείου ἐλέους, νὰ δοθῇ εἰς ἀνθρώπους νὰ ἀναπληρῶσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀδιαλείπτου προσφυγῆς ἐν παντὶ εἰς τὸν Θεόν, μόνον δυνάμενον νὰ ἱκανώνῃ τοὺς Ποιμένας εἰς τὴν «ἐκπλήρωσιν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

† Ὁ Κώου ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

1. Ματθ. 16, 18.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΜΕΝΔΕΝΙΤΖΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Κατὰ τὸ ἔτος 1831, ὁ πρῴην Μενδενίτζης Γρηγόριος διωρίσθη «Ἐκκλησιαστικὸς τοποτηρητὴς Σαλώνων» πρὸς διαμοίμανσιν τῆς παροικίας ταύτης, στερουμένης κανονικοῦ ποιμενάρχου· διὰ τοῦ διατάγματος ὅμως τοῦ 1833 διωρίσθη εἰς τὴν ὑπ' ὄψιν Ἐπισκοπὴν ὡς τοιοῦτος ὁ ἀπὸ Καρύστου Νεόφυτος Ἀδάμης. Ὁ Γρηγόριος πληροφορηθεὶς τοῦτο ἐστενοχωρήθη, οὐ μόνον διότι δὲν ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦτον, ὃν ἐτοίμανεν ἐπὶ δύο περίπου ἔτη, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν ἐτοποθετήθη εἰς ἑτέραν παροικίαν ἵνα συμπεριληφθῇ τοιουτοτρόπως εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἱεραρχῶν.

Δὲν εἶναι τῆς παρούσης μελέτης ὑπόθεσις ἵνα ἀσχοληθῇ μὲ τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀφορμὰς τῆς μὴ ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ εἰς τοιαύτην· πάντως ὅμως οὗτος φέρων τὴν περιφρόνησιν ταύτην, βαρέως ἐξεδήλου ἐπανειλημμένως τὸ παράπονον, διότι παρεθεωρήθησαν αἱ προσενεχθεῖσαι παρ' αὐτοῦ ὑπηρεσίαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος. Καὶ ἐθεώρει μὲν τὸν ἑαυτόν του ἀθῷον, πλὴν ὅμως, ἔγραφε πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῇ 23 Μαρτίου 1835 ὅτι «ὡς ἄνθρωπος» καὶ αὐτὸς ἴσως ἔσφαλε κατά τι, «καθότι κατὰ ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελίου. δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς ἀναμάρτητος». «Γνωρίζει καλῶς ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἔλεγεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μας Χριστὸς ὡς φιλάνθρωπος καὶ πολὺ εὔσπλαγχνος ἐσυγχώρησεν ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ πταίσαντας, οὕτω καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ὡς πατὴρ καὶ ποιμὴν (sic) τῆς Ἐκκλησίας μας πρέπει νὰ συγχωρῇ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ νὰ τοὺς δίδῃ πᾶσαν συνδρομὴν καὶ ὑπεράσπισιν...».

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εὑρισκόμενος οὗτος εἰσέτι ἐν Ἀμφίσσῃ ἀνεφέρθη πρὸς τὴν Σύνοδον διὰ ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου 1834 ἀναφορᾶς αὐτοῦ [illegible] λῶν Αὐτήν, ὅπως ἐπιτραπῇ αὐτῷ, μετὰ τὸν δι[illegible] σμὸν τοῦ τῇ ἀγαθῇ προτάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδ[illegible] Νεοφύτου καὶ εἰσπράξῃ «τὰ μέχρι τῆς ἐνταῦθα [illegible] ξεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου Φωκίδος ὀ[illegible] λόμενα» αὐτῷ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα, ἵνα δυ[illegible] θῇ διὰ τοῦ τρόπου τούτου καὶ ἐπαρκέσῃ «εἰς [illegible] ἀνάγκας τοῦ βίου καὶ τῶν γηρατείων» του «μ[illegible] ὅτου ἡ Πατρικὴ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ. τοῦ τρισε[illegible] στου καὶ θεοσεβεστάτου Μονάρχου» εὐδοκήσῃ [illegible] περιθάλψῃ τοῦτον.

Ἡ Σύνοδος λαβοῦσα γνῶσιν τῆς ἀναφορᾶς ταύ[illegible] τοῦ Γρηγορίου οὐ μόνον ἀπέρριψεν αὐτήν, ἀλλὰ [illegible] ἐνέκρινε καὶ «τὴν περαιτέρω διατριβὴν αὐτοῦ εἰς Ἀμφισσαν ὡς δυναμένην νὰ φέρῃ ἐνόχλησιν καὶ πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖ καὶ τὴν Σύνοδον νὰ θέσῃ εἰς δυσάρεστον θέσιν. Τούτου ἕνεκα κρίνει εὔλογον— συνεχίζει τὸ ὑπ' ἀριθ. 455/303 καὶ ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου 1834 ἔγγραφον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείαν—νὰ παρακαλέσῃ τὴν Βασιλικὴν ταύτην Γραμματείαν νὰ προσκαλέσῃ τὸν εἰρημένον ν' ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἀμφίσσης καὶ ν' ἀπέλθῃ εἰς ὁποῖον τῶν ἐχόντων περισσοτέρους τῶν ἓξ μοναχῶν μοναστηρίων ἤθελεν ἐγκρίνει ὁ ἴδιος καὶ νὰ ἡσυχάσῃ εἰς αὐτὸ ἰδιωτεύων, μηδὲν ἐκκλησιαστικὸν μεταχειριζόμενος ἔργον ἄνευ ἀδείας τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου».

Ὁ Γρηγόριος, συμμορφωθεὶς πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Συνόδου, ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀμφίσσης μεταβὰς εἰς Ναύπλιον, ὁπόθεν ἀπέστειλεν Αὐτῇ τὴν κάτωθι αὐτοῦ ἀναφοράν.

«Πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ὑποσημειούμενος διατρίβω ἤδη περίπου τῶν 34 ἐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ποιμαίνων τὸ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον, πρὸ μὲν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μενδενίτσης, μετὰ δὲ τὸν ἱερὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα εἰς διαφόρους ἐπαρχίας, τελευταῖον δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σαλώνων κ. τ. λ.

Ὅσα ὑπέστην ἐπὶ Τουρκοκρατήσεως δεινὰ παραλιμπάνων τοῦ νὰ τὰ ἐξιστορῶ ἓν πρὸς ἕν, ἐξηγοῦμαι περιληπτικῶς ὅσα μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος ἕως τῆς ὥρας ὑπέστην, συνδραμὼν τὸ κατὰ δύναμιν καὶ συνετελέσας οὐχ ἧττον διὰ τῶν συνεισφορῶν, δανείων καὶ ἐράνων, περιμένων τὴν τερπνοτάτην καὶ ποθεινοτάτην ταύτην ἐποχὴν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς πατρίδος πρὸς ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν μου καὶ τὴν περίθαλψιν τοῦ γήρως μου.

Εἰς τὴν ἀποκατάστασιν αὐτὴν ἤλπιζα ἐπ' ἐλεύσει χρησταῖς ὅτι ἤθελον προτιμηθῇ καὶ ἐγὼ εἴς τινα Ἐκκλησιαστικὴν θέσιν ὑπέρ τινας ἄλλους ὕστερον ἐλθόντας καὶ ἀπολαύσαντας περὶ τὴν ἑνδεκάτην [illegible] δηνάριον, ἀλλ' ἀπέτυχον καθόλα ὑπομείνας καὶ τὸν καύσωνα καὶ τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ ἀποτυχὼν καὶ τοῦ συμφωνηθέντος δηναρίου.

Ἡ ἀπελπισία αὕτη εἰς τ[illegible] ρούμενον καὶ τῶν πρὸς τὸ [illegible] καίων, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δ[illegible]